

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра педагогіки та інклюзивної освіти

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ПЕДАГОГІКА

Ступінь бакалавра
спеціальність 014.03 Середня освіта (Історія)
Освітньо-професійна програма: Історія
спеціальність 014.04 Середня освіта (Математика)
Освітньо-професійна програма: Математика
спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)
Освітньо-професійна програма: Українська мова і література

Автор:
Доцент Вдовиченко Р.П.
Посада, прізвище та ініціали

Затверджено на засіданні кафедри від « 26» серпня 2020р.
Затверджено на засіданні навчально-методичної комісії факультету
« 27» серпня 2020р.

Затверджено на засіданні Вченої ради факультету
« 27» серпня 2020р.

Миколаїв 2020-2021

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО КОМПЛЕКСУ

1. Витяги з ОКХ, ОПП спеціальності;
2. Навчальна програма дисципліни;
3. Робоча навчальна програма дисципліни;
4. Програми навчальної, технологічної і професійної практик;
5. Засоби діагностики навчальних досягнень студентів;
6. Навчальні-наочні посібники, технічні засоби навчання тощо;
7. Конспект лекцій з дисципліни;
8. Комплекс контрольних робіт (KKР) для визначення залишкових знань з дисципліни, завдань для змістово-модульних контрольних робіт;
9. Інструктивно-методичні матеріали семінарських, практичних і лабораторних занять;
10. Завдання на курсові та дипломні проекти;
11. Контрольні завдання до семінарських, практичних і лабораторних занять, завдання для заліків.
12. Питання до екзаменаційних білетів, екзаменаційні білети;
13. Методичні рекомендації та розробки викладача;
14. Методичні матеріали, що забезпечують самостійну роботу студентів;
15. Методичні матеріали щодо виконання контрольних робіт для заочної форми навчання;
16. Інші матеріали.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра педагогіки та інклюзивної освіти

**ВИТЯГИ З ОКХ, ОПП СПЕЦІАЛЬНОСТІ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПЕДАГОГІКА**

Ступінь бакалавра
спеціальність 014.03 Середня освіта (Історія)

Освітньо-професійна програма: Історія
спеціальність 014.04 Середня освіта (Математика)

Освітньо-професійна програма: Математика
спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)
Освітньо-професійна програма: Українська мова і література

Автор:
Доцент Вдовиченко Р.П.
Посада, прізвище та ініціали

Затверджено на засіданні кафедри від «26» серпня 2020 р.

Миколаїв 2020 - 2021

ВИТЯГИ З ОПП

Спеціальності 014.01 Українська мова та література

6 – Програмні компетентності	
Інтегральна компетентність (ІНК)	Здатність розв'язувати складні завдання її проблеми професійної, навчально-виховної, методичної, науково-дослідницької діяльності в галузі освіти, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань із теорії та історії української мови та літератури, англійської мови та методики їх викладання, готовність до упровадження освітніх інновацій
Загальні компетентності (ЗК)	<p>ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>ЗК-3. Здатність спілкуватися іноземною мовою.</p> <p>ЗК-4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК-5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>ЗК-6. Здатність проведення досліджень на належному рівні.</p> <p>ЗК-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями</p>

Фахові компетентності спеціальності (ФК)	<p>Знання</p> <p>ФК 1. Набуття міцних знань із професійних дисциплін.</p> <p>ФК 2. Знання структури філологічної науки, поділу знань на мовознавчу та літературознавчу складову, усвідомлення специфіки кожної.</p> <p>ФК 3. Здатність вільно володіти нормами сучасної української літературної мови; застосовувати на практиці в різних комунікативних ситуаціях набуті теоретичні знання писемного й усного професійного мовлення; складати різні види загальних і професійних документів.</p> <p>ФК 4. Знання комплексу лінгвістичних знань про мову як систему, що охоплює фонетику, лексику, морфологію, синтаксис, стилістику тексту і культуру мовлення та постійно розвивається, уміння оперувати лінгвістичними знаннями у професійній та науково-дослідницькій діяльності.</p> <p>ФК 5. Здатність оволодівати сучасними знаннями про шляхи розвитку й становлення української літературної мови та особливості діалектної мови як її генетичного джерела.</p> <p>ФК 6. Здатність давати оцінку основним здобуткам та досягненням світового й українського мовознавства; характеризувати теоретичні положення різних лінгвістичних концепцій мовознавців; аналізувати закономірності розвитку й функціонування мови в її багатоаспектических зв'язках із людиною, суспільством, історією, культурою з урахуванням методів дослідження та опису мови.</p> <p>вства в системі сучасної гуманітарної освіти, знання основ літературознавства для аналізу літературних явищ і процесів в українській літературі, а також володіння навичками самостійного аналізу своєрідностей художніх епох, напрямів, течій, видів і жанрів літератури, індивідуальних стилів письменників у</p>
---	--

теоретичному й практичному, синхронічному й діахронічному аспектах, основних видів естетичної комунікації з формулюванням аргументованих висновків.

ФК 8. Уміння орієнтуватися в перипетіях літературного процесу – загальноукраїнського/регіонального; знання історії та перспектив розвитку літературного процесу Південного Прибужжя, його співвідношення із загальноукраїнським і світовим літературним процесом від початку XIX до початку ХХІ століття.

ФК 9. Уміння орієнтуватися в актуальних проблемах сучасної лінгвістики загалом та в колі проблем етнолінгвістики й лінгвокультурології; досліджувати мову в аспекті культури носіїв національної мови; з'ясовувати актуальні проблеми сучасної мовної політики та інформаційної політики; інтерпретувати етнотексти, осмисливши лексичний склад української мови.

ФК 10. Уміння здійснювати риторичний аналіз текстів, продукувати різні типи промов із актуальної теми і для різних ситуацій та вести розгорнутий монолог (лекцію), конструктивну бесіду з фахової й загальнокультурної проблематики, формуючи власний ораторський стиль на засадах гуманістичного риторичного ідеалу.

ФК 11. Здатність орієнтуватися в українському літературному процесі на тлі світового (від давнини до сучасності), уміння використовувати здобутки українського письменства для формування національної свідомості, культурного світогляду учнів та студентів, їхньої моралі, ціннісних орієнтацій у сучасному суспільстві.

ФК 12. Усвідомлення теоретико-методологічних засад методики навчання української мови та літератури; вміння застосовувати знання методичних основ мовно-літературної освіти, зокрема здатність до теоретичного й навчального

моделювання уроків з метою формування в учнів предметних компетентностей.

ФК 13. Здатність до осягнення студентами проблем періодизації історії української мови, історичної перспективи розвитку звукової та граматичної систем української мови в її зв'язку з іншими слов'янськими та іndoєвропейськими мовами, володіння навичками аналізу мовних явищ усіх рівнів у давніх текстах.

ФК 14. Здатність з'ясовувати предмет та основні поняття стилістики сучасної української мови; характеризувати процес формування, становлення й розвитку функціональних стилів; визначати стилістичні ознаки мовних одиниць у текстах різних стилів; зв'язно, логічно, точно, доречно й виразно викладати свої думки, користуючись багатством і різноманітністю мовних засобів відповідно до функціональних стилів сучасної української мови.

ФК 15. Здатність до усного й письмового спілкування та використання іноземної мови, в тому числі у професійній сфері; здатність здійснювати комунікацію, виходячи із цілей спілкування й конкретної ситуації; уміння вести бесіду, робити повідомлення, представити чіткі та детальні висловлювання з широкого кола питань у професійній галузі.

ФК 16. Здатність до здійснення навчально-виховної, науково-методичної та організаційно-управлінської діяльності в різних типах середніх навчальних закладів. Оволодіння основами професійно-методичних умінь вчителя іноземної мови; вміння планувати й реалізовувати різні форми організації навчально-виховного процесу з іноземної мови в основній та старшій школі.

Уміння і навички

ФК 17. Уміння розробляти й застосовувати інформаційно-комунікаційні технології у професійній та науковій діяльності.

ФК 18. Здатність реалізувати проекти, включаючи власні дослідження, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання, пов'язане з розв'язанням значущих наукових, культурних, етичних та інших проблем сучасного літературознавства.

ФК 19. Здатність розуміти процеси розвитку мовних і літературних процесів, їх зв'язку з суспільством, уміти використовувати ці знання в професійній діяльності.

ФК 20. Навички аналізу та інтерпретації гуманітарних текстів.

ФК 21. Уміння застосовувати знання на практиці; володіння різноплановими методами і способами перевірки знань з української мови і літератури; уміння організувати різні види перевірки знань, умінь і навичок суб'єктів навчально-виховного процесу.

ФК 22. Мати навички наукових досліджень у галузі освіти і філології; здатність проводити прикладні дослідження з мовознавства, літературознавства та методики їх викладання на основі сформованих дослідницьких умінь і навичок.

ФК 23 Здатність демонструвати знання сучасної наукової парадигми в галузі мовознавства, літературознавства і методики їх викладання та динаміки їх розвитку, системи методологічних принципів і методичних прийомів дослідження.

ФК 24. Здатність до оцінювання основних здобутків та досягнень світового й українського мовознавства; здатність до характеристики теоретичних положень різних лінгвістичних концепцій мовознавців.

ФК 25. Виконання вимог нормативно-правових документів, що регулюють професійну діяльність учителя мови і літератури та англійської мови.

	<p>ФК 26. Володіння методикою виховання в учнів засобами вивчення мови і літератури та англійської мови, усвідомлення ролі навколошнього середовища для розвитку і здоров'я людини, бажання дотримуватися здорового способу життя, а також здатності протистояти злу, примітивним поглядам і смакам, зокremа запобігання та протидії домашньому насилилю.</p> <p>ФК 27. Орієнтація в сучасних тенденціях розвитку освіти в Україні. Комунікація</p> <p>ФК 28. Володіння українською мовою на високому рівні й здатність реагувати мовними засобами на повний спектр соціокультурних явищ.</p> <p>ФК 29. Володіння методологічними прийомами комунікативної поведінки в різних культурних контекстах</p> <p>ФК 30. Здатність здійснювати іншомовну комунікативну діяльність й уміння висловлювати і тлумачити поняття, думки, факти та погляди для реалізації професійних завдань і особистісних намірів.</p>
--	---

7 – Програмні результати навчання

Програмні результати навчання (ПРН)	<p>ПРН 1. Знання й розуміння предметної галузі й професійної діяльності.</p> <p>ПРН 2 Знання історії та культури України, основ філософії, що сприяють формуванню світогляду й соціалізації особистості в суспільстві.</p> <p>ПРН 3 Уміння оперувати сучасним категоріально-термінологічним апаратом мовознавства й літературознавства; знання найважливіших методичних та філологічних вітчизняних/зарубіжних наукових шкіл.</p> <p>ПРН 4 Володіння українською мовою на високому рівні й здатність реагувати мовними засобами на повний спектр соціокультурних явищ.</p>
--	--

ПРН 5 Знання підґрунтя й історичних віх фундаментальних дисциплін (теоретичні проблеми мовознавства та літературознавства, історії української мови, української літератури) як теоретичного базису дослідницької й прикладної діяльності в галузі мовознавства і літературознавства.

ПРН 6 Осмислення процесу формування основних розділів української мови.

ПРН 7 Розуміння місця літературознавства в системі сучасного гуманітарного знання, знання основ літературознавства для аналізу літературних явищ і процесів в українській літературі. Володіння навичками самостійного аналізу специфіки художніх епох, напрямів, течій, видів і жанрів літератури, індивідуальних художніх мов у теоретичному й практичному, синхронічному й діахронічному аспектах, основних видів естетичної комунікації з формулюванням аргументованих висновків. Володіння навичками самостійно обґрунтовувати й здійснювати різнопривневе дослідження літературних творів певної доби.

ПРН 8 Уміння використовувати філологічні знання в процесі викладання української мови та літератури у відповідних типах середніх навчальних закладів

ПРН 9 Володіння англійською мовою на рівні В2.

ПРН 10 Володіння англійською мовою, зокрема мовленнєвою діяльністю в основних її видах – говорінні, аудіованні, читанні і письмі; використовування різних форм й видів комунікації в освітній діяльності.

ПРН 11 Знання провідних тенденцій розвитку літературного процесу в Україні, специфіку його перебігу в культурному контексті, зміст методів, напрямів, течій, стилів, жанрів.

ПРН 12 Сформованість комунікативної

	<p>компетентності з української мови, здатність вдосконалювати та підвищувати її рівень.</p> <p>ПРН 13 Здатність оцінювання непередбачуваних проблем у професійній діяльності й обдуманого вибору шляхів їх вирішення</p>
--	--

ВИТЯГИ З ОПП

Спеціальності 014.04 Математика

6 – Програмні компетентності	
Інтегральна компетентність (ІНК)	<i>Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі середньої освіти, що передбачає застосування теорій та методів педагогіки, математики та фізики і характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в закладах загальної середньої освіти.</i>
Загальні компетентності (ЗК)	<p>ЗК 1. Здатність діяти етично, соціально відповідально та свідомо.</p> <p>ЗК 2. Здатність працювати в команді та автономно.</p> <p>ЗК 3. Здатність до пошуку інформації, її аналізу та критичного оцінювання.</p> <p>ЗК 4. Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК 5. Здатність використовувати інформаційно-комунікаційні технології .</p> <p>ЗК 6. Здатність до самовдосконалення та саморозвитку.</p> <p>ЗК 7. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації на основі креативності.</p> <p>ЗК 8. Здатність до утвердження національних і гуманістичних ідеалів, демократичних цінностей і традицій України.</p> <p>ЗК 9. Здатність вільно спілкуватись державною мовою (усно та письмово).</p> <p>ЗК 10. Здатність використовувати знання іноземної мови в освітній діяльності.</p>
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (ФК)	<p>СК 1. Здатність формувати в учнів предметні компетентності.</p> <p>СК 2. Здатність застосовувати сучасні методи й освітні технології навчання.</p> <p>СК 3. Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів з математики та фізики.</p> <p>СК 4. Здатність аналізувати особливості</p>

	<p>сприйняття та засвоєння учнями навчальної інформації з метою прогнозу ефективності та корекції навчально-виховного процесу.</p> <p>СК 5. Здатність забезпечувати охорону життя і здоров'я учнів у навчально-виховному процесі та позаурочній діяльності.</p> <p>СК 6. Здатність використовувати системні знання з математики, фізики, педагогіки, методики навчання математики, методики навчання фізики, історії їх виникнення та розвитку.</p> <p>СК 7. Здатність ефективно застосувати ґрунтовні знання змісту шкільної математики та фізики.</p> <p>СК 8. Здатність аналізувати математичні та фізичні задачі, розглядати різні способи їх розв'язування.</p> <p>СК 9. Здатність формувати в учнів переконання в необхідності обґрунтування гіпотез, розуміння математичного доведення.</p> <p>СК 10. Здатність формувати і підтримувати належний рівень мотивації учнів до занять математикою та фізику.</p> <p>СК 11. Здатність здійснювати аналіз та корекцію знань та умінь учнів з математики та фізики в умовах диференційованого навчання.</p> <p>СК 12. Здатність ефективно планувати та організовувати різні форми позакласної роботи з математики та фізики.</p> <p>СК 13. Здатність аналізувати, досліджувати та презентувати педагогічний досвід навчання учнів математики та фізики в закладі загальної середньої освіти.</p> <p>СК 14. Вміти усвідомлювати застосовність існуючих методів до розв'язування поставлених проблем.</p>
7 – Програмні результати навчання	
Програмні результати навчання (ПР)	<p>ПР 1. Знає теоретичні основи навчання та виховання в школі, здатний інтегрувати знання, аналізувати і порівнювати педагогічні технології, експериментувати в педагогічній діяльності.</p> <p>ПР 2. Здатний продемонструвати та застосувати знання з математики.</p> <p>ПР 3. Здатний продемонструвати та застосувати знання з фізики.</p> <p>ПР 4. Розуміє і здатний застосувати основні теоретичні положення методики навчання математики на рівні, необхідному для досягнення результатів освітньої програми.</p> <p>ПР 5. Розуміє і здатний застосувати основні теоретичні положення методики навчання фізики на рівні, необхідному для досягнення результатів освітньої програми.</p> <p>ПР 6. Знає, може пояснити та продемонструвати</p>

фрагменти організації навчання учнів математиці та фізиці на різних конкретних етапах уроку з урахуванням вікових особливостей учнів та специфіки навчальних цілей.

ПР 7. Здатний розрізняти, критично осмислювати, використовувати традиційні та інноваційні підходи, принципи, методи, прийоми навчання та організації професійній діяльності.

ПР 8. Знає наукові основи шкільного курсу математики та фізики.

ПР 9. Знає і здатний застосувати фізичні закони.

ПР 10. Здатний виокремлювати компоненти професійної (педагогічної, математичної або фізичної) задачі, пояснювати їх взаємозв'язки та розробляти, пропонувати різні шляхи розв'язування задачі.

ПР 11. Уміє розв'язувати задачі різних рівнів складності з шкільних курсів математики та фізики.

ПР 12. Здатний спроектувати і провести на належному рівні урок математики та урок фізики в основній школі.

ПР 13. Володіє методикою підготовки учнів до математичних олімпіад та турнірів.

ПР 14. Здатний виявляти помилки та недоліки в математичних знаннях та уміннях, в логіці міркувань, пояснювати різницю між фактами і наслідками.

ПР 15. Здатний планувати та організовувати процес навчання учнів математиці та фізиці, досліджувати результативність навчання, робити висновки про ефективність використовуваних методів, прийомів та засобів навчання та виховання.

ПР 16. Здатний формувати в учнів розуміння основ математичного моделювання, готовність до застосування моделювання для розв'язування задач.

ПР 17. Здатний аналізувати, проектувати, впроваджувати та вдосконалювати навчально-методичне оснащення навчання математиці.

ПР 18. Здатний аналізувати, проектувати, впроваджувати та вдосконалювати навчально-методичне оснащення навчання фізиці.

ПР 19. Здатний пояснювати та ілюструвати на прикладах розв'язування складних педагогічних задач і проблем із використанням сучасних методологічних підходів у навчанні та вихованні (компетентнісного, особистісно орієнтованого, діяльнісного тощо) та інноваційних прийомів та засобів.

ПР 20. Здатний вислухати співрозмовника,

пояснювати, ілюструвати та інтерпретувати, формувати комунікаційну стратегію.

ПР 21. Здатний спілкуватися українською мовою, донести інформацію та ідеї до учнів або колег, виокремлювати проблеми, формулювати рішення, брати участь у дискусіях.

ПР 22. Здатний використовувати знання хоча б однієї з поширених іноземних мов на рівні, що дозволяє отримувати та оцінювати інформацію в галузі професійної діяльності із зарубіжних джерел.

ПР 23. Здатний ефективно працювати, як особистість і як член команди, а також ефективно співпрацювати з учнівським, учительським та батьківським колективами, попереджувати конфлікти.

ПР 24. Здатний здійснювати пошук необхідної інформації, консультувати, показувати володіння методами збереження, обробки та редагування професійної інформації в системах керування базами даних, використовувати і поповнювати інформаційні масиви у мережі Інтернет.

ПР 25. Здатний діяти з дотриманням етичних норм, цінувати індивідуальне і культурне різноманіття, ініціювати в педагогічній діяльності принципи толерантності, діалогу і співробітництва.

ПР 26. Здатний оцінювати, реконструювати та модифіковати власні професійні знання та уміння, беручи на себе відповідальність за прийняття рішень.

ПР 27. Здатний проектувати конкретні напрями власного професійного розвитку та аргументувати відповідальне ставлення до нього як до неперервного процесу.

ПР 28. Здатний формувати ціннісний аспект математичного знання, координувати його емоційне сприйняття учнями, розробляти і пропонувати різні форми та види виховання позитивного ставлення до математики і фізики та мотивації учнів до засвоєння їх основ та методів.

ПР 29. Здатний відповідально управляти процесом формування готовності учнів до самостійного прийняття рішень, подолання труднощів, прояву поваги до інтелектуальної праці та її результатів.

ПР 30. Здатний дотримуватися норм охорони життя і здоров'я учнів у навчально-виховному процесі та позаурочній діяльності.

6 – Програмні компетентності спеціальності 014.03 Історія

Iнтегральна компетентність (ІК) IK.

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у галузі освіти та у процесі навчання історичних дисциплін, що передбачає проведення досліджень у галузях педагогіки та історії, що передбачає застосування комплексу освітніх, історичних і міждисциплінарних теорій і методик.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК-1. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК-2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу на основі логічних аргументів та перевірених фактів.

ЗК-3. Здатність працювати в групі під керівництвом лідера, демонструвати навички до врахування строгих умов дисципліни, планування та управління часом.

ЗК-4. Здатність застосовувати способи і методи навчання, методи самоосвіти задля оволодівання сучасними знаннями.

ЗК-5. Знання ресурсів, доступних для проведення історичного дослідження, включаючи ті, що базуються на ІКТ та здатність доцільно їх використовувати в обсязі, необхідному для здійснення професійної науково-дослідницької, педагогічної діяльності.

ЗК-6. Здатність використовувати державну та іноземну мови задля ефективного комунікування та представлення складної комплексної інформації у стислій формі усно чи/та письмово.

ЗК-7. Дотримання етичних принципів як з точки зору професійної чесності, так і з точки зору розуміння можливого впливу досягнень історичної науки на соціальну сферу.

ЗК-8. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного, демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-9. Усвідомлення культурного розмаїття суспільств та викликів взаємодії в міжкультурному контексті.

ЗК-10. Усвідомлення проблематики рівних можливостей у суспільстві, зокрема її соціальних, гендерних, расових, національних та вікових аспектів.

ЗК-11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історичного та закономірного розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК-12. Здатність учитися, готовність до самоосвіти і самовдосконалення впродовж життя, постійного підвищення кваліфікації, брати відповідальність за навчання інших.

Фахові компетентності спеціальності (ФК)

ФК-1. Розуміння основних понять, принципів, теорії та результатів історичної науки, розуміння функцій історичної науки як складової частини наукової думки і духовної культури суспільства.

ФК-2. Здатність використовувати професійнопрофільовані знання й уміння в галузі історичних наук для дослідження соціально-економічних та політичних об'єктів, явищ, процесів.

ФК-3. Розуміння складових елементів історичного минулого.

ФК-4. Володіння методикою історіографічної та джерелознавчої критики.

ФК-5. Реконструкція історичних процесів на основі різних джерел.

ФК-6. Здатність вести дискусії про минуле в політичному та культурному контексті. Розробляти та реалізовувати проекти, включаючи власні дослідження, які дають можливість переосмислювати наявні чи створювати нові знання.

ФК-7. Розуміння соціальних функцій професіонала в галузі освіти, можливостей використання історії та зловживання історією.

ФК-8. Спроможність обирати необхідні засоби, форми і методи організації діяльності учнів у процесі навчання; здатність впроваджувати сучасні методики та технології, інноваційні підходи, передовий педагогічний досвід під час моделювання та організації освітньої діяльності в закладах освіти.

ФК-9. Здатність забезпечувати належний рівень викладання історії відповідно до діючих навчальних програм, дотримуючись вимог Державного стандарту базової і повної середньої освіти та здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів.

ФК-10. Здатність до ефективної комунікаційної взаємодії у різних колективах з питань фахової та суміжних з нею діяльностей, в тому числі з використанням сучасних засобів.

ФК-11. Здатність розширювати і поглиблювати власне наукове світосприйняття, самостійно здобувати та використовувати в практичній діяльності нові знання, уміння й навички, на основі отриманих знань з історії, в тому числі із галузей, не пов'язаних зі сферою професійної діяльності.

ФК-12. Здатність керувати дослідницькою діяльністю учнів; узагальнювати й систематизувати власний фаховий досвід та подавати його у вигляді доповідей, статей, виступів тощо. ФК-13. Поєднання набутих історичних та педагогічних знань з метою забезпечення якісного навчально-виховного процесу.

7 – Програмні результати навчання

Програмні результати навчання (ПРН)

ПРН-1. Розуміння шляхів інноваційного розвитку системи вищої освіти України в умовах реформаційних перетворень.

ПРН-2. Знання теорій й методологій історичної науки, методики вивчення суспільних явищ і процесів, пам'яток матеріальної і духовної культури.

ПРН-3. Використання принципів і методів збору, систематизації, узагальнення і використання інформації, проведення наукових досліджень за профілем спеціальності.

ПРН-4 Знання видів, форм та джерел історичної інформації, методів їх дослідження.

ПРН-5. Здатність використовувати основи загальнотеоретичних дисциплін в обсязі, необхідному для вирішення педагогічних і дослідницьких завдань, успішного освоєння методологічних і прикладних питань спеціальності, питань фундаментальних загальноісторичних і спеціальних дисциплін; дисциплін психолого-педагогічного циклу: педагогіку, психологію, методику викладання історії, методику і організацію позакласної (поза аудиторної) роботи.

ПРН-6. Використання нових освітніх та інформаційних технологій, сучасних засобів навчання та використання їх у педагогічному процесі.

ПРН-7. Здатність застосування принципів редактування і підготовки матеріалів до публікації, складання рефератів, оглядів, рецензій, в тому числі з використанням іноземних мов.

ПРН-8. Відповідальність за створення позитивного психологічного клімату, забезпечення процесу виховання і навчання учнів та студентів, незалежно від їх соціальнокультурно-економічного контексту.

ПРН-9. Здатність до подальшого навчання, до стійкого саморозвитку і самовдосконалення, яке значною мірою є автономним та самостійним.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. О. СУХОМЛІНСЬКОГО
Факультет педагогічної та соціальної освіти
Кафедра педагогіки та інклюзивної освіти



**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПЕДАГОГІКА**

Ступінь бакалавра

спеціальність 014.03 Середня освіта (Історія)

Освітня програма: Історія

спеціальність 014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська)

Освітня програма: Мова і література (англійська)

спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

Освітня програма: Українська мова і література

2020-2021 навчальний рік

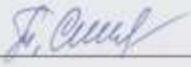
Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського
РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Вдовиченко Раїса Петрівна, доцент кафедри педагогіки та інклузивної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент.

РЕЦЕНЗЕНТИ: ШАРАТА Н.Г., доктор пед. наук, доцент, проректор з науково-педагогічної і виховної роботи та підвищення кваліфікації Миколаївського національного аграрного університету

Програму схвалено на засіданні кафедри педагогіки та інклузивної освіти
Протокол від « 26 » серпня 2020 року № 1

Завідувач кафедри педагогіки та інклузивної освіти  (А.І. Яблонський)

Програму погоджено навчально-методичною комісією факультету педагогічної та соціальної освіти

Протокол від « 26 » серпня 2020 року № 1
Голова навчально-методичної комісії  (Т.М. Степанова)

Програму погоджено навчально-методичною комісією університету

Протокол від « 27 » серпня 2020 року № 11

Голова навчально-методичної комісії університету  (О.А. Кузнецова)

Анотація.

Загальна педагогіка – базова наукова дисципліна, яка вивчає основні закономірності процесу спрямованого особистісного розвитку, розробляє загальні основи педагогічного процесу у навчальних закладах усіх типів. Вона складається з чотирьох розділів: загальні засади педагогіки, теорія навчання (дидактика), теорія виховання, теорія управління навчальним закладом.

«Педагогіка» є фундаментальною дисципліною психолого-педагогічного циклу нормативного блоку. Її вивчення передбачає розв'язання низки завдань фундаментальної професійної підготовки фахівців вищої кваліфікації, зокрема: розуміння та усвідомлення сучасної парадигми виховання й освіти в Україні; опанування теоретико-методологічною та методичною основою національної системи освіти; формування особистості громадянина, світогляду, життєвих настанов і орієнтирів; ознайомлення з нормативно-правовою базою у сфері освіти; володіння технологіями формування особистості майбутнього педагога та готовності до професійного самовдосконалення й саморозвитку, продуктивної педагогічної діяльності.

У навчальних планах усіх напрямів підготовки ОКР бакалавр «Педагогіка» є основною навчальною дисципліною, яка має забезпечити формування необхідних теоретичних знань та практичних умінь майбутніх педагогічних працівників. Опрацювання запропонованого курсу повинно закласти надійне підґрунтя самостійного педагогічного мислення студентів, сформувати уміння осмислювати педагогічну діяльність, навчити приймати виважені, оптимальні, ефективні і доцільні з наукової точки зору рішення у розв'язанні педагогічних завдань.

Ключові слова: педагогіка, загальні засади педагогіки, теорія навчання (дидактика), теорія виховання, теорія управління навчальним закладом.

Abstract. General pedagogy is a basic scientific discipline that studies the basic laws of the process of directed personal development, develops the general foundations of the pedagogical process in educational institutions of all types. It consists of four sections: general principles of pedagogy, theory of teaching (didactics), theory of education, theory of educational institution management.

"Pedagogy" is a fundamental discipline of the psychological-pedagogical cycle of the normative block. Its study involves solving a number of tasks of fundamental professional training of highly qualified specialists, in particular: understanding and awareness of the modern paradigm of upbringing and education in Ukraine; mastering the theoretical-methodological and methodological basis of the national education system; formation of the citizen's personality, worldview, life guidelines and landmarks; acquaintance with the regulatory framework in the field of education; possession of technologies of formation of the personality of the future teacher and readiness for professional self-improvement and self-development, productive pedagogical activity.

In the curricula of all areas of training EQL Bachelor "Pedagogy" is the main discipline, which should ensure the formation of the necessary theoretical knowledge and practical skills of future teachers. The elaboration of the proposed course should lay a solid foundation for independent pedagogical thinking of students, to form the ability to comprehend pedagogical activity, to teach to make balanced, optimal, effective and scientifically expedient decisions in solving pedagogical problems.

Key words: pedagogy, general principles of pedagogy, theory of teaching (didactics), theory of education, theory of educational institution management.

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Педагогіка» складена Вдовиченко Р.П. відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальноті 014.03 Середня освіта (Історія). Освітньо-професійна програма: Історія, 014.04 Середня освіта (Математика), Освітньо-професійна програма: Математика, спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

Освітньо-професійна програма: Українська мова і література.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: процес виникнення, становлення і розвитку основних педагогічних категорій, педагогічних систем та концепцій, а також унікальний досвід освітньої практики, спрямованої на оволодіння студентами системи знань, умінь і навичок, загальнолюдських цінностей.

Міждисциплінарні зв'язки: програма змістово взаємопов'язана з дисциплінами Психологія, Філософія, фаховими методиками фахових дисциплін.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни та очікувані результати

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни “Педагогіка” – забезпечити теоретичну і практичну підготовку студентів до виконання функціональних обов'язків вчителя, вихователя, викладача в закладах освіти України; створити умови, наближені до практичної професійної діяльності; забезпечити творчий розвиток особистості студента.

1.2. Завдання вивчення дисципліни є:

- формування системи теоретичних знань та практичних умінь, необхідних для виконання функціональних обов'язків вчителя, викладача, педагога;
- формування основ педагогічного мислення, здатності осмислювати і аналізувати педагогічну дійсність.
- формування готовності до педагогічної праці на гностичному, комунікативному, операційному рівнях.
- формування відповіального, творчого ставлення до педагогічної діяльності.
- формування свідомого ставлення до сутності та соціального значення педагогічної діяльності.
- ознайомлення з історичним розвитком та етнопедагогічними особливостями світової педагогічної думки та освітянської галузі України;
- моделювання та розв'язування педагогічних ситуацій;
- формування творчої всебічно розвиненої особистості студента – майбутнього педагога.

Спеціальність 014.01 Українська мова та література

7 – Програмні результати навчання	
Програмні результати навчання (ПРН)	ПРН 1. Знання й розуміння предметної галузі й професійної діяльності. ПРН 4 Володіння української мовою на високому рівні й здатність реагувати мовними засобами на повний спектр соціокультурних явищ. ПРН 13 Здатність оцінювання непередбачуваних

	проблем у професійній діяльності й обдуманого вибору шляхів їх вирішення
--	--

6 – Програмні компетентності	
Інтегральна компетентність (ІНК)	Здатність розв'язувати складні завдання й проблеми професійної, навчально-виховної, методичної, науково-дослідницької діяльності в галузі освіти, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань із теорії та історії української мови й літератури, англійської мови та методики їх викладання, готовність до упровадження освітніх інновацій
Загальні компетентності (ЗК)	<p>ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>ЗК-4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями</p>
Фахові компетентності спеціальності (ФК)	<p>Знання</p> <p>ФК 1. Набуття міцних знань із професійних дисциплін.</p> <p>ФК 16. Здатність до здійснення навчально-виховної, науково-методичної та організаційно-управлінської діяльності в різних типах середніх навчальних закладів. Оволодіння основами професійно-методичних умінь вчителя іноземної мови; вміння планувати й реалізовувати різні форми організації навчально-виховного процесу з іноземної мови в основній та старшій школі.</p> <p>Уміння і навички</p> <p>ФК 17. Уміння розробляти й застосовувати інформаційно-комунікаційні технології у професійній та науковій діяльності.</p> <p>ФК 18. Здатність реалізувати проекти, включаючи власні дослідження, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання, пов'язане з розв'язанням значущих наукових, культурних, етичних та інших проблем сучасного літературознавства.</p> <p>ФК 25. Виконання вимог нормативно-правових</p>

	<p>документів, що регулюють професійну діяльність учителя мови і літератури та англійської мови.</p> <p>ФК 26. Володіння методикою виховання в учнів засобами вивчення мови і літератури та англійської мови, усвідомлення ролі навколошнього середовища для розвитку і здоров'я людини, бажання дотримуватися здорового способу життя, а також здатності протистояти злу, примітивним поглядам і смакам, зокрема запобігання та протидії домашньому насилию.</p> <p>ФК 27. Орієнтація в сучасних тенденціях розвитку освіти в Україні.</p>
--	---

Спеціальність 014.03 Історія

7 – Програмні результати навчання

ПРН-1. Розуміння шляхів інноваційного розвитку системи вищої освіти України в умовах реформаційних перетворень.

ПРН-5. Здатність використовувати основи загальнотеоретичних дисциплін в обсязі, необхідному для вирішення педагогічних і дослідницьких завдань, успішного освоєння методологічних і прикладних питань спеціальності, питань фундаментальних загальноісторичних і спеціальних дисциплін; дисциплін психолого-педагогічного циклу: педагогіку, психологію, методику викладання історії, методику і організацію позакласної (поза аудиторної) роботи.

ПРН-6. Використання нових освітніх та інформаційних технологій, сучасних засобів навчання та використання їх у педагогічному процесі.

ПРН-8. Відповідальність за створення позитивного психологічного клімату, забезпечення процесу виховання і навчання учнів та студентів, незалежно від їх соціально-культурно-економічного контексту.

ПРН-9. Здатність до подальшого навчання, до стійкого саморозвитку і самовдосконалення, яке значною мірою є автономним та самостійним.

6 – Програмні компетентності Інтегральна компетентність (ІК)

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у галузі освіти та у процесі навчання історичних дисциплін, що передбачає проведення

досліджень у галузях педагогіки та історії, що передбачає застосування комплексу освітніх, історичних і міждисциплінарних теорій і методик.

ФК-8. Спроможність обирати необхідні засоби, форми і методи організації діяльності учнів у процесі навчання; здатність впроваджувати сучасні методики та технології, інноваційні підходи, передовий педагогічний досвід під час моделювання та організації освітньої діяльності в закладах освіти.

ФК-9. Здатність забезпечувати належний рівень викладання історії відповідно до діючих навчальних програм, дотримуючись вимог Державного стандарту базової і повної середньої освіти та здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів.

ФК-10. Здатність до ефективної комунікаційної взаємодії у різних колективах з питань фахової та суміжних з нею діяльностей, в тому числі з використанням сучасних засобів.

ФК-12. Здатність керувати дослідницькою діяльністю учнів; узагальнювати й систематизувати власний фаховий досвід та подавати його у вигляді доповідей, статей, виступів тощо.

ФК-13. Поєднання набутих історичних та педагогічних знань з метою забезпечення якісного навчально-виховного процесу.

7 – Програмні результати навчання Спеціальність 014.04 математика

7 – Програмні результати навчання

ПР 1. Знає теоретичні основи навчання та виховання в школі, здатний інтегрувати знання, аналізувати і порівнювати педагогічні технології, експериментувати в педагогічній діяльності.

ПР 7. Здатний розрізняти, критично осмислювати, використовувати традиційні та інноваційні підходи, принципи, методи, прийоми навчання та організації професійній діяльності.

ПР 23. Здатний ефективно працювати, як особистість і як член команди, а також ефективно співпрацювати з учнівським, учительським та батьківським колективами, попереджувати конфлікти.

ПР 25. Здатний діяти з дотриманням етичних норм, цінувати індивідуальне і культурне різноманіття, ініціювати в педагогічній діяльності принципи толерантності, діалогу і співробітництва.

6 – Програмні компетентності

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі середньої освіти, що передбачає застосування теорій та методів педагогіки, математики та фізики і характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в закладах загальної середньої освіти.

- ЗК 1.** Здатність діяти етично, соціально відповідально та свідомо.
- ЗК 2.** Здатність працювати в команді та автономно.
- ЗК 3.** Здатність до пошуку інформації, її аналізу та критичного оцінювання.
- ЗК 4.** Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.
- ЗК 6.** Здатність до самовдосконалення та саморозвитку.
- ЗК 7.** Здатність до адаптації та дії в новій ситуації на основі креативності.
- ЗК 8.** Здатність до утвердження національних і гуманістичних ідеалів, демократичних цінностей і традицій України.
- ЗК 9.** Здатність вільно спілкуватись державною мовою (усно та письмово).

- СК 2.** Здатність застосовувати сучасні методи й освітні технології навчання.
- СК 10.** Здатність формувати і підтримувати належний рівень мотивації учнів до занять математикою та фізигою.
- СК 12.** Здатність ефективно планувати та організовувати різні форми позакласної роботи з математики та фізики.
- СК 14.** Вміти усвідомлювати застосовність існуючих методів до розв'язування поставлених проблем.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни складається з п'яти кредитів:

Кредит 1. Загальні засади педагогіки.

Кредит 2. Сутність педагогічного процесу. Основи дидактики.

Кредит 3. Підходи до навчання, форми організації навчання. Основи школознавства.

Кредит 4. Теорія виховання.

Кредит 5. Напрями виховання, формування колективу.

1. Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Загальні засади педагогіки.

Тема 1. Педагогіка в системі наук про людину. Предмет педагогіки та її методологічні основи

Поняття педагогіки. Предмет і об'єкт педагогіки. Педагогічна галузь як одна з якнайдавніших. Народна педагогіка. Педагогіка народознавства. Родинна педагогіка. Педагогічна деонтологія. Педагогіка народного календаря. Козацька педагогіка. Духовна педагогіка. Світська педагогіка. Джерела педагогіки. Впродовж всієї історії людства розвивалася народна педагогіка. Ступені розвитку людського суспільства. Виховання як суспільна функція. Виникнення й розвиток педагогічної науки. Потреба передачі соціального досвіду підростаючим поколінням. Виховання як цілеспрямований процес.

Мета й зміст виховання в умовах первіснообщинного ладу. Перші зачатки утворення педагогічної науки - країни Древнього Сходу (Індія, Китай, Ассирія, Вавилон). Три типи шкіл: жрецькі, палацові й військові.

Розквіт педагогічної думки й педагогічної практики - Давня Греція й Рим. V - XVI століття – період середньовіччя. Епоха Відродження (XV - XVI в.в.) розвиток капіталістичних відносин,

прогрес науки й культури викликали інтерес до античної культурної спадщини. XIX століття - країни Західної Європи й США.

Базові категорії педагогіки: "розвиток", "виховання", "освіта". Розкриття поняття розвитку через виховання. Виховання в широкому й вузькому значенні. Педагогічна взаємодія. Педагогічні задачі. Педагогічні технології. Педагогічний процес.

Зв'язок педагогіки з іншими науками та методи її дослідження. Педагогіка у своєму розвитку тісно пов'язана з філософією, етикою, психологією, соціологією, гігієною, історією й опирається на їхні закономірності.

Наукові галузі педагогіки: загальна педагогіка; вікова педагогіка; військова педагогіка; професійна педагогіка; спеціальна педагогіка; соціальна педагогіка; історія педагогіки й т.д.

Тема 2. Проблема розвитку особистості та їх значення для виховання. Загальні закономірності розвитку особистості.

Проблема розвитку особистості та їх значення для виховання. Загальні закономірності розвитку особистості. Розвиток людини. Особистість, індивідуальність та індивід. Рушійні сили процесу розвитку особистості. Середовище, виховання та спадковість. Роль спадковості у людському розвитку. Проблема успадкування спеціальних задатків, інтелектуальних та моральних якостей. Вплив середовища на процес формування особистості. Роль виховання у розвитку людини і формуванні її особистості. Активна діяльність особистості як фактор її розвитку. Вікові кризи у розвитку особистості.

Кредит 2. Сутність педагогічного процесу. Основи дидактики

Тема 3. Структура та організація педагогічного процесу. Закони, закономірності та принципи навчання

Педагогічний процес. Сучасна педагогічна теорія. Основні ознаки системи: а) наявність компонентів, які можна розглядати у відносній ізольованості, поза зв'язками з іншими процесами і явищами; б) наявність внутрішньої структури зв'язків між цими компонентами, а також їхніми підсистемами; в) наявність певного рівня цілісності, ознакою якої є те, що система завдяки взаємодії компонентів одержує інтегральний результат; г) наявність у структурі системоутворюючих зв'язків, які об'єднують компоненти, як блоки, частини в єдину систему; д) взаємозв'язок з іншими системами.

Педагогічний процес характеризують: ціль, завдання, зміст, методи, форми взаємодії педагогів і вихованців, досягнуті при цьому результати – цільовий компонент, змістовий, діяльнісний, результативний.

Зміст освіти як система наукових знань, практичних умінь і навичок, засвоєння й набуття яких закладає основи для розвитку та формування особистості.

Поняття терміну дидактика. Дидактика як наукова дисципліна, що досліджує теоретичні та методичні засади навчання. Основні принципи навчання й форми організації дидактики як науки. Основні завдання дидактики – розробка проблем: чому вчити і як учити; сучасна наука інтенсивно досліджує також проблеми: коли, де, кого й навіщо вчити. Види знань дидактики: основні терміни й поняття; факти щоденної дійсності й наукові факти; основні закони науки; теорії; знання про способи діяльності; оцінні знання.

Навчання як педагогічний процес та його сутність. Основні функції навчання - освітня, виховна й розвивальна. Основні складові навчального процесу.

Компоненти процесу навчання. Методологічні засади процесу навчання. Застосування знань, умінь і навичок – перехід від абстрактного до конкретного.

Загальні закони навчання: закон соціальної обумовленості цілей, змісту, форм і методів навчання; закон взаємозв'язку самореалізації й освітнього середовища; закон взаємозв'язку навчання, виховання й розвитку; закон обумовленості результатів навчання характером освітньої діяльності учнів; закон цілісності і єдності освітнього процесу. Закономірності навчання – це об'єктивні, суттєві, стійкі, повторювані зв'язки між складовими частинами, компонентами процесу навчання.

Принципи навчання – основні положення, що визначають зміст, організаційні форми та методи навчання відповідно до його цілей і закономірностей.

ТЕМА 4. Методи, прийоми, засоби організації навчально-пізнавальної діяльності учнів.
Метод навчання. Загальні та спеціальні методи навчання. Функції методів навчання: освітня (методи сприяють набуттю учнями знань, умінь, навичок); виховна (методи сприяють формуванню певної системи емоційно-ціннісних ставлень особистості до навколошнього світу); розвивальна (полягає у розвитку пізнавальних процесів); спонукальна (полягає у стимулюванні інтересу учнів до навчання, формуванні позитивних мотивів навчання); контролально-коригуюча (дають можливість перевірити рівень засвоєння учнями знань, сформованості вмінь і навичок).

Словесні методи навчання. Бесіда. Пояснення. Розповідь. Тема. Інструктаж. Робота з підручником. Наочні методи навчання. Метод ілюстрування. Метод демонстрування. Практичні методи навчання. Вправи. Лабораторні роботи. Практичні роботи. Графічні роботи. Дослідні роботи.

Методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності. Методи формування пізнавальних інтересів учнів. Метод стимулювання обов'язку і відповідальності в навчанні.

Методи контролю і самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності. Метод усного опитування. Письмовий контроль. Графічна контрольна перевірка. Практична контрольна перевірка. Тестові методи перевірки знань. Програмований контроль. Іспити (екзамени).

Класифікації методів навчання:

- за джерелами передачі й характером сприйняття інформації: словесні, наочні та практичні (С. Петровський, Е. Галант).
- за основними дидактичними завданнями, які необхідно вирішувати на конкретному етапі навчання: методи вивчення нового матеріалу, методи закріплення, методи формування умінь і навичок, методи застосування знань на практиці, методи перевірки знань (М. Данилов, Б. Єсипов).
- за характером пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, частково-пошукові, дослідницькі (М. Скаткін, І. Лerner).
- за категоріями теорії пізнання: дедуктивні та індуктивні, чуттєві й абстрактні, теоретичні і практичні.

Методи навчання. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної.

Загальні вимоги щодо оптимального поєднання методів навчання.

Засоби навчання. Технічні засоби навчання. Екранні засоби. Друковані засоби. Засоби слухової наочності. Наочно-слухові (аудіовізуальні) засоби навчання. Комплексне використання аудіовізуальних засобів навчання. Комп'ютер та інформаційні технології в навчальному процесі.

Кредит 3. Підходи до навчання, форми організації навчання. Основи школознавства.

Тема 5. Організаційні форми навчання. Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю.

Форми організації навчання. Індивідуальне навчання. Індивідуально-групова форма навчання. Класно-урочна форма навчання. Комплексний метод навчання.

Урок. Елементи уроку. Організаційна частина. Мотивація навчальної діяльності. Перевірка знань учнів. Стимулювання навчальної діяльності. Актуалізація опорних знань. Пояснення нового матеріалу. Діагностика правильності засвоєння учнями знань. Закріплення нового матеріалу. Підбиття підсумків уроку.

Взаємозв'язок типу і структури уроку. Урок засвоєння нових знань. Урок формування умінь і навичок. Урок застосування знань, умінь і навичок. Урок узагальнення і систематизації знань. Урок перевірки і корекції знань, умінь і навичок. Комбінований урок. Нестандартні уроки. Форми роботи на уроці. Дисципліна. Основні вимоги до уроку.

Позаурочні форми навчання. Факультатив. Семінарські заняття. Практикум. Навчальна екскурсія. Предметні гуртки. Домашня робота.

Поняття про види навчання. Класифікація видів навчання. Пояснюально-ілюстративне навчання. Проблемне навчання. Програмоване навчання. Діалогічне навчання. Модульне навчання. Алгоритмізоване навчання. Дистанційне навчання. Особистісно-орієнтоване навчання.

Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю. Сутність, функції, види контролю. Система оцінювання знань. Критерії оцінювання. Диференційоване навчання в школі. Навчання обдарованих дітей. Відставання учнів у навчанні. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів за 12-бальною шкалою оцінювання. Стимулююча та корекційна роль оцінки. Врахування індивідуальних особливостей учнів у процесі оцінювання їх навчальних досягнень.

Тема 6. Школознавство як галузь педагогічної науки.

Сутність управління, зміст і основні його завдання, складові компоненти цілісної системи управління. Система освіти і виховання в Україні. Принципи побудови освіти. Типи закладів освіти. Структура і зміст роботи закладів освіти.

Загальні основи управління освітою. Основні законодавчі документи про заклади загальної середньої освіти. Державна національна програма “Освіта”. Концепції розвитку національної освіти. Доктрина національної освіти. Державні стандарти освіти. Нормативні документи. Міністерства освіти і науки України. Органи громадського самоврядування в освіті: загальні збори (конференція) колективу навчального закладу; районна, міська, обласна конференції педагогічних працівників, з'їзд працівників освіти.

Методична робота. Сутність і завдання методичної роботи. Види, зміст і форми методичної роботи в школі.

Сучасний учитель, його діяльність і професійне зростання Учитель, його роль і значення в освітньому процесі. Функції учителя. Науково-методична робота у закладі загальної середньої освіти.

Поняття про педагогічне спілкування, його структуру та функції. Рівні та параметри спілкування. Стилі відношення, стилі спілкування і стилі взаємодії.

Причини між особистих і між групових конфліктів. Особливості педагогічних конфліктів.

Кредит 4. Теорія виховання.

Тема 7. Виховання в цілісному педагогічному процесі.

Процес виховання. Об'єктивні та суб'єктивні чинники процесу виховання. Етапи процесу виховання. Управління процесом виховання.

Інтеріоризація — процес перетворення зовнішніх, реальних дій з предметами на внутрішні, ідеальні. Шляхи підвищення ефективності процесу виховання.

Удосконалення виховного процесу: організація виховних центрів; органічне поєднання завдань; створення морально-психологічного клімату поваги до знань; підбір раціонального змісту виховання відповідно до його мети і рівня вихованості колективу й окремих дітей; розумне співвідношення між інформаційними методами впливу на вихованців і зачлененням їх до різних видів діяльності; своєчасне проведення виховних заходів, акцентування уваги на профілактиці негативних явищ; використання різноманітних форм і методів виховного впливу, що відповідають віку; підвищення емоційності виховних заходів; створення умов для розвитку самостійності та ініціативи; подолання авторитарного стилю у ставленні педагогів.

Виховання у цілісному педагогічному процесі. Концепції виховання. Процес виховання, його специфіка. Ідеали виховання. Загальнолюдські цінності як основа ідеалів виховання. Цінності сучасної молоді. Цінності і мета виховання. Завдання виховання у сучасному суспільстві. Виховання як соціалізація. Фактори соціалізації (макро-, мезо-, мікрофактори). Суспільна спрямованість виховання. Зміст виховання: мета, завдання, змістові компоненти. Критерії

вихованості особистості. Концепції виховання (прагматизм, неопозитивізм, екзистенціалізм, неотомізм, біхевіоризм, необіхевіоризм тощо).

Тема 8. Закономірності, принципи, методи, засоби, прийоми виховання.

Закономірності виховання: виховання органічно пов'язане із суспільними потребами й умовами виховання; людина виховується під впливом найрізноманітніших чинників; результати виховання залежать від виховного впливу на внутрішній світ дитини, її духовність; визначальними у вихованні є діяльність та спілкування; ефективність виховного процесу залежить від стосунків в учнівському в колективі; ефективність виховного процесу зростає, коли учні займаються самовихованням.

Принципи виховання. Цілеспрямованість виховання. Зв'язок виховання з життям. Єдність свідомості та поведінки у вихованні. Виховання в праці. Комплексний підхід у вихованні. Виховання особистості в колективі. Поєднання педагогічного керівництва з ініціативою та самодіяльністю учнів. Поєднання поваги до особистості вихованця з розумною вимогливістю до нього. Індивідуальний підхід до учнів у вихованні. Принцип системності, послідовності й наступності у вихованні. Єдність педагогічних вимог школи, сім'ї і громадськості. Концепція національного виховання.

Поняття про методи виховання. Класифікація методів виховання як їх групування за певними ознаками. Методи впливу на почуття і волю учнів з метою формування у них поглядів і переконань. Методи виховання, які передбачають організацію діяльності і формування досвіду суспільної поведінки. Методи виконує регулювання, коригування і стимулювання поведінки і діяльності вихованців. Умови оптимального вибору і ефективного застосування методів виховання.

Виховні прийоми та засоби виховного впливу. Компоненти і рушійні сили, мотиви виховання. Етапи процесу виховання. Управління процесом виховання. Самовиховання: суть, умови, етапи, прийоми. Перевиховання: суть, функції, етапи, принципи. Результати процесу виховання. Шляхи підвищення ефективності процесу виховання. Принципи виховання, їх характеристика. Поняття методу, прийому і засобу виховання. Класифікація методів виховання. Методи виховання за характером (М.І. Болдирев, М.К. Гончаров, Ф.Ф. Корольов): переконання, вправа, заохочення, покарання. Загальні методи виховання (Т.А. Ільїна, І.Т. Огородніков): переконання, організації діяльності, стимулювання поведінки. Класифікація методів виховання за І.С. Марьєнко: пояснюально-репродуктивний, проблемно- ситуативний, привчання, вправа, стимулювання, гальмування, керівництво, самовиховання. Класифікація методів виховання за результатами впливу на вихованця: вплив, що створює моральні установки, мотиви, ставлення, формує уявлення, поняття, ідеї; вплив, що створює звички, визначає тип поведінки. Класифікація методів виховання на основі спрямованості (Г.І. Щукіна): формування свідомості особистості, організації діяльності та формування досвіду суспільної поведінки, стимулювання поведінки і діяльності. Характеристика основних груп методів виховання. Педагогічні умови використання методів виховання.

Кредит 5. Напрями виховання, формування колективу.

Тема 9. Напрями виховання, основні форми проведення.

Виховання як спеціально організована діяльність щодо досягнення мети освіти. Концепція виховання дітей та молоді у системі національного виховання. Концепція національного виховання студентської молоді. Сутність особистості в гуманістичній концепції виховання.

Напрями, типи і види виховання. Основні напрями виховання. Розумове виховання: завдання, шляхи, засоби, методи; види мислення. Формування наукового світогляду. Моральне виховання: завдання, зміст, шляхи, засоби. Виховання моральної свідомості та громадянської відповідальності, національної гідності та менталітету, дисциплінованості. Патріотичне виховання. Інтернаціональне виховання. Статеве виховання. Екологічне виховання. Правове

виховання. Виховання несприйнятливості до наркогенних речовин. Трудове виховання: значення праці в житті людини. Завдання, принципи, шляхи, засоби, методи трудового виховання. Зв'язок трудового виховання з політехнічною освітою й економічним вихованням. Професійна орієнтація молоді. Естетичне виховання: місце, роль, зміст, шляхи, засоби і форми. Фізичне виховання: суть, напрями, засоби, форми. Здоров'я людини – запорука її життєвого успіху.

Організаційні форми виховної роботи. Позакласна та позашкільна виховна робота: характеристика, принципи організації. Масові, групові та індивідуальні форми виховної роботи.

Тема 10. Виховання особистості в колективі.

Форми виховання. Колектив як форма виховання. Педагогічне управління колективом.
Розвиток дитячого колективу. Колектив і особистість.

Учнівський колектив. Позашкільні форми виховання. Поняття про технологію виховання. Виховна справа як система. Діагностика вихованості. Родинне та суспільне виховання. Взаємодія школи і сім'ї у вихованні дітей та молоді.

Рекомендована література:

Базова:

- 1.Аненкова І.П., Байдан М.А. Педагогіка: Навч. посібник / І.П. Аненкова, М.А.Байдан. Русол: Львів: Новий світ. 2000. 2018. 567с.
- 2.Бондар В. І. Дидактика : підруч. [для студ. вищ. пед. навч. закл.] / Володимир Іванович Бондар. К. : Либідь, 2005. 264 с.
- 3.Волкова Н.П. Педагогіка: Навч. посібник. 4–те вид., стер. К.: Академвидав, 2012. 616 с.
4. Галузинський В.М., Євтух М.Б. Педагогіка: Теорія та історія: Навч. посібник. К.: Вища школа, 2005. 237 с.
- 5.Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка: Підручник. К.: Знання-Прес, 2008. 447с.
- Левківський М.В. Історія педагогіки: навч-метод. посібник. 4–те вид./ М.В. Левківський, К.: Центр учебової літератури. 2016. 190 с.
- 6.Максимюк С.П. Педагогіка: Навчальний посібник. К.: Кондор, 2009. 670 с.
- 7.Мельничук С. Г. Педагогіка (Дидактика): навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / С. Г. Мельничук. Кіровоград : РІК-Медіа, 2016. 176 с.
- 8.Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навчальний посібник / Неля Мойсеюк. 5-те вид., доповн. і переробл. К.: Мойсеюк В. Ю., 2009. 656 с.
- 9.Москаленко, А. М. Історія педагогіки: навч.-метод. посіб. / А. М. Москаленко. - Київ: Київський університет, 2014. 240 с.
- 10.Нова українська школа: порадник для вчителя /Під агр.редакцією Бібік Н.М. К.:Тов.Видавничий дім «Плеяди». 2017. 206 с.
11. Пащенко М.І. навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. / М.І. Пащенко, І. В. Красноштан; Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань: Жовтий О. О., 2012. 269 с.
- 12.Проніков, О. К. Історія педагогіки [Текст]: курс лекцій / О. К. Проніков. Київ: Слово, 2015. 440 с.
13. Рацул А. Б. Педагогіка: інформативний виклад: навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. / А. Б. Рацул, Т. Я. Довга. Київ : Слово, 2016. 344 с.
14. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] /Михайло Миколайович Фіцула. К.: Академвидав, 2014. 456 с.
- 15.Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. / М. М. Фіцула. Вид. третє, перероб. і допов. – Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2013. 230 с.
- 16.Фізеші О. Й. Педагогіка: основи педагогіки, дидактика, теорія та методика виховання, школознавство: навчальний посібник для студ. пед. спец. / О. Й. Фізеші ; Мукачівський держ. ун-т. К.: Кондор, 2015. 388 с.

Допоміжна література

1. Барбашова І. А. Дидактика : навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закл.] / Ірина Анатоліївна Барбашова. Бердянськ : Видавництво Ткачук О. В., 2016. 232 с.
2. Барбашова І. А. Загальні основи педагогіки: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Ірина Анатоліївна Барбашова. Бердянськ: Видавництво Ткачук О. В., 2015. 197 с.
3. Бех І. Д. Виховання особистості: у 3 кн. / І. Д. Бех. К.: Либідь, 2003. Кн. 1 : Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. 2003. 280 с.
4. Бех І. Д. Виховання особистості: у 3 кн. / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2003. Кн. 2.: Науково практичні засади. 2003. 341 с.
5. Бех І. Д. Виховання особистості: у 3 кн. / І. Д. Бех. К.: Либідь, 2003. Кн. 3.: Сходження до духовності. 2006. 270 с.
6. Вдовиченко Р.П. Навчально-методичний посібник з курсу «Педагогіка» / Автор-упорядник Вдовиченко Р.П. - Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2018.- 224 с.
<http://192.168.15.234:8080/jspui/>
- 6.Дубасенюк О. А. Практикум з педагогіки. Навч. посібник: Вид-ня 3-те, доповнене і перероблене, К., 2007. 464 с.
7. Державна національна програма «Освіта: Україна ХХІ століття». К.: Райдуга, 1994. 45 с.
8. Закон України «Про повну загальну середню освіту» //Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2020, № 31, ст.226).
9. Закон України «Про освіту» //(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380).
10. Концепція національного виховання // Освіта. 1994. 26 жовтня.
- 11.Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті. К.: Шкільний світ, 2002. 22 с.
12. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
13. Русова С.Ф. Національна школа // Вибрані педагогічні твори: В 2-х т. К.: Дніпро, 1997. Т. 1. С. 12-157.
- 14.Сковорода Г. Повне зібрання творів: У 2 т / Г. Сковорода. К., 1973.
15. Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 рр. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/pras/> 250360515
- 16.Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка. К. ІЗМН, 1997. 232 с.
17. Стельмахович М.Г. Українська родинна педагогіка: Навч. посібник. К.: ІСДО, 1996. 288 с.
- 18.Сухомлинський В.О. Вибрані твори в п'яти томах. К.: Радянська школа, 1976.
- 19.Ушинський К.Д. Вибрані педагогічні твори. К., 1983.
- 20.Щербань П. М. Прикладна педагогіка. Навчально-метод. посібник для студ. пед. закладів / П. М. Щербань. К.: Вища школа, 2002. 215 с.

Інформаційні ресурси

- 1.<http://www.mon.gov.ua> — електронний ресурс Міністерства освіти та науки України, що дає можливість ознайомитися з усією нормативною базою освіти України
- 2.<http://moipro.mk.ua> - електронний ресурс Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти
- 3.<http://metodportal.net/node/583> - методичний портал для вчителів, викладачів, що постійно оновлюється методичними проектами, інтернет-ресурсами, фільмотекою, методичними рекомендаціями, презентаціями.

4. Педагогічні дисципліни: <https://pedagogika.ucoz.ua/>
5. <http://osvita.ua/school/psychology/> – освіта. ua.
6. <http://www.meta-ukraine.com> – Мета – українська пошукова система.
7. <http://management.com.ua>.
8. <http://www.google.com> – пошукова система Google.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання:
іспит (1 семестр).

5. Засоби діагностики успішності навчання:

Поточне оцінювання, тести проміжного контролю, оцінювання завдань самостійної та індивідуальної роботи.

Підготовка і виступи з індивідуальними науково-дослідними завданнями.

Підготовка та захист проектів і презентацій.

Контрольна робота.

Колоквіум.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛІНСЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Кафедра педагогіки та інклюзивної освіти



РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПЕДАГОГІКА

Ступінь: бакалавра

спеціальність 014.03 Середня освіта (Історія)

Освітня програма: Історія

спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

Освітня програма: Українська мова і література

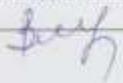
спеціальність 014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська))

Освітня програма: Мова і література (англійська)

2020 – 2021 навчальний рік

Розробник: Вдовиченко Раїса Петрівна, доцент кафедри педагогіки та інклюзивної освіти,
кандидат педагогічних наук, доцент

Р.П. Вдовиченко



Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки та інклюзивної освіти

Протокол № 1 від «26» серпня 2020 р.

Завідувач кафедри



А.І. Яблонський

«26» серпня 2020 р.

Анотація.

Загальна педагогіка – базова наукова дисципліна, яка вивчає основні закономірності процесу спрямованого особистісного розвитку, розробляє загальні основи педагогічного процесу у навчальних закладах усіх типів. Вона складається з чотирьох розділів: загальні засади педагогіки, теорія навчання (дидактика), теорія виховання, теорія управління навчальним закладом.

«Педагогіка» є фундаментальною дисципліною психолого-педагогічного циклу нормативного блоку. Її вивчення передбачає розв'язання низки завдань фундаментальної професійної підготовки фахівців вищої кваліфікації, зокрема: розуміння та усвідомлення сучасної парадигми виховання й освіти в Україні; опанування теоретико-методологічною та методичною основою національної системи освіти; формування особистості громадянина, світогляду, життєвих настанов і орієнтирів; ознайомлення з нормативно-правовою базою у сфері освіти; володіння технологіями формування особистості майбутнього педагога та готовності до професійного самовдосконалення й саморозвитку, продуктивної педагогічної діяльності.

У навчальних планах усіх напрямів підготовки ОКР бакалавр «Педагогіка» є основною навчальною дисципліною, яка має забезпечити формування необхідних теоретичних знань та практичних умінь майбутніх педагогічних працівників. Опрацювання запропонованого курсу повинно закласти надійне підґрунтя самостійного педагогічного мислення студентів, сформувати уміння осмислювати педагогічну діяльність, навчити приймати виважені, оптимальні, ефективні і доцільні з наукової точки зору рішення у розв'язанні педагогічних завдань.

Ключові слова: педагогіка, загальні засади педагогіки, теорія навчання (дидактика), теорія виховання, теорія управління навчальним закладом.

Abstract.

General pedagogy is a basic scientific discipline that studies the basic laws of the process of directed personal development, develops the general foundations of the pedagogical process in educational institutions of all types. It consists of four sections: general principles of pedagogy, theory of teaching (didactics), theory of education, theory of educational institution management.

"Pedagogy" is a fundamental discipline of the psychological-pedagogical cycle of the normative block. Its study involves solving a number of tasks of fundamental professional training of highly qualified specialists, in particular: understanding and awareness of the modern paradigm of upbringing and education in Ukraine; mastering the theoretical-methodological and methodological basis of the national education system; formation of the citizen's personality, worldview, life guidelines and landmarks; acquaintance with the regulatory framework in the field of education; possession of technologies of formation of the personality of the future teacher and readiness for professional self-improvement and self-development, productive pedagogical activity. In the curricula of all areas of training EQL Bachelor "Pedagogy" is the main discipline, which should ensure the formation of the necessary theoretical knowledge and practical skills of future teachers. The elaboration of the proposed course should lay a solid foundation for independent pedagogical thinking of students, to form the ability to comprehend pedagogical activity, to teach to make balanced, optimal, effective and scientifically expedient decisions in solving pedagogical problems.

Key words: pedagogy, general principles of pedagogy, theory of teaching (didactics), theory of education, theory of educational institution management.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 01 Освіта/ Педагогіка	<u>Денна форма навчання</u> <u>Нормативна</u>
Індивідуальне науково-дослідне завдання: портфоліо	спеціальність 014 середня освіта	Рік підготовки: 2020 -й
Загальна кількість годин - 150		Семестр 1-й Лекції
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,7 самостійної роботи студента – 5,6	Ступінь бакалавра	20 год. Практичні, семінарські 30 год. Лабораторні 0 год. Самостійна робота 100 год. Вид контролю: екзамен

Мова навчання - українська

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 50/100 (33%/67%).

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка	<u>Нормативна</u>
Індивідуальне науково-дослідне завдання: портфоліо	Спеціальність: спеціальність 014 Середня освіта	Рік підготовки: 2020 -й
Загальна кількість годин - 150		Семестр 1-й Лекції
	Ступінь бакалавра	6 год. Практичні, семінарські 10 год. Лабораторні 0 год. Самостійна робота 134 год. Вид контролю: екзамен

Мова навчання – українська.

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить: для заочної форми навчання – 16/134 (10%/90%).

2. Мета та завдання навчальної дисципліни та очікувані результати. Метою викладання навчальної дисципліни “Педагогіка” – забезпечити теоретичну і практичну підготовку студентів до виконання функціональних обов’язків вчителя, вихователя, викладача в закладах освіти України; створити умови, наближені до практичної професійної діяльності; забезпечити творчий розвиток особистості студента.

Завдання курсу:

- формування системи теоретичних знань та практичних умінь, необхідних для виконання функціональних обов’язків вчителя, викладача, педагога;
- формування основ педагогічного мислення, здатності осмислювати і аналізувати педагогічну дійсність.
- формування готовності до педагогічної праці на гностичному, комунікативному, операційному рівнях.
- формування відповіального, творчого ставлення до педагогічної діяльності.
- формування свідомого ставлення до сутності та соціального значення педагогічної діяльності.

- ознайомлення з історичним розвитком та етнопедагогічними особливостями світової педагогічної думки та освітянської галузі України;
- моделювання та розв'язування педагогічних ситуацій;
- формування творчої всебічно розвиненої особистості студента – майбутнього педагога.

Спеціальність 014.01 Українська мова та література

7 – Програмні результати навчання	
Програмні результати навчання (ПРН)	ПРН 1. Знання й розуміння предметної галузі й професійної діяльності. ПРН 4 Володіння української мовою на високому рівні й здатність реагувати мовними засобами на повний спектр соціокультурних явищ. ПРН 13 Здатність оцінювання непередбачуваних проблем у професійній діяльності й обдуманого вибору шляхів їх вирішення

6 – Програмні компетентності	
Інтегральна компетентність (ІНК)	Здатність розв'язувати складні завдання й проблеми професійної, навчально-виховної, методичної, науково-дослідницької діяльності в галузі освіти, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань із теорії та історії української мови й літератури, англійської мови та методики їх викладання, готовність до упровадження освітніх інновацій
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК-4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями

Фахові компетентності спеціальності (ФК)	<p>Знання</p> <p>ФК 1. Набуття міцних знань із професійних дисциплін.</p> <p>ФК 16. Здатність до здійснення навчально-виховної, науково-методичної та організаційно-управлінської діяльності в різних типах середніх навчальних закладів. Оволодіння основами професійно-методичних умінь вчителя іноземної мови; вміння планувати й реалізовувати різні форми організації навчально-виховного процесу з іноземної мови в основній та старшій школі.</p> <p>Уміння і навички</p> <p>ФК 17. Уміння розробляти й застосовувати інформаційно-комунікаційні технології у професійній та науковій діяльності.</p> <p>ФК 18. Здатність реалізувати проєкти, включаючи власні дослідження, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання, пов'язане з розв'язанням значущих наукових, культурних, етичних та інших проблем сучасного літературознавства.</p> <p>ФК 25. Виконання вимог нормативно-правових документів, що регулюють професійну діяльність учителя мови і літератури та англійської мови.</p> <p>ФК 26. Володіння методикою виховання в учнів засобами вивчення мови і літератури та англійської мови, усвідомлення ролі навколошнього середовища для розвитку і здоров'я людини, бажання дотримуватися здорового способу життя, а також здатності протистояти злу, примітивним поглядам і смакам, зокрема запобігання та протидії домашньому насилию.</p> <p>ФК 27. Орієнтація в сучасних тенденціях розвитку освіти в Україні.</p>
---	---

Спеціальність 014.03 Історія 7 – Програмні результати навчання

ПРН-1. Розуміння шляхів інноваційного розвитку системи вищої освіти України в умовах реформаційних перетворень.

ПРН-5. Здатність використовувати основи загальнотеоретичних дисциплін в обсязі, необхідному для вирішення педагогічних і дослідницьких завдань, успішного освоєння методологічних і прикладних питань

спеціальності, питань фундаментальних загальноісторичних і спеціальних дисциплін; дисциплін психолого-педагогічного циклу: педагогіку, психологію, методику викладання історії, методику і організацію позакласної (поза аудиторної) роботи.

ПРН-6. Використання нових освітніх та інформаційних технологій, сучасних засобів навчання та використання їх у педагогічному процесі.

ПРН-8. Відповідальність за створення позитивного психологічного клімату, забезпечення процесу виховання і навчання учнів та студентів, незалежно від їх соціально-культурно-економічного контексту.

ПРН-9. Здатність до подальшого навчання, до стійкого саморозвитку і самовдосконалення, яке значною мірою є автономним та самостійним.

6 – Програмні компетентності Інтегральна компетентність (ІК)

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у галузі освіти та у процесі навчання історичних дисциплін, що передбачає проведення досліджень у галузях педагогіки та історії, що передбачає застосування комплексу освітніх, історичних і міждисциплінарних теорій і методик.

ФК-8. Спроможність обирати необхідні засоби, форми і методи організації діяльності учнів у процесі навчання; здатність впроваджувати сучасні методики та технології, інноваційні підходи, передовий педагогічний досвід під час моделювання та організації освітньої діяльності в закладах освіти.

ФК-9. Здатність забезпечувати належний рівень викладання історії відповідно до діючих навчальних програм, дотримуючись вимог Державного стандарту базової і повної середньої освіти та здійснювати об'єктивний

контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів.

ФК-10. Здатність до ефективної комунікаційної взаємодії у різних колективах з питань фахової та суміжних з нею діяльностей, в тому числі з використанням сучасних засобів.

ФК-12. Здатність керувати дослідницькою діяльністю учнів; узагальнювати й систематизувати власний фаховий досвід та подавати його у вигляді доповідей, статей, виступів тощо.

ФК-13. Поєднання набутих історичних та педагогічних знань з метою забезпечення якісного навчально-виховного процесу.

7 – Програмні результати навчання Спеціальність 014.04 математика

7 – Програмні результати навчання

ПР 1. Знає теоретичні основи навчання та виховання в школі, здатний інтегрувати знання, аналізувати і порівнювати педагогічні технології, експериментувати в педагогічній діяльності.

ПР 7. Здатний розрізняти, критично осмислювати, використовувати традиційні та інноваційні підходи, принципи, методи, прийоми навчання та організації професійній діяльності.

ПР 23. Здатний ефективно працювати, як особистість і як член команди, а також ефективно співпрацювати з учнівським, учительським та батьківським колективами, попереджувати конфлікти.

ПР 25. Здатний діяти з дотриманням етичних норм, цінувати індивідуальне і культурне різноманіття, ініціювати в педагогічній діяльності принципи толерантності, діалогу і співробітництва.

6 – Програмні компетентності

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі середньої освіти, що передбачає застосування теорій та методів педагогіки, математики та фізики і характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в закладах загальної середньої освіти.

ЗК 1. Здатність діяти етично, соціально відповідально та свідомо.

ЗК 2. Здатність працювати в команді та автономно.

ЗК 3. Здатність до пошуку інформації, її аналізу та критичного оцінювання.

ЗК 4. Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

ЗК 6. Здатність до самовдосконалення та саморозвитку.

- ЗК 7.** Здатність до адаптації та дії в новій ситуації на основі креативності.
- ЗК 8.** Здатність до утвердження національних і гуманістичних ідеалів, демократичних цінностей і традицій України.
- ЗК 9.** Здатність вільно спілкуватись державною мовою (усно та письмово).

- СК 2.** Здатність застосовувати сучасні методи й освітні технології навчання.
- СК 10.** Здатність формувати і підтримувати належний рівень мотивації учнів до занять математикою та фізикою.
- СК 12.** Здатність ефективно планувати та організовувати різні форми позакласної роботи з математики та фізики.
- СК 14.** Вміти усвідомлювати застосованість існуючих методів до розв'язування поставлених проблем.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни складається з семи кредитів:

Кредит 1. Загальні засади педагогіки.

Кредит 2. Сутність педагогічного процесу. Основи дидактики.

Кредит 3. Підходи до навчання, форми організації навчання. Основи школознавства.

Кредит 4. Теорія виховання.

Кредит 5. Напрями виховання, формування колективу.

2. Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Загальні засади педагогіки.

Тема 1. Педагогіка в системі наук про людину. Предмет педагогіки та її методологічні основи.

Тема 2. Проблема розвитку особистості та їх значення для виховання Загальні закономірності розвитку особистості.

Кредит 2. Сутність педагогічного процесу. Основи дидактики.

Тема 3. Структура та організація педагогічного процесу. Закони, закономірності та принципи навчання.

Тема 4. Методи, прийоми, засоби організації навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Кредит 3. Підходи до навчання, форми організації навчання.

Тема 5. Організаційні форми навчання.

Тема 6. Основи школознавства.

Кредит 4. Теорія виховання.

Тема 7. Виховання в цілісному педагогічному процесі.

Тема 8. Закономірності, принципи, методи, засоби, прийоми виховання, організації виховного впливу на розвиток учнів.

Кредит 5. Напрями виховання, формування колективу.

Тема 9. Напрями виховання, основні форми проведення.

Тема 10. Виховання особистості в колективі.

3.Структура навчальної дисципліни

Назви змістових кредитів і тем	Кількість годин					
	усього	У тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср
Кредит 1. Загальні засади педагогіки						
Тема 1. Педагогіка в системі наук про людину. Предмет педагогіки та її методологічні основи	15	2	2			11
Тема 2. Проблема розвитку особистості та їх значення для виховання Загальні закономірності розвитку особистості.	15	2	4			9
Кредит 2. Сутність педагогічного процесу. Основи дидактики						
Тема 3. Структура та організація педагогічного процесу. Закони, закономірності та принципи навчання	15	2	3			10
Тема 4. Методи, прийоми, засоби організації навчально-пізнавальної діяльності учнів.	15	2	3			10
Кредит 3. Підходи до навчання, форми організації навчання. Основи школознавства.						
Тема 5. Організаційні форми навчання. Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю.	15	2	3			10
Тема 6. Основи школознавства.	15	2	3			10
Кредит 4. Теорія виховання						
Тема 7. Виховання в цілісному педагогічному процесі.	15	2	3			10
Тема 8. Закономірності, принципи, методи, засоби, прийоми виховання організації виховного впливу на розвиток учнів.	15	2	3			10
Кредит 5. Напрями виховання, формування колективу						
Тема 9. Напрями виховної роботи, основні форми проведення.	15	2	2			11
Тема 10. Виховання особистості в колективі.	15	2	4			9
Усього годин	150	20	30			100

Заочна форма навчання

Назви змістових кредитів і тем	Кількість годин					
	усього	У тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср
Кредит 1. Загальні засади педагогіки						
Тема 1. Педагогіка в системі наук про	30	1	1			28

людину. Предмет педагогіки та її методологічні основи						
Тема 2. Проблема розвитку особистості та їх значення для виховання Загальні закономірності розвитку особистості.						
Кредит 2. Сутність педагогічного процесу. Основи дидактики						
Тема 3. Структура та організація педагогічного процесу. Закони, закономірності та принципи навчання	30	1	2			27
Тема 4. Методи, прийоми, засоби організації навчально-пізнавальної діяльності учнів.						
Кредит 3. Підходи до навчання, форми організації навчання. Основи школознавства.						
Тема 5. Організаційні форми навчання. Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю.	30	1	2			27
Тема 6. Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю.						
Кредит 4. Теорія виховання						
Тема 7. Виховання в цілісному педагогічному процесі.	30	2	2			26
Тема 8. Закономірності, принципи, методи, засоби, прийоми виховання організації виховного впливу на розвиток учнів.						
Кредит 5. Напрями виховання, формування колективу						
Тема 9. Напрями виховної роботи, основні форми проведення.	30	1	1			28
Тема 10. Виховання особистості в колективі.						
Усього годин	150	6	10			134

4. Теми лекційних занять

Денна форма навчання

№ п/п	Назва теми	Кількість год.
-------	------------	----------------

Кредит 1. Загальні засади педагогіки.

1.	Тема 1. . Педагогіка в системі наук про людину. Предмет педагогіки та її методологічні основи.	2
2.	Тема 2. Проблема розвитку особистості та їх значення для виховання Загальні закономірності розвитку особистості.	2

Кредит 2. Сутність педагогічного процесу. Основи дидактики.

3.	Тема 3. Структура та організація педагогічного процесу. Закони, закономірності та принципи навчання.	2
----	--	---

4.	Тема 4. Методи, прийоми, засоби організації навчально-пізнавальної діяльності учнів.	2
Кредит 3. Підходи до навчання, форми організації навчання.		
5.	Тема 5. Організаційні форми навчання.	2
6	Тема 6. Основи школознавства.	2
Кредит 4. Теорія виховання.		
7.	Тема 7. Виховання в цілісному педагогічному процесі.	2
8.	Тема 8. Закономірності, принципи, методи, засоби, прийоми виховання, організації виховного впливу на розвиток учнів.	2
Кредит 5. Напрями виховання, формування колективу.		
9.	Тема 9. Напрями виховання, основні форми проведення.	2
10.	Тема 10. Виховання особистості в колективі.	2
	Разом	20

Заочна форма навчання

№ п/п	Назва теми	год.
Кредит 1. Загальні засади педагогіки.		
1.	Тема 1. . Педагогіка в системі наук про людину. Предмет педагогіки та її методологічні основи.	
2.	Тема 2. Проблема розвитку особистості та їх значення для виховання Загальні закономірності розвитку особистості.	
Кредит 2. Сутність педагогічного процесу. Основи дидактики.		
3.	Тема 3. Структура та організація педагогічного процесу. Закони, закономірності та принципи навчання.	
4.	Тема 4. Методи, прийоми, засоби організації навчально-пізнавальної діяльності учнів.	
Кредит 3. Підходи до навчання, форми організації навчання.		
5.	Тема 5. Організаційні форми навчання.	
6	Тема 6. Основи школознавства.	
Кредит 4. Теорія виховання.		
7.	Тема 7. Виховання в цілісному педагогічному процесі.	
8.	Тема 8. Закономірності, принципи, методи, засоби, прийоми виховання, організації виховного впливу на розвиток учнів.	
Кредит 5. Напрями виховання, формування колективу.		
9.	Тема 9. Напрями виховання, основні форми проведення.	
10.	Тема 10. Виховання особистості в колективі.	
	Разом	

5. Теми практичних занять Денна форма навчання

№ п/п	Назва теми	Кількість год.

Кредит 1. Загальні засади педагогіки		
1.	Тема 1. Педагогіка в системі наук про людину. Предмет педагогіки та її методологічні основи.	2
2.	Тема 2. Поняття про особистість, чинники формування особистості, їх особливості і взаємозв'язок.	2
Кредит 2. Сутність педагогічного процесу. Основи дидактики.		
3.	Тема 3. Процес навчання. Його структура, методологія	2
4.	Тема 4. Закономірності, принципи навчання.	2
5.	Тема 5. Проблеми добору комплексу оптимальних і доцільних методів та форм навчання і виховання.	
Кредит 3. Підходи до навчання, форми організації навчання.		
6.	Тема 6. Структура та основні критерії ефективності уроку у загальноосвітньому навчальному закладі.	2
7.	Тема 7. Психолого-педагогічні вимоги до перевірки та оцінювання знань, умінь і навичок учнів	2
8.	Тема 8. Загальна характеристика педагогічної діяльності. Система та структура освіти України. Нормативно-правова база у сфері освіти України.	2
9	Тема 9. Сучасний педагог, його діяльність і професійне зростання. Педагогічне спілкування. Конфлікти у педагогічній взаємодії.	2
Кредит 4. Теорія виховання.		
10.	Тема 10. Суть процесу виховання.	2
11.	Тема 11. Основні закономірності і принципи виховання.	2
12.	Тема 12. Загальні методи виховання.	2
Кредит 5. Напрями виховання, формування колективу.		
13.	Тема 13. Характеристика основних напрямів змісту виховання. Організаційні форми виховної роботи	2
14.	Тема 14. Система роботи класного керівника. Родинно-громадсько-шкільне виховання.	2
15.	Тема 15. Формування базової культури особистості в цілісному педагогічному процесі.	2
Разом		30

Заочна форма навчання

№ п/п	Назва теми	Кількість год.
Кредит 1. Загальні засади педагогіки		
1.	Тема 1. Педагогіка в системі наук про людину. Предмет педагогіки та її методологічні основи.	2
2.	Тема 2. Поняття про особистість, чинники формування особистості, їх особливості і взаємозв'язок.	
Кредит 2. Сутність педагогічного процесу. Основи дидактики.		
3.	Тема 3. Процес навчання. Його структура, методологія	2
4.	Тема 4. Закономірності, принципи навчання.	

5.	Тема 5. Проблеми добору комплексу оптимальних і доцільних методів та форм навчання і виховання.	
Кредит 3. Підходи до навчання, форми організації навчання.		
6.	Тема 6. Структура та основні критерії ефективності уроку у загальноосвітньому навчальному закладі.	2
7.	Тема 7. Психолого-педагогічні вимоги до перевірки та оцінювання знань, умінь і навичок учнів	
8.	Тема 8. Загальна характеристика педагогічної діяльності. Система та структура освіти України. Нормативно-правова база у сфері освіти України.	
Кредит 4. Теорія виховання.		
9.	Тема 9. Суть процесу виховання.	2
10.	Тема 10. Основні закономірності і принципи виховання.	
11.	Тема 11. Загальні методи виховання.	
Кредит 5. Напрями виховання, формування колективу.		
12.	Тема 12. Характеристика основних напрямів змісту виховання. Організаційні форми виховної роботи	2
13.	Тема 13. Система роботи класного керівника. Родинно-громадсько-шкільне виховання.	
14.	Тема 14. Формування базової культури особистості в цілісному педагогічному процесі.	
Разом		10

8. Самостійна робота

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	К-ість годин	Завдання самостійної роботи
Кредит 1. Загальні засади педагогіки			
1	Тема 1. Педагогіка в системі наук про людину. Методологія і методи психолого-педагогічних досліджень.	10	1.Скласти опорний конспект до кожної теми 2.Скласти тлумачний словник до теми 3.Скласти конспект першоджерела та захист з обраної тематики за запропонованим переліком (40 балів).
2	Тема 2. Педагогічний процес як система і цілісне явище.	10	
Кредит 2. Теорія навчання			
3	Пр . По Тема 3. Предмет і основні категорії дидактики. Закономірності та принципи навчання.	10	1.Скласти опорний конспект до теми 2.Скласти тлумачний словник до теми 3.Написання есе за запропонованою тематикою (25 балів).
4	Тема 4. Методи і засоби навчання.	10	
Кредит 3. Підходи до навчання, форми організації навчання			

5	Тема 5. Організаційні форми навчання.	10	1.Скласти опорний конспект до теми 2.Скласти тлумачний словник до теми 3.Виконати ІНДЗ <i>репродуктивного характеру</i> на одну з обраних тем.
6	Тема 6. Школознавство як галузь педагогічної науки	10	
Кредит 4. Теорія виховання			
7	Тема 7. Виховання в цілісному педагогічному процесі.	10	1.Скласти опорний конспект до теми 2.Скласти тлумачний словник до теми 3.Написання наукової статті/тез на одну з обраних тем дисципліни «Педагогіка» (40 балів).
8	Тема 8. Закономірності, принципи, методи, засоби, прийоми виховання.	10	
Кредит 5. Напрямки виховання, формування колективу			
9	Тема 9. Напрямки виховної роботи, основні форми проведення. Спрямованість особистості	10	1.Скласти опорний конспект до теми 2.Скласти тлумачний словник до теми 3.Виконати ІНДЗ <i>творчо-пошукового характеру</i> на одну з обраних тем.(40 балів).
10	Тема 10. Родинно-громадсько-шкільне виховання	10	
Усього		100	

Завдання самостійної роботи до Кредиту 2. Написання есе за запропонованою тематикою (25 балів):

1.Проаналізуйте спостереження і враження власних шкільних років і зробіть висновок: що створювало авторитет вчителям, які користувалися повагою і навіть любов'ю учнів школи, де навчалися ви?

2.Прочитайте передмову до праці К. Д. Ушинського «Людина як предмет виховання». Яке значення для класного керівника має така думка вченого: «Якщо педагогіка хоче виховувати людину в усіх відношеннях, то вона повинна перше піznати її також в усіх відношеннях». Чи згодні Ви з його твердженням, що: «... для педагога вивчення духовної сторони людини є так само необхідним, як для медика вивчення тілесної»?

3.Згідно з теорією видатного українського психолога Г. Костюка, особистість розглядається як «система систем». Підтвердіть або спростуйте думку вченого власними міркуваннями.

4.На думку вчених А. Г. Асмолова і А. В. Петровського, «індивідом народжуються, особистістю стають, індивідуальність відстоюють». Як Ви розумієте вислів учених? Аргументуйте свою відповідь.

5.А. С. Макаренко писав: «Узагалі педагогіка є найбільш діалектичною, рухливою, складною і різnobічною наукою. Ось це твердження і є основним символом моєї педагогічної віри». Визначте і охарактеризуйте чинники, що підтверджують складність педагогіки як теоретичної і практичної науки.

6.Висловте своє розуміння вислову: «Психологія без педагогіки безкорисна, педагогіки без психології безсильна». Назвіть конкретні приклади взаємовпливу цих наук.

7. Прокоментуйте зміст основних термінів, визначених у статті I Закону України «Про освіту» (2017 р.).

8. Проаналізуйте (на вибір) одну з праць відомих педагогів-новаторів: Ш. О. Амонашвілі, М. П. Гузика, С. М. Лисенкою, Є. М. Ільїна, Ф. Шаталова, інші. У чому своєрідність і новаторство методичної системи вчителя?

9. Учитель повинен не просто провести урок - 45 хвилин, а реалізувати його разом з учнями. Якщо Вам пощастило у Вашому шкільному житті бути учасником таких уроків, напишіть есе про один із них і на практичному занятті презентуйте есе.

10. Як Ви розумієте висловлювання В.О.Сухомлинського “Педагогіка – наука для всіх” та А.С.Макаренко “Педагогіка – найскладніша наука”?

11. У Концепції «Нова українська школа» зазначено, що нова школа плекатиме українську ідентичність. Напишіть есе «Плекаємо українську ідентичність у школярів».

Заочна форма навчання

№ п/п	Назва теми	К-ість год.
Кредит 1. Загальні засади педагогіки.		
1.	Тема 1. . Педагогіка в системі наук про людину. Предмет педагогіки та її методологічні основи.	28
2.	Тема 2. Проблема розвитку особистості та їх значення для виховання Загальні закономірності розвитку особистості.	
Кредит 2. Сутність педагогічного процесу. Основи дидактики.		
3.	Тема 3. Структура та організація педагогічного процесу. Закони, закономірності та принципи навчання.	27
4.	Тема 4. Методи, прийоми, засоби організації навчально-пізнавальної діяльності учнів.	
Кредит 3. Підходи до навчання, форми організації навчання.		
5.	Тема 5. Організаційні форми навчання.	27
6	Тема 6. Загальна характеристика педагогічної діяльності. Система та структура освіти України. Нормативно-правова база у сфері освіти України.	
Кредит 4. Теорія виховання.		
7.	Тема 7. Виховання в цілісному педагогічному процесі.	26
8.	Тема 8. Закономірності, принципи, методи, засоби, прийоми виховання, організації виховного впливу на розвиток учнів.	
Кредит 5. Напрями виховання, формування колективу.		
9.	Тема 9. Напрями виховання, основні форми проведення.	28
10.	Тема 10. Виховання особистості в колективі.	
	Разом	134

8. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Педагогіка» – це вид творчої та науково-дослідної роботи студента, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності та креативності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності, наочне відображення результатів творчо-пошукової діяльності та прилюдна презентація.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, практичних занять, самостійної підготовки і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Види ІНДЗ, вимоги до них та оцінювання:

- _| історико-педагогічні розвідки особистості вчителя (40 балів);
- _| творче опрацювання педагогічної літератури щодо педагогічної професії, образу вихователя, педагогічної діяльності окремих педагогів (40 балів);
- _| науково-педагогічне дослідження для участі у предметних конкурсах (40 балів);
- _| реферативна робота (20 балів) + презентація (20 балів).

ІНДЗ репродуктивного характеру

1. Основні етапи розвитку і становлення дидактики в історії педагогічної науки.
2. Актуальні проблеми розвитку дидактики в системі національної педагогічної думки.
3. Навчання і розвиток особистості.
4. Шляхи і засоби формування мотивів навчання.
5. Особливості формування пізнавальних інтересів учнів.
6. Проблемне навчання з погляду соціальних завдань формування особистості.
7. Сутність основних принципів навчання та правила їх реалізації.
8. Напрямки реформування змісту освіти в загальноосвітній школі України.
9. Досвід диференціації змісту освіти в світовій освітнянській практиці.
10. Проблема класифікації методів навчання.
11. Творчий підхід до застосування методів навчання в сучасній школі.
12. Розвиваюча функція навчання.
13. Виховні аспекти навчального процесу.
14. Освітня функція навчання та проблеми її реалізації.
15. Проблема вибору оптимальних методів навчання.
16. Вплив системи методів навчання на розвиток мислення учнів.
17. Психологічно-педагогічні вимоги до сучасного уроку.
18. Проблема моделювання уроків.
19. Виховна функція оцінки.
20. Методика і техніка підготовки вчителя до уроку.
21. Діалогічні методи на уроці.
22. Особливості застосування монологічних методів на уроці.
23. Організація самостійної роботи учнів.
24. Виховання як історична категорія, складова освіти.
25. Всебічний і гармонійний розвиток особистості – мета виховання.
26. Загальнолюдські цінності виховання.
27. Національне виховання, його пріоритети.
28. Вплив соціальних та біологічних чинників на процес виховання.
29. Соціальне середовище та його вплив на процес виховання.

30. Зміст виховної роботи в сучасній школі.
31. Сучасні передові технології в виховній роботі школи.
32. Методи виховання. Проблема оптимального вибору методів виховання. 33. Застосування засобів виховання в діяльності класного керівника.
34. Позашкільні дитячі виховні заклади.
35. Використання народних традицій у вихованні учнів.

IНДЗ творчо-пошукового характеру

1. Народна педагогіка як золотий фонд педагогіки наукової.
2. Козацька педагогіка як феномен.
3. Родинна педагогіка як педагогічне явище.
4. Духовна педагогіка: роль і значення.
5. Світська педагогіка як педагогічне явище.
6. Державна Національна програма «Освіта. Україна ХХІ століття» про шляхи вдосконалення змісту освіти.
7. Відображення змісту освіти у підручнику.
8. Оптимізація процесу навчання.
9. Національний компонент змісту освіти в сучасній школі України.
10. Критерії вибору методів навчання.
11. Мета, завдання та особливості позаурочної форми організації навчання «домашнє завдання».
12. Специфіка 12-бальної системи оцінювання навчальних досягнень учнів.
13. Концепція національного виховання про зміст національного виховання. 14. Історичний характер виховання.
15. Цінність як норма, що регулює життя людини у суспільстві.

9. Форми роботи та критерії оцінювання

Рейтинговий контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ЄКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	зalік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64		
E	50-54	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

Форми поточного та підсумкового контролю.

- *Методи усного контролю:* індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, залік, захист пошуково-дослідницької теми, складання конспекту рекомендованої літератури, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал.
 - *Методи письмового контролю:* письмове тестування, підсумкова письмове тестування, звіт, реферат, контрольна робота, конспект першоджерела, конспект лекції, написання наукової статті.
 - *Комп'ютерного контролю:* тестове опитування, презентація наукової теми.
 - *Методи самоконтролю:* уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.
- Завданням підсумкового контролю (КР, залік) є перевірка глибини засвоєння студентом програмового матеріалу модуля.

Критерії оцінювання відповідей на практичних заняттях:

Студенту виставляється **відмінно**, якщо основні питання розкриті на високому теоретичному і практичному рівнях, студент без ускладнень орієнтується в матеріалі, повністю відповідає на додаткові запитання. Якість відповідей свідчить про вільне володіння матеріалом лекційних і практичних занять, а також про ознайомлення з додатковим матеріалом з навчальної дисципліни.

Студенту виставляється **дуже добре**, якщо основні питання розкриті на високому теоретичному і практичному рівнях, студент без ускладнень орієнтується в матеріалі, але зробив невелику кількість помилок.

Студенту виставляється **добре**, якщо студент розкрив основні питання, але на додаткові повністю не відповів. Якість відповідей виявляє вільне володіння лекційним і практичним матеріалом. Ознайомлення з додатковими джерелами не систематизовано.

Студенту виставляється **достатньо**, якщо студент володіє тільки загальним понятійним апаратом, він в цілому орієнтується в досліджуваному предметі, але при розкритті основних питань допускає суттєві помилки.

Студенту виставляється **задовільно**, якщо студент робить принципові помилки у відповідях, утрудняється дати обґрутовані відповіді на всі основні питання викладача, не володіє основним понятійним апаратом.

Оцінка за виконання індивідуального науково-дослідного завдання, завдань самостійної роботи виставляється з урахуванням таких параметрів:

Кількість балів у кінці семестру повинна складати від 300 до 500 балів (за 5 кредитів), тобто сума балів за виконання усіх завдань.

Відповідний розподіл балів, які отримують студенти за 7 крд.

Поточне оцінювання та самостійна робота										KP	Накопи чуваль ні бали/сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	50	500/100
30	30	30	30	30	30	30	30	30	30		
T11	T12	T13	T14	T15							
30	30	30	30	30							

***Примітка.** Коефіцієнт для іспиту – 0,6. Іспит оцінюється в 40 б.

10. Засоби діагностики

Засобами діагностики та методами демонстрування результатів навчання є: завдання до практичних занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи (зокрема есе, реферати), презентації результатів досліджень, тестові завдання, контрольні роботи.

11. Методи навчання

1) За джерелом інформації:

- Словесні: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint - Презентація), практичні заняття, пояснення, розповідь, бесіда.

- Наочні: спостереження, ілюстрація, демонстрація.

- Практичні: вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

- 4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.
- 5). Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально- пізнавальної діяльності.

12. Рекомендована література

Базова:

- 1.Аненкова І.П., Байдан М.А. Педагогіка: Навч. посібник / І.П. Аненкова, М.А.Байдан. Русол: Львів: Новий світ. 2000. 2018. 567с.
- 2.Бондар В. І. Дидактика : підруч. [для студ. вищ. пед. навч. закл.] / Володимир Іванович Бондар. К. : Либідь, 2005. 264 с.
- 3.Волкова Н.П. Педагогіка: Навч. посібник. 4–те вид., стер. К.: Академвидав, 2012. 616 с.
4. Галузинський В.М., Євтух М.Б. Педагогіка: Теорія та історія: Навч. посібник. К.: Вища школа, 2005. 237 с.
- 5.Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка: Підручник. К.: Знання-Прес, 2008. 447с.
- Левківський М.В. Історія педагогіки: навч-метод. посібник. 4–те вид./ М.В. Левківський, К.: Центр учебової літератури. 2016. 190 с.
- 6.Максимюк С.П. Педагогіка: Навчальний посібник. К.: Кондор, 2009. 670 с.
- 7.Мельничук С. Г. Педагогіка (Дидактика): навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / С. Г. Мельничук. Кіровоград : РІК-Медіа, 2016. 176 с.
- 8.Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навчальний посібник / Неля Мойсеюк. 5-те вид., доповн. і переробл. К.: Мойсеюк В. Ю., 2009. 656 с.
- 9.Москаленко, А. М. Історія педагогіки: навч.-метод. посіб. / А. М. Москаленко. - Київ: Київський університет, 2014. 240 с.
- 10.Нова українська школа: порадник для вчителя /Під агр.редакцією Бібік Н.М. К.:Тов.Видавничий дім «Плеяди». 2017. 206 с.
11. Пашченко М.І. навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. / М.І. Пашченко, І. В. Красноштан; Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань: Жовтий О. О., 2012. 269 с.
- 12.Проніков, О. К. Історія педагогіки [Текст]: курс лекцій / О. К. Проніков. Київ: Слово, 2015. 440 с.
- 13.** Рацул А. Б. Педагогіка: інформативний виклад: навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. / А. Б. Рацул, Т. Я. Довга. Київ : Слово, 2016. 344 с.
14. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] /Михайло Миколайович Фіцула. К.: Академвидав, 2014. 456 с.
- 15.Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. / М. М. Фіцула. Вид. третє, перероб. і допов. – Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2013. 230 с.
- 16.Фізеші О. Й. Педагогіка: основи педагогіки, дидактика, теорія та методика виховання, школознавство: навчальний посібник для студ. пед. спец. / О. Й. Фізеші ; Мукачівський держ. ун-т. К.: Кондор, 2015. 388 с.

Допоміжна література

1. Барбашова І. А. Дидактика : навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закл.] / Ірина Анатоліївна Барбашова. Бердянськ : Видавництво Ткачук О. В., 2016. 232 с.
2. Барбашова І. А. Загальні основи педагогіки: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Ірина Анатоліївна Барбашова. Бердянськ: Видавництво Ткачук О. В., 2015. 197 с.
3. Бех І. Д. Виховання особистості: у 3 кн. / І. Д. Бех. К.: Либідь, 2003. Кн. 1. : Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. 2003. 280 с.
4. Бех І. Д. Виховання особистості: у 3 кн. / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2003. Кн. 2.: Науково практичні засади. 2003. 341 с.

5. Бех І. Д. Виховання особистості: у 3 кн. / І. Д. Бех. К.: Либідь, 2003. Кн. 3.: Сходження до духовності. 2006. 270 с.
- 6.. Вдовиченко Р.П. Навчально-методичний посібник з курсу «Педагогіка» / Автор-упорядник Вдовиченко Р.П. - Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2018.- 224 с.
<http://192.168.15.234:8080/jspui/>
- 6.Дубасенюк О. А. Практикум з педагогіки. Навч. посібник: Вид-ня 3-те, доповнене і перероблене, К., 2007. 464 с.
7. Державна національна програма «Освіта: Україна ХХІ століття». К.: Райдуга, 1994. 45 с.
8. Закон України «Про повну загальну середню освіту» //Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2020, № 31, ст.226).
9. Закон України «Про освіту» // (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380).
10. Концепція національного виховання // Освіта. 1994. 26 жовтня.
- 11.Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті. К.: Шкільний світ, 2002. 22 с.
12. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
13. Русова С.Ф. Національна школа // Вибрані педагогічні твори: В 2-х т. К.: Дніпро, 1997. -Т. 1. С. 12-157.
- 14.Сковорода Г. Повне зібрання творів: У 2 т / Г. Сковорода. К., 1973.
15. Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 рр. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/pras/> 250360515
- 16.Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка. К. ІЗМН, 1997. 232 с.
- 17. Стельмахович М.Г. Українська родинна педагогіка:** Навч. посібник. К.: ІСДО, 1996. 288 с.
- 18.Сухомлинський В.О. Вибрані твори в п'яти томах. К.: Радянська школа, 1976.
- 19.Ушинський К.Д. Вибрані педагогічні твори. К., 1983.
- 20.Щербань П. М. Прикладна педагогіка. Навчально-метод. посібник для студ. пед. закладів / П. М. Щербань. К.: Вища школа, 2002. 215 с.

Інформаційні ресурси

- 1.<http://www.mon.gov.ua> — електронний ресурс Міністерства освіти та науки України, що дає можливість ознайомитися з усією нормативною базою освіти України
- 2.<http://moippo.mk.ua> - електронний ресурс Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти
- 3.<http://metodportal.net/node/583> - методичний портал для вчителів, викладачів, що постійно оновлюється методичними проектами, інтернет-ресурсами, фільмотекою, методичними рекомендаціями, презентаціями.
- 4.Педагогічні дисципліни: <https://pedagogika.ucoz.ua>
5. <http://osvita.ua/school/psychology/> – освіта. ua.
6. <http://www.meta-ukraine.com> – Мета – українська пошукова система
- 7.<http://management.com.ua>.
8. <http://www.google.com> – пошукова система Google.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра педагогіки та інклюзивної освіти

**ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ, ТЕХНОЛОГІЧНОЇ І ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАКТИК З
ДИСЦИПЛІНИ**

ПЕДАГОГІКА

спеціальність 014.03 Середня освіта (Історія)

Освітньо-професійна програма: Історія

спеціальність 014.04 Середня освіта (Математика)

Освітньо-професійна програма: Математика

спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

Освітньо-професійна програма: Українська мова і література

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра педагогіки та інклюзивної освіти

**ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ
ПЕДАГОГІКА**

спеціальність 014.03 Середня освіта (Історія)

Освітньо-професійна програма: Історія

спеціальність 014.04 Середня освіта (Математика)

Освітньо-професійна програма: Математика

спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

Освітньо-професійна програма: Українська мова і література

Автор:

Доцент Вдовиченко Р.П.

Посада, прізвище та ініціали

Затверджено на засіданні кафедри від «26» серпня 2020 р.

Миколаїв 2020-2021

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Методи контролю – це способи діяльності викладача і студентів, в ході яких виявляються засвоєння учебного матеріалу та оволодіння студентами знаннями, вміннями та навичками.

З метою здійснення діагностики навчальних досягнень студентів при вивчені дисципліни «Педагогіка» застосовуються наступні методами: усне опитування, письмова та практична перевірка, стандартизований контроль, тестовий контроль.

Загальне значення цих методів полягає в тому, щоб найефективніше забезпечити своєчасний і всебічний зворотний зв'язок між студентами і викладачем, на підставі якого встановлюється, як студенти сприймають та засвоюють матеріал.

Перелічені методи застосовуються у всіх видах контролю. Комплексне їх застосування дає можливість регулярно та об'єктивно виявляти динаміку формування системи знань та умінь студентів.

1. Усне опитування

Усне опитування – застосовується на кожному практичному занятті з дисципліни. При усному контролі встановлюється безпосередній контакт між викладачем та студентом, в процесі якого викладач отримує широкі можливості для вивчення індивідуальних особливостей засвоєння студентами матеріалу.

При усному опитуванні необхідна значна попередня робота викладача, а саме: ретельний відбір зміст, всебічного осмислення питань, задач та прикладів, які будуть запропоновані, шляхів активізації діяльності усіх студентів групи в процесі перевірки, створення на занятті ділової та доброзичливої обстановки.

Усне опитування на занятті проводиться як фронтальне, так індивідуальне та комбіноване.

Фронтальне опитування проводиться у формі бесіди викладача з групою. Воно органічно поєднується з повторенням пройденого, є засобом для закріплення знань та умінь. При його організації до активної розумової роботи можна залучити усіх студентів групи. Питання ставляться у короткій формі, є лаконічними, логічно пов'язаними між собою, подані в такій послідовності, що відповіді студентів у сукупності розкривають зміст розділу, теми. Фронтальне опитування дає можливість перевірити виконання студентами домашнього завдання, вияснити готовність групи до вивчення нового матеріалу, визначити сформованість основних понять, засвоєння нового матеріалу, який було розібрано на занятті.

Питання мають переважно пошуковий характер, що спонукає студентів до самостійної розумової діяльності: на встановлення послідовності дій, процесу, способу («Що буде, якщо...», «Як зміниться...»); на порівняння («В чому різниця...»); на виявлення основних характерних рис, ознак чи якостей предметів, явищ («Вкажіть властивості...», «В яких випадках...», «Які необхідні умови...»).

Індивідуальне опитування припускає змістовні, зв'язні відповіді студентів на питання, яке відноситься до матеріалу, що вивчається, тому служить навчальним засобом розвитку мови, пам'яті, мислення студентів. Щоб виконати таку перевірку більш глибоко, перед студентами ставлять запитання, які потребують розгорнутої відповіді.

Запитання для індивідуального опитування є чіткими, зрозумілими, конкретними, мають прикладний характер, охоплюють основний, раніше пройдений матеріал програми. Їх зміст стимулює студентів логічно мислити, порівнювати, аналізувати, доводити, підбирати переконливі приклади, робити оґрунтовані висновки і цим сприяє об'єктивному виявленню знань студентів. Питання зазвичай задають усій групі і після незначної паузи, необхідної для того, щоб студенти зрозуміли його і підготувалися до відповіді, викликають для відповіді конкретного студента.

Для того, щоб група слухала відповідь свого товариша, використовуються різні прийоми. Наприклад, студентам пропонується скласти план відповіді, оцінити (проаналізувати) відповідь. Проводиться й рецензування відповіді товариша. Студентам пропонується наступний план рецензії: визначити повноту відповіді, її правильність, недоліки, послідовність (логіку)

викладення. Студенти можуть запропонувати свій план відповіді. Для підготовки рецензії студентам рекомендується записувати свої зауваження по ходу відповіді. Такий прийом дає можливість оцінити роботу не тільки тих студентів, які рецензували відповідь виступаючого та тих, хто брав участь у обговоренні, а й усіх студентів групи.

Для організації колективної роботи групи під час індивідуального опитування можна дати і таке завдання, як наведення прикладів по тому чи іншому положенню відповіді.

Таким чином, щоб викликати при перевірці пізнавальну активність студентів усієї групи, доцільно поєднувати індивідуальне та фронтальне опитування.

Важливе значення має уміння викладача керувати опитуванням. Воно полягає в умінні слухати студента, спостерігати за процесом його діяльності, корегувати цю діяльність. Викладач не повинен квапити або без особливої необхідності переривати студента. Це допускається лише у тих випадках, коли студент робить грубі помилки, або відповідає не по суті. В необхідних випадках доцільно підштовхувальними відповідями допомагати студенту, не розкриваючи йому правильної відповіді.

Тривалість усного опитування залежить від навчальної дисципліни, виду занять, індивідуальних особливостей студентів. В процесі усного опитування викладачу необхідно спонукати студентів використовувати при відповіді схеми, моделі, матеріали та обладнання певних технологій. Для поглиблення та розширення знань студентів можна дати індивідуальні завдання дослідницького характеру.

Заключна частина усного опитування – детальний аналіз відповідей студентів. Викладач відмічає позитивні сторони, вказує на недоліки відповідей, робить висновки про те, як вивчений навчальний матеріал. При оцінці відповіді враховують її правильність та повноту, логічність викладення матеріалу, культуру мови, вміння поєднувати теоретичні положення з практикою, у тому числі і з майбутньою професійною діяльністю.

Усне опитування як метод контролю знань, умінь та навичок вимагає значних затрат часу, крім того, по одному і тому ж питанню не можна перевірити усіх студентів. Тому з метою раціонального використання робочого часу доцільно проводити комбіноване, ущільнене опитування, поєднуючи усне опитування з іншими методами: з письмовим опитуванням по карткам, з самостійною роботою. Все це дає можливість при тих же затратах часу контролювати роботи більшої кількості студентів. Так, поки одні відповідають біля дошки, інші виконують письмову роботу, відповідають на поставлені тестові питання тощо.

2. Письмове опитування

Письмова перевірка наряду з усною є важливим методом контролю знань, умінь та навичок студентів. Застосування цього методу дає можливість в найбільш короткий термін одночасно перевірити засвоєння матеріалу всіма студентами групи, визначити напрямки для індивідуальної роботи з кожним.

Письмова перевірка використовується у всіх видах контролю і здійснюється як в аудиторній, так і позааудиторній роботі (виконання домашніх завдань).

Письмові роботи за змістом і формою в залежності можуть бути самими різноманітними: диктанти, твори, відповіді на питання, розв'язок задач та прикладів, підготовка різних звітів, схем, опорних конспектів, рефератів.

За тривалістю, письмові контрольні роботи можуть бути короткочасними (7-15 хв), коли перевіряється засвоєння незначного об'єму навчального матеріалу, і більш тривалими, але не більше одного академічної години.

Для забезпечення більшої самостійності у виконанні контрольних робіт рекомендується пропонувати групі декілька варіантів завдань. При цьому складність контрольних питань і задач для усіх варіантів повинна бути однаковою.

Для перевірки та оцінки контрольних письмових робіт проводиться аналіз результатів їх виконання, виявляються типові помилки, їх причини, які викликали незадовільні оцінки.

Слід відмітити особливості таких форм письмової перевірки як самостійна робота, диктанти, реферати, самоконтроль та взаємоперевірка.

Самостійну роботу можна проводити з метою поточного та періодичного контролю. При поточній перевірці самостійні роботи невеликі за об'ємом, містять завдання в основному по темі навчального заняття. При періодичному контролі самостійна робота більша за об'ємом і часом її виконання. Широкого застосування набули самостійні роботи з дидактичним матеріалом, які дають можливість враховувати індивідуальні особливості кожного студента.

Диктанти застосовують для поточного контролю. З їх допомогою можна підготувати студентів до засвоєння та застосування нового матеріалу, до формування умінь та навичок, провести узагальнення вивченого, перевірити самостійність виконання домашнього завдання. Для диктантів підбирають питання, які не потребують тривалого обміркування, на які можна дуже коротко записати відповідь.

Реферати доцільні для повторення та узагальнення навчального матеріалу. Вони не тільки дають можливість систематизувати знання студентів, перевірити уміння розкрити тему, але і відіграють особливу роль у формуванні світогляду. В процесі підготовки рефератів студент мобілізує і активізує свої знання, набуває самостійно нові, необхідні для розкриття теми, співставляє їх з боку зі своїм життєвим досвідом, чітко виясняє свою життеву позицію. При перевірці цих робіт викладач звертає увагу на відповідність роботи темі, повноту розкриття теми, послідовність викладення, самостійність суджень.

Наряду з аудиторними письмовими роботами використовують і домашні контрольні роботи, над якими студенти працюють декілька днів (10-15), оскільки за змістом вони охоплюють значний розділ навчальної програми. Виконання їх вимагає належної самостійної роботи з книгою та іншими матеріалами.

3. Стандартизований контроль

Останнім часом у вищій школі став широко застосовуватись стандартизований контроль знань протягом усього періоду вивчення навчальних курсів. У стандартизованому контролі знайшла широке застосування тестова методика.

Технологія тестового контролю знань студентів чітко прописана у Положенні про комп'ютерне тестування студентів. Але на заняттях викладач використовує технологію бланкового тестового контролю знань з метою діагностики навчальних досягнень.

Перевага цього методу полягає у тому, що за допомогою найпростіших засобів (бланків, матриць) можна отримати відповідь практично на будь-яке запитання, а недоліком є можливість вгадування правильної відповіді.

За допомогою альтернативного методу тестового контролю доцільно перевіряти вміння самостійно обмірковувати отримані дані. Більший рівень знань студентів дає можливість більш тонко розрізняти такі явища і поняття, які студенту з меншим рівнем здаються ідентичними. Крім того, студенти з великим рівнем знань знаходять подібність там, де інші його не помічають. Контроль простим вибірковим методом не розкриває процесу одержання відповіді. Тут спрацьовує не простий механізм вгадування, а свідомий вибір, до вгадування деякого числа правильних відповідей на запитання - у доповнення до тих, які студенти знають.

Використовуються і інші варіанти тестового контролю знань студентів:

1) короткословне подання варіантів відповідей.

Студентові пропонують запитання. Він має вивчити його і подумки підготувати відповідь. Після того як він готовий до відповіді, йому на обмежений час показують варіанти відповідей, з яких він має вибрати один. У даному разі студент не стільки вибирає, скільки порівнює свою готову відповідь із запропонованими. Такий принцип деякою мірою зменшує можливість вгадування і несвідомого вибору випадкової відповіді. При цьому доцільно обмежити час експонування варіантів відповідей, які пропонуються на вибір.

2) послідовне надання варіантів відповідей.

Студенту пропонується запитання, яке він вивчає і подумки готові на нього відповідь. Потім за його проханням йому показують перший варіант відповіді. Якщо цей варіант співпадає з його рішенням, то він фіксує свою відповідь під номером 1, якщо він вважає його невірним, то через деякий час йому надається другий варіант відповіді.

3) вибір відповідей: пропонуються самі відповіді, а потім їх обґрунтування;

- 4) парне питання: правильний результат отримується тільки при двох правильних відповідях;
- 5) співвідносна або складно-вибіркова система: подаються декілька відповідей, які потрібно пов'язати одне з одним;
- 6) матрична система: питання і відповіді подаються у вигляді матриці;
- 7) конструктивно-вибірковий метод: відповідь формується шляхом синтезу із запропонованих на вибір його частин;
- 8) мотивовані варіанти відповідей: кожен варіант відповіді доповнюється обґрунтуванням.

При складанні контрольних завдань викладач дотримується ряд вимог:

- укладачі завдань мають чітко уявляти мету контролю як частини усього навчального процесу, враховувати вікові і психофізичні особливості тих, хто навчається. Контрольні завдання мають стимулювати пізнавальну активність студентів, викликати у них інтерес до предмета навчання;
- контрольні завдання в усіх випадках мають забезпечувати реалізацію навчаючої функції контролю, а не тільки контролюючої;
- складаючи контрольні завдання, потрібно враховувати, що інформація, яка міститься у них, потрібна не стільки для оцінки знань студентів, скільки для того, щоб своєчасно виявити помилки і скоригувати навчальний процес;
- під час розробки контрольних завдань слід передбачити способи і засоби (у тому числі технічні), які можна буде застосовувати при реалізації тестів, що розробляються;
- потрібно уникати шаблону і формулювань, які повторюють відомі істини.

При складанні питань важливим є рішення проблеми правдоподібності неправильних варіантів. При цьому можливі два аспекти проблеми зовнішня правдоподібність і правдоподібність змісту.

Неправильні варіанти відповідей можуть бути:

- правдоподібними зовнішньо і правдоподібними за змістом;
- правдоподібними зовнішньо, але неправдоподібними за змістом;
- неправдоподібними зовнішньо, але правдоподібними за змістом.

Не можна використовувати відповіді неправдоподібні і зовнішньо і за змістом.

Найбільш доцільною структурою при побудові вибіркових тестів потрібно вважати:

- один варіант правильний, решта невірні (неповні), але обов'язково правдоподібні;
- усі варіанти неправильні (неповні), але обов'язково правдоподібні, при наявності варіанта «правильної відповіді немає»;
- один варіант неправильний (неповний), решта варіантів правильні. Результати стандартизованого контролю використовуються для висновків відносно роботи навчальної групи і кожного студента окремо.

Найбільш розповсюдженою формою оцінки відповідей на тести є триканальна: правильна відповідь плюс один бал, «не знаю» - 0, неправильний - мінус один бал.

ВИДИ І ФОРМИ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

За місцем, яке посідає контроль у навчальному процесі, розрізняють попередній (вхідний), поточний, рубіжний і підсумковий контроль.

Попередній контроль

Попередній контроль (діагностика вихідного рівня знань студентів) застосовується як передумова для успішного планування і керівництва навчальним процесом. Він дає змогу визначити наявний рівень знань дня використання їх викладачем як орієнтування у складності матеріалу. Формою попереднього контролю є вхідний контроль знань. Він проводиться на 1-му курсі, щоб оцінити реальність оцінок, отриманих на вступних іспитах з певного предмета. Попередній контроль у вигляді перевірки і оцінки залишкових знань проводять також через деякий час після підсумкового іспиту з певної дисципліни як з метою оцінки міцності знань, так

і з метою визначення рівня знань з забезпечуючих предметів для визначення можливості сприйняття нових навчальних дисциплін.

Поточний контроль

Поточний контроль знань є органічною частиною всього педагогічного процесу і слугує засобом виявлення ступеня сприйняття (засвоєння) навчального матеріалу. Управління навчальним процесом можливе тільки на підставі даних поточного контролю. Завдання поточного контролю зводяться до того, щоб:

- 1) виявити обсяг, глибину і якість сприйняття (засвоєння) матеріалу, що вивчається;
- 2) визначити недоліки у знаннях і намітити шляхи їх усунення;
- 3) виявити ступінь відповідальності студентів і ставлення їх до роботи, встановивши причини, які перешкоджають їх роботі;
- 4) виявити рівень опанування навиків самостійної роботи і намітити шляхи і засоби їх розвитку;
- 5) стимулювати інтерес студентів до предмета і їх активність у пізнанні.

Головне завдання поточного контролю – допомогти студентам організувати свою роботу, навчитись самостійно, відповідально і систематично вивчати усі навчальні предмети.

Поточний контроль – це продовження навчальної діяльності педагога і педагогічного колективу, він пов’язаний з усіма видами навчальної роботи і має навчити студентів готоватись до перевірки з першого дня занять і кожного дня, а не наприкінці семестру або навчального року. Разом з тим поточний контроль є показником роботи і педагогічного колективу. Звісно, що студенти у семестрі вивчають одночасно до десяти предметів, і не усі викладачі ставлять до них однакові вимоги. Нерідко деякі викладачі ставлять дещо підвищенні вимоги, і студенти змушені весь семестр займатись тільки одним предметом коштом інших. У цьому разі показники поточної успішності можуть бути сигналом про серйозні порушення навчального процесу.

Зазначені завдання поточного контролю вимагають від викладачів і керівників факультету відпрацювати певну систему і методику його проведення з врахуванням рівномірного і узгодженого розподілення контрольних знань у відповідності до бюджету часу студентів.

Рубіжний контроль

Рубіжний (тематичний, модульний, блоковий) контроль знань є показником якості вивчення окремих розділів, тем і пов’язаних з цим пізнавальних, методичних, психологічних і організаційних якостей студентів. Його завдання - сигналізувати про стан процесу навчання студентів для вживтя педагогічних заходів щодо оптимального його регулювання. Якщо поточний контроль проводиться лише з метою діагностики першого рівня засвоєння, тобто рівня загального орієнтування у предметі, то рубіжний контроль дає можливість перевірити засвоєння отриманих знань через більш довгочасний період і охоплює більш значні за обсягом розділи курсу. Відповідно змінюється методика контролю, від студентів можна вимагати самостійної конструктивної діяльності, а також виявити взаємозв’язки з іншими розділами курсу.

Рубіжний контроль може проводитись усно й письмово, у вигляді контрольної роботи, індивідуально або у групі.

Однією з форм рубіжного контролю є колоквіум. Він має за мету мобілізувати студентів на поглиблене вивчення дисципліни. При проведенні колоквіумів ведеться більш невимушена бесіда, ніж на заліках та іспитах, що, природно, дає змогу вивчити інтереси і схильності студентів, їх дійсну підготовку і встановити шляхи більш раціонального проведення навчального процесу.

Підсумковий контроль

Підсумковий контроль являє собою іспит студентів з метою оцінки їх знань і навиків у відповідності до моделі спеціаліста.

До підсумкового контролю належать семестрові, курсові і державні іспити, а також заліки перед іспитом.

Основна мета іспитів – встановлення дійсного змісту знань студентів за обсягом, якістю і глибиною і вміннями застосовувати їх у практичній діяльності.

Природно, що підсумковий контроль більшою мірою, ніж інші види контролю, здійснює контролючу функцію, потребує систематизації і узагальнення знань і певною мірою реалізує навчальну, розвивачу і виховну функції контролю.

Форми контролю знань студентів

Основними формами контролю знань студентів є контроль на лекції, на семінарських і практичних заняттях, у позанавчальний час, на консультаціях, заліках і іспитах.

I. Контроль на лекції може проводитись як вибіркове усне опитування студентів або з застосуванням тестів за раніше викладеним матеріалом, особливо за розділами курсу, які необхідні для зрозуміння теми лекції, що читається, або ж для встановлення ступеня засвоєння матеріалу прочитаної лекції (проводиться за звичай у кінці першої або на початку другої години лекції).

Поточний контроль на лекції покликаний привчити студентів до систематичної проробки пройденого матеріалу і підготовки до майбутньої лекції, встановити ступінь засвоєння теорії, виявити найбільш важкі для сприйняття студентів розділи з наступним роз'ясненням їх. Контроль на лекції не має віднімати багато часу.

За витратами часу на контроль усне опитування поступається контролю, програмованому за карточками.

II. Поточний контроль на практичних, семінарських і лабораторних заняттях проводиться з метою вияснення готовності студентів до занять у таких формах:

1. Вибіркове усне опитування перед початком занять.
2. Фронтальне стандартизоване опитування за карточками, тестами протягом 5-10 хв.
3. Фронтальна перевірка виконання домашніх завдань.
4. Виклик до дошки окремих студентів для самостійного розв'язування задач, письмові відповіді на окремі запитання, дані на лабораторному занятті.
5. Оцінка активності студента у процесі занять, внесених пропозицій, оригінальних рішень, уточнень і визначень, доповнень попередніх відповідей і т. ін.
6. Письмова (до 45 хв.) контрольна робота.
7. Колоквіум по самостійних розділах теоретичного курсу (темах або модулях).

III. Контроль у позанавчальний час включає в себе:

1. Перевірка перебігу виконання домашніх завдань, науково-дослідних і контрольних робіт. Оцінюються якість і акуратність виконання, точність і оригінальність рішень, перегляд спеціальної літератури, наявність елементів дослідження, виконання завдання у встановленому обсязі відповідно до заданих строків.
2. Перевірка конспектів лекцій і рекомендованої літератури.
3. Перевірка і оцінка рефератів по частині лекційного курсу, який самостійно пророблюється.
4. Індивідуальна співбесіда зі студентом на консультаціях.
5. Проведення навчальних конкурсів і олімпіад на кращого знавця предмета» кращого з спеціальності, краще виконання лабораторних, особливо навчально-дослідних робіт. Контрольні заходи, що проводяться лектором на потоці і у позанавчальний час, крім загальної мети, яка переслідує об'ективну атестацію студентів, мають дати лектору дані для оцінки рівня роботи його асистентів, які ведуть практичні, лабораторні і семінарські заняття.

IV. Консультації. Дослівно термін «навчальна консультація» означає відповідь, роз'яснення викладача студентам з будь-якого навчального питання. Це одна з форм, яка виправдала себе щодо надання студентам допомоги у їх самостійній роботі, допомоги, яка особливо необхідна при підготовці до іспитів, захисті курсових і дипломних проектів і інших формах контролю знань.

Мета більшості консультацій - допомогти студентам розібраться у складних питаннях, вирішити ті з них, у яких студенти самостійно розібраться не можуть. Одночасно консультації

надають можливість проконтролювати знання студентів, скласти правильне уявлення про перебіг і результати навчальної роботи.

Не можна обмежуватись формою консультації «питання-відповідь» вона має переходити у бесіду зі студентами з найбільш важких і важливих проблем курсу, що вивчається.

V. Заліки. З деяких предметів (теоретичні курси, виробнича практика) застосовується диференційований залік з виставленням оцінок за п'ятибальною шкалою. По лекційному курсу або окремих його частинах, які не супроводжуються лабораторними або практичними заняттями, викладач може проводити співбесіди або колоквіум, пропонувати усні або письмові (за білетами) запитання. Викладачеві корисно продивлятись конспект студента. Нерідко студенти ставляться до залікового предмета як до другорядного, малозначного і не приділяють достатньо часу для підготовки до нього. З великих курсів перед заліком корисне проведення колоквіуму.

Своєчасне і добре виконання лабораторно-практичних занять, відсутність пропусків, добра дисципліна дають підставу поставити оцінку «зараховано» без додаткового опитування.

Заліки з практичних (лабораторних) робіт приймаються по виконанні кожного завдання. При цьому студент подає записи, розрахунки, схеми, плани або креслення. Викладач відмічає виконання кожної роботи у своєму журналі, а після завершення програми може виставити залік після захисту звіту і повторного перегляду результатів виконання усіх завдань.

Курсові роботи є продуктом багатоденної праці. Вони включають елементи наукового дослідження. Захист курсової роботи - це особлива форма заліку в комісії з двох-трьох викладачів. Кращі з курсових робіт подаються на наукові студентські конференції.

Перед захистом курсової роботи керівник перевіряє її і пише рецензію, у якій відображається позитивне і негативне роботи, вказується, як потрібно усунути усі зауваження.

Семінарські заняття не можна вважати заліковою процедурою. Але активні виступи, чіткі відповіді, ставлення до занять, дисциплінованість можуть слугувати основою для оформлення заліку без опитування.

Заліки з виробничої практики проставляються на основі поданого звіту і характеристики керівника. Залік - диференційований, а оцінка складається з середніх оцінок з усіх розділів практики.

VI. Іспити. Іспити є підсумковим етапом вивчення усієї дисципліни або її частини і мають за мету перевірку знань студентів по теорії і виявлення навичок застосування отриманих знань при вирішенні практичних завдань, а також навиків самостійної роботи з навчальною і науковою літературою.

Семестрові і перевірдні іспити є ведучими, найбільш значними формами організації контролю, в ході яких проводиться підсумкова перевірка результатів навчальної діяльності студентів по вивченню конкретної дисципліни.

Іспит дає можливість кожному студенту у порівняно короткий проміжок часу осмислити весь пройдений курс у цілому, сконцентрувати увагу на вузлових його моментах, закріпiti у пам'яті його основний зміст.

Відомі два основних види іспитів: без іспитових білетів - вид найбільш високого рівня, хоча поки що рідко застосовуваний, і за іспитовими білетами. Перший вид іспитів - іспит-бесіда - проводиться приблизно так: студенту, який складає іспит пропонується для початку бесіди одне запитання і дається деякий час для його обдумування. Бажано, щоб це запитання було не другорядним і не ізольованим від основних понять курсу. В перебігу відповіді залежно від її якості той, хто екзаменує, поступово може розширити поставлене перед студентом завдання. Бесіда дає змогу з «ясувати не тільки формальні знання з даного питання, але і поняття його ролі у всьому курсі, його зв'язку з іншими питаннями. При цьому з'ясовується: чи користувався студент при вивченні усього курсу додатковою літературою.

Можлива бесіда і іншого характеру, коли екзаменатор ставить перед собою більш просте завдання - з'ясувати, чи засвоєні студентом основні ідеї курсу, чи знає він визначення, чи правильно формулює основні поняття, чи розуміє їх зміст.

Основна перевага іспиту-бесіди полягає у тому, що у даному випадку надається можливість отримати достатньо повне уявлення про якість підготовки студента з даного курсу і з'ясувати його потенційні можливості у вивченні науки. Випадковість оцінки при такій формі іспиту, як правило, неможлива. Але такий іспит потребує високої кваліфікації екзаменатора і повної довіри до нього студентів. Іспит-бесіда потребує від екзаменатора достатньо великої напруги сил і великих затрат часу. Ця форма не застосовується у тих випадках, коли ставиться за мету перевірка засвоєння практичної частини курсу і тому, хто складає іспит, необхідно запропонувати для вирішення визначену кількість завдань. Екзамени у формі бесіди краще проводити на старших курсах, причому з деяких спеціально відібраних для цієї мети дисциплін. Другий основний тип іспиту - за іспитовими білетами - є загальновідомим. У цьому разі особливої уваги потребує складання іспитових білетів. Рівномірне розподілення матеріалу у білетах, різноманітність запитань, повнота охоплення прочитаного курсу, вдалий підбір завдань - усе це значною мірою полегшує хід іспиту і сприяє об'єктивності оцінки. Іспит за білетами ніяк не включає бесіди з тим, хто складає іспит. Мета її полягає у послабленні випадкового фактора, який проявляється при такій формі іспиту. Додаткові запитання при цьому, як правило, задаються з того матеріалу, який висвітлює або побічно торкається у своїй відповіді студент. Але можливі випадки, коли для уточнення оцінки знань доводиться торкатись і інших розділів курсу.

Відома загальноприйнята рекомендація: не перебивати студента до тих пір, поки він не закінчить відповіді. Але якщо студент відповідає явно не по суті запитання або невірно, то тут потрібне втручання екзаменатора.

При будь-якій формі іспиту (без білетів або з білетами) екзаменатору, який веде бесіду зі студентом, треба керуватись деякими правилами, порушення яких може привести до небажаних наслідків:

1. Не можна допускати, щоб запитання до студента, який екзаменується, ставились одне за одним. Це позбавляє студента можливості зосередитись, а іноді і можливості міркувати.
2. Не можна надто відверто висловлювати свій обурення з приводу неправильної відповіді. Це може передчасно збентежити студента, що значно знизить якість відповідей на наступні запитання.
3. Не можна виявляти перед студентом свої вагання з приводу оцінки його відповіді і змінювати вже прийняті рішення.

Потрібно заздалегідь психологічно готувати студентів до екзаменів, навівати їм, що відповідь потрібно шукати, потрібно мобілізувати усі свої внутрішні сили, взяти себе в руки і змусити інтенсивно працювати свій мозок. Необхідно мотивувати оцінку, щоб студент був переконаний у її справедливості і йшов з іспиту без образі на екзаменатора.

Третя форма іспиту – тестова, що дає можливість студенту спокійно зосередитися на відповідях.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра педагогіки та інклюзивної освіти

**НАВЧАЛЬНО-НАОЧНІ ПОСІБНИКИ, ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ З
ДИСЦИПЛІНИ
ПЕДАГОГІКА**

спеціальність 014.03 Середня освіта (Історія)

Освітньо-професійна програма: Історія

спеціальність 014.04 Середня освіта (Математика)

Освітньо-професійна програма: Математика

спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

Освітньо-професійна програма: Українська мова і література

спеціальність 012 Дошкільна освіта

Освітньо-професійна програма: Дошкільна освіта

Автор:

Доцент Вдовиченко Р.П.

Посада, прізвище та ініціали

Затверджено на засіданні кафедри від «26» серпня 2020 р.

Миколаїв 2020-2021

НАВЧАЛЬНО–НАОЧНІ ПОСІБНИКИ, ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ ПЕДАГОГІКА

1. Структурно-логічні схеми.
2. Навчальна програма та робоча навчальна програма з дисципліни «Педагогіка».
3. Навчально-методичний комплекс.
4. Підручники, посібники з педагогіки, психології, опорні конспекти лекцій.
5. Збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів.
6. Засоби підсумкового контролю (комп’ютерна програма тестування, комплект друкованих завдань для підсумкового контролю).
7. Термінологічний словник.
8. Проектор.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра педагогіки та інклюзивної освіти

КОНСПЕКТИ ЛЕКЦІЙ З ДИСЦИПЛІНИ

ПЕДАГОГІКА

Галузь знань: 01 Освіта

спеціальність 014.03 Середня освіта (Історія)

Освітньо-професійна програма: Історія

спеціальність 014.04 Середня освіта (Математика)

Освітньо-професійна програма: Математика

спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

Освітньо-професійна програма: Українська мова і література

Автор:

Доцент Вдовиченко Р.П.

Посада, прізвище та ініціали

Затверджено на засіданні кафедри від «26» серпня 2020 р.

Миколаїв 2020-2021

Лекція № 1. Тема. Педагогіка в системі наук про людину. Методологія і методи психолого-педагогічних досліджень.

План.

1. Виникнення і становлення, розвиток педагогіки як науки.
2. Стадії розвитку педагогіки, джерела педагогічної науки.

Предмет педагогіки, його сучасне звучання.

3. Загальні педагогічні поняття.

Педагогіка та інші науки.

Складові частини педагогіки.

Система педагогічних наук.

Педагогічна наука та педагогічна практика.

Характеристика науково-педагогічного дослідження.

Методи науково-педагогічного дослідження, їх характеристика.

Складові елементи та етапи науково-педагогічного дослідження.

Завдання роботи.

З'ясувати сутність основних педагогічних понять.

Виявити зв'язки педагогіки з іншими науками.

Ознайомити з складовими частинами педагогіки.

Проаналізувати систему педагогічних наук, дослідити її відкритий характер.

Вчити аналізувати, структурувати і фіксувати інформацію, встановлювати міжпредметні зв'язки, порівнювати.

1. Почати формувати поняття про педагогіку як науку (виникнення і становлення, розвиток, об'єкт, предмет, мета, функції, джерела розвитку) .
2. Ознайомити зі стадіями розвитку педагогіки та джерелами педагогічної науки.
3. Розкрити сутність сучасного погляду на предмет педагогіки.
4. Продовжити формувати мотивацію до оволодіння науковими зasadами майбутньої професії.

Формувати мотивацію до здійснення науково-педагогічного дослідження (у майбутньому).

Дослідити зв'язок педагогічної науки та педагогічної практики.

Почати формувати поняття “методи науково-педагогічного дослідження”, визначити їх сутність та особливості.

Ознайомити з сутністю, складовими та етапами науково-педагогічного дослідження.

Основні поняття. Основні категорії, навчання, виховання, освіта, складові частини педагогіки, система педагогічних наук. Педагогіка, стадії розвитку педагогіки, джерела педагогіки, об'єкт педагогіки, предмет педагогіки. Наукове дослідження, науково-педагогічне дослідження, методи науково-педагогічного дослідження, етапи науково-педагогічного дослідження, елементи науково-педагогічного дослідження.

Методи:

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- 1) словесні: метод пояснення, метод розповіді, метод бесіди (вступної бесіди, бесіди-повідомлення, бесіди-повторення, контрольної бесіди, репродуктивної бесіди, евристичної бесіди, катехізисної бесіди);

- 2) наочні методи навчання: метод ілюстрування, метод демонстрування, самостійне спостереження;
 - 3) практичні методи навчання: вправи, практичні роботи, дослідні роботи.
2. Методи стимулювання навчальної діяльності студентів: метод навчальної дискусії, метод забезпечення успіху в навчанні, метод пізнавальних ігор, метод створення ситуації інтересу в процесі викладання навчального матеріалу, метод створення ситуації новизни навчального матеріалу.
3. Методи стимулювання обов'язку і відповідальності в навчанні.

Дидактичні засоби навчання : навчальна програма та робоча навчальна програма з дисципліни, навчально-методичний комплекс дисципліни, програмні матеріали з дисципліни для студентів, термінологічний словник, підручники, фахові видання, проектор, робочі лекційні зошити.

Список літератури.

- Волкова Н.П.* Педагогіка: Навч. посіб. – К.: Академвидав, 2007. – С.20–34.
- Лозова В.І.* Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посіб. / В.І. Лозова, Г.В. Троцко ; Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – 2-е вид., випр. і допов. – Х. : ОВС, 2002. – С.6–17.
- Пермяков О.А., Морозов В.В.* Педагогіка: Навч. посіб. / О.А. Пермяков, В.В. Морозов. – К.: Знання, 2006. – С.9–17.
- Пономарьова Г.Ф.* Словник-довідник з курсу педагогіки / Г.Ф. Пономарьова. – Х., 2004. – С.8–18.
- Фіцула М.М.* Педагогіка / М.М. Фіцула. – К. : Академія, 2001. – С..9–43.
- Рудницька О.П., Болгарський А.Г., Свистельнікова Т.К.* Основи педагогічних досліджень. - К., 1998.

Структура лекційного заняття №1

1. Організаційна частина заняття.

Привітання. Актуалізація уваги студентів. Підготовка до висвітлення нової теми. Повідомлення теми лекційного заняття.

Повідомлення теми, мети та основних завдань заняття.

Повідомлення мети та основних завдань заняття. Актуальність проведення лекційного заняття. Основні поняття теми лекції.

3. Актуалізація опорних знань студентів і контроль актуального рівня знань.
 4. Мотивація навчальної діяльності студента.
- 5.Перелік рекомендованих літературних джерел. Психолого-педагогічний ескіз навчальної літератури та періодичних видань.
- 5.Структурні елементи заняття, які забезпечують досягнення дидактичної і виховної мети. Їх зміст і послідовність.

1. Виникнення і становлення, розвиток педагогіки як науки.

? Що з'являлося раніше - громадська практика або наукове знання?

Педагогічна галузь людських знань невід'ємна від розвитку суспільства. Кожне покоління людей вирішує 3 завдання:

1. Засвоює досвід попередніх поколінь.

2. Збагачує і примножує цей досвід.
3. Передає його наступним поколінням.

У цьому - запорука громадського прогресу.

Педагогічна галузь знань являється чи не найстарішою, вона невід'ємна від розвитку суспільства. "Педагогіка" - слово грецького походження, буквально воно перекладається як "дітородіння", "детование" або мистецтво виховання ("пайдос" - дитя, "аго" - вести). Педагог в Древній Греції - раб, який вів до школи дитину свого пана.

? Які ознаки науки вам відомі?

У енциклопедичному словнику вказані ознаки науки : 1) виникає з потреб суспільства; 2) має свій предмет дослідження; 3) має власний категоріальний апарат; 4) є свої методи дослідження; 5) є підсумком, системою достовірних і узагальнених знань про об'єктивні закони розвитку природи.

Співвіднесемо названі ознаки науки з ознаками педагогіки.

Таблиця 2.

Педагогіка як наука

Ознаки науки	Ознаки педагогіки
1) виникає з потреб суспільства.	1) того, щоб суспільство прогресувало, воно повинне передавати соціальний турор (турор) усе новим і новим поколінням.
2) має свій предмет дослідження.	2) лилася галузь науки - педагогіка як наука про виховання дітей на усіх вікових етапах його розвитку.
3) має власний категоріальний апарат.	3) свій предмет: виховання людини як особлива функція суспільства.
4) є свої методи дослідження.	4) свій категоріальний апарат: до основних понять (категорій) відносяться категорії, розвиток, виховання, навчання.
	5) з використанням психологічних і соціологіческих методів в педагогіці використовуються такі методи педагогічного дослідження, як педагогічний експеримент, опит, опит, педагогічні тести, педагогічне спостереження, тощо.

Педагогіка - наука про цілеспрямований процес передачі людського досвіду і підготовки нового покоління до життя і діяльності.

Мета педагогіки - опис, пояснення і прогнозування процесів і явищ педагогічної дійсності.

Функції педагогіки: 1. теоретична, 2. прогностична, 3. практична.

2. **Стадії розвитку педагогіки, джерела педагогічної науки.**

Отже, спочатку педагогіка виникла як практика навчання і виховання.

Історичний розвиток науково-педагогічного знання проходить декілька етапів:

1. *Донауковий етап* – до 17 ст. Зародження педагогічних ідей в межах філософських поглядів, накопичення емпіричного матеріалу. *Основні поняття*: виховання, навчання.

2. *Концептуальний – кінець 17-початок 20 ст.* Формування педагогічних поглядів і теорій у рамках філософсько-педагогічних творів. Перехід від гіпотетичних і утопічних теорій до концепцій, заснованих на педагогічній практиці і експерименті.

Основні поняття: виховання, навчання, освіта, розвиток.

3. *Системний* – з початку 20 ст. Високий рівень узагальнення, систематизації, структурування емпірічних та теоретичних знань. Уточнення категорій. Становлення Педагогіки як наукової системи.

Основні поняття: виховання, навчання, освіта, розвиток, самовиховання, саморозвиток, виховні відносини.

Складемо таблицю.

Таблиця 2.

Етапи розвитку педагогіки

П	На етапу	Од	Основні поняття
	Науковий	до 17 ст.	Виховання, навчання.
	Концептуальний	з кінця 17-початку 20 ст.	Виховання, навчання, освіта, розвиток.
	Системний	з початку 20 ст.	Виховання, навчання, освіта, самовиховання, саморозвиток, виховні відносини.

Джерела педагогіки: етнопедагогіка, педагогіка минулого, передовий педагогічний досвід, інноваційні дослідження, філософія, психологія, етика, фізіологія, школна гігієна, кібернетика, соціологія.

Складіть схему джерел педагогіки.

3. **Предмет педагогіки, його сучасне звучання.**

У сучасних умовах педагогіку розглядають як науку і практику навчання і виховання людини на усіх вікових етапах її особистісного і професійного розвитку.

Предмет педагогіки - дослідження суті, аналіз причин, умов розвитку людської свідомості, визначення на цій основі теорії і методики виховання і навчання як спеціально організованого процесу.

Інше визначення: **предмет педагогіки** - процес перетворення соціального в індивідуально-психологічне, пошук його закономірностей.

Можна говорити і про те, що **предметом педагогіки** є педагогічний процес.

Загальні педагогічні поняття.

Як будь-яка наука, педагогіка має свій термінологічний апарат. В період становлення педагогіки як науки були визначені три основні поняття педагогіки - "виховання", "навчання", "освіта".

"Виховання" як загальна категорія історично включала "навчання" і "освіту". Виховання - вічна категорія, існує з моменту виникнення людства. З іншого боку, цілі, зміст виховання змінювалися в ході історії (наприклад, цілі виховання в первісному суспільстві не підходять для вирішення завдань виховання епохи Відродження).

З огляду на це, виховання характеризується кількома властивостями:

- воно є *вічною* категорією, невід'ємною частиною людського буття; виникло одночасно з виникненням суспільства і зникає, якщо суспільство перестає існувати;
- виховання є *соціальною* категорією, властивою лише людям;
- виховання має *історичний* характер, оскільки його мета, завдання, зміст, методи, форми, як і вся педагогічна політика, не залишаються незмінними, а розвиваються, змінюються, вдосконалюються під впливом досвіду і науки;
- виховання має *національний* характер, оскільки здійснюється в межах конкретного народу (конкретної нації) і ґрунтуються на його мові, історії, культурі, звичаях, побуті;

У широкому педагогічному розумінні **виховання** — це спеціально організований, цілеспрямований і керований вплив колективу вихователів на вихованців з метою формування у них певних якостей, що здійснюється в навчально-виховних закладах і охоплює весь педагогічний процес.

У вузькому педагогічному розумінні **виховання** — це *процес і результат виховної роботи, спрямованої на розв'язання конкретних виховних завдань*. У педагогіці поняття виховання часто використовують для позначення складових частин цілісного виховного процесу. Говорять, наприклад, "розумове", "моральне", "естетичне" виховання тощо.

Результат виховання - вихованець змінює своє розуміння світу і ставлення до людей і самого себе.

Навчання (учіння) — процес формування і засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини. Навчання – двобічний процес, що здійснюється учителем (викладання) і учнем (навчання, учіння). У процесі навчання реалізуються завдання освіти. У відповідності з ними, а також з урахуванням стану науки, техніки, мистецтва, особливостей пізнавальної діяльності, психічних процесів, обумовлених віком і підготовкою учнів, здійснюється відбір змісту і методів навчання.

У Педагогічній енциклопедії відзначено, що **освіта** - це процес і результат засвоєння систематизованих знань, умінь і навичок.

Основний шлях одержання освіти - навчання в системі різноманітних навчальних закладів. Суттєву роль у засвоєнні знань, розумовому розвитку людини відіграє самоосвіта, культурно-просвітницька робота, участь у суспільно-трудовій діяльності.

Поняття **освіта** є категорія загальна, цілісна, поліфункціональна і полізмістова. Одні (як це робив Л.М.Толстой) вважають, що освіта, на відміну від виховання як примусу, є вільний від силового тиску на особистість процес, що лише сприяє накопиченню знань, умінь і навичок та інтелектуальному розвитку.

Навчання, виховання і освіту можна розглядати як особливим чином організовану діяльність, результатом якої є розвиток людини.

Педагогіка та інші науки.

Однією з найважливіших характеристик будь-якої науки є її зв'язок з іншими науками. Взаємозв'язок служить найважливішим джерелом розвитку наук і представляється в трьох

аспектах: по-перше, одні науки по відношенню до інших виконують світоглядну і методологічну функції; по-друге, зміст наукового знання одних наук допомагає іншим глибше проникнути в предмет дослідження; по-третє, в процесі взаємозв'язку наук відбувається їх взаємне збагачення методами наукових досліджень.

Дослідження багатьох педагогічних проблем вимагає міждисциплінарного підходу, даних інших наук про людину. Тому педагогіка не може розвиватися відособлено і має місце зв'язки з різними галузями людських знань, займаючи значуще місце в системі гуманітарних знань і наук про людину.

У числі перших склалися зв'язки педагогіки з філософією і психологією, які є важливою умовою розвитку педагогічної теорії і практики.

Педагогіка і соціологія шукають шляхи переведення узагальнених результатів соціологічних досліджень в конкретні завдання виховання. Ці завдання спільно виконують соціальні інститути - сім'я, освітні і культурні, громадські, політичні і державні організації.

Педагогіка пов'язана з економікою, вирішуючи проблеми економіки освіти і організації економічної освіти сучасної людини.

Складові частини педагогіки.

Зараз педагогіку розуміють як систему наук про виховання людини.

У загальній педагогіці є 4 рівні: загальні основи педагогіки, теорія виховання, дидактика, школознавство.

Загальні основи педагогіки вивчають і визначають зміст, форми, методи навчання і виховання людини.

Теорія виховання вивчає і визначає цілі, завдання, методи, засоби, суб'єктів виховного процесу, прогнозує його результат.

Дидактика - розглядає навчання як засіб освіти і виховання людини через єдність викладання і учіння.

Школознавство - розділ педагогіки, що вивчає проблеми керування системою освіти. Деякі автори замість загальних основ педагогіки говорять про філософію педагогіки.

Складіть схему "Складові частини педагогіки".

7. Система педагогічних наук.

Об'єктом навчання і виховання є людина, тому педагогіка відноситься до наук про людину, вона займає певне місце в системі гуманітарних наук.

Структура сучасної педагогіки відображає зв'язки і відносини, що виникли під час історичного розвитку педагогічних знань, визначає місце кожної з педагогічних наук, її роль для педагогічної практики. Кількість педагогічних галузей залежить від суспільних потреб (айдеться про самостійні науки із своїм предметом, методами дослідження, понятійно-категорійним апаратом). Певною мірою вони спираються на структуру і принципи загальної педагогіки, будучи її «дочірніми» і водночас самостійними науками. Нині педагогічна наука об'єднує до двадцяти педагогічних галузей.

Зараз є дослідження по рівнях (дошкільна, початкова, середня, вища професійна, післядипломна освіта).

Є галузеві дослідження - інженерна, медична, військова та ін. Педагогіка - наука, інтегруюча знання з багатьох галузей, оскільки будь-яка професія вимагає при навчанні її педагогічного забезпечення.

Корегувальна педагогіка включає лікувальну педагогіку (спрямовану на збереження здоров'я дітей, їх лікування і реабілітацію), дефектологію (робота з дітьми, що мають вади психічного розвитку), сурдопедагогику (робота з дітьми, що недочувають), тифлопедагогику (робота з дітьми, що погано бачать і незрячими), логопедію (робота з виправлення дефектів мови).

Порівняльна педагогіка. Її предмет - педагогічна теорія і практика зарубіжних країн, можливості використання зарубіжного досвіду у вітчизняній педагогіці.

Історія педагогіки і освіти розглядає питання історичного розвитку педагогічної науки і практики.

Методики викладання окремих предметів (частные дидактики) вивчають проблеми викладання навчальних предметів в школі.

Висновок:

Педагогіка як наука має свій предмет і взаємопов'язана з різними галузями знання, об'єктом вивчення яких є людина (філософією, психологією, фізіологією, соціологією, тощо).

Педагогіка - наука, що розвивається, і, відповідно, сукупність різних її галузей є відкритою системою.

Опорна схема за темою

Педагогіка	а про закономірності, принципи, форми і методи виховання, освіти і навчання ни на всіх етапах її вікового розвитку
Методика педагогічна	ення закономірностей, принципів, форм і методів виховання, освіти і навчання ни на всіх етапах її вікового розвитку
Внішні поняття (форпірі)	установлення, освіта, навчання, стура курсу: виховання, самовиховання, основи педагогіки виховання, саморозвиток, навчання (дидактика) внішні відносини виховання ознавство
Предмет педагогіки	їя педагогіки. Загальнопедагогічні науки: а педагогіка (дошкільна педагогіка, педагогіка школи, педагогіка вищої школи); спеціальна педагогіка (тифлопедагогіка, олігофренопедагогіка, логопедія); шкільна педагогіка; сімейна педагогіка; етнопедагогіка. ціональні педагогічні науки: професійна педагогіка; галузеві педагогіки (шкільна, військова, медична, культуро-освітня тощо); педагогіка підвищення кваліфікації і перекваліфікації спеціалістів; часткові або предметні методики викладання. <i>Порівняльна педагогіка.</i>
Внішні завдання наукової педагогіки	дження і розробка теоретичних основ процесів освіти, навчання та виховання. ення змісту освіти, навчання і виховання. обка і впровадження у практику найбільш ефективних форм і методів, сучасних технологій виховання, освіти і навчання. зація завдань розумового, морального, трудового, естетичного і фізичного виховання. обка проблем виховання і підготовки висококваліфікованих працівників.

11. Характеристика науково-педагогічного дослідження.

Існує поняття “наукове дослідження”.

Наукове дослідження поділяється на види:

- а) фундаментальні дослідження, які мають на меті розкриття сутності педагогічних закономірностей та спрямовані на поглиблення наукового знання, розвиток методології науки, відкриття її нових галузей і які не переслідують безпосередньо практичних цілей;
- б) прикладні дослідження, які розв'язують окремі теоретичні і практичні завдання, що пов'язані з формуванням змісту виховання і освіти, розробкою педагогічних технологій; поєднують науку з практикою, фундаментальні дослідження і розробки;
- в) розробки, які мають на меті створення програм, підручників, посібників, інструктивно-методичних рекомендацій з питань організації процесів виховання і навчання, управління виховними системами.

Одним з видів наукового дослідження є науково-педагогічне дослідження.

Науково-педагогічне дослідження - особлива форма процесу пізнання педагогічної дійсності, систематичне цілеспрямоване вивчення її явищ і процесів, в якому використовуються засоби і методи науки і яке завершується формулюванням знання про досліджуваний об'єкт.

Головною метою науково-педагогічного дослідження є відкриття об'єктивних закономірностей навчання, виховання і розвитку особистості, свідоме і цілеспрямоване застосування вже відомих законів у практиці навчально - виховної роботи.

Науково-педагогічне дослідження має кілька **рівнів**, а саме:

Емпіричний рівень дослідження, який спрямований безпосередньо на об'єкт вивчення (явище, процес) і спирається на дані спостереження і експерименту. На емпіричному рівні фіксуються нові факти науки і на основі їх узагальнення формулюються емпіричні закономірності.

Теоретичний рівень пов'язаний з удосконаленням і розвитком поняттєвого апарату педагогіки та спрямований на всеобще пізнання об'єкту дослідження. На теоретичному рівні висуваються і формулюються основні, загальні закономірності, які дозволяють пояснити попередньо відкриті факти, а також передбачувати наступні події і факти.

Методологічний рівень, на якому на основі аналізу і узагальнення результатів попередніх досліджень формулюються загальні принципи і методи дослідження педагогічних явищ, будуються теорії.

Предмет і завдання дослідження визначають вибір методів наукового пошуку.

5. Методи науково-педагогічного дослідження, їх характеристика.

Метод педагогічного дослідження (від гр. — шлях дослідження, пізнання) – сукупність способів, прийомів, опрацій практичного або теоретичного пізнання та вивчення педагогічних явищ і процесів, які споріднені за теоретичною системою уявлень та основним технологічним прийомом та підпорядковані вирішенню певних задач.

Найчастіше в педагогічних дослідженнях використовують розкриті нижче методи:

Метод педагогічного спостереження .

Метод бесіди .

Різновид бесіди — інтерв'ю.

Метод анкетування .

Метод педагогічного експерименту.

Залежно від мети дослідження розрізняють такі **види педагогічного експерименту**:

констатуючий — вивчаються наявні педагогічні явища; **перебірковий, уточнювальний** — перевіряється гіпотеза, створена у процесі усвідомлення проблеми;

творчий, перетворючий, формуючий — конструюються нові педагогічні явища.

Метод вивчення шкільної документації та учнівських робіт.

Метод рейтингу.

Метод узагальнення незалежних характеристик.

Метод психолого-педагогічного тестування.

Метод соціометрії.

Метод аналізу результатів діяльності учня.

Математичні методи.

Метод реєстрування.

Метод ранжування .

Метод моделювання .

Теоретичні методи (аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, висновки) становлять особливу групу методів педагогічного дослідження.

Метод вимірювання .

Складові елементи та етапи педагогічного дослідження.

Складовими елементами дослідження є такі:

об'єкт педагогічного дослідження - цілісна сукупність елементів педагогічної реальності чи знань про неї, що є частиною педагогічного процесу, і яка підлягає дослідженню. Об'єктом педагогічного дослідження можуть бути педагогічні системи, явища, процеси, факти, з яких складаються педагогічні процеси (виховання, освіта, розвиток, формування особистості, колективу);

предмет педагогічного дослідження - сукупність елементів, зв'язків, відносин у конкретній галузі педагогічного об'єкту, у якій виокремлюється проблема, що потребує розв'язання (те, що вивчається - формування якостей, характеристика процесу, явища, виявлення сутності, умов, тенденцій, зовнішніх і внутрішніх передумов виховання дітей у певній сфері). Тобто, предмет - це те, що міститься в межах об'єкту. Об'єкт і предмет дослідження співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього і спрямована основна увага дослідника;

мета дослідження (задум дослідження, науковий результат, який має бути отриманий під час дослідження) - цілеспрямовує на вивчення предмета дослідження;

завдання дослідження - це програма дослідницьких процесів, які відображають логіку наукового пошуку, конкретизують цілі з урахуванням предмета дослідження, наукові проблеми, що досліджуються;

наукова гіпотеза - науково обґрунтоване припущення, яке потребує подальшої теоретичної і експериментальної перевірки (передбачення того, як буде розвиватися досліджуваний процес чи явище);

методика дослідження (перелік методів, прийомів, засобів за допомогою яких будуть розв'язані завданні дослідження, перевірена наукова гіпотеза, отримані достовірні наукові факти);

отримання та аналіз наукових фактів за допомогою розроблених методів дослідження, виділення головного у результаті дослідження, формулювання висновків;

втілення у практику результатів дослідження.

Розпочинаючи педагогічне дослідження, важливо з'ясувати його вихідні положення, а саме: актуальність проблеми, об'єкт, предмет, мету, гіпотезу та завдання дослідження.

Етапи науково-педагогічного дослідження:

етап включає загальне ознайомлення з проблемою дослідження, обґрунтування її актуальності, рівня розробленості; визначення об'єкта, предмета та теми дослідження; формулювання загальної та проміжної мети дослідження, співвіднесення з метою завдань.

етап складається з вибору методології - вихідної концепції, опорних теоретичних положень, єдиного задуму та дослідницького підходу, що визначають хід і передбачувані результати дослідження.

етап передбачає побудову гіпотези дослідження - теоретичної конструкції, справедливість якої слід довести.

етап охоплює вибір методів дослідження; проведення констатуючого експерименту з метою встановлення вихідного стану предмету дослідження.

етап складається з організації і проведення перетворюючого експерименту.

етап вміщує аналіз, інтерпретацію та оформлення результатів дослідження.

етап передбачає розробку практичних рекомендацій.

Висновки.

Людина постійно збагачує теорію і практику виховання. У зв'язку з цим існує постійна "відкритість" педагогічного знання про людину і процес її виховання, що сприяє становленню нових наукових шкіл і напрямів, можливості їх різноманітності обумовлює необхідність та

важливість

науково-педагогічних

досліджень.



V. Підведення підсумків заняття, оцінка знань студентів, аналіз активності групи

VI. Пояснення домашнього завдання:

- лекційний матеріал з теми;
- самостійне вивчення теми;
- підготовка до практичної роботи.

Лекція № 2. Тема. Розвиток, виховання та формування особистості. Зміст освіти в національній школі

План.

Особистість як предмет дослідження психологічної та педагогічної наук. Розвиток, виховання та формування особистості. Закономірності та рушійні сили розвитку особистості.

Основні фактори формування і розвитку особистості.

Стисла характеристика зарубіжних теорій розвитку особистості.

Поняття про зміст освіти.

1. Основні елементи змісту освіти. Нормативні документи, що відображають зміст освіти у школі.
2. Навчальні плани та програми, їх характеристика.
3. Навчальні предмети, їх види.
4. Підручники та посібники, вимоги до них.

Завдання роботи.

Дослідити сутність понять “особистість”, “розвиток”, “формування особистості”.

Схарактеризувати особистість як предмет дослідження психологічної та педагогічної наук.

Схарактеризувати закономірності та рушійні сили розвитку особистості.

Розкрити основні фактори формування і розвитку особистості.

Ознайомити з зарубіжними теоріями розвитку особистості.

Вчити аналізувати, структурувати і фіксувати інформацію, встановлювати міжпредметні зв'язки, порівнювати.

Сформувати поняття про зміст освіти в національній школі (сутність, сучасні вимоги, складові тощо).

З'ясувати сучасні підходи до характеристики навчальних планів, програм, навчальних предметів, підручників.

Визначити зв'язок навчальних планів, програм, навчальних предметів.

Основні поняття. Людина, особистість, індивідуальність, індивід, розвиток, формування особистості, вікова періодизація, акселерація, закономірності та рушійні сили розвитку особистості, характер. Зміст освіти, Державний освітній стандарт, рівень освіти, навчальний план, навчальна програма, навчальний предмет, підручник, навчальний посібник.

Методи:

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- 1) словесні: метод пояснення, метод розповіді, метод бесіди (вступної бесіди, бесіди-повідомлення, бесіди-повторення, контрольної бесіди, репродуктивної бесіди, евристичної бесіди, катехізисної бесіди);
- 2) наочні методи навчання: метод ілюстрування, метод демонстрування, самостійне спостереження;
- 3) практичні методи навчання: вправи, практичні роботи, дослідні роботи.

2. Методи стимулювання навчальної діяльності студентів: метод навчальної дискусії, метод забезпечення успіху в навчанні, метод пізнавальних ігор, метод створення ситуації інтересу в процесі викладання навчального матеріалу, метод створення ситуації новизни навчального матеріалу.

3. Методи стимулювання обов'язку і відповідальності в навчанні.

Дидактичні засоби навчання : навчальна програма та робоча навчальна програма з дисципліни, навчально-методичний комплекс дисципліни, програмні матеріали з дисципліни для студентів, термінологічний словник, підручники, фахові видання, проектор, робочі лекційні зошити.

Список літератури.

Про Національну доктрину розвитку освіти : Указ Президента України від 17 квіт. 2002 р. № 347 // Нормативно-правове забезпечення освіти : у 4 ч. – Х. : Основа, 2004.

Про освіту : Закон України від 23 берез. 1996 р. № 100 (із змін. і доп. станом на 7 груд. 2000 р.) // Нормативно-правове забезпечення освіти : у 4 ч. – Х. : Основа, 2004.

Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова освіта. – 2011. – № 18. – 46 с.

Бондар В.І. Дидактика / В.І. Бондар. – К.: Либідь, 264. – С.44–63.

Волкова Н.П. Педагогіка: Навч. посіб. – К.: Академвидав, 2007. – С. 35-48, 266-284.

Дидактика современной школы : пособие для учителей / под ред. В.А. Онищука. – К. : Рад. шк., 1987. – 351 с.

Ермаков Д.С. Компетентностный подход в образовании / Д.С. Ермаков // Педагогика — 2011. — № 4. – С. 8–15.

Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник. – К.: Знання, 2007. С.52-63.

Лозова В.І. Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посіб. / В.І. Лозова, Г.В. Троцко ; Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – 2-е вид., випр. і допов. – Х. : ОВС, 2002. – С.7-12.

Пономарьова Г.Ф. Словник-довідник з курсу педагогіки / Г.Ф. Пономарьова. – Х., 2004. – С.19–24.

Пермяков О.А., Морозов В.В. Педагогіка: Навч. посіб. / О.А. Пермяков, В.В. Морозов. – К.: Знання, 2006. – С. 18-22, 64-70.

Фіцула М.М. Педагогіка / М.М. Фіцула. – К. : Академія, 2001. – С. 44-61, 91-100.

Структура лекційного заняття №2

1. Організаційна частина заняття.

Привітання. Актуалізація уваги студентів. Підготовка до висвітлення нової теми. Повідомлення теми лекційного заняття.

2. Повідомлення теми, мети та основних завдань заняття.

Повідомлення мети та основних завдань заняття. Актуальність проведення лекційного заняття. Основні поняття теми лекції.

3. Актуалізація опорних знань студентів і контроль актуального рівня знань.

4. Мотивація навчальної діяльності студента.

5. Перелік рекомендованих літературних джерел. Психолого-педагогічний ескіз навчальної літератури та періодичних видань.

5. Структурні елементи заняття, які забезпечують досягнення дидактичної і виховної мети. Їх зміст і послідовність.

1. Особистість як предмет дослідження психологічної та педагогічної наук. Розвиток, виховання та формування особистості.

Хто бере участь у педагогічному процесі (люди)?

Людина - з одного боку, біологічна істота, наділена свідомістю, яка володіє мовою, здатністю працювати, пізнавати світ, активно змінювати його; з іншого боку, істота суспільна і соціальна.

Складемо схему.

Людина народжується як індивід, з притаманними їй природними задатками, формується як особистість у системі суспільних відносин завдяки цілеспрямованому вихованню.

У педагогіці постійно користуються поняттями **формування, розвиток, особистість**.

Схарактеризуємо їх.

Розвиток (у широкому сенсі) - це невід'ємна властивість природи, суспільства, мислення, що відображає її рух від простого до складного, нижчого до вищого, за народження нового та відмиралня старого.

Розвиток (відносно до людини) - безперервний процес, що виявляється у кількісних змінах людської істоти, тобто збільшенні одних і зменшенні інших її ознак (фізичних, фізіологічних, психічних тощо).

Формування - результат розвитку особистості й означає її становлення, придбання сукупності стійких якостей та властивостей.

Формування - процес і результат цілеспрямованих (виховання) і стихійних впливів соціальної дійсності на особистість.

Особистість - специфічна суспільна особливість людини, пов'язана із засвоєнням матеріального і духовного досвіду, накопиченого людством.

Особистість - перш за все, **суспільна, соціальна істота**, яка володіє активністю, що виражається в її діях.

Індивідуальність - несхожість, своєрідність, відмінність однієї людини, особистості від іншої. Індивідуальність включає в себе те загальне та одиничне, чим відрізняється одна людина від іншої, одна особистість від другої, що надає їм своєрідної краси і неповторності.

Індивід — людина з усіма властивими лише її рисами та якостями (біологічними, фізіологічними, соціальними, психологічними), що відрізняють її від інших людей.

Поняття «розвиток особистості» та «формування особистості» дуже близькі, їх нерідко вживають як синоніми.

Виділяють три види розвитку і формування особистості (яким чином): *Складаємо схему*

- стихійне,
- цілеспрямоване,
- саморозвиток і самоформування.

Напрями розвитку особистості (в чому): Складаємо схему

- Анатомо-фізіологічні зміни — збільшення і розвиток кісткової та м'язової систем, внутрішніх органів, нервової системи.
- Психічні зміни — передусім розумовий розвиток, формування психічних рис особистості.
- Соціальні - набуття соціальних якостей, необхідних для життя в суспільстві.

Фактори розвитку особистості (за допомогою чого): Складаємо схему

- спадковість,
- середовище.
- виховання.

2. Основні фактори формування і розвитку особистості.

У весь процес розвитку людини поділяють на певні вікові періоди.

Вікова періодизація (класифікація) — поділ цілісного життєвого циклу людини на вікові відрізки (періоди), що вимірюються роками.

Видатний чеський педагог Я.-А. Коменський розробив чітку для свого часу вікову періодизацію і систему шкіл. Він намітив чотири ступені в системі народної освіти (дитинство, отроцтво, юність, змужнілість), кожний з яких був розрахований на шість років.

Нині у шкільній практиці утвердилася емпірична класифікація, пов'язана з розвитком школи і дошкільних закладів.

У педагогіці шкільний вік поділяють на:

- молодший (6—7 — 11—12 років);
- середній, або підлітковий (12—15 років);
- старший, або юнацький (15—18 років).

.Акселерація (лат. *ассеїгайо* — прискорення) — прискорений індивідуальний розвиток, за якого середньофізичні та психофізіологічні константи дитини або підлітка випереджають оптимальні.

Протилежний процесу акселерації — **процес ретрадації** — фізичне та інтелектуальне відставання дитини в розвитку. Його причина — алкогольм батьків, народження дітей у більш пізньому віці, спадкова хвороба одного з батьків.

Розглянемо основні фактори формування і розвитку особистості.

Спадковість і розвиток

Спадковість — відновлення в нащадків біологічної схожості з батьками.

На особливу увагу заслуговує питання про **спадковість інтелектуальних здібностей**, на яких базується розвиток розумових і пізнавальних сил.

Важливим для педагогічної теорії та практики є з'ясування питання, чи успадковуються психічні якості особистості. Світова педагогіка не дає на цього однозначної відповіді. Значна частина педагогів, психологів вважає, що психічні якості особистості, її моральний набуток передаватися у спадок не можуть, вони формуються у процесі її виховання, навчання і стосунків з навколошнім середовищем.

Висновок

Кожна людська істота від природи отримує все, щоб стати людиною, проте повноцінним членом суспільства вона стає лише тоді, коли для цього існують належні умови, тому важливо

якомога раніше виявити задатки до окремих видів діяльності й створити відповідні умови для їх розвитку.

Вплив середовища на розвиток і формування особистості

Середовище — комплекс зовнішніх явищ, які стихійно діють на людину і значною мірою впливають на її розвиток.

Середовище, що оточує людську особистість, можна умовно поділити на природне (географічне), соціальне і домашнє, кожне з яких відіграє певну роль у розвитку **людини**.

Складаємо схему.

Природне середовище.

Соціальне середовище .

Соціалізація.

Мета соціалізації — допомогти вихованцеві вижити в суспільному потоці криз і революцій: екологічній, енергетичній, інформаційній, комп'ютерній тощо, оволодіти досвідом старших, зрозуміти своє покликання, самостійно знайти шляхи найефективнішого самовизначення в суспільстві.

Розвиток і виховання

Виховання — один із чинників, під впливом якого здійснюється розвиток дитини.

Якщо середовище переважно стихійно впливає на розвиток людини, то виховання завжди є цілеспрямованим, тому його результати передбачувані.

Як вирішальний чинник розвитку людини, **виховання виконує такі функції**:

організовує діяльність, в якій розвивається і формується особистість;

підбирає зміст навчання і виховання, який сприяє розвитковій формуванню особистості;

усуває впливи, які можуть негативно позначитися на розвитку і формуванні особистості; ізолює особистість від несприятливих для її розвитку та формування умов, які неможливо усунути.

Виховання не лише визначає розвиток, а й само залежить від нього, постійно спирається на досягнутий рівень розвитку. Проте головне його завдання — йти попереду розвитку, просувати його й зумовлювати в ньому новоутворення. Таку ідею висунув психолог Л. Виготський, який обґрунтував тезу про провідну роль навчання у розвитку особистості. Суть її в тому, що в розумовому розвитку дитини простежуються два рівні: перший — рівень актуального розвитку як наявний рівень підготовленості учня, що визначається тим, які завдання він може виконати самостійно; другий, вищий рівень — «зона близького розвитку», — охоплює завдання, які дитина не може виконати самостійно, але впорається з ними за невеликої допомоги. Те, що сьогодні дитина робить за допомогою дорослих, завтра робитиме самостійно. За таких умов, вважає Л. Виготський, навчання викликає у неї інтерес до життя, пробуджує і приводить у рух низку внутрішніх процесів розвитку. Отже, виховання формує особистість, сприяє її розвитку, орієнтує на процеси, які ще не визріли, але перебувають у стадії становлення.

Ефективність розвитку і формування особистості підвищується за умови, що вона стає не лише об'єктом, а й суб'єктом виховання. Тільки ті виховні впливи, які виражають потребу самої дитини і спираються на її активність, цінні як виховні й забезпечують її розвиток.

Діяльність як чинник розвитку особистості

Анатомо-фізіологічний, психічний і соціальний розвиток особистості здійснюється в діяльності.

Діяльність — спосіб буття людини у світі, її здатність вносити в дійсність зміни.

Основні компоненти діяльності:

суб'єкт з його потребами;

мета, відповідно до якої предмет перетворюється на об'єкт, на який спрямовано діяльність; засіб реалізації мети;

результат.

Рушійна сила будь-якої діяльності, вияву в ній активності - потреби. Завдання педагога — відкрити вихованцям багатоманіття корисних для їх розвитку видів діяльності та спонукати до корисних справ, стримуючи від шкідливих.

Види діяльності

Ігрова, навчальна, трудова, художня, спортивна, громадська.

Важлива умова ефективності розвитку особистості у діяльності - її активність, здатність до свідомої трудової та соціальної діяльності, міра цілеспрямованого, планомірного перетворення навколошнього середовища й самої себе. Активність виявляється у руках, пізнанні навколошньої дійсності, у спілкуванні, впливі на оточення й на саму себе. Останній вид активності називають самовихованням.

Отже, ознаки провідної діяльності:

відповідність певному віку;

особливі мета, мотиви, способи здійснення;

безпосередній вплив на формування пізнавальних та інших психічних процесів;

зв'язок з іншими видами діяльності.

Основні періоди психічного розвитку особистості визначаються за психолого-педагогічними критеріями, які включають характерні для кожного віку соціальні ситуації розвитку, передусім зміст і форми навчання й виховання, провідну діяльність, відповідний рівень розвитку свідомості та самосвідомості.

Такими періодами є: ранній вік (від народження до 3 років), дошкільний вік (від 3 до 7), молодший шкільний вік (від 7 до 10), середній шкільний або підлітковий вік (від 10 до 15) і юнацький вік (від 15 до досягнення зрілості).

На кожному віковому етапі розвитку людини формуються і індивідуальні особливості вищої нервової діяльності, фізичного, духовного розвитку, здібностей, інтересів, характерологічних рис та ін.

Знання закономірностей вікового та індивідуального розвитку дітей - одна з умов ефективної педагогічної діяльності.

Здібності — психічні властивості індивіда, що є передумовою успішного виконання певних видів діяльності.

Інтерес — спрямованість людини на певний об'єкт чи певну діяльність, зумовлена позитивним, зацікавленим ставленням до чогось, когось.

Потріб — необхідність у чомусь.

3. Стисла характеристика зарубіжних теорій розвитку особистості

Зарубіжні педагоги дотримуються трьох концепцій розвитку особистості: біологічної, соціологічної, біосоціологічної. Схарактеризуємо їх стисло.

У зарубіжній педагогіці та психології домінують погляди, що люди народжуються добрими або злими, чесними або брехливими, що людині від природи властива агресивність, жорстокість та інші негативні моральні якості (М. Монтессорі, К. Лоренц, Е. Фромм, А. Чічерліх). Такої позиції дотримуються представники **біологічного напряму** в педагогіці.

Представники **соціологічного напряму** (Ж.-Ж. Руссо, К.-А. Гельвецій, Д. Дідро та ін.) вважали, що вирішальним фактором у розвитку і формуванні особистості є середовище, а головним —

вплив домашнього середовища. Йдеться про те, що школа нічого не може вдіяти, якщо дитина живе в несприятливих домашніх умовах.

Представники **біосоціологічного напряму (конвергенції)** дотримуються думки, що психічні процеси (відчуття, сприймання, мислення та ін.) мають біологічну природу, а спрямованість, інтереси, здібності особистості формуються як явище соціальне. Зокрема, англійський психолог Д. Шаттлеворт вважає, що на розумовий розвиток особистості біологічні та соціальні чинники впливають у таких співвідношеннях: 64% чинників — спадковість; 16 — відмінності в рівнях домашнього середовища; 3 — відмінності у вихованні дітей в тій же сім'ї; 17% — змішані фактори (взаємодія спадковості та середовища)².

Народна педагогіка про розвиток особистості:

Вплив середовища: З ким поведешся, від того й наберешся. З розумним будеш розумним, з дурнем і сам будеш таким. Як зайдеш між реп'яхи, то й реп'яхів наберешся. Як у сім'ї згідливе життя, то й виросте дитя до пуття.

Роль спадковості: Яке коріння, таке й насіння. Яке зіллячко, таке й сім'ячко. Від лося — лосенята, від свині — поросята. Яка гребля, такий млин, який батько, такий і син.

Роль виховання: Як бавитимеш дитя, так воно й виросте. Бурchanня наскучить, приклад научить.

Вікові особливості: Звички трирічного зберігаються до 80 років. Від п'ятирічного до дорослої людини — один крок, а від новонародженого до п'ятирічного — велика відстань..

Відображення вікових періодів до п'яти років: народженята, сідунчик, ходунчик, брехунець, бігунець, товкунеч.

Поняття про зміст освіти.

Другий компонент у структурі процесу навчання — зміст. Зміст навчального процесу — відповідь на питання: **чому саме** навчати нове покоління, **які** знання обрати з усіх надбань, накопичених людством? Тому зміст навчального процесу (процесу навчання) часто розглядається в ширшому аспекті — як зміст освіти. Зміст освіти впливає на вибір методів, форм, засобів й, навіть, на завдання в межах певного предмету.

Яким має бути зміст освіти? Чому саме потрібно навчати школярів? Що розвивати?

Зміст освіти — це обсяг і характер системи знань, умінь та навичок, а також досвіду творчої діяльності та досвіду емоційно-ціннісних відношень. До змісту освіти (навчання) належать і загальний розвиток, і соціальний досвід, накопичений людством, адже метою навчання у школі є особистість дитини, а знання — лише засобом її розвитку. Школа має не тільки збагачувати знаннями, але й розвивати індивідуальні здібності дітей.

Важливо розуміти, що зміст освіти — історична категорія, поступово змінюється. Він залежить від рівня технічного та економічного розвитку суспільства, від цілей, які воно ставить перед системою освіти, від рівня розвитку наук, які вивчає майбутній фахівець, від рівня навчального закладу.

Мета освіти — розвити в школярів здатність самостійно вирішувати проблеми в різних видах діяльності на основі використання соціального досвіду, елементом якого є й власний досвід.

Зміст освіти — дидактично адаптований соціальний досвід розв'язання пізнавальних, світоглядних, моральних, політичних й інших проблем.

Зміст організації освітнього процесу – допомогти школярам набути досвіду самостійного розв'язання пізнавальних, комунікативних, організаційних, моральних і інших проблем.

Мета шкільної освіти, з цього погляду, полягає у навчанні учнів успішно вирішувати пізнавальні, аналітичні, аксиологічні й інші проблеми.

Компетентнісний підхід

Основні категорії

Компетенція – заздалегідь задана соціальна вимога (норма) до освітньої підготовки учня, необхідної для його ефективної продуктивної діяльності в певній галузі. Компетенції для учня – це образ його майбутнього, орієнтир для освоєння.

Компетентність – володіння учнем відповідною компетенцією, его особистісне ставлення до неї й предмету діяльності. Компетентність – якість, що вже відбулася, особистості (сукупність якостей) учня й мінімальний досвід діяльності в заданій галузі.

У Державному стандарті терміни вживаються в такому значенні

Компетенція - суспільно визнаний рівень знань, умінь, навичок, ставлень у певній галузі діяльності людини.

Компетентність - набута в процесі навчання інтегрована здатність особистості, яка складається зі знань, досвіду, цінностей і ставлень, що можуть цілісно реалізуватися на практиці.

Компетенція не зводиться тільки до знань або тільки до вмінь. В одній із педагогічних дискусій з питань компетентностного підходу було запропоновано наступне визначення: *компетентність — це здатність людини діяти в ситуації невизначеності*.

Природа компетентності така, що вона, є продуктом навчання, але не безпосередньо випливає з нього, а є наслідком саморозвитку людини, його особистісного росту, наслідком самоорганізації й узагальнення досвіду.

Таким чином, розмежування понять «компетенція» і «компетентність» здійснюється по підставі: потенційне – актуальне, когнітивне – особистісне.

Порівняльна характеристика компетентнісного й традиційного підходів до навчання

Грави для порівняння	Традиційний підхід	Компетентнісний підхід
Спосіб навчання	Давача/придбання теоретичної сумісності, важко зрозуміти, що відрізняється від змісту освіти	Інтеракція на практичну складову освіти, що забезпечує успішну діяльність (компетенції)
Формула результату навчання	«Ви знаєте, що»	«Ви можете, як»
Структура освітнього процесу	Процесивний	Процесивний
Ключовий компонент процесу	Роль	Головна роль самостійна робота
Ключові контрольні компоненти	Логічні методи оцінки навчальних	Лексична оцінка навчальних

есів	нень	нень (портфоліо – продуктого навчання)
------	------	--

Ученими визначена Ієрархія компетенцій

Ключові компетенції - відносяться до загального (метапредметного) змісту освіти;

Загальнопредметні компетенції – відносяться до певного кола навчальних предметів і освітніх галузей;

Предметні компетенції - часткові відносно двох попередніх рівнів компетенцій, мають конкретний опис і можливість формування в межах навчальних предметів.

З позицій компетентністного підходу основним безпосереднім результатом освітньої діяльності стає формування ключових компетентностей.

Під **ключовими компетентностями** стосовно до шкільної освіти розуміють здатність учнів самостійно діяти в ситуації невизначеності при розв'язанні актуальних для них проблем. Ця здатність може бути реалізована й за межами шкільної освіти.

Компетентність припускає наявність мінімального досвіду застосування компетенції. Про цей важливо не забувати при формулюванні вимог до підготовки учня, а також при проектуванні підручників і навчального процесу. Які саме знання, уміння й навички, способи діяльності застосовуватися учнем? У яких навчальних курсах? Як часто? У якій послідовності? У якому зв'язку з іншими компетенциями? Відповіді на ці питання вчені, методисти й учителя шукають і сьогодні.

Вимоги до змісту освіти

Зміст середньої освіти має відповісти:

- соціальному замовленню суспільства та потребам учнів;
- критеріям добору змісту освіти (науковій і практичній значущості, віковим особливостям, відведеному навчальному часу, наявній матеріальній базі тощо);
- мати структурну єдність.

Висновок. Для того, щоб допомогти учням оволодіти змістом освіти, вчитель має володіти певними професійними ЗУНами та багато знати про зміст свого предмету. В.Сухомлинський писав: “По-справжньому любить свій предмет лише той педагог, який на уроці викладає соту частину того, що знає. Чим багатші знання педагога, тим яскравіше розкривається його особисте ставлення до знань, науки, книги, розумової праці, інтелектуального життя”.

6. Основні елементи змісту освіти. Нормативні документи, що відображають зміст освіти у школі.

Зміст освіти розглядається як педагогічна модель поставленого перед школою соціального замовлення, але при цьому необхідно враховувати й потреби певної людини.

Елементи змісту освіти:

- знання про природу, суспільство, техніку, мислення та способи діяльності;

- досвід здійснення відомих способів діяльності;
- досвід творчої діяльності з вирішення нових проблем, що вимагають самостійного застосування раніше засвоєних знань та вмінь у нових ситуаціях, формування нових способів діяльності на основі вже відомих;
- досвід емоційно-ціннісних відношень до світу.

Основні компоненти змісту загальної освіти наведено на рис.

Система освіти в Україні централізована. В Україні було 3 етапи реформування змісту освіти. Зараз відбувається оновлення змісту освіти в Україні, це пострадянський період, з 1991 року. Основа формування змісту освіти – програма “Освіта” (Україна ХХІ століття), 1993 р. та Конституція України, 1996 р. У 1999 році було видано Закон України “Про загальну середню освіту”, який регулює структуру та зміст загальної середньої освіти. Зокрема, вимагає дотримання вимог Державного освітнього стандарту.



Рис. Структура змісту загальної освіти

Характеристика Державного освітнього стандарту.

Відповідно до Закону України "Про освіту" вводяться обов'язкові державні освітні стандарти початкової, середньої, вищої шкіл.

Стандарт (з лат. норма, зразок) — зразок, еталон, модель.

Освітній стандарт містить перелік відомостей та вмінь з кожного навчального предмета, обов'язкових для засвоєння учнями. Цей перелік періодично переглядається та за необхідності змінюється. Його переглядають 1 раз на 10 років. Дотримання Державного стандарту обов'язкове для всіх навчальних закладів країни.

Функції загального державного стандарту:

- дає змогу встановити нижні межі базового рівня освіти (кваліфікації);
- надає рівні можливості всім учням для отримання освіти;

- відображає загальні цілі освіти;
- дає змогу кожному вчителю, учню, батьку оцінити рівень освіченості дитини, незалежно від того, в школі якого типу вона навчається;
- допомагає новим, експериментальним типам шкіл уникнути помилок.

Стандарт є державним нормативним документом, у якому обов'язково визначаються:

- мінімум змісту основних освітніх програм;
- максимум обсягу навчального навантаження;
- вимоги до рівня підготовки випускників школи.

Мінімальний освітній стандарт визначає набір ЗУНів, які забезпечують випускникам школи можливість вести гідне та успішне життя в суспільстві.

Рівні освіти.

Учень будь-якої школи може отримати освіту, що відповідає одному з таких рівнів:

- базовому рівню — мінімальному стандарту загальної середньої освіти; здійснюється за державними програмами;
- підвищенному рівню — перевищує мінімальний стандарт середньої освіти та відповідає рівню вимог, які забезпечують вступ до ЗВО;
- проміжному рівню — підвищенному рівню з профільних дисциплін та базовому рівню — з інших дисциплін.

Мінімальна загальна середня освіта не гарантує продовження освіти у ЗВО, але є обов'язковою для оволодіння робітничими професіями і достатньою для залучення до трудового життя.

Максимальна загальна середня освіта гарантує можливість продовження навчання у ЗВО за одним з обраних профілів навчання.

При доборі змісту освіти стандарт також передбачає:

- виокремлення ядра освіти, обов'язкового для всіх шкіл;
- посилення значущості гуманітарних аспектів змісту освіти;
- збереження уваги до предметів природничо-математичного циклу;
- посилення уваги до розвитку школярів;
- орієнтацію на загальнолюдські цінності.

Компоненти державного стандарту: базовий навчальний план, загальна характеристика інваріантної та варіативної частин.

Де розкривається зміст освіти: навчальний план, навчальна програма, підручники.

7. Навчальні плани та програми, їх характеристика.

Характеристика базового навчального плану.

Уявлення про стандарт шкільної освіти містяться у базовому навчальному плані. Він затверджується Міністерством освіти та науки України.

Структура базового навчального плану:

а) інваріативна частина (ядро), що забезпечує залучення до загальнокультурних, національних цінностей, формування необхідних особистісних якостей. Вона обов'язкова для всіх типів шкіл.

б) варіативна частина, що забезпечує індивідуальний характер розвитку школярів із урахуванням їхніх індивідуальних особливостей, це курси за вибором. Її формує навчальний заклад.

Ці дві частини не є повністю незалежними, вони взаємодіють.

Базовий навчальний план є основою для розробки регіональних та робочих навчальних планів школи.

Характеристики сучасного навчального плану школи:

- гнучкість — передбачає включення до навчального плану декількох самостійних, відносно незалежних курсів навчальних дисциплін;
- інтеграція — взаємопроникнення змісту суміжних предметів;
- диференціація — різні варіанти змісту предметів, часу на їх вивчення, введення нових предметів і фахультативів;
- гуманізація — орієнтація не на знання як самоціль, а на умови розвитку дитини.

Єдина основа навчальних планів усіх етапів освітньої школи (початкової — середньої — вищої) — це забезпечення принципу наступності між різними етапами освіти.

Характеристика навчальних програм.

На основі освітнього стандарту та навчального плану школи розробляються навчальні програми з профільних напрямів (предметів).

Навчальна програма — державний документ що визначає зміст та обсяг ЗУНів для учнів з кожного навчального предмета, зміст розділів та тем, кількість годин на вивчення, вимоги до результатів вивчення.

Навчальні предмети, їх види.

Навчальний предмет — педагогічно обґрунтована система наукових знань, практичних умінь та навичок, що втілюють основний зміст та методи певної науки.

4. Підручники та посібники, вимоги до них.

Зміст освіти детально розглядається в навчальній літературі (шкільних підручниках, довідниках, кни�ах для додаткового читання, зошитах на друкованій основі, збірниках задач, вправ).

Підручник — основна навчальна книга, у якій викладено навчальний зміст певного предмета у відповідності до програми, вимог дидактики та методики.

Дидактичні функції підручника:

1. мотиваційна — передбачає створення таких стимулів для учнів, які б викликали інтерес до певного предмета зокрема і до процесу навчання в цілому;

2. інформаційна — відображає цілі навчання, описує зміст, визначає систему пізнавальних дій з матеріалом, форми навчання та способи контролю;
3. контрольно-коригувальна — передбачає можливість перевірки, самооцінки та корекції процесу і результатів навчання.

Інші автори виділяють розвивальну, виховну, освітню, управлінську та дослідницьку функції підручника.

Навчальний посібник – книга, в якій матеріал розширює межі підручника.

Вимоги до підручника та навчальних посібників:

- відповідати чинній програмі;
- відтворювати певну педагогічну технологію;
- при доборі змісту враховувати науковість, систематичність, ступень необхідності;
- завдання повинні сприяти формуванню ЗУНів, мотивації та розвитку особистості (частина завдань повинна бути на вибір);
- враховувати вікові особливості;
- обсяг підручника не повинен перевищувати можливості учнів;
- цікавим, добре ілюстрованим, естетично оформленім;
- водночас і стабільним, і мобільним;
- забезпечувати свідому та активну участь учнів у процесі навчання та повне засвоєння навчального матеріалу;
- готовати до самонавчання.

Висновок. Зміст освіти – історична категорія. Сучасний зміст освіти представлений у певних документах, використання яких є обов'язковим для вчителя.

V. Підведення підсумків заняття, оцінка знань студентів, аналіз активності групи

VI. Пояснення домашнього завдання:

- лекційний матеріал з теми;
- самостійне вивчення теми;
- підготовка до практичної роботи.

Лекція № 3. Тема. Предмет і основні категорії дидактики. Закономірності та принципи навчання.

План лекції.

1. Сутність дидактики.
 2. Виникнення та етапи розвитку дидактики.
 3. Характеристика процесу навчання. Структура діяльності вчителя в навчальному процесі.
 4. Зв'язок загальної дидактики та методик викладання.
 5. Психолого-педагогічні основи навчально-пізнавальної діяльності учнів.

 6. Сутність закономірностей навчання, їх характеристика.
 7. Принципи навчання, їх характеристика.
- Завдання роботи.
1. Сформувати поняття про закономірності навчання (види, сутність).

- 2.З'ясувати сучасні підходи до визначення, характеристики та реалізації принципів навчання.
3.Вчити аналізувати, структурувати і фіксувати інформацію, встановлювати міжпредметні зв'язки, активно слухати.
- 4.Почати формувати поняття про виникнення і етапи розвитку дидактики в історичному аспекті.
5.Ознайомити з методологією і категоріальним апаратом дидактики.
6.З'ясувати сутність процесу навчання.
7.Визначити зв'язок дидактики з методиками викладання, роль навчання в соціалізації особистості.

Основні поняття: дидактика, навчання, викладання, учіння, знання, уміння, навички, соціалізація. Закономірності навчання, принципи навчання, правила навчання.

Методи:

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- 1) словесні: метод пояснення, метод розповіді, метод бесіди (вступної бесіди, бесіди-повідомлення, бесіди-повторення, контрольної бесіди, репродуктивної бесіди, евристичної бесіди, катехізисної бесіди);
 - 2) наочні методи навчання: метод ілюстрування, метод демонстрування, самостійне спостереження;
 - 3) практичні методи навчання: вправи, практичні роботи, дослідні роботи.
2. Методи стимулювання навчальної діяльності студентів: метод навчальної дискусії, метод забезпечення успіху в навчанні, метод пізнавальних ігор, метод створення ситуації інтересу в процесі викладання навчального матеріалу, метод створення ситуації новизни навчального матеріалу.
3. Методи стимулювання обов'язку і відповідальності в навчанні.

Дидактичні засоби навчання : навчальна програма та робоча навчальна програма з дисципліни, навчально-методичний комплекс дисципліни, програмні матеріали з дисципліни для студентів, термінологічний словник, підручники, фахові видання, проектор, робочі лекційні зошити.

Література

Бондар В.І. Дидактика / В.І. Бондар. – К.: Либідь, 2005. – С.132–151.

Волкова Н.П. Педагогіка: Навч. посіб. – К.: Академвидав, 2007. – С. 238-246, 314-319

Дидактика современной школы : пособие для учителей / под ред. В.А. Онищука. – К. : Рад. шк., 1987. – 351 с.

Коменский Я.А. Избранные педагогические сочинения / Я.А. Коменский. – М. : Учпедгиз, 1955. – 641 с.

Мойсеюк Н.Є. Педагогіка / Н.Є. Мойсеюк. – К. : Педагогіка, 2003. – С.158–188.

Нечепоренко Л.С., Пономарьова Г.Ф., Подоляк Я.В. Сучасна педагогіка. – Х.: 2007. – С.116–120.

Підласий І.П. Як підготувати ефективний урок / І.П. Підласий. – К. : Рад. шк., 1989. – 204 с.

Пономарьова Г.Ф. Словник-довідник з курсу педагогіки / Г.Ф. Пономарьова. – Х., 2004. – С.87–94.

Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти : підручн. / – К. : Грамота, 2012. – 504 с.

Фіцула М.М. Педагогіка / М.М. Фіцула. – К. : Академія, 2001. – С.75–90, 108–117.

Хуторской А.В. Современная дидактика : учеб. для вузов / А.В. Хуторской. – СПб. : Питер, 2001. – 544 с.

Структура лекційного заняття №3

1. Організаційна частина заняття.

Привітання. Актуалізація уваги студентів. Підготовка до висвітлення нової теми. Повідомлення теми лекційного заняття.

2. Повідомлення теми, мети та основних завдань заняття.

Повідомлення мети та основних завдань заняття. Актуальність проведення лекційного заняття. Основні поняття теми лекції.

3. Актуалізація опорних знань студентів і контроль актуального рівня знань.

4. Мотивація навчальної діяльності студента.

5. Перелік рекомендованих літературних джерел. Психолого-педагогічний ескіз навчальної літератури та періодичних видань.

5. Структурні елементи заняття, які забезпечують досягнення дидактичної і виховної мети. Їх зміст і послідовність.

1. Сутність дидактики.

Дидактика (теорія і практика навчання) представляє один з розділів загальної педагогіки, це теоретична і прикладна наука одночасно.

Дидактика (від греч. дидактикос - навчальний, такий, що відноситься до навчання) - теорія навчання і освіти, галузь педагогіки, що вивчає процес навчання і його складові в загальному вигляді.

Термін ввів Вольфганг Ратке (1571-1635), використовував Коменський. Коменський вважав дидактику "загальним мистецтвом учити усіх усьому" (але писав і про питання виховання).

Предмет дидактики - загальна теорія вивчення усіх предметів.

Мета дидактики - розкрити закономірності успішного навчання.

Основні категорії дидактики - навчання, викладання і учіння.

Основні проблеми аналізу в дидактиці

чина дидактики	досліджує
чого навчати?	навчання
у навчати?	т
авчати?	оди
рганізувати навчання?	ми

помогою чого навчати? У чому виражається зміст навчання?	би
цінити результат?	оди контролю та оцінки
стратегії - найефективніші?	номірності та принципи

Усі категорії дидактики перебувають між собою в діалектичному взаємозв'язку і взаємозумовленості.

Досліджуючи процес навчання, дидактика вирішує наступні завдання:

Розглядає питання змісту освіти, принципи, методи навчання, шляхи активізації розумової діяльності, формування ЗУНів та наукового світогляду, розвиток здібностей та інтересів дітей, здійснення проорієнтаціонної роботи.

2. Виникнення та етапи розвитку дидактики.

Які витоки виникнення і розвитку сучасних шкіл у світовій освітній практиці?

Виникнення школи припало на епоху переходу від общинно-родового ладу до соціально-дифференційованого суспільства. Не дивлячись на те, що стародавні цивілізації, як правило, існували відокремлено одна від одної, вони керувалися принципово загальними основами у галузі освіти людини. Саме виникнення і розвиток писемності виступило найважливішим фактором генезису школи. Оскільки письмо ставало технічно більш складним засобом передачі інформації, воно вимагало спеціального навчання - перший чинник.

Другим чинником, що зумовив появу шкіл, послужив розподіл діяльності людини на розумову і фізичну працю. Розподіл праці спричинив формування різних спеціалізацій і спеціальностей, у тому числі професії учителя і вихователя. Певний результат громадського розвитку виразився і у відносній самостійності школи від інститутів церкви і держави. В першу чергу, вона затвердилася як школа письма. Її мета полягала в тому, щоб навчити умінню читати і писати, або грамоті, окремих представників суспільства (аристократії, служителів культу, ремісників і торгівців).

Сім'я, церква і держава були осередком освіти в епоху прадавніх цивілізацій. Тому з'являються школи різних видів : домашні, церковні, приватні і державні.

Перші навчальні заклади, що навчали грамоті, дістали різні назви.

Я.А. Коменський популяризував термін. Коменський позначив суть освіти, розробив принципи, методи дидактики, класно-урочну систему, обґрунтував значення легкості, лаконічності, наочності, викладання на материнській мові. Він першим сказав, що призначення дидактики - формувати світогляд особи.

У 18 столітті просвітники Руссо, Дідро і інші говорили про з'єднання навчання і ремісничої праці, врахування інтересів і спостережень учнів, критикували зурбіння. Песталоцці прагнув з'єднати навчання і роботу дітей на фабриці, він вважав, що знання потрібно давати послідовно, систематизувати їх. Дістервег говорив про важливість самостійності в навчанні.

У 19 ст. Ушинський говорив про навчання на рідній мові, про важливість навчання, яке розвиває здібності дитини, про врахування вікових і психологічних особливостей учнів. У XIX столітті в Західній Європі і США були закладені законодавчі основи школи. Протягом XIX століття здійснилася диференціація на школи класичного зразка і сучасні.

У 20 ст. було розроблено декілька дидактичних систем, які актуальні і сьогодні. Вони спираються на дані психології.

Як основні освітні системи, на Україні функціонують масові загальноосвітні школи, гімназії, ліцеї, школи-лабораторії, школи-інтернати (для обдарованих дітей або дітей з відхиленнями в розвитку), тощо.

Висновок. Поступовий розвиток суспільства вплинув на появу шкіл та розробку шляхів ефективної організації навчального процесу та появу дидактики як галузі педагогіки, що вивчає особливості процесу навчання.

3. Характеристика процесу навчання. Структура діяльності вчителя в навчальному процесі. Засвоєння знань школярами.

Процес навчання в цілому є специфічним процесом пізнання, керованим педагогом.

Навчання по своїй суті є соціальним і педагогичним процесом, опосередковано таким, що відбиває потреби в підготовці підростаючого покоління, людей, здатних ефективно вирішувати завдання особового, професіального, громадського характеру.

Навчання - спільна цілеспрямована, організована, систематична, взаємозв'язана і взаємообумовлена діяльність того, хто вчить (учителя, викладача, вихователя, керівника) з формування у того, хто вчиться, знань, навичок, умінь, а також якостей особистості.

Навчання в дидактиці розглядається як складний соціальний і педагогічний процес, основними функціями якого є :

1) освітня (озброєння учнів знаннями, навичками, уміннями; формування правильних уявлень та понять про навколоїшній світ, про предмети, що вивчаються, і дисциплінах; вироблення певного світогляду; розвиток мислення, самостійності в розв'язані навчальних і професійних завдань та ін.);

виховна (формування якостей особистості, психологічного клімату колективу);

розвивальна (формування уміння творчо мислити і діяти при розв'язанні виникаючих завдань; вдосконалення інтелектуальних, фізичних і інших здібностей);

психологічної підготовки (формування у учнів психологічної стійкості і готовності до успішних дій в різних ситуаціях і умовах, до розв'язання навчальних і професійних завдань, спілкування). В цілому усі ці функції взаємозв'язані і взаємноопосередковані, але при цьому домінуючою (структуротворчою) функцією в цій системі є освітня функція.

Рушійні сили процесу навчання – протиріччя між постійно зростаючими вимогами суспільства до процесу навчання, які диктуються прогресом та станом освіти у певний період.

Інші категорії дидактики: знання, уміння, навички, принципи, закономірності, форми, методи, засоби.

Знання – загальний досвід людства, розуміння, збереження в пам'яті і уміння відтворити основні факти науки і узагальнення, які з них виходять (поняття, правила, закони, висновки).

Уміння - опанування способами застосування знань, знання в дії.

Навички - автоматизовані уміння, доведені до досконалості, звичка, операція.

Висновок. Навчання виступає одним з оптимальних способів соціальної адаптації людини до сучасного життя, оскільки засобами навчання можна передати-отримати великий обсяг інформації. Навчання - це організований педагогом процес пізнання, розвитку, спілкування, творчості. Основу будь-якого виду навчання складає дидактичне відношення: викладання-учення.

Засвоєння - пізнавальна активність особистості, внаслідок якої формуються знання, уміння та навички.

Засвоєння становить внутрішній, психологічний зміст процесу учіння. Внаслідок засвоєння знань, уміння, способи інтелектуальної та практичної діяльності трансформуються у внутрішній досвід особистості, входять до її структури (М. Сметанський).

Засвоєння знань відбувається **поетапно** і передбачає кілька процесів: сприймання, осмислення і розуміння, узагальнення, закріплення, застосування.

4. Зв'язок загальної дидактики та методик викладання.

Дидактика - основа викладання усіх учбових дисциплін. Вона описує усі компоненти процесу освоєння ЗУНів, характеризує закономірності, принципи, методи, форми навчання, визначає зміст дисциплін, що вивчаються, коригує практику навчання, розробляє нові концепції. Тому дидактика є фундаментом проектування і перевірки ефективності кожної приватної методики.

Висновок. Дидактика - основа викладання усіх навчальних дисциплін.

Сутність закономірностей навчання, їх характеристика.

Кожна наука має систему законів, закономірностей, принципів. Це – одна з її ознак. Самі поняття закон, закономірність, принцип прийшли з філософії. Проблема закономірностей навчання – одна із найменш розроблених в науці. Дослідники століттями намагаються виявити найбільш раціональні підходи до організації навчання. В педагогіці певні норми діяльності розглядали від принципів до закономірностей. Принципи формулювали Коменський, Дістерверг, Ушинський. Одне з завдань сучасної дидактики – формуллювання її аксіом. Наприклад, визначена така аксіома: мета освіти, виховання та навчання зумовлена метою розвитку суспільства.

Знання та свідоме врахування вчителем закономірностей, принципів та правил навчання є запорукою його успішності.

Закономірності навчання — об'єктивні, стійкі й істотні зв'язки в навчальному процесі, що зумовлюють його ефективність.

Специфіка дидактичних закономірностей полягає в тому, що вони відображають стійкі залежності між усіма елементами навчання — діяльністю вчителя, діяльністю учня та об'єктом засвоєння, тобто змістом навчання.

Види закономірностей навчання. Закономірності навчання є об'єктивними, властивими процесу навчання за його суттю, та суб'єктивними, залежними від учителя, його діяльності.

Схарактеризуємо об'єктивні закономірності процесу навчання.

Виховний і розвиваючий характер навчання.

Зумовленість навчання суспільними потребами.

Ефективність навчального процесу залежить від умов, у яких він протікає, навчально-матеріальної бази (навчальні кабінети, майстерні, їх оснащення технічними засобами навчання, пристроями, інструментами, комп'ютерною технікою, дидактичними матеріалами тощо).

Ефективність процесу навчання залежить від рівня активності учня

Розглянемо суб'єктивні закономірності процесу навчання.

Поняття можуть бути засвоєні лише тоді, коли організовано пізнавальну діяльність учнів щодо співвідношення понять, відокремлення одних понять від інших.

Навички сформуються лише за умови організації відтворення операцій і дій, покладених в їх основу.

Міцнішому засвоєнню змісту навчального матеріалу сприяє систематичніше організовано пряме й відстрочене повторення цього змісту та його введення в систему вже засвоєного раніше змісту.

Опанування учнями складними способами діяльності залежить від успішного оволодіння попередніми простими видами діяльності, що входять до складного способу, і від готовності учнів визначати ситуацію, в якій ці дії можуть бути використані.

Рівень і якість засвоєння за рівних умов (пам'ять, здібності) залежить від урахування вчителем ступеня значущості для учнів засвоюваного змісту.

Використання вчителем варіативних завдань, що передбачають застосування засвоюваних знань в істотних для учнів ситуаціях, сприяє формуванню готовності до перенесення засвоєних знань і пов'язаних з ними дій у нову ситуацію⁶.

У навчальному процесі виявляються й такі закономірності: методи, форми і засоби навчання залежать від його змісту і завдань; взаємозв'язок компонентів процесу навчання забезпечує міцні, усвідомлені й ефективні результати навчання, розвитку та виховання.

Питання для самоконтролю.

Можна вважати процес формулювання законів, закономірностей та принципів навчання завершеним? Навіщо виділяють закономірності навчання? Хто почав цю роботу в історії науки? Чи можна вчителю брати до уваги не всі, а частину закономірностей навчання? Чи розповсюджуються закономірності навчання на процес роботи у ЗВО?

1. **Принципи навчання.**

Принципи навчання — певна система базових вимог до процесу навчання, виконання яких забезпечить його ефективність. Це основні положення, що визначають зміст, організаційні форми та методи навчальної роботи школи.

Принцип науковості.

Принцип систематичності й послідовності навчання.

Принцип доступності навчання.

Принцип зв'язку навчання з життям.

Принцип свідомості й активності учнів у навчанні.

Принцип наочності в навчанні.

Принцип міцності засвоєння знань, умінь і навичок.

Принцип емоційності навчання.

Висновки. Принципи навчання тісно взаємопов'язані, зумовлюють один одного, жоден з них не може бути використаний без урахування інших. У процесі навчання вчитель повинен керуватися всіма принципами. У цьому йому допоможуть правила навчання.

Питання для самоконтролю.

Навіщо виділяють принципи навчання? Що є основою для їх виділення?

Хто почав цю роботу в історії науки?

Чи можна вчителю брати до уваги не всі, а частину принципів навчання?

Чи розповсюджуються принципи навчання на процес роботи у ЗВО?

Що виділяють на основі принципів навчання?

Пригадайте вдалу реалізацію принципу наочності.

Як студенти можуть брати участь у реалізації принципу міцності знань?

V. Підведення підсумків заняття, оцінка знань студентів, аналіз активності групи

VI. Пояснення домашнього завдання:

- лекційний матеріал з теми;
- самостійне вивчення теми;
- підготовка до практичної роботи.

Лекція 4. Тема. Методи і засоби навчання. Види та технології навчання.

План.

1. Сутність методів навчання, їх функції.
 2. Класифікація та стисла характеристика методів навчання.
 3. Вибір методів навчання.
 4. Засоби навчання та їх стисла характеристика.
5. Види навчання.

6. Сутність педагогічної технології.

7.Характеристика сучасних педагогічних технологій.

Завдання роботи.

1.Сформувати поняття про методи навчання (сутність, функції, класифікації, види).

2.З'ясувати сучасні підходи до вибору методів навчання.

3.Сформувати поняття про засоби навчання (сутність, класифікації, види, особливості використання).

4.Вчити аналізувати, структурувати і фіксувати інформацію, встановлювати міжпредметні зв'язки, активно слухати.

5.Сформувати поняття про види навчання (сутність, особливості, історичний характер).

6.З'ясувати сучасні підходи до визначення й характеристики технології навчання (сутність, структура, вимоги, види).

7.Сформувати поняття про сучасні педагогічні технології (сутність, мета, особливості).

Основні поняття. Методи навчання, класифікація методів навчання, вибір методів навчання, засоби навчання, прийоми навчання. Вид навчання, технологія навчання, традиційне навчання, проблемне навчання, модульне навчання, розвивальне навчання, програмоване навчання, педагогіка співпраці.

Методи:

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

1) словесні: метод пояснення, метод розповіді, метод бесіди (вступної бесіди, бесіди-повідомлення, бесіди-повторення, контрольної бесіди, репродуктивної бесіди, евристичної бесіди, катехізисної бесіди);

2) наочні методи навчання: метод ілюстрування, метод демонстрування, самостійне спостереження;

3) практичні методи навчання: вправи, практичні роботи, дослідні роботи.

2. Методи стимулювання навчальної діяльності студентів: метод навчальної дискусії, метод забезпечення успіху в навчанні, метод пізнавальних ігор, метод створення ситуації інтересу в процесі викладання навчального матеріалу, метод створення ситуації новизни навчального матеріалу.

3. Методи стимулювання обов'язку і відповідальності в навчанні.

Дидактичні засоби навчання : навчальна програма та робоча навчальна програма з дисципліни, навчально-методичний комплекс дисципліни, програмні матеріали з дисципліни для студентів, термінологічний словник, підручники, фахові видання, проектор, робочі лекційні зошити.

Список літератури

Бондар В.І. Дидактика / В.І. Бондар. – К.: Либідь, 2005. – С.78–96.

Волкова Н.П. Педагогіка: Навч. посіб. – К.: Академвидав, 2007. – С. 293-314, 320-374.

Дидактика современной школы : пособие для учителей / под ред. В.А. Онищук. – К. : Рад. шк., 1987. – 351 с.

Коменский Я.А. Избранные педагогические сочинения / Я.А. Коменский. – М. : Учпедгиз, 1955. – 641 с.

Пермяков О.А., Морозов В.В. Педагогіка: Навч. посіб. / О.А. Пермяков, В.В. Морозов. – К.: Знання, 2006. – С. 56–64, 84–86.

Підласий І.П. Як підготувати ефективний урок / І.П. Підласий. – К. : Рад. шк., 1989. – 204 с.

Пономарьова Г.Ф. Словник-довідник з курсу педагогіки / Г.Ф. Пономарьова. – Х., 2004. – С. 105–114, 114–125.

Прокопенко І.Ф., Євдокимов В.І. Педагогічні технології: Навч. посібник. Х.: Колегіум, 2005. – 224 с.

Фіцула М.М. Педагогіка / М.М. Фіцула. – К. : Академія, 2001. – С.118–154.

Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; Гол. ред. В.Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008.-1040 с.

Структура лекційного заняття №4

1. Організаційна частина заняття.

Привітання. Актуалізація уваги студентів. Підготовка до висвітлення нової теми. Повідомлення теми лекційного заняття.

2. Повідомлення теми, мети та основних завдань заняття.

Повідомлення мети та основних завдань заняття. Актуальність проведення лекційного заняття. Основні поняття теми лекції.

3. Актуалізація опорних знань студентів і контроль актуального рівня знань.

4. Мотивація навчальної діяльності студента.

5.Перелік рекомендованих літературних джерел. Психолого-педагогічний ескіз навчальної літератури та періодичних видань.

5.Структурні елементи заняття, які забезпечують досягнення дидактичної і виховної мети. Їх зміст і послідовність.

1. Сутність методів навчання, їх функції.

Достатньо вчителю розібратися у змісті, знати закономірності та принципи, щоб успішно вчити школярів? Чому?

Існують певні шляхи передачі цього змісту учню. Це відповідь на питання: Як вчити?

Метод навчання — це спосіб упорядкованої взаємозумовленої діяльності викладача та учня, організації пізнавальної діяльності школярів, спрямований на розв'язання завдань освіти, виховання та розвитку в процесі навчання.

З яких 2 елементів складається навчання?

Методи викладання – способи організації пізнавальної діяльності учнів та керівництво нею.

Методи учіння – способи діяльності, за допомогою яких учні йдуть від незнання до знання.

Більшість дидактів описує методи навчання як систему єдиних дій учня та вчителя.

Прийоми навчання (іноді говорять про методичні прийоми) — дії, спрямовані на розв'язання певного завдання; це — елемент методу, його окремий крок.

Які функції процесу навчання вам відомі?

Вони пов'язані з функціями методів навчання.

Функції методів навчання.

Щодо функцій методів навчання, то вони надзвичайно різноманітні.

Освітня — учні йдуть від незнання до знання, від життєвого досвіду до теоретичного осмислення й обґрунтування.

Навчальна - учні оволодівають досвідом роботи з книгою, способами розв'язування задач, виконання письмових робіт, практичних завдань на пришкільній земельній ділянці, у майстерні, вчаться проводити самостійні спостереження, експерименти тощо.

Виховна — забезпечується змістовим наповненням методу, інформацією моральної, етико-естетичної, економічної, громадянської, екологічної спрямованості. Формування досвіду

Організаційна – забезпечують готовність дітей ставити перед собою мету і завдання діяльності, організовувати робоче місце, добирати засоби досягнення поставленої мети тощо.

Розвивальна – удосконалення психічних процесів (розвитку пам'яті, мислення, засвоєння знань), розвитку інтелектуальних умінь (аналізу, синтезу, порівняння, абстрагування, узагальнення, класифікації).

Пізнавальна – реалізується в умовах пошуково-дослідної роботи, коли учні оволодівають не лише знаннями, а й методами самостійної пізнавальної діяльності, такими як метод аналогії, моделювання, спостереження, експеримент, аналіз літературних джерел, лабораторний дослід, висунення гіпотез тощо.

Висновок: Методи навчання багатофункціональні та різноманітні за своєю сутністю та призначенням. Вчителю при доборі певного методу необхідно намагатися максимально реалізувати всі його функції.

2. Класифікація та стисла характеристика методів навчання.

Методів навчання багато, існують різні їх класифікації. Зупинимося на найвідоміших.

За джерелом знань (М.О. Данилов, Б.П. Єсипов) виділяють такі методи.

1. Словесні — джерелом знань виступає слово у вигляді мовлення вчителя або друкованого посібника (підручника). На практиці це основне джерело знань для учнів:

пояснення — доказовий виклад певного закону, правила, шляху розв'язання задачі, а також аналіз подій і дат, особливостей художнього твору. Може використовуватися як самостійний метод, але частіше належить до розповіді, бесіди, лекції;

—розповідь учителя — це повідомлення знань, інформації у вигляді оповідання. Будується з певною логікою, з урахуванням цілей, змісту навчання, вікових та індивідуальних особливостей учнів. Застосовується переважно в молодших класах, рідше — в старших;

лекція — систематичний виклад об'ємного матеріалу (в основному в старших класах), від розповіді відрізняється більшою логічністю викладу; лекції читаються для висвітлення найбільш фундаментальних, концептуальних питань. Лекція (як і розповідь) залежно від дидактичних цілей може бути вступною (при вивченні нового матеріалу), узагальнюючою, оглядовою, проблемною. Методика шкільної лекції вимагає, щоб учитель керував записами учнів, їхньою роботою під час лекції;

бесіда — подання інформації шляхом ведення діалогу між учителем та учнем. Види бесід: вступна, закріплюча, контрольна. Бесіда може бути репродуктивною та пошуковою (евристичною, сократівською). Учитель підводить учнів до засвоєння понять, теорій, законів за допомогою серії запитань-відповідей;

— дискусія — обговорення проблеми, висвітлення різноманітних, іноді полярних думок, у вигляді висловлювань учнів. Керується вчителем (зазвичай використовується у старших класах).

Перевагами словесних методів навчання є те, що за мінімальний час можна подати максимальну кількість інформації. За допомогою цих методів формується словник учня, розвивається словесно-логічне мислення; у бесіді, дискусії формується самостійність та пізнавальна активність.

Недоліками словесних методів є: вербалізм (засилля слова), задіянням є лише один канал сприймання, небезпека "відриву" навчання від життя, практики.

методи навчання, в основі яких — організація практичної діяльності учнів з метою застосування, закріплення та поглиблення знань, умінь, навичок

Джерелом знань під час застосування практичних методів навчання є практична діяльність учнів, що забезпечує не лише закріплення та застосування знань, але й формує досвід, уміння, сприяє інтелектуальному, фізичному, моральному розвитку. До практичних методів навчання належать:

вправа — багаторазове свідоме повторення розумових та практичних дій з метою формування, закріплення та вдосконалення необхідних знань, умінь та навичок. Вимоги до вправ: чіткість поставлених цілей, усвідомлення учнем цілей, операцій, результатів; виправлення помилок під час виконання; доведення виконання до рівня, який гарантує стійкі результати;

лабораторна робота — самостійна навчальна діяльність, що здійснюється учнями під керівництвом учителя; у процесі її здійснення учні проводять досліди, розрахунки, експерименти, які підтверджують теоретичні положення, що вивчаються;

практична робота (заняття) — виконання практичних завдань (виготовлення предметів, обробка матеріалів, робота на пришкільній ділянці) з метою застосування отриманих знань на практиці, відпрацювання певних навичок.

Практичні методи навчання обов'язково застосовують у поєднанні з наочними та словесними. Наприклад, *бесіда-повідомлення* - викладач пояснює новий матеріал за допомогою запитань і відповідей, користуючись накопиченими знаннями, спостереженнями, досвідом; *евристична бесіда* - викладач ставить такі запитання до учнів, які не лише збуджують їх до простого відтворення знань, але й примушують порівнювати певні факти, предмети, явища і шляхом логічного судження підходити до нових понять тощо.

Наочні методи навчання поділяють на дві великі групи: *методи ілюстрації і методи демонстрації*. Основна мета методів цієї групи - створити в учнів найбільш правильне уявлення про предмети, які вони вивчають, і найбільш правильне відображення зв'язків і залежностей між ними.

Метод ілюстрації - статичний показ учням засобів уточнення: предмети та явища навколошньої дійсності; зображення реальних предметів - предметні малюнки, картини, образні моделі з паперу, картону; символічні зображення - карти, таблиці, схеми, креслення, картки з зображенням символів, які використовуються при вивчені певного предмета тощо.

У навчальному процесі використовують такі види наочності: природна, образна (зображенувальна), об'ємна, звукова, абстрактно-символічна.

Метод демонстрації - це динамічний показ приладів, технічних установок, препаратів, дій вчителя й учнів, що демонструють послідовність виконання тієї чи іншої операції та використання обладнання (показ у дії). До демонстраційних методів відносять також показ кінофільмів і діафільмів.

Застосовуючи названі методи необхідно керуватися такими педагогічними вимогами: 1) відбирати найтиповіші об'єкти з чітко вираженими істотними ознаками; 2) застосовувати на уроці лише таку наочність, яка необхідна для забезпечення глибокого засвоєння учнями знань;

3) при використанні наочності слід дбати про те, щоб вона добре сприймалася учнями; 4) забезпечити оптимальну взаємодію слова і сприймання наочності; 5) вести учнів від зовнішнього сприймання окремих ознак предметів до пізнання процесів, зв'язків і взаємозалежностей, підводити їх до висновків та узагальнень.

Практичні методи. Головною ознакою методів цієї групи є відтворювальна навчально-пізнавальна діяльність учнів. До них належать: метод вправ, лабораторний метод, виробничо-практичний метод тощо.

Метод вправ - один із найважливіших практичних методів навчання, основний засіб формування навичок і вмінь. *Вправи* - це цілеспрямоване багаторазове повторення учнями певних дій і операцій з метою формування навичок і вмінь. За характером навчальної діяльності учнів вправи можна поділити на усні, письмові, графічні та технічні. Усні вправи широко застосовуються у практиці викладання всіх предметів (усна лічба з математики, усні вправи з мови тощо). При виконанні графічних вправ учні свої знання виражають засобами зображення, малюванням і кресленням (складання таблиць, креслення графіків, діаграм, карт тощо). До технічних вправ відносимо вправи на виконання розмітки, рубання зубилом у слюсарній справі, вправи на виконання закінчених циклів дій у процесі праці тощо.

Лабораторний метод. Лабораторні роботи являють собою один із видів дослідницької самостійної роботи учнів, що проводиться за завданнями учителя в спеціально пристосованому для проведення дослідів приміщенні (лабораторії") з метою вивчення у шкільних умовах явищ природи за допомогою спеціального обладнання. Залежно від навчальної мети лабораторні роботи проводяться після пояснення вчителем нового матеріалу, перед його вивченням чи під час нього. Виділяють такі види лабораторних робіт: фронтальні лабораторні роботи з окремими групами учнів, ілюстративні та дослідницькі. Дуже близько до лабораторних робіт стоять практичні заняття і практикуми.

Виробничо-практичний метод. Мета цього методу діяльності учнів полягає у створенні реальних цінностей.

Графічні роботи - роботи, в яких зорове сприймання поєднане з моторною діяльністю учнів (креслення і схеми, замальовки з натури або змальовування, робота з контурними картами, складання таблиць, графіків, діаграм тощо).

За логікою передачі і сприймання навчальної інформації.

Дана група методів складається з *індуктивних та дедуктивних* методів навчання, які дають можливість усвідомити логіку відтворення змісту навчального матеріалу.

Використання індуктивного методу передбачає викладання навчального матеріалу від конкретних фактів, демонстрації дослідів тощо до його поступового теоретичного узагальнення (визначення основних понять теми, формулювання правил, законів тощо). Індуктивний метод навчання забезпечує переход від одиничного до загального висновку на основі знання про предмети даного класу (повна індукція), або ж на основі знання лише про окремі предмети даного класу (неповна індукція). Позитивною стороною даного методу є можливість подання матеріалу шляхом спільніх міркувань. Але такий підхід до вивчення певної теми потребує багато часу та обмежує розвиток абстрактного мислення.

Дедуктивний метод передбачає виклад загальних теоретичних положень, на основі яких проходить конкретизація завдань проблеми, що вивчається. Дедуктивний метод забезпечує систематичний і логічний виклад навчального матеріалу, тісний взаємозв'язок різних елементів знання в його системі. Така побудова навчального процесу сприяє засвоєнню учнями знань загального та абстрактного характеру.

До цієї групи відносять також методи навчального аналізу, синтезу, аналогії, виявлення причинно-наслідкових зв'язків, закономірностей тощо.

За ступенем самостійного мислення учнів **при** засвоєнні знань.

Методи цієї групи виділяються на основі оцінки ступеня творчої активності учнів у ході навчального процесу.

Репродуктивні методи. Репродуктивний характер мислення приводить до активного сприймання навчальної інформації та її запам'ятовування, але такий підхід до побудови

навчального процесу обмежує формування у учнів самостійності, навичок пошукової діяльності тощо.

Метод проблемного викладання знань учителем. До функції перерахованих вище методів додає елемент проблемності.

Частково-пошуковий метод навчання. Цей метод вимагає від учнів високого рівня пізнавальної активності й самостійності. Суттєвим тут є той момент, що завдання евристичного характеру учні виконують не повністю від початку і до кінця, а лише частково, на окремих етапах.

Дослідницький метод навчання. Він має своїм головним завданням підготувати учнів до виконання навчальних завдань на найвищому рівні пізнавальної і самостійної активності.

У цій класифікації методи навчання поділяються за рівнем творчої активної дослідницької діяльності. На одному полюсі знаходиться метод репродуктивний, на іншому — дослідницький. Будь-який метод (лекцію, демонстрацію, лабораторну роботу) можна побудувати або традиційно або проблемно.

3. Вибір методів навчання.

В педагогіці виявлені умови вибору методів навчання.

Умови вибору методів навчання:

загальної мети освіти, виховання, розвитку учнів і провідних установок сучасної дидактики; особливостей предмета вивчення;

особливостей методики викладання конкретної навчальної дисципліни;

мети, завдань і змісту матеріалу конкретного уроку;

часу, відведеного на вивчення того чи іншого матеріалу;

вікових можливостей учнів;

рівня підготовленості учнів;

матеріальної оснащеності навчального закладу;

можливостей і особливостей учителя, рівня його теоретичної й практичної підготовленості, методичної майстерності й особистісних якостей (П. І. Підкасистий).

Метод як категорія дидактики є важливим елементом навчального процесу.

Важливо пам'ятати думку А.С. Макаренка: “Кожен метод не може бути завжди абсолютно корисним”.

4. Засоби навчання та їх стисла характеристика.

Успішність процесу навчання, ефективність використання в ньому розглянутих методів навчання значною мірою залежать від матеріальних передумов.

Засоби навчання — допоміжні матеріальні засоби школи з їх специфічними дидактичними функціями.

Складемо схему класифікації та видів засобів навчання.

Слово вчителя — найістотніший засіб навчання.

Підручник як важливий засіб навчання слугує учневі для відновлення в пам'яті, повторення та закріплення знань, здобутих на уроці, виконання домашнього завдання, повторення пройденого матеріалу.

Інші засоби навчання виконують різноманітні функції: одні замінюють учителя як джерело знань (кінофільми, магнітофон, навчальні пристрої та ін.); другі — конкретизують, уточнюють, поглиблюють відомості, які повідомляє вчитель (картини, карти, таблиці та інший наочний матеріал); треті — є прямими об'єктами вивчення, дослідження (машини, прилади, хімічні речовини, предмети живої природи); четверті — «посередники» між школярем і природою або виробництвом у тих випадках, коли безпосереднє вивчення останніх неможливе або утруднене (препарати, моделі, колекції, гербарії тощо); п'яті використовують переважно для озброєння

учнів уміннями та навичками — навчальними і виробничими (прилади, інструменти та ін.); шості — символічні (знакові) засоби (історичні та географічні карти, графіки, діаграми тощо). Спеціальні технічні засоби навчання (ТЗН) — необхідний чинник засвоєння знань. До них належать: дидактична техніка (кіно-, діапроектори, телевізори, відеомагнітофони), аудіовізуальні засоби; екранні посібники статичної проекції (діафільми, діапозитиви, транспаранти, дидактичні матеріали для епіпроекції), окрім посібники динамічної проекції (кінофільми, кінофрагменти та ін.), фонопосібники (грам- і магнітофонні записи), відеозаписи, радіо- і телевізійні передачі.

Комп'ютеру належить чільне місце серед сучасних технічних засобів навчання.

Напрями використання комп'ютерів:

- 1) комп'ютер як об'єкт вивчення;
- 2) комп'ютер як засіб навчання;
- 3) комп'ютер як складова частина системи управління народною освітою;
- 4) комп'ютер як елемент методики наукових досліджень.

Завдання. Сформулюйте, запишіть теоретичне й практичне значення вивчення теми “Методи та засоби навчання”.

Види навчання.

В історії людства відомо кілька видів навчання. Це обумовлено характером розвитку певного суспільства, завданнями, які воно ставило до системи освіти. Стисло схарактеризуємо види навчання. Термін "види навчання" в сучасній дидактиці найчастіше позначає характер взаємодії учителя й учнів у процесі навчання. Розуміння цієї взаємодії ґрунтуються на теоріях навчання, які по-різному пояснюють суть дидактичного процесу, а тому й пропонують його будувати різним способом.

Першим відомим видом систематичного навчання вважають *метод відшукування істини шляхом постановки навідних запитань*. Він пов'язаний з іменем давньогрецького філософа Сократа і тому має назву - "метод сократичної бесіди". Учитель (здебільшого філософ) постановкою питання викликав зацікавленість, пізнавальний інтерес учня і сам, усно розмірковуючи, в пошуках відповіді на нього, вів думку учня шляхом пізнання. Для підтримки інтересу учня учитель використовував постановку риторичних питань.

Так, у середні віки склався *догматичний вид навчання*. Суть навчання вбачали у механічному заучуванні догматів Святого Письма. Від учнів вимагали тільки відтворення матеріалу без його розуміння. Такий вид навчання не пробуджував інтересу до знань й не сприяв розвитку мислення.

Розвиток виробництва зумовив появу *пояснюально-ілюстративного навчання*, яке передбачає усвідомлення, розуміння матерілу. Такий вид навчання розвиває не лише пам'ять, а й спостережливість, мислення. Він характеризується тим, що учні сприймають та відтворюють знання, викладені вчителем в обробленому, готовому вигляді. Діяльність учителя полягає в представленні, "поданні" інформації за допомогою словесних пояснень і наочності. Діяльність учнів - сприймання, розуміння, запам'ятовування і відтворення інформації, яку повідомляє учитель, тобто репродуктивне засвоєння знань, умінь і навичок.

Унаслідок пошуку виду навчання, який дозволив би навчати критичного, продуктивного мислення (на противагу репродуктивному) з'являється *проблемне навчання*. У 60-их роках її варіант - навчання через дослідження - розкрив Дж.Брунер. Найповніше проблемне навчання розроблене у працях І.Я.Лернера, О.М.Матюшкіна, М.М.Махмутова, М.М.Скаткіна та інших.

Програмоване навчання є особливим видом самостійного здобування знань. Учіння здійснюється як чітко керований процес, бо матеріал, що вивчається, розбивається на дрібні, легко засвоювані дози. Дози пропонуються для засвоєння послідовно. Після вивчення кожної дози наступає перевірка засвоєння

Модульне (блочно-модульне) навчання виникло на основі ідей і принципів програмованого навчання. Воно передбачає таку організацію процесу навчання, за якої учитель і учні працюють з навчальною інформацією, згрупованою у модулі. Кожен модуль є завершеним і відносно самостійним. Сукупність модулів складає єдине ціле при розкритті навчальної теми чи всієї

навчальної дисципліни. Про які види навчання ви дізналися? Чи можуть існувати й інші види навчання? В межах однієї держави використовують один чи декілька видів навчання? Висновок. Історично склалося декілька видів навчання. Вони обумовлені етапами розвитку суспільства. Кожен вид навчання має свою мету, результат, засоби досягнення мети, є основою для організації навчального процесу.

6. Сутність педагогічної технології.

Існує декілька видів навчання. Виникає проблема: як в межах певного виду навчання зробити його максимально ефективним. Для цього розробляються різні технології.

Звернемося до поняття "технологія". Цей термін походить із грецької мови ("techno" — мистецтво, майстерність, уміння і "logos" — слово, закон, наука).

Термін "технологія" широко використовується під час вивчення виробничих процесів, його розуміють як спосіб виробництва, як сукупність методів обробки, виготовлення продукту. Але поступово цей термін почав застосовуватись у педагогічній науці, його використовував ще Я.А. Коменський, який закликав до того, щоб навчання стало "механічним" (у розумінні "технологічним"), щоб, здійснюючи навчання, учитель гарантував позитивний його результат.

"Для дидактичної машини, — писав Я.А. Коменський, — необхідно відшукати:

твірдо встановлені цілі;

засоби, точно пристосовані для досягнення цих цілей;

твірді правила, як користуватися цими засобами, щоб досягнення мети було безперечним".

Поняття «технологія» в педагогічній науці пройшло певні етапи свого розвитку.

Педагогічні технології використовуються в навчанні, вихованні, формуванні та розвитку особистості.

Педагогічна технологія — це більш-менш жорстко запрограмований (алгоритмізований) процес взаємодії викладача і учня, який гарантує досягнення поставленої мети

У сучасній науці педагогічна технологія розглядається як чітке наукове проектування і відтворення гарантуючих успіх педагогічних дій.

Технологія пов'язана з навчальним процесом — діяльністю вчителя і учня, її структурою, засобами, методами і формами. Вона виступає як сукупність науково обґрунтованих способів організації педагогічної діяльності, здійснення яких приводить до оптимального розв'язання поставлених задач. Технологія втілює в собі певну концепцію побудови системи навчання.

Педагогічна технологія не механічний, раз і назавжди заданий процес з певним результатом, а структура, постійно доповнювана різноманітністю підходів та відношень. Незважаючи на те, що будь-яка педагогічна технологія стандартна, її розробка та вдосконалення завжди є творчим процесом. У спрощеному розумінні педагогічна технологія — це стандарт нестандартних рішень і дій. Тому педагогічна майстерність і педагогічна технологія не суперечать, а доповнюють, збагачують одну одну, маючи спільну мету — досягнення гарантованого позитивного результату.

Структура педагогічної технології:

Концептуальна частина (короткий опис ідей, гіпотез, принципів, які допомагають її розумінню).

Змістовна частина (цілі навчання, обсяг і характер змісту освіти).

Процесуальна частина — технологічний процес (організація навчального процесу, способи пізнавальної діяльності учнів, методи і форми роботи вчителя, діагностика навчального процесу).

Програмно-методичне забезпечення (навчальні плани і програми, навчальні і методичні посібники, засоби навчання і діагностики).

Види пед. технологій

загальнopedагогічні (загальнодидактичні) технології (макротехнології), яка синонімічна певній педагогічній системі, що передбачає визначення цілей, змісту, засобів, методів, форм навчання, алгоритму діяльності суб'єктів процесу. Наприклад: технологія сучасного традиційного навчання, технологія педагогіки співробітництва, технологія проблемного навчання тощо;

мікroteхнології, тобто як сукупність методів, засобів реалізації змісту навчання в рамках конкретного предмета (методика викладання предметів). Наприклад: система поетапного навчання фізиці (М.М. Палтишев); локальні технології, що визначають вирішення окремих дидактичних завдань (формування понять, технологія самостійної роботи та ін.).

V. Підведення підсумків заняття, оцінка знань студентів, аналіз активності групи

VI. Пояснення домашнього завдання:

- лекційний матеріал по темі;
- самостійне вивчення теми;
- підготовка до практичної роботи.

Лекція № 5. Тема. Організаційні форми навчання. Сутність і основні види контролю успішності учнів.

План лекції

Поняття про форми навчання.

1. Характеристика уроку.
 2. Характеристика позаурочних форм навчання.
 4. Сутність і основні види контролю успішності учнів.
 5. Оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів.
 6. Зарубіжна практика контролю успішності учнів.
 7. Сутність самоконтролю й самооцінювання в навчанні.
- Завдання роботи.
1. Сформувати поняття про контроль успішності учнів (сутність, функції, види, методи, вимоги до здійснення).
 2. Виявити сутність оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів.
 3. З'ясувати особливості зарубіжної практики контролю успішності учнів.
 4. Схарактеризувати особливості самоконтролю й самооцінювання навчальної діяльності школярів.
5. Сформувати поняття про форми навчання (сутність, історичний характер, класифікації, види).
 6. Виявити сутність класно-урочної системи.
 7. З'ясувати сучасні підходи до визначення й характеристики уроку як основної форми навчання (сутність, основні ознаки, типи, структури, вимоги, недоліки сформованої практики уроку в школі, ознаки сучасного уроку).
 8. Сформувати поняття про позаурочні форми навчання (види, сутність, особливості організації, вимоги до проведення).
 9. Вчити аналізувати, структурувати і фіксувати інформацію, встановлювати внутріпредметні зв'язки, активно слухати, формулювати питання.

Основні поняття. Форми навчання, класно-урочна система, урок, екскурсія, предметний гурток, фахультатив, домашня робота. Дидактичне діагностування, контроль навчальних

досягнень, види контролю, методи контролю, форми оцінювання, оцінка, відмітка, критерії оцінювання, самоконтроль, самооцінка.

Методи:

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- 1) словесні: метод пояснення, метод розповіді, метод бесіди (вступної бесіди, бесіди-повідомлення, бесіди-повторення, контрольної бесіди, репродуктивної бесіди, евристичної бесіди, катехізисної бесіди);
 - 2) наочні методи навчання: метод ілюстрування, метод демонстрування, самостійне спостереження;
 - 3) практичні методи навчання: вправи, практичні роботи, дослідні роботи.
2. Методи стимулювання навчальної діяльності студентів: метод навчальної дискусії, метод забезпечення успіху в навчанні, метод пізнавальних ігор, метод створення ситуації інтересу в процесі викладання навчального матеріалу, метод створення ситуації новизни навчального матеріалу.
3. Методи стимулювання обов'язку і відповідальності в навчанні.

Дидактичні засоби навчання : навчальна програма та робоча навчальна програма з дисципліни, навчально-методичний комплекс дисципліни, програмні матеріали з дисципліни для студентів, термінологічний словник, підручники, фахові видання, проектор, робочі лекційні зошити.

Список літератури

Амонашвили Ш.А. Психолого-педагогические особенности оценки как компонента учебной деятельности / Ш.А. Амонашвили // Экспериментальные исследования по проблемам усовершенствования учебно-воспитательного процесса в начальных классах и подготовки детей к школе / под ред. Ш. Амонашвили, В. Давыдова, А. Запорожца. – Тбилиси : Мецниереба, 1974. – Ч. 1. – С. 738–753.

Аналіз уроку / Упоряд. Н.Мурашко. – К. : Шк. Світ, 2008. – 128 с.

Батий Ю.Ю. О некоторых средствах контроля и самоконтроля в общеобразовательной школе : (метод. рекомендации в помощь учителю). – Л. : Ленинград. обл. отд-ние пед. о-ва РСФСР, 1970. – 37 с.

Векслер С.И. Современные требования к уроку: пособие для учителя. – М. : Просвещение, 1985. – 128 с.

Вихруш А. Контроль і оцінювання у концепції розвивального навчання В.О. Сухомлинського / Анатолій Вихруш, Віра Вихруш // Початк. шк. – 2002. – № 9. – С. 32–34.

Волкова Н.П. Педагогіка: Навч. посіб. – К.: Академвидав, 2007. – С. 374–415.

Гин А.А. Приемы педагогической техники : пособие для учителей / А.А. Гин. – Гомель : Сож, 1999. – 88 с.

Гранік Г.Г. Формирование самоконтроля средствами учебника / Г.Г. Гранік, Л.А. Концевая, С.М. Бондаренко // Вопр. психологии. – 1984. – № 6. – С. 64–70.

Онищук В.А. Урок в современной школе. — М., 1980.

Пермяков О.А., Морозов В.В. Педагогіка: Навч. посіб. / О.А. Пермяков, В.В. Морозов. – К.: Знання, 2006. – С.71–80.

Пономарьова Г.Ф. Словник-довідник з курсу педагогіки / Г.Ф. Пономарьова. – Х., 2004. – С.126–146.

Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти : підручн. / – К. : Грамота, 2012. – 504 с.

Фіцула М.М. Педагогіка / М.М. Фіцула. – К. : Академія, 2001. – С.155–187.

Хуторской А.В. Современная дидактика : учеб. для вузов. – СПб. : Питер, 2001. – 544 с.

Цукерман Г.А. Оценка без отметки / Г.А. Цукерман. – М. ; Рига : Эксперимент, 1999. – 133 с.

Структура лекційного заняття №5

1. Організаційна частина заняття.

Привітання. Актуалізація уваги студентів. Підготовка до висвітлення нової теми. Повідомлення теми лекційного заняття.

2. Повідомлення теми, мети та основних завдань заняття.

Повідомлення мети та основних завдань заняття. Актуальність проведення лекційного заняття. Основні поняття теми лекції.

3. Актуалізація опорних знань студентів і контроль актуального рівня знань.

4. Мотивація навчальної діяльності студента.

5. Перелік рекомендованих літературних джерел. Психолого-педагогічний ескіз навчальної літератури та періодичних видань.

5. Структурні елементи заняття, які забезпечують досягнення дидактичної і виховної мети. Їх зміст і послідовність.

Поняття про форми навчання.

Латинське слово "*forma*" означає зовнішній вигляд.

Форма організації навчання — зовнішнє вираження узгодженої діяльності вчителя та учнів, що здійснюється у встановленому порядку і в певному режимі.

Види форм навчання

Урок, екскурсія, , факультатив, предметний гурток, консультація, домашня навчальна робота, практикум тощо.

Класифікація форм навчання

Дидакти I. Купісевич, I.Я. Лerner, M.H. Скаткін, B.O. Онищук та інші вважають, що організаційні форми навчання можна класифікувати за такими ознаками:

За кількістю учнів: - індивідуальне; групове; фронтальне.

За місцем навчання: - шкільне (клас, кабінет, майстерня); позашкільне (експурсії, домашні завдання, робота в бібліотеці); екстернат, домашнє навчання.

За тривалістю: час регламентується педагогами; батьками; самими учнями.

З історії питання. До сучасної форми навчання людство прийшло не відразу. Так, у школах давнього світу панувала система індивідуального навчання — вчитель навчав кожного учня окремо. У середньовічних школах домінувало індивідуально-групова система навчання: в одній групі збирали учнів з різним рівнем підготовки, заняття проводили без усталеного розкладу, дітей приймали до школи впродовж року.

У XVI—XVII ст. у братських школах України й Білорусі виникла нова форма організації навчальних занять, яка передбачала певні елементи класно-урочної системи навчання. Учитель

працював фронтально з усім класом за певним розкладом. На заняттях використовувалися різні методи: пояснення, бесіда, самостійна робота, диспут, взаємне навчання. Учням давали домашнє завдання, виконання якого перевірялося під час занять, що мали назву «уроки».

Доцільність класно-урочної системи навчання та шляхи її впровадження обґрунтував у XVII ст. Я.-А. Коменський. Ця система давала можливість учителеві водночас навчати багатьох учнів. Вона передбачала комплектування навчальних груп (класів) дітьми одного віку і з однаковою підготовкою та навчання їх за однією програмою. Її ефективність була настільки очевидною, що незабаром урок став провідною організаційною формою навчання у школах багатьох країн світу.

У XVIII ст. у Західній Європі, Америці робилися спроби відмовитися від класно-урочної системи, стала розвиватися *белл-ланкастерська система навчання*, розроблена англійськими педагогами А. Беллом та Дж. Ланкастером. Суть її полягала у взаємному навчанні, коли старші учні початкової школи й ті, що добре вчилися, були помічниками вчителя і під його керівництвом навчали решту учнів. Це давало змогу одному вчителеві організувати навчання кількох сотень учнів. Однак ця система не забезпечувала належної якості навчання, тому проіснувала недовго.

Висновок: існує багато форм навчання, основна – урок. Вчителю необхідно володіти методикою їх організації.

2. Характеристика уроку.

Урок — форма організації навчання, за якої заняття проводить учитель з групою учнів постійного складу, одного віку й рівня підготовки впродовж певного часу й відповідно до розкладу.

Основні ознаки уроку як форми організації навчальної діяльності:

Постійний склад учнів одного віку.

Регламентованість часом та включення до розкладу.

Систематичне засвоєння учнями знань, умінь і навичок, досвіду творчої діяльності та соціальних відносин забезпечується через взаємодію вчителя та учнів.

Використання різноманітних форм організації навчально-виховного процесу (фронтальних, парних, групових, індивідуальних) і методів навчання (традиційних, активних, інтерактивних). Наявність систематичного контролю навчальних досягнень учнів.

Чинники, що впливають на урок:

соціокультурні та економічні умови розвитку суспільства;

державне замовлення школі на підготовку майбутніх громадян, здатних задовольнити актуальні потреби суспільства;

державні стандарти та програми з їхніми цілями та предметним змістом; сучасні педагогічні концепції та технології з їхніми цілями, принципами, організацією навчання;

особистість учителя (його стиль спілкування з учнями, рівень фахової підготовки, ступінь володіння методичними прийомами та вмінням враховувати психологічні особливості кожного учня тощо).

Певні організаційні особливості уроку

Наповнюваність класів. Відповідно до Закону України «Про загальну середню освіту» наповнюваність класів загальноосвітніх навчальних закладів не повинна перевищувати 30 учнів. У селищних, сільських загальноосвітніх навчальних закладах кількість учнів у класах визначається демографічною ситуацією, але повинна становити не менше 5 осіб. За меншої кількості учнів у класі навчання здійснюють за індивідуальною формою.

Тривалість уроків у загальноосвітніх навчальних закладах становить: у перших класах — 35 хв., у других—четвертих класах — 40 хв., у п'ятих—дванадцятих класах — 45 хв.

Зміна тривалості уроків допускається за погодженням з відповідними органами управління освітою та органами державної санітарно-епідеміологічної служби.

Вимоги до уроку

Під час конструювання, організації та проведення уроку необхідно дотримуватись певних вимог. У педагогічній науці можна знайти різні підходи до визначення їхнього складу. У систематизованому вигляді вимоги до уроку сформульовані у працях В. Оніщука, який виділяє такі їхні групи:

Виховні вимоги, які передбачають реалізацію виховних функцій навчання (єдність морального, етичного, трудового виховання, формування світогляду політичної культури школяра, формування ініціативи, відповідальності, сумлінності, працелюбства тощо).

Дидактичні вимоги, які полягають у реалізації принципів навчання, чіткому визначені мети, завдань навчання, організації роботи та забезпечені зворотного зв'язку.

Психологічні вимоги. Учитель повинен ураховувати психологічні особливості учнів, їхні реальні навчальні можливості, стимулювати позитивне ставлення учнів до навчально-пізнавальної діяльності, формувати позитивну мотивацію.

Валеологічні (гігієнічні) вимоги, які спрямовані на забезпечення на уроці умов, що не шкодять здоров'ю учнів. Вони пов'язані не тільки з дотриманням режиму провітрювання, норм освітлення, розміру та розміщенню парт, а й створенням позитивного мікроклімату в класі, здійсненням профілактики гіподинамії, розумової перевтоми учнів тощо.

Дотримання правил безпеки роботи та охорони праці учнями і вчителем є необхідним елементом процесу навчання. Їхній перелік передбачений вимогами до оформлення та обладнання навчальних кабінетів. Виконання вимог щодо поведінки учнів та вчителя у навчальних кабінетах регламентується відповідними інструкціями з безпеки праці, про ознайомлення з якими вони засвідчують у відповідних журналах та на відповідних сторінках класних журналів.

Організаційні вимоги полягають у використанні різних форм заличення учнів до виконання запланованих видів навчальної діяльності, стимулюванні та оцінюванні їхньої роботи, прогнозуванні результатів.

Типи та структура уроків

У дидактиці існує кілька підходів до класифікації уроків залежно від ознак, узятих за основу. Найбільш вдалою в сучасній теорії та практиці навчання є класифікація, в основу якої покладено дидактичну мету і місце уроку в загальній системі уроків (Б. Єсипов, М. Махмутов, В. Оніщук).

Кожен тип уроку має свою структуру, тобто склад (з яких елементів або етапів складається), послідовність (в якій послідовності ці елементи входять у заняття), зв'язок (як вони пов'язані між собою).

Типи та структура уроків

Тип уроків	Структура уроків
Іновальній урок	Ініціаційний етап. Свірки домашнього завдання. Іншої перевірки знань. Поговорки учнів до активного свідомого засвоєння знань. Пояснення нових знань. Завершення нових знань. З.

к закріплення ного матеріалу	нізаційний етап. отовки учнів до активного свідомого засвоєння знань. їчної перевірки знань. з.
к повторення	нізаційний етап. отовки учнів до активного свідомого засвоєння знань. торення. з.
к систематизації та альнення ного матеріалу	нізаційний етап. альнення і систематизація. з.
к перевірки та ки знань	нізаційний етап. отовки учнів до активного свідомого засвоєння знань. їчної перевірки знань.

Майже в усіх типах уроків наявні такі структурні елементи: вступна частина, перевірка домашнього завдання, вивчення нового матеріалу, закріплення нового матеріалу, повідомлення домашнього завдання, закінчення уроку.

Час і місце, відведені на кожен структурний елемент уроку, визначаються побудовою уроку в цілому. Структура уроку повинна забезпечувати успішне розв'язання його навчально-виховних завдань, активізацію пізнавальної діяльності учнів, відповідати характерові навчального матеріалу, дидактичним і методичним засобам, які використовує вчитель. Отже, визначаючи структуру уроку, вчитель повинен враховувати тему і зміст, найдоцільніші методичні засоби і прийоми, конкретні умови, в яких проводитиметься урок, рівень підготовленості учнів тощо.

Якими ознаками характеризується сучасний урок?

Ознаки сучасного уроку

- Моніторинг навчального процесу
- Інформаційно-комунікаційні технології
- Спрямованість на соціалізацію учнів
- Компетентнісний підхід
- Особистісно орієнтовані педагогічні технології
- Інтерактивні методики навчання
- Учитель-фасилітатор

Однією з найважливіших проблем дидактики є підвищення ефективності уроку, тобто досягнення запрограмованих результатів, та інтенсифікації (від лат. напруга, зусилля), підвищення результативності в кожну одиницю часу.

З метою підвищення ефективності уроку творчі вчителі вводять такі характерні зміни в його структуру, окрім його елементи та їх співвідношення:

зведення до мінімуму часу, що відводиться на організаційну частину;

при необхідності скорочення часу на перевірку домашніх письмових завдань;

проведення спеціальної перевірки домашніх завдань на дошці лише у випадках, коли це потрібно для додаткового розбору або закріплення;

значне скорочення часу, що відводиться на індивідуальне опитування;

більш широке і цілеспрямоване застосування фронтальних форм перевірки знань;

поєднання в окремих випадках індивідуального опитування з самостійною письмовою роботою;

зміна характеру опитування - надання йому навчального характеру; поєднання функцій контролю і закріплення; включення в урок самостійних робіт учнів з метою засвоєння нового матеріалу; усний виклад вчителем в основному того матеріалу, який є важким для самостійного опрацювання; розвиток на уроці навичок і умінь самостійного набуття знань, роботи з підручниками та іншою літературою; індивідуалізація завдань, збільшення кількості вправ практичного характеру, що вимагають творчого застосування знань та умінь; посилення ролі супутнього закріплення нового матеріалу безпосередньо на уроці; збільшення питомої ваги послідовного закріплення - практичної роботи, наближеної до життя; виділення для закріплення головних ідей навчального матеріалу.

Основними факторами інтенсифікації уроку у практичній діяльності є:

посилення цілеспрямованості та складності (за умови дотримання доступності для даного класу); поглиблення мотивації, розвиток пізнавального інтересу, введення елементів гри; збільшення інформаційної ємності; застосування технічних засобів і програмованого навчання, диференційованого навчання; посилення міжпредметних зв'язків; творчий підхід учителів до вибору методів навчання, оптимальний вибір методів навчання.

Nестандартні уроки

Традиції і творчість у педагогіці — не антиподи. Якоюсь мірою стримуючи творчість, традиції все ж дають дорогу новому, змінюються під натиском вимог життя. Сьогодні нетрадиційні або нестандартні уроки — це нові ефективні прийоми в організації уроку, навчально-виховного процесу

Нестандартний урок— це імпровізоване навчальне заняття, що має нетрадиційну структуру. Л. Лухтай називає нестандартним такий урок, який не вкладається (повністю або частково) в межі виробленого дидактикою, на якому вчитель не дотримується чітких етапів навчального процесу, методів, традиційних видів роботи.

Особливість нестандартних уроків полягає в такому структурованні змісту і форми, яке викликало б інтерес в учнів, сприяло їх оптимальному розвитку і вихованню. До нестандартних уроків належать:

1. Уроки змістової спрямованості, їх основним компонентом є взаємини між учнями, засновані на змісті програмного матеріалу -- уроки-и, уроки-конференції, уроки-лекції;

2. Уроки на інтегративній основі(уроки-комплекси, уроки панорами), їм властиве викладання матеріалу кількох тем блоками, розгляд об'єктів, явищ в їх цілісності та єдності. Проводять такий урок кілька вчителів, один з яких ведучий. Поєднують різні предмети: історію та музику, географію та іноземну мову тощо.

3. Уроки міжпредметні.Мета їх - - «спресувати» споріднений матеріал кількох предметів.

4. Уроки-змагання(уроки-КВК, уроки-аукціони, уроки-турніри, уроки-вікторини, уроки-конкурси). Передбачають поділ дітей на групи, які змагаються між собою, створення експертної групи, проведення різноманітних конкурсів, оцінювання їх результатів, нарахування певної кількості балів за правильність і повноту відповідей.

5. Уроки суспільного огляду знань(уроки-творчі звіти, уроки-залики, уроки-експромт-екзамени, уроки-консультації, уроки-взаємонаавчання, уроки-консиліуми). Особливості цих уроків полягають в опрацюванні найскладніших розділів навчальної програми, відсутності суб'єктивізму при оцінюванні (експертами виступають учні, дорослі, батьки). Вони спонукають до активної самостійної пізнавальної діяльності, вивчення додаткової літератури. Проводять їх наприкінці чверті, семестру, року.

6. Уроки комунікативної спрямованості(уроки-усні журнали, уроки-діалоги, уроки-роздуми, уроки-диспути, уроки-прес-конференції, уроки-репортажі, уроки-панорами, уроки-протиріччя; уроки-парадокси). Передбачають використання максимально різноманітних мовних засобів,

самостійне опрацювання матеріалу, підготовку доповідей, виступи перед аудиторією, обговорення, критику або дополнення опонентів. Сприяють розвитку комунікативних умінь, навичок самостійної роботи. Підготовка доповідей розвиває мислення, пробуджує інтерес, перетворює малоцікаве повторення на захоплююче зіставлення точок зору.

7. Уроки театралізовані(уроки-спектаклі, уроки-концерти, кіно-уроки, дидактичний театр). Проводять їх у межах діючих програм і передбаченого навчальним планом часу, викликають емоції, збуджують інтерес до навчання, спираючись переважно на образне мислення, фантазію, уяву учнів.

8. Уроки-подорожування, уроки-дослідження (уроки-пошуки, уроки-розвідки, уроки-лабораторні дослідження, уроки-заочні подорожування, уроки-експедиційні дослідження, уроки-наукові дослідження). Зацікавлюють дітей, чиї інтереси мають романтичну, фантастичну спрямованість. Пов'язані з виконанням ролей, відповідним оформленням, умовами проведення, витівками.

9. Уроки з різновіковим складом учнів, їх проводять з учнями різного віку, спресовуючи у різні блоки матеріал одного предмета, що за програмою вивчається у різних класах.

10. Уроки-ділові, рольові ігри(уроки-суди, уроки-захисти дисертацій, уроки -- «Слідство ведуть знавці», уроки-імпровізації, уроки-імітації). Передбачають виконання ролей за певним сценарієм, імітацію різнопланової діяльності, життєвих явищ. Особливо цінною є навчальна гра для школярів молодших класів, у яких конкретне образне мислення переважає над абстрактним. Проте деякі вчені вважають, що навчальні ігри дегуманізуюче впливають на учнів, оскільки дають можливість маніпулювати життям інших людей без одночасного підкорення системі стимулюючих імпульсів, яка існує в реальному житті. В іграх єдиним стимулюючим началом є боязнь бути низько оціненим товаришами або педагогом. Багато хто з педагогів недооцінює дидактичний ефект навчальних ігор, хоч і визнає їх роль у підтриманні в учнів пізнавального ентузіазму.

11. Уроки драматизації(драматична гра, драматизація розповіді, імпровізована робота у пантомімі, тіньові п'єси, п'єси з ляльками і марionетками, усі види непідготовленої драми -- діяльність, де неформальна драма створюється самими учасниками гри). Спрямовані на розвиток співробітництва і єдності у навчальній групі. Драматизація є засобом надання навчальному матеріалу і навчальному процесу емоційності. Забезпечує міжпредметні зв'язки з літературою, історією, предметів естетичного циклу тощо. Проте деякі педагоги застерігають від надмірного захоплення драматизацією, зокрема, при вивченні історії, що може зашкодити серйозному аналізу історичних подій.

12. Уроки-психотренінги.Спрямовані на розвиток і корекцію дитячої психіки (пізнавальної, емоційно-особистісної сфери), виховання індивідуальності, цілісної та багатогранної особистості. Використовують їх при навчанні дітей різного віку. Психотренінги загострюють сприйняття, поліпшують розумову діяльність. Навчання прийомів самоконтролю, самоорганізації, самодисципліни, розвиток активності сприяють психокорекції особистості.

3. Характеристика позаурочних форм навчання.

Факультативи - форма диференційованого навчання з метою поглиблення загальноосвітніх знань, трудової підготовки, розвиток різнобічних інтересів і здібностей школярів. Факультативи проводяться паралельно з вивченням обов'язкових навчальних предметів.

Мета факультативних занять:

додаткова підготовка учнів;

вивчення нового предмета, що не входить до шкільного навчального плану.

Предметні гуртки та наукові спілки створюються на добровільній основі учні паралельних класів або всіх охочих.

Завдання. Запишіть питання, які виникли в ході лекції.

1. Сутність і основні види контролю успішності учнів.

Важливою умовою підвищення ефективності навчального процесу є систематичне отримання учителем об'єктивної інформації про хід навчально-пізнавальної діяльності учнів. В зв'язку з цим говорять про дидактичне діагностику.

Дидактичне діагностику включає такі компоненти: контроль, оцінювання (самооцінювання), аналіз, прогнозування (рис. 1).



Рис. 1. Структура дидактичного діагностикування

Дидактичне діагностикування розглядає результати у зв'язку зі шляхами та способами їх досягнення, виявляє тенденції, динаміку.

Цю інформацію він отримує завдяки контролю за навчально-пізнавальною діяльністю учнів та її оцінюванню. На думку вчених та практиків, контроль перевірка й оцінка результатів навчання - невід'ємні елементи навчально-виховного процесу, без яких неможливо уявити повний цикл педагогічної взаємодії учнів і вчителів.

Контроль (франц. *contrôle* — перевірна) за навчанням — постійний нагляд, спостереження і перевірка успішності знань учнів з метою отримання об'єктивної інформації про навчально-виховний процес.

Засобами контролю навчально-пізнавальної діяльності є: спостереження за учнями під час заняття, перевірка їх знань, навичок і вмінь, зошитів, інших продуктів навчальної і практичної діяльності.

Контроль сприяє:

розкриттю причин і вживанню раціональних заходів для ліквідації виявлених у результаті перевірки знань школярів помилок як у роботі учнів, так і вчителів;

своєчасному виявленню прогалин у знаннях і вміннях учнів;

повторенню і систематизації матеріалу;

установленню рівня готовності до засвоєння нового матеріалу;

формуванню вміння відповідально і зосереджено працювати, застосовувати прийоми самопрекорки, самоконтролю;

стимулюванню відповідальності й змагань якості учнів.

Функції контролю:

Контролююча функція передбачає встановлення рівня успішності окремих учнів і класу в цілому.

Навчальна функція передбачає таку організацію контролю, коли його проведення сприяє вдосконаленню підготовки школярів.

Діагностична функція - встановлення причин низького рівня знань учнів.

Виховна функція полягає в методиці проведення мети і змісту завдань, у наступному коментуванні й оцінюванні робіт.

Розвивальна функція: контроль має стимулювати розвиток учнів.

Прогностична — сприяє відстеженню динаміки змін, що відбуваються з учнем, виявленню та аналізуванню її тенденцій, екстраполяції отриманих результатів аналізу на наступний період.

Характеристика рівнів та критеріїв оцінювання

За критеріїв оцінювання взято:

характеристику відповіді учня: елементарна, фрагментарна, неповна, повна, логічна, доказова, обґрунтована, творча;

якість знань: правильність, повнота, свідомість, глибина та ін.;

ступінь сформованості загальнонавчальних та предметних умінь і навичок;

рівень володіння розумовими операціями: аналіз, синтез, порівняння, класифікація тощо;

досвід творчої діяльності: уміння виявляти й вирішувати проблеми, формулювати гіпотезу; самостійність оцінних суджень.

На підставі цих критеріїв розрізняють чотири рівні навчальних досягнень учнів.

Перший рівень — початковий. Учень має початкове уявлення про предмет вивчення, його відповіді елементарні, фрагментарні (1—3 бали).

Другий рівень — середній. Учень володіє елементарними навчальними навичками, вирішує завдання за зразком, відтворює основний навчальний матеріал (4—6 балів)

Третій рівень — достатній. Учень знає основні ознаки понять, явищ, розв'язує стандартні завдання, уміє робити висновки, виправляти допущені помилки, однак йому бракує власних суджень, умінь використовувати наявні знання в інших навчальних ситуаціях (7—9 балів).

Четвертий рівень — високий. Знання учня глибокі, міцні; він уміє використовувати їх творчо. Навчальна діяльність має дослідницький характер. Учень самостійно приймає рішення, відстоює власну позицію (10—12 балів).

Порівняльний аналіз традиційного та нового бачення системи оцінювання школярів

тійна система оцінювання	бачення системи оцінювання
ка як процес суб'єктно-об'єктної взаємодії	ка як процес суб'єктно-об'єктної співпраці
остється кінцевий результат	остється процес руху до результату
ка здійснюється дискрет но	ка здійснюється безперервно
ьтат оцінювання - кількісна оцінка	ьтат оцінювання - кількісно-якісна ба- івнева характеристика навчальних досягнень
оються фрагментарні знання і вузь- копрофільні	оюється широта і глибина прикладних (життєвих, я есейних) знань та умінь
ог виступає в ролі судді та контролера	ог виступає в ролі адвоката і консультанта
іодія педагога та учня майже виключається із	іодія педагога та учня не виключається з
есу оцінювання	есу оцінювання, а навпаки, заохочується
ка здійснюється педагогом	чується самоошнка та взаємооцінка
ка жорстко структурована зовнішніми факторами	ка гнучко структурована і є відкритою системою
нтовано увагу на тому, що школяр не знає і не вміє	нтовано увагу на тому, що школяр знає і вміє
овання має порівняльний характер у межах одного	оються індивідуальні унікальні характеристики
овання обмежене окремим засобом (контрольною	безвідносно до досягнень інших
ою, тестом тощо)	овання передбачає використання різних засобів
оються фіксовані навчальні досягнення	ься до уваги витрачені зусилля, спрямовані на
	нення навчального результату

4. Сутність самоконтролю й самооцінювання в навчанні.

Самоконтроль та самооцінювання - компоненти учіння, їх здійснюють школярі. Навчати самоконтролю та самооцінюванню необхідно учнів з перших днів шкільного навчання. Для цього існують фізіологічні передумови, а здійснення навчальної діяльності, як провідної, передбачає володіння учнями молодших класів відповідними вміннями.

Дані вміння вчені відносять до загальнонавчальних вмінь. Вимоги до оволодіння школярами ціми вміннями сформульовані в навчальних програмах з кожного предмету.

Самоконтроль – усвідомлювана регуляція людиною своєї діяльності з метою забезпечення таких результатів цієї діяльності, які відповідали б поставленим цілям, нормам, правилам, зразкам.

Самооцінка – судження людини про міру наявності в неї тих чи інших якостей, властивостей у співвідношенні їх з певним еталоном, зразком. Вона функціонує завдяки операції співвіднесення процесу або результату власних дій із певною нормою. Самооцінка дозволяє учню визначити, в якій мірі він навчився діяти в порівнянні зі зразком.

Корекція – система практичних і розумових дій, які здійснюють учень після виконання завдання з метою виправлення помилок, припущеніх в ході вживання певного способу дії (порушення складу, повноти й послідовності відповідних операцій).

Спряженість самоконтролю у навчанні - процес та результат власної діяльності.

Взаємоконтроль – система практичних і розумових дій, які здійснюють учень з метою перевірки правильності вживання іншою людиною певного способу дії (складу, повноти й послідовності відповідних операцій).

Характеристика видів самоконтролю (за часом здійснення).

Підсумковий самоконтроль – система практичних і розумових дій, які здійснюють учень після виконання завдання з метою перевірки правильності вживання певного способу дії (складу, повноти й послідовності відповідних операцій). Об'єктом підсумкового самоконтролю є кінцевий результат власної дії.

Поточний самоконтроль – система практичних і розумових дій, які здійснюють учень під час виконання завдання з метою перевірки правильності вживання певного способу дії (складу, повноти й послідовності відповідних операцій). Об'єктом поточного самоконтролю виступає спосіб виконання дії. Оволодіння даним видом самоконтролю безпосередньо впливає на формування в учнів довільноті.

Упереджуючий самоконтроль – попереднє виділення учнем “зон труднощів”, прогнозування можливих результатів вживання певного способу дії до початку виконання завдання. Найбільш складний вид самоконтролю.

Формують самоконтроль в такій послідовності: взаємоконтроль, самоконтроль; підсумковий, поточний, упереджуючий.

Склади схему видів самоконтролю та послідовності його формування.

Висновок. Здійснення контролю й оцінювання рівня навчальних досягнень дозволяє вчителю відслідковувати ефективність навчального процесу вцілому та успішність навчання кожного учня. Вчителю необхідно дотримуватися вимог до контролю, діяти послідовно, чітко, доброзичливо та вимогливо. Процес навчання буде більш ефективним за умови поступового залучення всіма вчителями школярів до здійснення самоконтролю та самооцінювання.

V. Підведення підсумків заняття, оцінка знань студентів, аналіз активності групи

VI. Пояснення домашнього завдання:

- лекційний матеріал по темі;
- самостійне вивчення теми;
- підготовка до практичної роботи.

Лекція № 6. Тема. Виховання в цілісному педагогічному процесі.

План.

1. Сутність процесу виховання.
2. Складові частини процесу виховання.
3. Мета виховання, її походження та значення у виховному процесі. Сучасне звучання мети виховання.

Завдання роботи.

1. Визначити сутність сучасних наукових поглядів на процес виховання.
2. Схарактеризувати виховання як процес.
3. Ознайомити з метою виховання (історичний аспект) та з її сучасним звучанням.
4. Формувати мотивацію до оволодіння науковими засадами організації та здійснення виховного процесу в майбутній професійній діяльності.
5. Вчити аналізувати, структурувати і фіксувати інформацію, встановлювати міжпредметні зв'язки, порівнювати.

Основні поняття. Процес виховання, структура процесу виховання, компоненти процесу виховання, мета процесу виховання.

Методи:

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- 1) словесні: метод пояснення, метод розповіді, метод бесіди (вступної бесіди, бесіди-повідомлення, бесіди-повторення, контрольної бесіди, репродуктивної бесіди, евристичної бесіди, катехізисної бесіди);
 - 2) наочні методи навчання: метод ілюстрування, метод демонстрування, самостійне спостереження;
 - 3) практичні методи навчання: вправи, практичні роботи, дослідні роботи.
2. Методи стимулювання навчальної діяльності студентів: метод навчальної дискусії, метод забезпечення успіху в навчанні, метод пізнавальних ігор, метод створення ситуації інтересу в процесі викладання навчального матеріалу, метод створення ситуації новизни навчального матеріалу.
3. Методи стимулювання обов'язку і відповідальності в навчанні.

Дидактичні засоби навчання : навчальна програма та робоча навчальна програма з дисципліни, навчально-методичний комплекс дисципліни, програмні матеріали з дисципліни для студентів, термінологічний словник, підручники, фахові видання, проектор, робочі лекційні зошити.

Список літератури.

Волкова Н.П. Педагогіка: Навч. посіб. – К.: Академвидав, 2007. – С.94–102.

Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання : навч. посіб. / С.Г. Карпенчук. – К. : Вища шк., 1997. – 304 с.

Лозова В.І. Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посіб. / В.І. Лозова, Г.В. Троцко ; Харк. держ. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – 2-е вид., випр. і допов. – Х. : ОВС, 2002. – С.25–32.

Пермяков О.А., Морозов В.В. Педагогіка: Навч. посіб. / О.А. Пермяков, В.В. Морозов. – К.: Знання, 2006. – С.23–27.

Пономарьова Г.Ф. Словник-довідник з курсу педагогіки / Г.Ф. Пономарьова. – Х., 2004. – С.27–30.

Фіцула М.М. Педагогіка / М.М. Фіцула. – К. : Академія, 2001. – С..214–220.

Структура лекційного заняття №6

1. Організаційна частина заняття.

Привітання. Актуалізація уваги студентів. Підготовка до висвітлення нової теми. Повідомлення теми лекційного заняття.

2. Повідомлення теми, мети та основних завдань заняття.

Повідомлення мети та основних завдань заняття. Актуальність проведення лекційного заняття. Основні поняття теми лекції.

3. Актуалізація опорних знань студентів і контроль актуального рівня знань.

4. Мотивація навчальної діяльності студента.

5. Перелік рекомендованих літературних джерел. Психолого-педагогічний ескіз навчальної літератури та періодичних видань.

5.Структурні елементи заняття, які забезпечують досягнення дидактичної і виховної мети. Їх зміст і послідовність.

1. Сутність процесу виховання.

? Чи можливе існування суспільства без виховання? Отже, здійснення виховання - одна з функцій суспільства, а успішне виховання - основа стабільності і прогресу.

З іншого боку, виховання супроводжує кожну людину усе життя. У дитинстві нас виховують. Ставши дорослими, ми виховуємо інших. Багато людей усвідомлюють важливість самовиховання, а іноді і перевиховання себе. Хочеться, щоб ви дивилися на зміст цієї лекції через призму свого досвіду і розуміння того, що багато що згодиться в професійній діяльності і сімейному житті.

Процес виховання існує здавна, а термін "виховання" виник в 18 столітті, спочатку сприймався як "напоїти", "нагодувати". Але важливий не лише догляд за дитиною, а і її духовне зростання. Сьогодні виховання не обмежується дитинством, а розповсюджується на людей різного віку і соціальних груп. Виховання є одним з основних понять педагогіки і важливою складовою частиною педагогічного процесу. Сьогодні на виховання дуже сильно впливають соціальні проблеми, тому теорія виховання - один з самих проблемних і важливих розділів педагогіки.

У широкому сенсі під вихованням розуміють процес цілеспрямованого впливу з метою накопичення людиною необхідного для життя в суспільстві соціального досвіду і формування у нього певної системи цінностей.

Наведемо ще декілька визначень виховання:

- Процес цілеспрямованого формування особистості в умовах спеціально організованої виховної системи, яка забезпечує взаємодію вихователів і вихованців.
- Цілеспрямований і систематичний вплив на розвиток людини з метою підготовки її до виконання конкретних ролей у системі суспільних відносин.
- Систематичний і цілеспрямований вплив вихователя на вихованців з метою формування у них рис і якостей особистості, необхідних суспільству.

У вузькоці сенсі виховання часто трактується ще в конкретнішому значенні - як рішення певної виховної задачі.

Без виховання неможливе існування людства. В процесі виховання людина реалізує свою людську суть. Виховання - повільний, складний шлях. А.С.Макаренко писав в "Книзі для батьків": "Уесь . "хаос" стосунків зі світом не піддається немов би ніякому обліку, проте він створює в кожен момент певні зміни в особі дитини. Спрямувати цей розвиток і керувати ним - ось завдання виховання".

Виховання - процес вироблення, творення в людині гармонійної системи стосунків з соціумом, світом в цілому і з самим собою. Існує багато моделей В., але багато дослідників вважають, що В. - не трансляція 1 моделі поведінки і ставлення до світу, а допомога в самовизначенні, у відповідях на питання Хто я є? і Для чого я живу?

Ми вже знаємо, що в ході історії і в процесі розвитку самої педагогічної науки розуміння теорії і практики виховання мінялося.

Руссо сказав: "Ми народжуємося слабкими - нам потрібна сила, ми народжуємося безпорадними - нам потрібна допомога, ми народжуємося безглупдими - нам потрібний розум. Все, що ми не маємо при народженні і без чого не можемо обйтися, ставши дорослими, дано нам вихованням".

Сутність виховання полягає в такій взаємодії, що вихователь навмисно прагне вплинути на вихованого. Тобто виховання є одним з видів діяльності з перетворення людини або групи людей. Це діяльність, спрямована на зміну психічного стану, світогляду і свідомості особи та її ціннісних орієнтацій.

Основа виховання - загальнолюдські цінності, зразки вітчизняної і світової культури; багатовікові морально-моральні засади, традиції, Конституція, закони, нормативно-правові акти.

2. Складові частини процесу виховання.

Структура виховного процесу є взаємозв'язком основних елементів: цілей і змісту, методів і засобів, а також досягнутих результатів.

Таблиця 1.

Основні проблеми аналізу в теорії виховання

ння теорії виховання	досліджує
чого виховувати?	в-я
у виховувати?	т в-я
виховувати?	оди в-я
рганізувати виховання?	ми в-я
опомогою чого виховувати? У чому виражається ціль виховання?	би в-я

цінити результат?	оди К і О
стратегії - найефективніші?	нципи в-я

Зрозуміло, що в спілкуванні з дитиною немає значущих і не дуже аспектів поведінки і він виховується не тоді, коли вислуховує цінні зауваження з боку батьків і педагогів, які нерідко розходяться із справою, а в ході постійної взаємодії зі світом дорослих і однолітків.

Проблеми виховання і навчання нерозривно пов'язані, оскільки дані процеси спрямовані на людину як ціле. Проте в науковому розумінні і організації процесів навчання і виховання є свої особливості. Тому розподіл цих процесів проводиться нами з метою пояснення їх суті.

Замислимось над такими висловами:

"Недостатньо, щоб виховання тільки не псуvalо нас, - треба, щоб воно змінювало нас на краще" (М. Монтень).

"Ніхто не стає гарною людиною випадково" (Платон).

Предмет виховання - людина.

Суб'єкти виховання - педагоги, батьки, діти.

Теорія і методика виховання є розділами загальної педагогіки, в яких уточнюються суть, принципи і методи, цілі і зміст процесу виховання.

Виховання має певний зміст та напрями.

Зміст виховання - ідеї, теорії, концепції, точки зору, факти - те, на чому формується особа.

Зміст виховання визначається державною політикою і станом духовної сфери суспільства.

Зміст виховання - базові культурні цінності, освоївши які людина може взаємодіяти зі світом в усьому його різноманітті через різні види діяльності.

Зміст виховання представлений в його напрямах. За ознакою напряму виховання виділяють розумове, моральне, трудове, фізичне і естетичне виховання. У наш час формуються нові напрями виховної роботи - правове, економічне, екологічне.

Таблиця 2.

Стисла характеристика напрямів виховання

прем	ання напряму виховання
мове	иток інтелектуальних здібностей людини, інтересу до пізнання іншнього світу і себе.
альне	опичення морального досвіду і знань про правила громадської поведінки (сім'ї, на вулиці, в школі і інших громадських місцях); иток моральних якостей (уважного і дбайливого відношення до людей; відкритості, терпимості.)
трудове	мування добросовісного і творчого ставлення до різних видів трудової діяльності, накопичення професійного досвіду
естетичне	иток естетичного ставлення до дійсності, відображення естетики в особистості життя і оточення, в побут, в професійну діяльність і соціальний ландшафт.
гадянське	мування відповідального ставлення до сім'ї, до інших людей, до свого будинку, до і Вітчизни.
екологічне	міння цінності природи і усього живого на Землі. Орієнтація людини на збереження та відновлення ставлення до природи, її ресурсів і корисних копалин, флори і фауни. Основна мета - це запобігання запобіганню екологічної катастрофи.

зове	їння знань про свої права і обов'язки, формування відповідальності за їхнє здійснення. Формування шанобливого відношення до законів і конституції, прав людини і на критичне ставлення до тих, хто переступає їхні.
------	---

Показники вихованості людини: вигляд, мова, манера поведінки в цілому і характерні окремі вчинки, ціннісні орієнтації, ставлення до діяльності, стиль спілкування.

Інший підхід: як критерій оцінки вихованості людини приймають:

- "добро" як поведінку на благо іншої людини (групи, колективу, суспільства в цілому);
- "істину" як керівництво при оцінці дій і вчинків;
- "красу" в усіх формах її прояву і творення.

Серед виховних чинників виділяють дві основні групи: об'єктивну і суб'єктивну.

До групи об'єктивних чинників відносять:

- генетичну спадковість і стан здоров'я людини;
- соціальну і культурну приналежність сім'ї;
- обставини біографії;
- культурну традицію, професійний і соціальний статус;
- особливості країни і історичної епохи.

Групу суб'єктивних чинників складають:

- психічні особливості, світогляд, ціннісні орієнтації, внутрішні потреби і інтереси як вихователя, так і вихованого;
- система стосунків з соціумом;
- організовані виховні дії на людину з боку окремих людей, груп, об'єднань і усього співтовариства.

Результат виховання - особистісні новоутворення, пов'язані з усвідомленням і зміною системи світогляду, ціннісних стосунків, що дозволяють вибирати спосіб життя і стратегію поведінки, орієнтуватися в мові сучасної культури. Тобто в людському і соціальному просторі "добра-зла", "істини-брехні", "честности-беспринцип-ности", "любові-ненависті", "дружби-зради", "прав і обов'язків" завжди залишатися людиною.

Як в будь-якому іншому процесі, **джерелом розвитку процесу виховання** служать його протиріччя. Основним з них є протиріччя між зростаючими вимогами до особи (колективам) досягнутим рівнем розвитку, вихованості.

Протиріччя постійно відтворюються на новому етапі розвитку суспільства, педагогіки, процесу виховання, будучи джерелом розвитку. Відповідно, їх не треба плутати з недоліками і труднощами. Труднощі і недоліки устроняються, а протиріччя вирішуються.

Стисла характеристика виховних систем.

Отже, виховання - цілеспрямоване управління процесом розвитку особистості. Ми вже говорили про те, що процес виховання багато в чому складніше, ніж навчання. Чому? Встановлено, що виховання - тривалий, складний процес. На його результативність впливає безліч чинників. Ці чинники часто суперечать один одному. Процес виховання триває усе життя людини, він дуже изменичий, динамічний. Результат виховання нерідко важко відразу виявити і визначити однозначно. Успіх у вихованні можливий тільки у разі додатка і педагогом, і учнем великих зусиль.

Виховання здійснюється в діяльності. Тоді виникає питання: як організувати діяльність, яка допоможе виховати сучасну людину? Один з основних шляхів вирішення цієї проблеми - обґрунтування і реалізація сучасних виховних систем.

Отже, система характеризується такими ознаками: має мету, передбачуваний результат, в її основі лежать певні принципи, побудований зміст і способи організації, визначені критерії і показники ефективності.

Будь-яка система виховання затребувана конкретним суспільством і існує до тих пір, поки вона потрібна цьому суспільству. Тому вона має конкретно-історичний характер. У цілях і завданнях, які вона висуває, є видимими ідеали людини цієї епохи. По відношенню до виховної системи не існує оцінного критерія типу "погана" або "хороша". У історії людства відома безліч виховних систем. Це спартанська система, система виховання джентельмена, система виховання через колектив. Але головним для кожної з виховних систем являється орієнтація на воспитання людини, готової і здатної жити в сучасному для нього суспільстві.

Сучасні виховні системи намагаються відповісти на запити часу. Є загальні підходи, які лежать в основі створення сучасних виховних систем, а саме: побудова суб'єкт-суб'єктних стосунків, орієнтація на творчість, принцип свободи, опора на культуру, формування ціннісних установок. В ході реалізації виховної системи формується не одна певна якість людини, а їх комплекс, причому це відбувається не по черзі, а одночасно.

При цьому вихованець проходить такий шлях: знання - переконання - практична діяльність.

Висновок. Добитися успіху у вихованні можна тільки, якщо розглядати і здійснювати його як систему.

Етапи виховного процесу

Формування позитивної мотивації.

Засвоєння соціального досвіду (знань).

Формування поглядів, переконань.

Організація діяльності та спілкування.

Оцінка вчинків.

Мета виховання, її походження та значення у виховному процесі. Сучасне звучання мети виховання.

Виховання є багатофакторним процесом.

В ході історії виникла потреба в осмисленні процесу виховання, визначення його специфіки. А саме в уточненні цілей виховання; специфіці засобів і видів виховання.

Л. Толстой сказав: "Для того, щоб пройти тисячу верст, треба, щоб попереду висів ліхтарик - мета, заради якої треба пройти тисячу верст, і яка освітлюватиме цей шлях".

Мета - розуміння того, яким повинна стати людина в результаті виховання, самовиховання, перевиховання. Проблема цілей виховання - складна, неоднозначна.

Наприклад, В.Г. Белинський сформулював мету виховання так: "Знаряддям виховання має бути любов, а метою - людяність".

Проблема визначення цілей виховання - складна, неоднозначна. У будь-якому випадку мета - це прогнозований результат.

Однією з найважливіших проблем теорії виховання є проблема мети виховання в історії розвитку освіти і педагогіки.

Мета виховання - це сукупність якостей особистості, до виховання яких прагне суспільство. Вона має об'єктивний характер і відображає в узагальненій формі ідеал людини.

Ідеал - це уявлення про зразок людської поведінки і стосунків між людьми, що формується під впливом розуміння мети життя.

Будь-яке виховання - від найменших заходів до державних програм - завжди має цілеспрямований характер. Виховання без мети не існує. Меті підпорядковуються всі компоненти: зміст, організація, форми, методи виховання. Мета - це та характеристика, що визначає виховну систему в цілому. Саме цілі і засоби їх досягнення відрізняють одні виховні системи від інших. Цілі виховання визначаються потребами розвитку суспільства, залежать від способа виробництва, темпів прогресу, досягнутого рівня розвитку педагогічної теорії і практики, можливостей суспільства. Отже, мета виховання носить конкретно-історичний характер і змінюється відповідно до соціального, духовного і матеріального рівнів розвитку суспільства. Саме тому ідеал і мета виховання змінювались упродовж історичного розвитку людства, що можна проілюструвати за допомогою таблиці 6.3.

Уявлення наших предків про цілі виховання вивчає этнопедагогика. Етнопедагогика є своєрідний набір правил і нормативів, що стихійно склалися протягом тривалого періоду історії в тих або інших геополітичних і соціально-економічних умовах, тій або іншій соціальній спільноті. Вона тісно пов'язана з історією народів, їх культурою, цінностями і ідеалами і відбиває найбагатший досвід существо-вания поколінь, їх традиції і спадкоємність. Народна педагогика є первинною для кожної людини. Вона знаходить застосування в будь-якій сім'ї. Наші предки виходжували, ростили, учили і виховували дітей, не маючи знань педагогічної науки у власному її значенні.

Отже, цілі виховання розуміються по-різному на різних етапах розвитку суспільства, але вони мають бути реалістичними і досяжними.

Ми вже характеризували загальноцивілізаційні тенденції початку ХХІ віки, які безпосередньо впливають на визначення цілей і змісту виховання.

1. Зафіксована тенденція до глобалізації. У чому вона проявляється? Зближуються нації, держави, успіхожної країни багато в чому залежить від її зв'язку з іншими країнами, загострюється конкуренція між країнами в усіх сферах діяльності.
 2. Людство у будь-який момент може самоликвидироваться, оскільки з'явилася зброя масового ураження, люди порушили екологічну рівновагу на планеті.

Ідеал і мета виховання на різних етапах розвитку суспільства

	льно- мічна формація	I	виховання особистості	виховання
		тні	ний, спритний, й, мужній ївець і воїн; а, здорова	юння людини дом вання.
			диня	
			нителька	
			ща").	
	бласницька (на гаді Давньої ї")	бласники Раби	но і морально- нала, гармонійна на чий, здоровий, ливий вник.	орнійна єдність ішнього і зовнішнього, ного і фізичного екагатія"). товка до виконання ів, підкорення, фізичної
		али	ичний, фізично- налий воїн.	одіння сімома ськими чесностями.
	альна: а) Епоха цьов	ально залежн и канці міст	ьовитий, фізично- вий працівник. гний, розумний майстер справи.	одіння навичками і ями ведення сільського дарства. Оволодіння вими навичками і ями, розумовими ціями.

	оха Відродження	самі	дження античного у гармонійної людини, члення його ідею "інності" розвитку. Кнення цілісної епції ідеалу всеобщично і нійно розвиненої істості.	чний і гармонійний ток особистості.
	алістична	уазія Робітники	матичний, освічений, п'ятьно і фізичної у суспільному житті; нений "господар життя". Овий, сильний, п'ятьно говлений фікований ник.	ування тих якостей, які удання необхідною базою лейованих закладах. Одержання робітничої фікації і необхідного уму знань у алізованих закладах.

4. Суспільство стає чоловекоцентристським. Головна умова розвитку суспільства - розвиток особистості.

Ці тенденції впливають на виховання людини, яка має власну світоглядну позицію, живе в гармонії зі світом, людьми і собою, творчо підходить до рішення життєвих завдань, самоизміненяється і перетворить навколоїшній простір, тобто виступає суб'єктом життєдіяльності. У світовій спільноті намітилася тенденція до самовиховання і виховання людини упродовж усього життя. Вона означає:

- спадкоємність між дошкільними, позашкільними, шкільними закладами і ЗВО в рішенні виховних завдань;
- процес безперервного самовиховання людини протягом життя;
- реалізацію потреби людини в постійному збагаченні досвіду соци-альних стосунків, способів спілкування і взаємодії з людьми, техні-коЯ, природою, Всесвітом.

Мета виховання визначає вибір його змісту.

Коли здійснюється виховання, важливо допомогти людині вивчити світ в усьому його різноманітті. Це пізнавальна позиція. Але людина - діяч. Тому, необхідно, щоб в ході виховання він міг не лише спостерігати, вивчати, але і перетворювати простір, зберігати цінності. Для цього реалізують активно-перетворчу позицію. Про це відомий педагог С. Шацький сказав: "Виховання в чистому вигляді не існує, виховання - це організація діяльності".

Отже, цілі виховання розуміються по-різному на різних етапах розвитку суспільства, але вони повинні тат реалістичними, досяжними.

Цілі виховання - це очікувані зміни в людині (чи групі людей), здійснені під впливом спеціально підготовлених і проведених виховних акцій і дій.

Сьогодні формулюють такі **цілі виховання**:

- загальні - вироблення якостей, необхідних усім людям (доброта, порядність, працьовитість);
- індивідуальні - припускають облік середовища, спадковості, активності особи;
- перспективні - формування усебічно розвиненої особи;
- близкі - формування базових культурних цінностей для самореалізації в сучасному суспільстві.

Коли формулюють цілі виховання, враховують такі підстави: суб'єкт-суб'єктні стосунки, орієнтація на творчість, принцип свободи, опора на культуру, формування ціннісних установок. Історична і світова практика показують, що головна мета виховання визначається як формування усебічно і гармонійно розвиненої людини, підготовленої до самостійного життя і діяльності в сучасному суспільстві, здатної розділяти і примножувати цінності останнього в майбутньому.

Незважаючи на всі зміни у житті, загальна мета виховання залишається незмінною - формування всебічно і гармонійно розвиненої особистості.

В цілях гармонійного і усебічного розвитку людини здійснюють розумове, моральне, трудове, естетичне, фізичне, правове, громадянське, економічне, екологічне виховання.

Процес виховання є саморозвиваючою системою, в якій розвиваються не лише вихованці, виховна діяльність, його взаємодія з вихованцями; розвивається цілісний об'єкт, який, будучи системою, є дещо більшим, ніж сукупність складових.

Сучасну характеристику виховного процесу дає И.П. Підласий: «Процес виховання — це процес формування, розвитку особистості, який включає як цілеспрямований зовнішній вплив, так і самовиховання особистості». Отже, **процес виховання** — це динамічне складне педагогічне явище, яке відбувається на основі цілеспрямованого й організованого впливу вихователів, соціального середовища на розум, почуття, волю вихованця з метою формування всебічно і гармонійно розвинутої особистості.

Специфіка процесу виховання:

цілеспрямованість;

двосторонність; — неперервність і тривалість;

багатогранність завдань і різноманітність змісту;

залежність від специфіки професійних завдань і необхідності формування громадянина України;

багатство форм, методів і засобів виховного впливу;

поступове виявлення результатів виховних впливів;

самокерованість. Безумовно, із цих специфічних властивостей випливають **основні характеристики процесу виховання**: системність, цілісність, двосторонність, комплексність, гуманність, планомірність, націленість на конкретний результат, неперервність, тривалість і організованість.

Глибоке і правильне їх розуміння сприяє якісній організації та ефективності цього процесу.

Виховний процес являє собою струнку систему, яка складається з певних елементів (компонентів виховного процесу), має структурні складові, відповідні його функціям. При цьому мається на увазі не проста система, а динамічна, з тенденцією до постійного саморозвитку і самовдосконалення.

Всі ці елементи створюють цілісність і діють у комплексі. Цілісність і комплексність — закономірні властивості виховного процесу. Вони об'єктивно існують настільки, наскільки суспільство має потребу у вихованні підростаючого покоління. Звідси об'єктивно існує єдність навчання, виховання, розвитку і самовдосконалення вихованців, єдність їхньої свідомості та поведінки, єдність змістового і процесуального боків цього процесу, всебічний розвиток особистості вихованця у цьому процесі та формування громадянина України.

Результати процесу виховання

Вихованість школярів — показник ефективності та якості навчального процесу.

Якості особистості школяра є результатом інтеріоризації зовнішніх впливів у внутрішні, вираження єдності зовнішніх і внутрішніх чинників виховання та розвитку.

Основа вихованості — моральні якості (рівень набутого морального досвіду, моральної зрілості).

Результати процесу виховання різні, оскільки залежать від індивідуальних особливостей вихованців, їх ставлення до навколошнього світу, виховних впливів, однолітків, батьків, педагогів.

Рівень вихованості наближено характеризують словами: високий, середній, низький.

Рівень вихованості — ступінь сформованості в учня відповідно до вікових можливостей найважливіших якостей особистості, які є показниками вихованості.

Високий рівень певної якості особистості характеризується наявністю всіх ознак, властивих цьому показнику. *Середній* — наявністю половини чи більше ознак відповідного критерію. *Низьким* вважають такий, коли є менше половини ознак від загальної кількості чи коли їх немає взагалі.

Критерієм вихованостіожної особистості є не лише знання законів, правил, норм поведінки, а конкретні дії відповідно до визнаних норм і правил. Такі критерії не можуть бути універсальними, бо в кожному конкретному соціальному середовищі є свої норми і правила, а отже, і показники вихованості людини. При цьому слід враховувати вік, рівень соціального досвіду людини тощо.

Критерії вихованості — ознаки, за допомогою яких роблять висновок про рівень вихованості людини, оцінюють результати виховного впливу.

Інтеріоризація — процес перетворення зовнішніх, реальних дій з предметами на внутрішні, ідеальні.

Завдяки інтеріоризації зовнішні факти людської поведінки переходят в усталені внутрішні якості особистості. Результати виховного процесу значною мірою залежать від індивідуальних особливостей вихованців, їх ставлення до навколошньої дійсності, насамперед до спрямованих на них виховних впливів, їх взаємин з однолітками, дорослими, ставлення до педагогів і батьків. Оскільки школярі різняться індивідуальними особливостями, то й результати їх виховання різні.

Для практичної діяльності педагога доцільно учнів класу залежно від рівня їх вихованості поділити на кілька груп.

Характеристика рівнів вихованості школярів

Дуже низький рівень. Характеризується негативним досвідом поведінки, що важко піддається педагогічному впливу, саморегуляція і самоорганізація не розвинуті.

Низький рівень. Характеризується слабким виявом позитивного, ще не стійкого досвіду поведінки, спостерігаються зриви, поведінка регулюється переважно вимогами старших та іншими зовнішніми стимулами, саморегуляція та самоорганізація інтуїтивні.

Середній рівень. Йому властива стійка позитивна поведінка, наявність регуляції та саморегуляції, організації та самоорганізації, хоч активна позиція щодо діяльності та вчинків однокласників ще не виявляється.

Високий рівень. Для нього визначальним є стійкий і позитивний досвід поведінки, саморегуляції разом з прагненням до організації та регуляції діяльності поведінки інших людей, виявом активної позиції.

Основні показники рівня вихованості школяра — зовнішній вигляд, культура поведінки у школі та за її межами, громадська активність, самостійність у всіх видах діяльності, сформованість наукового світогляду, національної самосвідомості, ставлення до навчання, інтерес до знань і усвідомлення їх ролі в своєму розвитку, прилучення до національної та світової культури, мистецтва, літератури, фізичне здоров'я, захоплення фізичною культурою і спортом, працелюбність, орієнтованість на майбутню професію.

Оцінити рівень вихованості особистості можна і за її ставленням до навколошньої дійсності: до суспільства — патріотизм, суспільна дисципліна, громадська активність, працьовитість, відповідальність, солідарність, відданість справі; до інших людей — г поважання їх гідності,

піклування, терплячість; до себе — гідність, самокритичність, самоконтроль, ініціатива, оптимізм; до культури — повага до культурних цінностей, контакти з діячами культури, розуміння прекрасного; до природи — повага до всіх форм життя, милування природою, примноження її багатств і раціональне їх використання; до моральних цінностей — демократизм, гуманізм, поважання волі.

Методами визначення рівня вихованості учнів можуть слугувати розглянуті раніше методи науково-педагогічного дослідження: педагогічне спостереження, бесіда, анкетування, вивчення продуктів діяльності учнів та ін.

Народна педагогіка про критерії вихованості:

Оцінью людину за її вчинки.

На дерево дивись, як родить, а на людину — як робить.

Говорить вздовж, а живе впоперек.

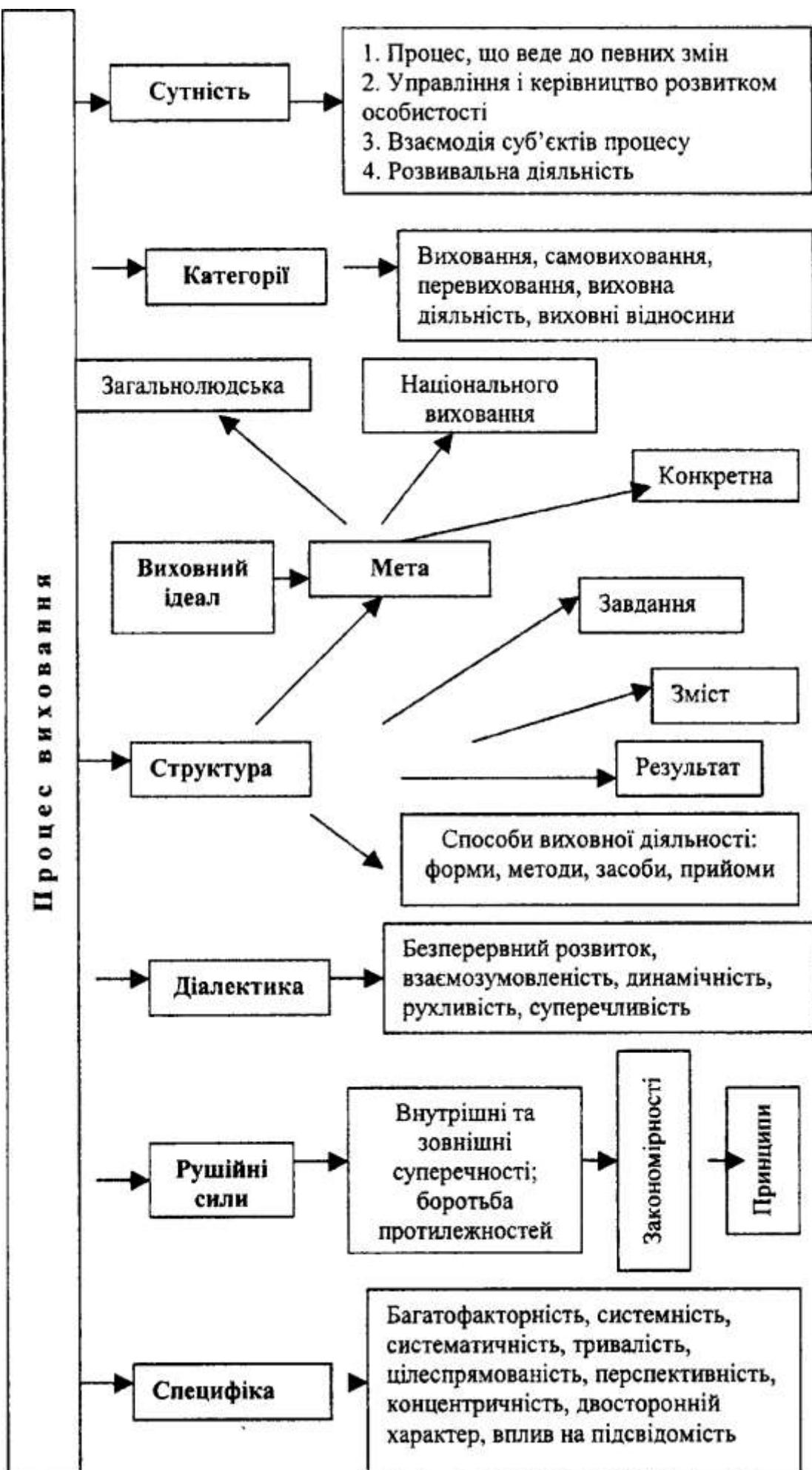
Зафіксуємо структуру процесу виховання. Висновки

В ході історії і процесі розвитку самої педагогічної науки розуміння тео-риї і практики виховання зазнало істотних змін.

Отже, сьогодні виховання розуміють як:

- передачу соціального досвіду і світової культури;
- виховна дія на людину, групу людей або колектив (пря-мое і непряме, опосередковане);
- організацію способу життя і діяльності вихованця;
- виховна взаємодія вихователя і вихованця;
- створення умов для розвитку особистості вихованця, тобто надання йому допомоги і підтримки у разі сімейних проблем, труднощів в навченні, обще-нии або професійній діяльності.

Різні підходи до визначення суті виховання підкреслюють практичну складність і багатогранність цього явища.



V. Підведення підсумків заняття, оцінка знань студентів, аналіз активності групи**VI. Пояснення домашнього завдання:**

- лекційний матеріал по темі;
- самостійне вивчення теми;
- підготовка до практичної роботи.

Лекція № 7. Тема. Закономірності, принципи, методи, засоби, прийоми, форми виховання.**План.**

1. Закони виховання та їх характеристика.
2. Закономірності виховання та їх характеристика.
3. Принципи виховання. Система принципів виховання. Характеристика принципів виховання
4. Методи виховання.
5. Характеристика основних груп методів виховання.
6. Загальна характеристика форм організації виховної роботи.
7. Класифікація форм виховання.
8. Вибір форм виховання. Загальна характеристика організації виховної справи.

Завдання роботи.

1. Визначити поняття “закономірності виховання”, “закономірності виховання”.
2. Виявити значення знання та реалізації законів та закономірностей виховання в ході організації виховного процесу.
3. Розкрити сутність законів виховання.
4. Схарактеризувати закономірності виховання.

Визначити поняття “закономірності виховання”, “принципи виховання”.

Виявити значення знання та реалізації закономірностей та принципів виховання в ході організації виховного процесу.

Розкрити сутність закономірностей виховання.

Схарактеризувати принципи виховання.

Визначити поняття “методи виховання”, “прийоми виховання”, “форми виховання”.

Виявити значення знання та умілого використання методів, прийомів та форм виховання в ході організації виховного процесу.

Формувати мотивацію до свідомого оволодіння методами, прийомами організації виховної роботи.

Схарактеризувати основні групи методів виховання.

5. Визначити поняття “форми виховання”, “виховний захід”, “виховна справа”.

6. Виявити значення знання та умілого використання форм виховання в ході організації виховного процесу.

7. Формувати мотивацію до свідомого оволодіння формами організації виховної роботи.

8. Схарактеризувати форми організації виховної роботи та умови їх вибору.

Визначити етапи роботи з певною виховною справою.

Вчити аналізувати, структурувати і фіксувати інформацію, встановлювати міжпредметні зв'язки, порівнювати.

Методи:

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- 1) словесні: метод пояснення, метод розповіді, метод бесіди (вступної бесіди, бесіди-повідомлення, бесіди-повторення, контрольної бесіди, репродуктивної бесіди, евристичної бесіди, катехізисної бесіди);
- 2) наочні методи навчання: метод ілюстрування, метод демонстрування, самостійне спостереження;
- 3) практичні методи навчання: вправи, практичні роботи, дослідні роботи.

2. Методи стимулювання навчальної діяльності студентів: метод навчальної дискусії, метод забезпечення успіху в навчанні, метод пізнавальних ігор, метод створення ситуації інтересу в процесі викладання навчального матеріалу, метод створення ситуації новизни навчального матеріалу.

3. Методи стимулювання обов'язку і відповідальності в навчанні.

Дидактичні засоби навчання : навчальна програма та робоча навчальна програма з дисципліни, навчально-методичний комплекс дисципліни, програмні матеріали з дисципліни для студентів, термінологічний словник, підручники, фахові видання, проектор, робочі лекційні зошити.

Основні поняття. Закономірності виховання, принципи виховання, правила виховання. Виховна робота, методи виховання, прийоми виховання, групи методів виховання, форми виховання, виховний захід, виховна справа.

Список літератури.

Волкова Н.П. Педагогіка: Навч. посіб. – К.: Академвидав, 2007. – С. 103–108, 132–181.

Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання : навч. посіб. / С.Г. Карпенчук. – К. : Вища шк., 1997. – 304 с.

Лозова В.І. Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посіб. / В.І. Лозова, Г.В. Троцко ; Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – 2-е вид., випр. і допов. – Х. : ОВС, 2002. – С.126–154.

Пермяков О.А., Морозов В.В. Педагогіка: Навч. посіб. / О.А. Пермяков, В.В. Морозов. – К.: Знання, 2006. – С. 91–93, 105–112.

Пономарьова Г.Ф. Словник-довідник з курсу педагогіки / Г.Ф. Пономарьова. – Х., 2004. – С.31–41.

Фіцула М.М. Педагогіка / М.М. Фіцула. – К. : Академія, 2001. – С. 235–241, 307–342.

Структура лекційного заняття №7

1. Організаційна частина заняття.

Привітання. Актуалізація уваги студентів. Підготовка до висвітлення нової теми. Повідомлення теми лекційного заняття.

2. Повідомлення теми, мети та основних завдань заняття.

Повідомлення мети та основних завдань заняття. Актуальність проведення лекційного заняття. Основні поняття теми лекції.

3. Актуалізація опорних знань студентів і контроль актуального рівня знань.

4. Мотивація навчальної діяльності студента.

5. Перелік рекомендованих літературних джерел. Психолого-педагогічний ескіз навчальної літератури та періодичних видань.

5. Структурні елементи заняття, які забезпечують досягнення дидактичної і виховної мети. Їх зміст і послідовність.

1. Закони виховання та їх характеристика

Нагадаю, що у кожної науки є своя сукупність законів. Про закони в педагогіці писали Я.А.Коменський та Дістервег. Однак, зараз більшість науковців говорять про закони та закономірності в педагогіці як синоніми.

Процес виховання, як специфічний вид соціальної діяльності, підпорядковується певним правилам, має свої закони та закономірності. Вони визначають порядок досягнення цілей і завдань виховання, сприяють ефективному управлінню виховною діяльністю, дають можливість передбачити результати виховної роботи і науково обґрунтувати, гуманізувати та оптимізувати мету, ідеал, зміст, методи й форми виховання українських громадян на сучасному етапі розбудови нашої держави.

Закони виховання – це об'єктивні, внутрішні, суттєві та відносно стійкі зв'язки, які виявляються під час організації та проведення виховного процесу.

Складність педагогіки та причини недостатньої розробки її законів в тому, що успіх їхнього використання, багато в чому, обумовлений професіоналізмом педагога. Багато авторів пишуть про педагогіку як науку та мистецтво.

Закони виховання дають можливість з'ясувати сутність виховного процесу, відбивають його об'єктивні, внутрішні, суттєві та відносно стійкі зв'язки. В педагогічних працях А. М. Алексюка, Ю. К. Бабанського, А. М. Бойко, С. У. Гончаренка, С. Г. Карпенчука, І. П. Підласого, М. М. Фіцули, І. Ф. Харlamova, М. Д. Ярмаченка та інших учених сформульовано багато педагогічних законів. Проаналізуємо зміст тих законів, які проявляються в більшості освітньо-виховних систем.

- **Закон соціальної зумовленості цілей, змісту, принципів і методів виховання**
- **Закон зумовленості виховання характером діяльності та спілкування вихованців**
- **Закон цілісності та єдності процесу виховання**
- **Закон єдності і взаємозв'язку теорії та практики виховання Висновок.** Отже, закони виховання – це об'єктивні, внутрішні, суттєві та відносно стійкі зв'язки, які виявляються під час організації та проведення виховного процесу. В цих законах – сутність процесу виховання. Тому їх знання допомагає вихователям науково обґрунтувати зміст виховання, правильно визначити прийоми та засоби виховної роботи, уникати шаблонного підходу до педагогічної діяльності, інноваційно і творчо організовувати та проводити виховні заходи, ефективно вирішувати виховні завдання і в цілому оптимізувати та гуманізувати цей складний соціально значущий процес.

2. Закономірності виховання.

Конкретні прояви законів виховання у процесі виховання визначаються як закономірності виховання, котрі мають об'єктивні, суттєві, стійкі та повторювальні зв'язки між складовими компонентами цього процесу і сприяють ефективному його функціонуванню.

Знання педагогічних закономірностей сприяє успішності організації педагогічного процесу, але не гарантує успіх, адже дуже багато залежить від їхнього врахування конкретною людиною.

Закономірності виховання – це стійкі, повторювані, об'єктивно існуючі суттєві зв'язки у ньому, реалізація яких сприяє забезпеченням ефективності розвитку особистості школяра.

Закономірності і принципи - основа організації виховного процесу.

І. П. Підласий виокремлює 11 закономірностей, від яких залежить ефективність виховання:

- виховні взаємини, що склалися;
- відповідність цілі та організації дій, необхідних для досягнення цієї цілі;
- відповідність соціальної практики та характеру (направленості, змісту) виховного впливу на вихованців;
- сукупність дій об'єктивних і суб'єктивних факторів;
- інтенсивність виховання і самовиховання;
- активність його учасників у педагогічній взаємодії;
- ефективність розвитку і навчання, які супроводжують виховний процес;
- якість виховного впливу;
- інтенсивність впливу на «внутрішню сферу» вихованця (Г. І. Щукіна);
- поєднання педагогічного впливу й рівня розвитку вербальних і сенсомоторних процесів вихованців (Г. І. Щукіна);
- інтенсивність та якість взаємодії (спілкування) між самими вихованцями.

Крім того, дослідники виділяють і **інші закономірності виховання**.

Висновок. Отже, вищевикладене свідчить, що автори не мають єдиного погляду як на визначення кількості, так і формулювання основних закономірностей виховання на сучасному етапі розвитку педагогічної науки.

Однак, закономірності виховання необхідно враховувати під час створення будь-якої виховної ситуації. Це дає змогу педагогу відпрацювати задану схему дій, щоб досягти поставленої мети, допомагає йому в процесі виховної роботи (у плануванні, організації, оцінюванні процесу виховання) перетворити можливість, що випливає із закономірних зв'язків, на дійсність.

Принципи виховання. Система принципів виховання. Характеристика принципів виховання.

Складність виховного процесу потребує, щоб його цілеспрямована організація здійснювалася на основі єдиних принципів, яких повинні дотримуватися кожна школа і кожен вихователь.

Принципи виховання - це зasadничі ідеї, ціннісні підстави виховання людини; початкові педагогічні положення, що є керівними нормами для вихователя.

У своїй сукупності принципи виховання відбивають рівень розвитку суспільства, його вимоги до особи і визначають цілі, спрямованість, зміст, організацію, методи виховання.

Виділяють наступні основні принципи виховання:

- **цілеспрямованість і доцільність виховання** (виховних взаємодій, впливів, дій); А.С. Макаренко стверджував: без ясного "відчуття мети ніяка виховна діяльність неможлива". Передбачає спрямування виховної роботи на досягнення основної мети виховання — всебічно розвиненої особистості, підготовки її до свідомої та активної трудової діяльності. Реалізується цей принцип за умови підпорядкованості виховної роботи загальній меті, знання цієї мети вихователями і вихованцями, недопущення стихійності у вихованні, наявності перспективи, проектування рівня вихованості особистості відповідно до запланованої мети.

- гуманістична спрямованість виховання.

Принцип ціннісно-смислової спрямованості виховання. Принцип спрямований на створення умов для здобуття кожним вихованцем смислу своєї життєдіяльності. Роль виховання полягає в тому, щоб відкрити учням світ цінностей, з якого вони можуть обрати смисли для вирішення власних життєвих проблем. Тому організація виховного процесу в школі повинна бути такою, щоб кожна дитина у спільній діяльності здобувала власні цінності, власні смисли.

- **природовідповідність виховання** (виховання повинне ґрунтуватися на науковому розумінні природніх і соціальних процесів, їх взаємозв'язку, узгоджуватися із законами розвитку природи і людини, формувати відповідальність за стан природи, життя, самого себе, дотримання здорового способу життя. Виховувати людину необхідно згідно її статі і віку).

- **культуроувідповідність виховання** (виховання повинне ґрунтуватися на загальнолюдських цінностях, враховувати особливості і традиції національних і регіональних культур, залучати людину до різних пластів культури (матеріаль-ной, духовної, моральної, політичною, побутовою, фізичною та ін.) ;

- **діяльнісний підхід** - виховання в різних видах діяльності (навчальній, ігровій, трудовій, громадській та ін.). В основі цього принципу — ідея, що формування особистості безпосередньо залежить від її діяльності, від особистості участі в праці. Цей принцип спирається і на таку психологічну якість, як прагнення дитини до активної діяльності. Реалізується за умови усвідомлення учнями, що праця — єдине джерело задоволення матеріальних і духовних потреб, чинник усебічного розвитку особистості, сумлінне ставлення до неї — важлива позитивна риса.

- **зв'язок виховання з життям.** Його суть — виховна діяльність школи має орієнтувати учнів на те, що вони повинні жити життям суспільства, брати посильну участь у ньому вже за шкільною партою і готоватися до трудової діяльності. Реалізація цього принципу передбачає використання у виховній роботі краєзнавчого матеріалу, систематичне ознайомлення учнів із суспільно-політичними подіями в країні, залучення їх до посильної участі в громадській роботі.

- **поєднання педагогічного керівництва ініціативою та самодіяльністю учнів.** Педагогічне керівництво зумовлюється відсутністю в учнів життєвого досвіду; виховання творчої особистості можливе, якщо існують умови для вияву самостійності й творчості, схвалюються ініціатива та самодіяльність. Цей принцип передбачає безпосередню участь учнів у плануванні своїх громадських справ, усвідомлення їх необхідності й значення, контроль за їх виконанням, оцінювання досягнутих результатів. При цьому важливо запобігти жорсткому регламентуванню діяльності дитячого самоврядування, адмініструванню, надмірній опіці.

- **колективність виховання** (виховання в колективі і через колектив) Цей принцип традиційно займає особливе місце у вітчизняній педагогіці. Тільки у колективі і з його допомогою виховуються і розвиваються відповідальність перед людьми, колективізм, взаємодопомога, засвоюються правила спілкування і поведінки, розвиваються комунікативні і організаційні вміння;

- єдність розумної вимогливості і шанобливого ставлення до особистості, увага до її потреб і інтересів; опора на позитивне в людині. Містить три взаємозв'язані елементи - вимагати, шанувати, піклуватися;

- **індивідуальний і диференційований підхід до виховання.** Такий підхід як індивідуальна корекція загальної системи виховання — важлива вимога до організації виховного процесу і одна з умов підвищення його ефективності. Виховні заходи, які не враховують цієї вимоги, не заторкують внутрішніх сторін особистості вихованця й тому малоефективні.

- забезпечення в процесі виховання єдності слова і справи, наукової теорії і практики;

- **єдність, узгодженість і спадкоємність виховних дій** відображує закономірні зв'язки його з досвідом минулого, впливом сім'ї, школи, середовища, в якому формувалася особа, а також цілеспрямовані дії усіх категорій вихователів, дотримання спадкоємності в усі періоди розвитку особистості;

поєднання методів формування свідомості та поведінки. Підбираючи методи виховання, слід розумно поєднувати методи формування свідомості й методи формування суспільної поведінки з урахуванням принципу виховання єдності свідомості та поведінки;

ефективність методів виховання, яке забезпечується за умови, що вчитель спирається у їх використанні на психологію школяра. Учень реагує на виховний вплив позитивно, негативно або нейтрально. Це потребує від педагога вміння «вловити» реакцію вихованця і відповідно скоригувати його сприймання.

Принцип неперервності випливає з того, що виховання є багатогранним і багатофакторним процесом, який не обмежується ні часовими, ні віковими рамками; виховання здійснюється з часу народження і триває впродовж усього життя; соціальне і природне середовище, діяльність особистості так чи інакше впливають на формування певних якостей; процес навчання — важливий чинник виховання як через зміст навчального матеріалу, так і через організацію діяльності.

- єдність виховання, самовиховання і перевиховання та ін.

- **єдність педагогічних вимог школи, сім'ї і громадськості.** Повинна охоплювати всі сторони навчально-виховної роботи школи, всі форми діяльності учнівського та педагогічного колективів, сім'ї, знаходити свій вияв у змісті, формах навчання та виховання, у правилах пове-

дінки школярів, у стилі життя *школи*, її традиціях. Така єдність є однією з умов оптимізації виховного процесу. Школа як провідна ланка в системі виховання учнівської молоді повиннане лише заливати до цієї справи сім'ю, громадські та інші організації, а й озброювати їх основами психолого-педагогічних знань, передовим досвідом виховання, дбати про підвищення педагогічної культури батьків.

Концепція національного виховання розглядає такі його принципи:

народність

природовідповідність

культуро-відповідність

гуманізація

демократизація-етнізація

Об'єднуючим, інтегральним принципом процесу виховання є комплексний підхід до виховання з урахуванням функціонування усіх елементів цього процесу, усього комплексу організаційних форм, змістовних і методичних сторін виховної діяльності.

Усі перераховані принципи процесу виховання знаходяться у взаємозв'язку і взаємообумовленості, але в той же час кожен з них має відносну самостійність.

Лише сукупність цих принципів забезпечує успішне визначення завдань, підбір змісту, методів, засобів і форм виховання. Єдність принципів виховання потребує від педагога вміння використовувати їх у взаємозв'язку, з урахуванням конкретних можливостей і умов.

Правила виховання — прикладні рекомендації щодо реалізації вимог того чи іншого принципу виховання.

Висновки.

В закономірностях та принципах виховання сконцентровані багаторічний досвід виховання і результати його наукових досліджень. Знання та реалізація закономірностей та принципів виховання є запорукою успішності здійснення процесу виховання.

Народна педагогіка про принципи виховання:

Діти, як квіти: полий, то ростимуть (гуманізм).

Гни дерево, доки молоде, вчи дитя, поки мале (природовідповідність).

У всякої пташки свої замашки.

Од тиха все лихо (індивідуальні особливості).

Розумний батько сина питати не соромиться.

Дитині волі не давай.

Хто дітям потаче, той сам плаче (вимогливість).

У семи няньок дитина без ока (єдність вимог).

Батьків хліб не навчить, як треба жити (самостійність).

Правила виховання — прикладні рекомендації щодо реалізації вимог того чи іншого принципу виховання.

Методи і форми виховання.

Виховний процес реалізується через виховну роботу в школі.

Виховна робота — це цілеспрямована діяльність, орієнтована на створення позитивно-виховного середовища та організацію спільної життєдіяльності дорослих і дітей, спрямована на формування ціннісних орієнтацій, творчий розвиток особистості.



Рис. 1. Структура виховної роботи

Виховна робота здійснюється за певними напрямками через реалізацію певних методів та форм виховання.

Під **методами виховання** розуміють способи взаємопов'язаної діяльності вихователів і вихованців, спрямованої на формування у останніх поглядів, переконань, навичок і звичок поведінки.

Прийом виховання – це своєрідна частина методу в умовах конкретної ситуації.

Характеристика основних груп методів виховання.

Методи формування свідомості

Ця група методів виховання охоплює методи різnobічного впливу на свідомість, почуття і волю учнів з метою формування у них поглядів і переконань.

До неї належать: а) словесні методи (роз'яснення, бесіда, лекція, диспут); б) метод прикладу. Їх ще називають методами переконування, оскільки за їх допомогою не лише розвивають доводять до свідомості учнів сутність норм поведінки, а й доляють помилкові погляди й переконання, негативні прояви поведінки.

Методи формування суспільної поведінки

Друга група методів виховання передбачав організацію діяльності та формування досвіду суспільної поведінки. До неї належать: педагогічна вимога, громадська думка, вправлення, привчання, доручення, створення виховуючих ситуацій.

Методи стимулювання діяльності та поведінки

Третя група методів виконує функції регулювання, коригування і стимулювання поведінки й діяльності вихованців. До неї належать змагання, заохочення і покарання.

Методи контролю та аналізу ефективності виховання

До четвертої групи методів виховання відносять педагогічне спостереження, бесіду, опитування (анкетне, усне), аналіз результатів суспільно корисної роботи, виконання доручень, створення ситуацій для вивчення поведінки учнів. У практичній діяльності вчителя важливо вміти використовувати їх під час вивчення окремого учня та учнівського колективу, яке здійснюється за орієнтовними програмами.

Характеристика форм організації виховної роботи.

За домінуванням видів діяльності форми можуть бути такими:

позакласна пізнавальна діяльність: екскурсії, усні журнали, наукові вечори, вікторини, конкурси, турніри ерудитів, ділові ігри, "Зоряний час", "Поле чудес", "Як стати мільйонером" й ін.;

трудова діяльність — види навчальної праці на уроках, суспільно-корисна праця, трудові десанти, акції тощо;

художня діяльність — концерти, конкурси, виставки, відвідування театрів, концертів тощо;

спортивна діяльність — ігри, змагання, олімпіади, спортивні гуртки, секції;

громадська діяльність — мітинги, збори, лекторії, ярмарки ідей, акції милосердя й ін.;

вільне спілкування — дискотеки, вечорниці, вечори відпочинку;

ціннісно-орієнтуальна — бесіди, диспути щодо проблем життя, вечори запитань та відповідей, сокра-тівські бесіди, зустрічі з цікавими людьми, рольові ігри тощо.

За часом проведення виховні справи можуть бути: короткочасними, тривалими (декади, олімпіади, конкурси, турніри) та традиційними, що постійно проводяться саме в цьому виховному закладі (збори випускників, осінні капусники, першоквітневі гуморини й ін.).

Виховний захід — це організована дія колективу дітей та дорослих, що відбувається зазвичай протягом обмеженого відрізку часу та спрямовується на досягнення виховних цілей. Для виховного заходу характерна: споглядано-виконавча позиція дітей, організаторська роль дорослих, фрагментарність, розділеність. Процес виховання, який має характер формально пов'язаних між собою заходів, не може бути повноцінним. Тому цей термін сприймається деякою мірою негативно, наче він означає формальну дію.

На відміну від виховного заходу **виховна справа** — це система (не одноразовий акт) ідейно та організаційно оформленої взаємодії педагогів та вихованців, що є частиною загального плану виховної роботи, спрямованої на створення позитивного виховного середовища, формування ціннісних установок та творчий саморозвиток особистості.

Фактори, що впливають на вибір форми організації процесу виховання:

- напрям виховної роботи;
- кількість учасників — масові (колективні), групові, індивідуальні;
- домінуючий вид діяльності;
- час та місце проведення.

Висновок. Знання та вміле використання вчителем методів, прийомів та форм виховання є однією з умов забезпечення ефективності навчально-виховного процесу.

Табл. 1.

Загальна характеристика методів виховання

за групи методів	оди	формування	оди	формування	оди	стимулювання	оди	контроль
------------------	-----	------------	-----	------------	-----	--------------	-----	----------

	Формості	Іду поведінки	Прекції поведінки	Пльтативності вання
а	ив на свідомість, ття, волю ванця	уття досвіду дінки врізних х діяльності, у суванні	мулювання тивних дій, ків, суджень, ок та гальмування гивних	злення ефективност вного процесу, рівня ваності учнів
и методів	да, лекція, диспут, нення, навіювання, яснення, приклад, фуктаж, доповідь	ва, приучення, чення, гогічна вимога, ільна думка, вуючі ситуації	ання, заохочення, рання	стереження, бесіда, пежні оцінки, аналіз пльтатів діяльності тування
пльтат ристання	рмованість понять, кен, оцінок, віність до звідної поведінки	рмований досвід дінки. зляється у звичках, яках, якостях ванця	рмованість понять, ок, досвіду ільної поведінки	ка ефективност вного процесу, рівня ваності учнів, льше планування вної роботи

Характеристика діяльності вихователя (проведення виховної справи)

Діяльності вателя	Із у вихователем вної справи	Характеристика дій вихователя
отовка ви	ередній	ередній задум майбутнього заняття (мета, завдання, методи форми, очікуваний результат, наочність, передня підготовка. Залучення школярів до ування й підготовки. отовка конспекту, наочності, організація діяльності в.
ведення	очний	ічає психофізичний стан дитини; виймає реакцію дітей на свої питання; можна слухає відповіді дітей; стійно тримає всю групу дітей у полі зору; занізує спостереження дітей за відповідями та діями ришів; виймає реакцію на свої слова та дії; відмічає риси, властиві окремим дітям: особливості дінки, мовлення, інтереси, просування в розвитку; спостерігає впродовж заняття за дисципліною; спостерігає за своєю поведінкою та мовленням; відмічає взаємозв'язок між своєю діяльністю та віністю дітей тощо.
ка	умковий	авлення плану (задуму) заняття з його реалізацією. вти переваги і недоліки заняття; намітити шляхи плення слабких сторін, але зі збереженням та льшим поліпшенням сильних; а також виявити плення від конспекту заняття та встановити їх винни.

6. Загальна характеристика форм організації виховної роботи.

Форми виховання (виховної роботи) – це варіанти організації конкретного виховного процесу; композиційна побудова виховного заходу. Вони завжди взаємопов'язані зі змістом.

В педагогічній літературі і шкільній практиці інколи використовують поняття: "організаційні форми виховання", "виховні справи", "колективні творчі справи". При цьому також мають на увазі спроби організації виховного процесу, спроби доцільної організації колективної та індивідуальної діяльності учнів. Широке розповсюдження одержало й визначення поняття "виховний захід".

Виховний захід – це організована дія колективу, спрямована на досягнення якої-небудь мети. На відміну від виховного заходу **виховна справа** — це система (не одноразовий акт) ідейно та організаційно оформленої взаємодії педагогів та вихованців, що є частиною загального плану виховної роботи, спрямованої на створення позитивного виховного середовища, формування ціннісних установок та творчий саморозвиток особистості.

Головною і найсуттєвішою рисою виховної справи є необхідність, корисність, реалізація. Виховний процес складається з ланок неперервних виховних справ.

Виховні справи мають колективний і творчий характер і називаються колективними виховними справами (КВС) або колективними творчими справами (КТС). Колективні творчі справи, як відзначає один з їх засновників І.П.Іванов, – це спосіб організації яскравого, сповненого працею і грою, творчістю і товариськістю, мрією і радістю життя і, разом з тим, найважливіший виховний захід. У виховних справах зливаються форми, засоби і способи взаємодії вихователів і вихованців.

Основою виховних справ слугують два підходи – діяльнісний і комплексний.

7. Класифікація форм виховання.

В педагогічній літературі немає єдиного підходу до класифікації форм виховної роботи. Найбільш поширеною є класифікація організаційних форм виховання в залежності від того, як організовані учні: масові форми (участь всього класу), гурткова (групова) форма та індивідуальна.

За домінуванням видів діяльності форми можуть бути такими:

Складаємо таблицю:

інуючий членості	вид	форми організації виховної роботи
міжкласна індивідуальна діяльність		урсії, усні журнали, наукові вечори, вікторини, конкурси, турніри ерудитів, відео ігри, "Зоряний час", "Поле чудес", "Як стати мільйонером" й ін.; фестивалі, аукціон знань, "Що? Де? Коли?", конкурс проектів, конкурс ерудитів, інтелектуальний конкурс, ділові ігри, турнір риторів, наукові конференції учнів, конкурс винахідників та фантазерів, різноманітні форми зустрічей з книгою (читацькі конференції та ін.), усний журнал "Вчись учитись" та ін.

трудова діяльність — види навчальної праці на уроках, суспільно-корисна праця, трудові десанти, акції тощо;

художня діяльність — концерти, конкурси, виставки, відвідування театрів, концертів тощо; літературні та музичні вечори, "Час поезії", екскурсії в музеї та на виставки, прогулянки

на природу, бесіди про музику та живопис, "Вчись цінувати красу рідної природи", шкільні дискотеки, свята мистецтв, огляди журналів, випуск рукописних журналів.

спортивна діяльність — ігри, змагання, олімпіади, спортивні гуртки, секції;

громадська діяльність — мітинги, збори, лекторії, ярмарки ідей, акції милосердя й ін.;

вільне спілкування — дискотеки, вечорниці, вечори відпочинку;

ціннісно-орієнтувальна — бесіди, диспути щодо проблем життя, вечори запитань та відповідей, сокра- тівські бесіди, зустрічі з цікавими людьми, рольові ігри круглий стіл, пресконференції, диспути, вечори запитань та відповідей, бесіди на етичні теми, про самовиховання, огляд літератури з різноманітних питань, літературно-музичні композиції, акції милосердя, пошукова діяльність та ін.

За часом проведення виховні справи можуть бути: короткочасними, тривалими (декади, олімпіади, конкурси, турніри) та традиційними, що постійно проводяться саме в цьому виховному закладі (збори випускників, осінні капусники, першоквітневі гуморини й ін.).

8. Вибір форм виховання. Загальна характеристика організації виховної справи.

Фактори, що впливають на вибір форми організації процесу виховання:

- а) напрям виховної роботи;
- б) кількість учасників — масові (колективні), групові, індивідуальні;
- в) домінуючий вид діяльності;
- г) час та місце проведення.

Етапи виховної справи: 1) визначення мети і завдань (аналіз ситуації, формування домінуючої і допоміжних виховних завдань); 2) планування; 3) організація і підготовка; 4) безпосередня організація справи; 5) аналіз досягнутих результатів. Ці етапи визначають основні дії педагога при організації виховного процесу.

Характеристика діяльності вихователя (проведення виховної справи)

Характеристика діяльності вихователя	Характеристика дій вихователя
Проведення виховної справи	Проведений
Проведення виховної справи	Проведений

	ка	умковий	ивлення плану (задуму) заняття з його реалізацією. ити переваги і недоліки заняття; намітити шляхи ення слабких сторін, але зі збереженням та льшим поліпшенням сильних; а також виявите илення від конспекту заняття та встановити їх цини.
--	----	---------	--

Система питань для проведення вчителем самоаналізу виховної справи:

-

Висновок

Знання вчителем різних форм виховання та їх вміла організація є однією з умов забезпечення ефективності навчально-виховного процесу.

V. Підведення підсумків заняття, оцінка знань студентів, аналіз активності групи

VI. Пояснення домашнього завдання:

- лекційний матеріал по темі;
- самостійне вивчення теми;
- підготовка до практичної роботи.

Лекція № 8. Тема. Напрями виховної роботи.

План.

Розумове виховання. Формування пізнавального інтересу. Структура і шляхи формування світогляду.

Зміст та завдання розумового виховання.

Шляхи вирішення завдань розумового виховання.

Поняття про моральне виховання, мораль, моральність, моральну свідомість, почуття, переконання, спрямованість.

Шляхи вирішення завдань морального виховання.

6. Шляхи реалізації естетичного виховання.

7. Поняття «статеве виховання», сутність статевого виховання, завдання.

Загально-соціальна, моральна, правова, психологічна, естетична, господарсько-економічна підготовка молоді до сімейного життя.

9. Сутність правового виховання.

10. Завдання правового виховання

11. Шляхи реалізації правового виховання.

12. Сутність, складові, зміст екологічного виховання.

13. Шляхи реалізації екологічного виховання.

14. Значення праці в житті людини.

15. Сутність і завдання трудового виховання, принципи його організації.

16. Шляхи, засоби й методи організації трудового виховання.

17. Характеристика економічного виховання школярів.

18. Сутність профорієнтаційної роботи в школі.

- 19.Характеристика компонентів профорієнтаційної роботи. Поняття «професійна орієнтація», «професійна діагностика», «професійна консультація».
- 20.Етапи здійснення профорієнтаційної роботи в школі.
- 21.Шляхи реалізації профорієнтаційної роботи.
- 22.Значення здоров'я в житті людини. Загальна характеристика поняття “здоров'я”.
- 23.Сутність і завдання фізичного виховання.
- 24.Шляхи, засоби, форми й методи організації фізичного виховання.

Завдання роботи.

1. Визначити поняття “розумове виховання”, “пізнавальний інтерес”, “світогляд”.
2. Виявити значення цілеспрямованої роботи вчителя з формування пізнавального інтересу у школярів для їхнього успішного навчання.
3. Дослідити зв'язок та взаємообумовленість процесів навчання та виховання.
4. Схарактеризувати особливості формування пізнавального інтересу, структуру і шляхи формування світогляду учнів.
5. Ознайомити зі змістом та завданнями розумового виховання.
6. З'ясувати шляхи вирішення завдань розумового виховання.

7. Схарактеризувати форми організації виховної роботи.

8. Визначити поняття “моральне виховання”, “мораль”, “моральність”, “моральна свідомість”, “почуття”, “переконання”, “спрямованість”.

Ознайомити зі змістом та завданнями морального виховання.

З'ясувати шляхи вирішення завдань морального виховання.

Визначити поняття “естетичне виховання”, “естетика”.

Ознайомити з сутністю, метою, складовими, змістом естетичного виховання.

З'ясувати шляхи вирішення завдань естетичного виховання.

поняття “статеве виховання”.

Ознайомити з сутністю та завданнями статевого виховання.

З'ясувати особливості загально-соціальної, моральної, правової, психологічної, естетичної, господарсько-економічної підготовки школярів до сімейного життя.

Визначити поняття “правове виховання”.

Ознайомити з сутністю та завданнями правового виховання.

З'ясувати шляхи реалізації правового виховання.

Визначити поняття “екологічне виховання”, “екологічна культура”.

Ознайомити з сутністю, метою, складовими, змістом екологічного виховання.

З'ясувати шляхи вирішення завдань екологічного виховання.

23. Визначити поняття “трудове виховання”, “трудове навчання”, “економічне виховання”.

24. Ознайомити з сутністю, метою, складовими, змістом трудового виховання.

25. З'ясувати шляхи вирішення завдань трудового виховання.

26. Дати загальну характеристику економічного виховання школярів.

27. Виховувати повагу до праці, її результатів та до різних професій.

28. Визначити поняття “професійна орієнтація”, “професійна діагностика”, “професійна консультація”.

29. Ознайомити з сутністю та змістом профорієнтаційної роботи в школі.

З'ясувати шляхи реалізації профорієнтаційної роботи.

31. Дати загальну характеристику етапів здійснення профорієнтаційної роботи в школі.

32. Дати загальну характеристику поняття “здоров'я”.

33. Визначити поняття “фізичне виховання”.

34. Ознайомити з сутністю, метою, змістом фізичного виховання.

35. З'ясувати шляхи вирішення завдань фізичного виховання.

36. Виховувати повагу до власного та чужого здоров'я.

37. Вчити аналізувати, структурувати і фіксувати інформацію, встановлювати міжпредметні зв'язки, порівнювати.

Основні поняття. Розумове виховання, розумовий розвиток, пізнавальний інтерес, світогляд, види мислення, загальнонаучальні вміння та навички, ситуація успіху. виховний захід, виховна справа. Моральне виховання, мораль, моральність, моральна свідомість, почуття, переконання, спрямованість . Естетичне виховання, естетика, естетична свідомість. Статеве виховання, загально-соціальна підготовка, моральна підготовка, правова підготовка, психологічна підготовка, естетична підготовка, господарсько-економічна підготовка. Правове виховання, мета правового виховання, зміст правового виховання, шляхи реалізації правового виховання. Трудове виховання, трудове навчання, економічне виховання. Професійна орієнтація, професійна діагностика, професійна консультація. Екологічна освіта, екологічне виховання, екологічна культура. Здоров'я, компоненти здоров'я, фізичне виховання, фізична культура.

Методи:

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- 1) словесні: метод пояснення, метод розповіді, метод бесіди (вступної бесіди, бесіди-повідомлення, бесіди-повторення, контрольної бесіди, репродуктивної бесіди, евристичної бесіди, катехізисної бесіди);
 - 2) наочні методи навчання: метод ілюстрування, метод демонстрування, самостійне спостереження;
 - 3) практичні методи навчання: вправи, практичні роботи, дослідні роботи.
2. Методи стимулювання навчальної діяльності студентів: метод навчальної дискусії, метод забезпечення успіху в навчанні, метод пізнавальних ігор, метод створення ситуації інтересу в процесі викладання навчального матеріалу, метод створення ситуації новизни навчального матеріалу.
3. Методи стимулювання обов'язку і відповідальності в навчанні.

Дидактичні засоби навчання : навчальна програма та робоча навчальна програма з дисципліни, навчально-методичний комплекс дисципліни, програмні матеріали з дисципліни для студентів, термінологічний словник, підручники, фахові видання, проектор, робочі лекційні зошити.

Список літератури.

- Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн. 2: Особистісно орієнтований підхід: науково – практичні засади: Навч. – метод. посібник. – К.: Либідь, 2003. – 344 с.
- Волкова Н.П. Педагогіка: Навч. посіб. – К.: Академвидав, 2007. – С.112–131.
- Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання : навч. посіб. / С.Г. Карпенчук. – К. : Вища шк., 1997. – 304 с.
- Лозова В.І. Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посіб. / В.І. Лозова, Г.В. Троцко ; Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – 2-е вид., випр. і допов. – Х. : ОВС, 2002. – С.66–76, 80–108.
- Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка : Підручник. – К.: Знання, 2007. – С. 295-300.
- Пермяков О.А., Морозов В.В. Педагогіка: Навч. посіб. / О.А. Пермяков, В.В. Морозов. – К.: Знання, 2006. – С.96-101
- Пономарьова Г.Ф. Словник-довідник з курсу педагогіки / Г.Ф. Пономарьова. – Х., 2004. – С.45–48, 54–55.
- Сухомлинский В.А. Сто советов учителю. К.: Рад. шк., 1984. – С..171.
- Фіцула М.М. Педагогіка / М.М. Фіцула. – К. : Академія, 2001. – С.249–302.

Структура лекційного заняття

1. Організаційна частина заняття.

Привітання. Актуалізація уваги студентів. Підготовка до висвітлення нової теми. Повідомлення теми лекційного заняття.

2. Повідомлення теми, мети та основних завдань заняття.

Повідомлення мети та основних завдань заняття. Актуальність проведення лекційного заняття. Основні поняття теми лекції.

3. Актуалізація опорних знань студентів і контроль актуального рівня знань.

4. Мотивація навчальної діяльності студента.

5. Перелік рекомендованих літературних джерел. Психолого-педагогічний ескіз навчальної літератури та періодичних видань.

5. Структурні елементи заняття, які забезпечують досягнення дидактичної і виховної мети. Їх зміст і послідовність.

Розумове виховання. Формування пізнавального інтересу. Структура і шляхи формування світогляду.

Знання - це гість, а розум - це хазяїн, у добрій спілці жити треба їм. Хто має розум і багато знає, - той буде довше сильним і міцним. А сила, що без розуму, - недужа, бо все робити буде навмання. Тож для творіння, для роботи, друже, виховуй розум і бери знання (Давид Гуліа).

Надто складно передбачити майбутнє наших дітей, покладати на школу відповідальність забезпечити їх знаннями і вміннями на все життя. Нестабільність світу, інтенсивність соціально-економічних і технологічних змін зумовлюють потребу вчитися впродовж життя. Тому одне з найважливіших завдань — розвивати мислення дітей, виховувати в них здатність до самонавчання.

Розглянемо найважливіше у такій складній проблемі, як **розумове виховання**. У широкому розумінні воно передбачає виховання допитливої, інтелектуально розвиненої особистості, здатної до самостійного творчого пізнання світу.

Розумове виховання — цілеспрямована діяльність педагогів з розвитку розумових сил і мислення учнів, прищеплення їм культури розумової праці.

У психолого-педагогічній літературі вживають також термін **«розумовий розвиток»** — розвиток, удосконалення інтелектуальної сфери і здібностей людини.

Мета розумового виховання — забезпечення засвоєння учнями основ наук, розвиток їх пізнавальних здібностей і формування на цій основі наукового світогляду, їхній розумовий розвиток.

Одним з чинників успішного здійснення розумового виховання школярів є формування у них пізнавального інтересу.

Пізнавальний інтерес - це властивість особистості, яка виявляється в активному, емоційно забарвленному ставленні до пізнання предметів, явищ навколошньої дійсності, видів діяльності, що викликається усвідомленням їх значущості для особистості.

Пізнавальний інтерес — інтерес до пізнання, у процесі якого відбувається оволодіння змістом навчальних предметів і необхідними засобами або вміннями і навичками, з допомогою яких учень отримує освіту.

Світогляд — система поглядів на явища природи, на розвиток суспільства, людини, що дає змогу орієнтуватися в реальній дійсності й визначає загальну спрямованість поведінки людини (людів).

Науковий світогляд — цілісна система наукових, філософських, політичних, моральних, правових, естетичних понять, поглядів, переконань і почуттів, які визначають ставлення людини до навколошньої дійсності й до самої себе.

Основа наукового світогляду - погляди і переконання, сформовані на основі знань про природу, суспільство, які є внутрішньою позицією особистості.

Погляди — прийняті людиною як достовірні ідеї, знання, теоретичні концепції, передбачення, що пояснюють явища природи і суспільства, є орієнтирами в поведінці, діяльності, стосунках.

Переконання — психічний стан особистості, який характеризується стійкими поглядами, впевненістю у правильності власних думок, поглядів, це сукупність знань, ідей, концепцій, теорій, гіпотез, в які людина вірить як в істину.

Невід'ємною частиною переконань людини є її **почуття**. Втілення світоглядних переконань у життя, їх обстоювання і захист людина переживає емоційно.

Вивчення рідної мови і літератури, історії свого народу, географії своєї країни сприяє формуванню в них ідеалів, поглядів на розвиток суспільства, розумінню ними змісту життя людей, визначеню мети діяльності, спрямованості своєї поведінки.

Важливий елемент світогляду — **теоретичне мислення**.

Перетворення знань на світоглядні погляди і переконання тісно пов'язане з формуванням в учнів **системного ставлення до дійсності та до себе**. Тому виховна робота повинна передбачати створення умов, в яких учень мав би змогу виявити своє ставлення до подій, явищ, що сприятиме формуванню єдності слова і діла, світогляду і поведінки, активної життєвої позиції.

2. Зміст та завдання розумового виховання.

Зміст розумового виховання — система фактів, понять, положень з усіх галузей науки, культури і техніки. Освічена людина повинна володіти основами наук, техніки, мистецтва і культури. Ці знання мають бути систематизовані, постійно поповнюватися.

У процесі розумового виховання школяр повинен навчитися мислити.

Розумове виховання відбувається у процесі засвоєння знань і не зводиться до нагромадження певного їх обсягу. Процес здобуття знань і якісне їх поглиблення є чинником розумового виховання лише тоді, коли знання стають особистими переконаннями, духовним багатством людини.

Під час розумового виховання відбувається накопичення певного фонду знань: термінології, символів, імен, назв, дат, понять, існуючих між ними зв'язків і залежностей, відображеніх у правилах, законах, закономірностях, формулах.

Основним завданням розумового виховання є розвиток мислення взагалі та різних його видів. Воно також передбачає оволодіння основними розумовими операціями (аналіз, синтез, порівняння, систематизація).

Мислення — процес опосередкованого й узагальненого пізнання предметів і явищ об'єктивної дійсності в їх істотних властивостях, зв'язках і відносинах.

Існують такі види мислення:

діалектичне — вміння бачити в явищі суперечності, тенденції розвитку, зародження нових; логічне — встановлення узагальнених зв'язків між новими знаннями і раніше засвоєним матеріалом, приведення їх у певну систему;

абстрактне — абстрагування від неістотних, другорядних ознак, виділення загальних та істотних і на цій основі формування абстрактних понять;

узагальнююче — знаходження загальних принципів і способів дій, що поширюються на певну низку явищ;

категоріальне — вміння об'єднувати поняття в класи і групи на підставі певних істотних ознак подібності;

теоретичне — здатність до засвоєння знань високого рівня узагальнення, розуміння наукових зasad і принципів розвитку тих чи тих галузей знань, виявлення залежності та закономірності існуючих між явищами зв'язків;

індуктивне — рух думки від окремого до загального, від фактів до узагальнення, висновків;

дедуктивне — рух думки від загального до окремого;

алгоритмічне — неухильне дотримання інструкції, яка вказує строгу послідовність дій, що забезпечує отримання результату;

технічне — розуміння наукових зasad і загальних принципів виробничих процесів; репродуктивне — актуалізація засвоєних знань для розв'язання завдань відомого типу або виконання дій у знайомих умовах; продуктивне — самостійне вирішення людиною нових завдань на основі набутих знань, а також із використанням нових даних, способів і засобів, необхідних для їх вирішення; системне — здатність виявляти зв'язки між науками, розуміти загальнонаукові закони, покладені в основу їх розвитку, мати загальні уявлення про закономірності розвитку природи і суспільства.

Способи пізнавальної діяльності - уміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати; формування у дитини необхідності здобувати нові знання, оволодівати вмінням мислення.

3. Шляхи вирішення завдань розумового виховання.

Дана передбачає вироблення в учнів особливих якостей, необхідних для засвоєння знань у будь-якій галузі: вміння зосереджено й уважно працювати, долати труднощі; розвиток пам'яті та використання різних її видів — логічної, моторної, зорової; вести спостереження і нотатки; контролювати себе, застосовувати знання в інших умовах.

Формуванню інтелектуальних умінь сприяють певні **типи завдань**:

дослідницькі (спостереження, дослід, підготовка експерименту, пошуки відповіді в науковій літературі, екскурсії та експедиції і т. ін.); порівняльні, що свідчать про подібність або відмінність понять, складних явищ; спрямовані на впорядкування мислительних дій, а також користування алгоритмами або самостійне їх складання; аналіз і узагальнення ознак для включення явища в певний клас чи вид.

Характеристика загальнонавчальних умінь

Уміння читати. Характеризується виразністю, інтонацією, темпом, урахуванням жанру тексту і залежить від уміння учня охопити зором текст, який він читає. Слід домагатися, щоб учні усвідомлювали прочитаний текст.

Уміння слухати. Передбачає вміння зосередитися на змісті розповіді, пояснення, лекції чи запитань учителя, відповідей на запитання учнів. Слухання має супроводжуватись аналізом, умінням прорецензувати й оцінити прослухане повідомлення.

Уміння усно формулювати і викладати свої думки. Йдеться про відповіді на запитання, переказування змісту прочитаного чи почутого, словесний опис картини, приладу, спостережуваного об'єкта, вміння поставити запитання до розповіді вчителя, прочитаного тексту та ін.

Уміння писати. Передбачає оволодіння технікою письма та писемною мовою і полягає в умінні правильно списувати з дошки, з книжки, описувати побачене, писати під диктовку, написати твір на задану або на вільну тему, реферат, законспектувати прочитане тощо.

Уміння працювати з книжкою. Це передусім уміння підібрати необхідну літературу за бібліографією, визначити її загальний зміст, використовувати різні форми запису прочитаного, вміння користуватися довідковою літературою, словниками, періодикою.

Спеціальні уміння. Охоплюють уміння читати ноти, технічні креслення, карти, обчислювальні вміння з математики, вміння слухати музику, уміння записувати числа, формули, нотні знаки, користуватися словником під час вивчення іноземних мов та ін.

Культура розумової праці означає вміння раціонально використовувати режим розумової роботи, точно і акуратно виконувати всі операції, підтримувати порядок наробочому місці і т. ін.

Уміння культури розумової праці. До цих умінь відносять, зокрема, вміння дотримуватися раціонального режиму розумової праці, виконувати навчальні завдання акуратно, утримувати в належному порядку своє робоче місце.

Характеристика системи розвивальних вправ і завдань багатофункціонального характеру, що впливають на формування вміння вчитися.

Перша група: розвиток процесів сприймання, уяви, формування організаційних, логікомовленнєвих, загальнопізнавальних, оцінних і контрольних умінь та навичок.

Друга група: виконання учнями готових і самостійно складних конструктивних, фантазійних, творчих завдань засобами слова, образу, практичної дії.

Третя група: включення у навчальний процес завдань комплексного характеру, у яких провідна навчальна дія підживлюється, збагачується за рахунок інших (трудові дії — музичним і віршованим супроводом; словесні творчі роботи — одночасним сприйманням живопису; орфографічні вправи — музичним ритмом та ін.).

Четверта група: використання всіляких опор, алгоритмів, моделей (особливо тих, які створюються дітьми у співпраці з учителем і стимулюють їхні самостійні міркування, допомагають молодшим школярам переходити від конкретного до узагальнених способів дій). Тема. Моральне виховання..

Доберіть асоціації до терміну “Моральне виховання”. Обговорення.

Основа морального виховання - загальнолюдські та національні цінності, моральні норми, які є регуляторами взаємовідносин у суспільстві.

Серед таких норм — гуманізм і демократизм, що відображаються в ідеалі вільної людини з високорозвиненим почуттям власної гідності, поваги до гідності іншої людини.

Моральне виховання передбачає формування в дітей почуття любові до батьків, вітчизни, правдивості, справедливості, чесності, скромності, милосердя, готовності захищати слабших, шляхетного ставлення до жінки, благородства, інших чеснот.

Результати морального виховання характеризуються такими поняттями: мораль, моральність, моральна свідомість, моральні переконання, моральні почуття, моральні звички і моральна спрямованість.

На думку В.О. Сухомлинського, змістом морального виховання є формування таких якостей особистості, як гуманізм, відповідальність, працелюбність, шляхетність, вміння керувати собою.

Мораль — система ідей, принципів, законів, норм і правил поведінки та діяльності, які регулюють гуманні стосунки між людьми за будь-якої ситуації на демократичних засадах.

Функції моралі: пізнавальна, оцінна, виховна.

Складові моралі:

моральна свідомість (вираження ідеального належного, на яке слід орієнтуватися),
моральна діяльність (поведінка, стосунки, діяльність, зорієнтовані на найвищі вселюдські цінності),

моральні відносини (смислові аспекти всіх суспільних відносин, орієнтовані на найвищі вселюдські цінності).

Методологічною засадою морального виховання є етика.

Етика — наука про мораль, її природу, структуру та особливості походження й розвитку моральних норм і взаємовідносин між людьми в суспільстві.

На сучасному етапі розрізняють **дві етичні (моральні) системи**. *Перша* — домінує в Західній Європі та Америці. Згідно з нею, заради досягнення навіть «великого добра» не можна допускати «мале зло» (скажімо, допомагати товаришеві, передавши йому шпаргалку). Для прихильників *другої* (вона, зокрема, є панівною на пострадянських теренах) поєднання добра і зла цілком прийнятне.

Зміст морального виховання учнів зумовлений потребами і вимогами суспільства до формування всебічно розвиненої особистості, рівнем його моральності.

З огляду на ці чинники, **завдання морального виховання в школі** — формування національної свідомості й самосвідомості, прагнення жити в гармонії з природою, свідомої дисципліни, обов'язку та відповідальності, поваги до закону, до старших, до жінки.

Основні критерії оцінки морального виховання:

- 1.Знання теорій моралі, моральних норм, правил загального етикету.
- 2.Моральні почуття: почуття відповідальності, обов'язку, честі, гуманізму, патріотизму, працелюбства.
- 3.Моральні уміння: вміння діяти відповідно до моральних переконань; принципів тощо.

Шляхи морального виховання школярів:

Моральна освіта - ознайомлення людини з основними вимогами моралі, її принципами і категоріями, що піднімає емпіричні знання до рівня наукових, що сприяє усвідомленню суті змісту моральних дій, вихованню переконані, пов'язаних з почуттям у людини.

Вправи, привчання.

Організація виховних заходів з метою формування стосунків школярів на основі знань норм поведінки й оволодіння окремими звичками.

Спонукання школярів до морального самовдосконалення.

Приклад учителя, старших товаришів, опора на народну мудрість, звичаї.

Абсолютно вічні цінності — загальнолюдські цінності, що мають універсальне значення та необмежену сферу застосування (доброта, правда, любов, чесність, гідність, краса, мудрість, справедливість та ін.).

Національні цінності — є значущими для одного народу, проте їх не завжди поділяють інші народи. Наприклад, почуття націоналізму зрозуміле і близьке лише поневоленим народам і чуже тим, які ніколи не втрачали своєї незалежності. До цієї групи цінностей належать такі поняття, як патріотизм, почуття національної гідності, історична пам'ять тощо.

Громадянські цінності — ґрунтуються на визнанні гідності людей і характерні для демократичних суспільств. Це, зокрема, права і свободи людини, обов'язки перед іншими людьми, ідеї соціальної гармонії, поваги до закону тощо.

Сімейні цінності — моральні основи життя сім'ї, стосунки поколінь, закони подружньої вірності, піклування про дітей, пам'ять про предків та ін.

У розвитку національної свідомості дитини (і зрілої людини) О. Вишневський виділяє щонайменше три етапи, які накладають на цю свідомість помітний відбиток, збагачують її зміст.

Перший етап (етнічне самоусвідомлення)

Другий етап (національно-політичне самоусвідомлення)

Третій етап (громадсько-державне самоусвідомлення)

Тема. Естетичне виховання учнів

Естетика, сутність, складові, зміст естетичного виховання, естетична свідомість, напрями естетичного виховання.

Виховання естетичне — цілеспрямований процес формування творчо активної особистості, здатної сприймати, відчувати, оцінювати прекрасне, трагічне, комічне, драматичне в житті та мистецтві, жити і творити "за законами краси".

Виховання мистецьке — процес формування у дітей здатності сприймати, відчувати, переживати, любити, оцінювати мистецтво, насолоджуватися ним та створювати художні цінності.

Методологічна основа естетичного виховання – естетика - наука про прекрасне.

Мета естетичного виховання - високий рівень естетичної культури особистості, її здатність до естетичного освоєння дійсності.

В процесі здійснення естетичного виховання школярів поступово у них формується естетична свідомість.

Структура естетичної свідомості:

естетичні сприйняття, що виявляються у спостережливості, вмінні помітити найсуттєвіше, що відображає зовнішню і внутрішню красу предмета, явища, процесу, відчувати радість від побаченого, відкритого;

естетичні почуття, а саме почуття насолоди, які відчуває людина, сприймаючи прекрасне в оточуючій дійсності, творах мистецтва. Естетичні почуття — особливі почуття насолоди, які відчуває людина, сприймаючи прекрасне в дійсності й у творах мистецтва.

естетичні судження, які передають ставлення особистості до певного об'єкта, явища. У педагогічній практиці недопустиме нав'язування учням вчителем своїх міркувань. Навпаки, він повинен допомагати їм виявляти самостійність при з'ясуванні естетичної вартості предметів;

естетичні смаки, що постають як емоційно-оціночне ставлення людини до прекрасного. Мають вибірковий, суб'єктивний характер. Естетичний смак — здатність людини правильно оцінювати прекрасне, відокремлювати справді прекрасне від неестетичного. Стандартних смаків не існує, вони пов'язані з індивідуальним баченням і сприйняттям;

естетичний ідеал, який є своєрідним зразком, з позиції якого особистість оцінює явища, предмети дійсності і відображає уявлення про красу, її критерії. Естетичний ідеал — уявлення людини про прекрасне, до чого вона прагне, на що рівняється потреб.

Джерела естетичного виховання

- а) твори образотворчого мистецтва.
- б) музика.
- в) художня література.
- г) театр, кіно, телебачення, естрада, цирк.
- і) поведінка і діяльність школярів.
- д) природа.
- е) факти, події суспільного життя.
- е) оформлення побуту .

Естетичне виховання є багатогранним процесом, що здійснюється за такими **напрямами**:
життя і діяльність дитини в сім'ї.

виховна діяльність дошкільних закладів.

навчально-виховна діяльність загальноосвітніх закладів.

навчально-виховна робота позашкільних дитячих виховних закладів
вплив засобів масової інформації.

Спонукання учнів до естетичного самовиховання.

Висновок. Отже, естетичне виховання покликане навчити учнів розуміти і сприймати красу, формувати емоційну сферу учнів, естетичні смаки та ідеали. Умови успішності цієї роботи: врахування індивідуальних й вікових особливостей учнів, цілеспрямованість, поєднання навчання й діяльності, взаємодія з родиною, ґрунтовна позакласна й позашкільна робота.

Тема. Статеве виховання і підготовка до сімейного життя.

Поняття «статеве виховання», сутність статевого виховання, завдання.

Статеве виховання — складова загального процесу виховної роботи школи і сім'ї, що забезпечує правильний статевий розвиток дітей і молоді.

Статеве виховання - процес, спрямований на вироблення якостей, рис, властивостей, а також настанов особистості, що визначають необхідні суспільству відносини людини з представниками іншої статі; формування поваги, дружби між хлопчиками та дівчатками, набуття ними відповідних норм та уявлень, виховання доброзичливих і позитивних взаємовідносин, диференційований підхід до організації життєдіяльності дітей з урахуванням специфіки статі; особлива частина морального виховання.

Проблема статевого виховання знаходить відбиття в основних законодавчих документах стосовно початкової ланки освіти (Законах України „Про освіту”, „Про загальну середню освіту”, „Про позашкільну освіту”, „Національній доктрині розвитку освіти”, Концепції виховання, Концепції національного виховання, Концепції загальної середньої освіти).

Загально-соціальна, моральна, правова, психологічна, естетична, господарсько-економічна підготовка молоді до сімейного життя.

Статеве виховання пов'язане з моральним, фізичним, розумовим і трудовим. Цей зв'язок націлений на формування у дітей свідомості, почуттів та навичок поведінки.

Великі можливості для статевого виховання школярів закладені в навчальних програмах з різних предметів.

Правове виховання.

Сутність правового виховання.

Правове виховання — виховна діяльність школи, сім'ї, правоохоронних органів, спрямована на формування правової свідомості та **навичок/звичок правомірної поведінки** школярів.

Мета правового виховання учнів — формування в них правової культури громадянина України, що складається передусім зі свідомого ставлення до своїх прав і обов'язків перед суспільством і державою, закріплених у Конституції України, з глибокої поваги до законів і правил людського співжиття, готовності дотримуватися й виконувати закріплені в них вимоги, що виражаютъ волю та інтереси народу, активної участі в управлінні державними справами, рішучої боротьби з порушниками законів.

Завдання правового виховання

Найперше завдання правового виховання — озброєння учнів знаннями законів, підвищення їх юридичної обізнаності, систематичне інформування їх про актуальні питання права. Правові знання є тим підґрунтам, на якому формується правова свідомість. Вони допомагають учням співвідносити свої вчинки і поведінку своїх товаришів не лише із загальновідомими моральними нормами, а й з вимогами законів, коригувати свою поведінку, змінювати її у правильному напрямі.

Друге завдання — формування в учнів правової свідомості як сукупності правових уявень, поглядів, переконань і почуттів, що визначають ставлення особистості до вимог законів, регулюють її поведінку в конкретній правовій ситуації.

Третє завдання — формування в учнів поваги до держави і права, розуміння необхідності дотримання вимог законів. Такі якості виховують, розкриваючи соціальну суть і роль держави та права. Виховання у школярів поваги до закону і правопорядку, переконаності в необхідності дотримання правових норм здійснюють через виховання поваги до правоохоронних органів, людей, які охороняють закони. Проте не слід залякувати учнів цими органами, бо вони не зможуть усвідомити, що закони виконують не лише каральну функцію, а й захищають інтереси всього суспільства, кожного його члена.

Четверте завдання — вироблення в учнів навичок і умінь правомірної поведінки. Звичку і вміння дотримуватися вимог права і моралі слід розглядати як продукт свідомого ставлення учнів до визнання свого громадянського обов'язку, до дотримання правових норм. Як правомірна, так і неправомірна поведінка залежать від певних мотивів.

П'яте завдання — формування в учнів нетерпимого ставлення до правопорушень і злочинності, прагнення взяти посильну участь у боротьбі з цими негативними явищами, вміння протистояти негативним впливам.

Шосте завдання — подолання у правовій свідомості хибних уявень, що сформувалися під впливом негативних явищ, життя.

Реалізація завдань і змісту правового виховання учнів здійснюється, передусім, у **процесі навчання, позакласній виховній роботі**.

Тема. Екологічне виховання учнів.

1. Сутність, складові, зміст екологічного виховання.

У педагогіці **метою екологічної освіти та виховання** вважається формування відповідального ставлення особистості до навколошнього середовища. Екологічна відповідальність визначається як багатоаспектне утворення. Це система відносин людини з навколошнім середовищем і в той же час – це якість особистості, її здатність і можливість свідомо добровільно дотримуватися вимог моралі і права по відношенню до природи.

Екологічна освіта – порівняно нова галузь педагогічної теорії і практики. **Екологічна освіта** – це психолого-педагогічний процес впливу на свідомість га поведінку людини з метою формування в неї системи наукових знань про природу, необхідних поглядів та переконань, практичних умінь і навичок, певних ціннісних орієнтацій, норм поведінки в природі, активної соціальної позиції в галузі раціонального використання і охорони навколошнього природного середовища.

Головні завдання екологічної освіти:

сприяти осмисленню життєвої значущості навколошнього середовища для кожної людини і людства в цілому;

сприяти осмисленню необхідності розв'язання екологічних проблем;

виховання почуття відповідальності за якість природного середовища, у якому ми живемо;

забезпечення можливостей набуття знань та вмінь, необхідних для охорони та поліпшення навколошнього середовища;

формувати принципово новий тип поведінки в навколошньому середовищі.

Багато дослідників вважають, що **екологічне виховання** – це систематична педагогічна діяльність спрямована на формування в учнів екологічної культури (Н.П. Волкова, С.С. Пальчевський, М.М. Фіцула).

Мета екологічного виховання - забезпечити підростаюче покоління науковими знаннями про взаємозв'язок природи і суспільства, допомогти зрозуміти багатогранне значення природи для суспільства в цілому і кожної людини зокрема, сформувати розуміння, що природа – це першооснова існування людини, а людина – частина природи, виховати свідоме добре ставлення до неї, почуття відповідальності за навколошнє середовище як національну і загальнолюдську цінність, розвивати творчу активність щодо охорони та перетворення оточуючого середовища, виховувати любов до рідної природи.

Для реалізації зазначененої мети науковці пропонують розв'язати наступні **завдання**:

нагромадження екологічних знань;

виховання любові до природи, бажання примножувати і берегти її;

формування вмінь і навичок діяльності в природі.

Тема. Трудове виховання. Економічне виховання.

1.Значення праці в житті людини.

Навіщо людина працює? Який напрям виховання вивчає цей процес? З якого віку треба починати здійснювати трудове виховання? Чому? В якій послідовності будемо розглядати тему?

Праця є джерелом і важливою передумовою фізичного та соціально-психічного розвитку особистості. Упродовж всієї історії людства праця була засобом формування у кожної особистості найкращих якостей.

Українська народна педагогіка праці відводила головну роль у процесі створення матеріальної та духовної культури. У прислів'ях як своєрідному кодексі поведінки людини говорилося: "Без труда нема добра", "Праця людину годує, а лінь — марнує". Люди вважали, що добра праця забезпечує достатній фізичний, розумовий, естетичний, морально-духовний розвиток ("Щоб людиною стати, треба працювати", "Хто багато робить, той багато знає", "У праці краса людини").

2. Сутність і завдання трудового виховання, принципи його організації.

Залучення дитини до праці ідбувається в ході трудового виховання.

В.О. Сухомлинський трудове виховання розглядає як гармонію трьох понять: треба, важко і прекрасно.

Трудове виховання — виховання свідомого ставлення до праці через формування звички та навичок активної трудової діяльності.

Трудове виховання — це сукупність дій вихователя і вихованця, що забезпечують формування готовності до трудової діяльності.

Компоненти готовності до трудової діяльності:

теоретична підготовка (оволодіння системою знань про працю);

практична підготовка (оволодіння системою як загальнотрудових умінь і навичок, так і спеціальних);

формування культури праці, психологічна підготовка (формування мотивів, потреб, позитивного ставлення до праці).

Завдання трудового виховання

Завдання трудового виховання зумовлені загальнолюдськими потребами життя людини в суспільстві та природному середовищі. Звучать вони так:

Сформувати в людині любов до праці як її природної потреби і необхідності активної життєдіяльності.

- Забезпечити соціально-психологічні умови для підтримання і розвитку фізичного та психічного напруження особистості, аби підтримувати членів суспільства на достатньому рівні працездатності.

Сформувати у вихованців уміння і навички у певних видах продуктивної праці.

Виховати повагу до людей праці та бережливе ставлення до результатів такої праці.

Принципи організації трудового виховання

Трудове виховання ґрунтуються на певних принципах. Досить вдало їх сформулював В.О. Сухомлинський.



4. Загальна характеристика економічного виховання школярів.

Економічне виховання — організована педагогічна діяльність, спрямована на формування економічної культури учнів.

Економічне виховання є невід'ємним компонентом підготовки школярів до трудової діяльності, воно припускає:

- економічну освіту, оволодіння економічною грамотою, формування життєвих уявлень школярів про власність, ринкову економіку;
- оволодіння основами моральної поведінки в конкретній діяльності;
- виховання якостей бережливих хазяїв, дбайливого ставлення до матеріальних цінностей, природи, шкільного майна, бережливості у використанні енергетичних джерел, продуктів харчування, тобто конкурентоздатної особистості;
- виховання правової культури, яка забезпечує додержання моральних принципів в економічній діяльності;
- виховання економічної культури, яка, як і правова культура особистості, дозволяє керування загальнолюдськими цінностями в реалізації своїх намагань.

Для розв'язання цих завдань сприяє вивчення школярами курсу «Основи ринкової економіки», всебічна позакласна та позашкільна робота та ін.

Компоненти економічного виховання



Рис. Компоненти економічного виховання

Важливим компонентом економічної культури є **економічна свідомість**.

Складником економічної свідомості є **економічне мислення**.

Тема. Профорієнтаційна робота в школі. Поняття «професійна орієнтація», «професійна діагностика», «професійна консультація». Етапи профорієнтаційної роботи в школі. Шляхи реалізації профорієнтаційної роботи.

1. Сутність профорієнтаційної роботи в школі.

Який напрям виховання вивчали? Чим повинно завершуватися трудове виховання школярів?

Завершальним етапом психологічної та практичної підготовки учнів до трудової діяльності є їх правильна професійна орієнтація.

Професійна орієнтація — система організацій та проведення навчально-виховної роботи, спрямованої на засвоєння учнями необхідних знань про соціально-економічні й психофізіологічні умови правильного вибору професії, формування в них уміння аналізувати вимоги різних професій до психологічної структури особистості, а також свої професійно значущі якості, шляхи їх розвитку.

Професійна орієнтація — це цілеспрямована діяльність вихователя, що передбачає надання допомоги вихованцеві у правильному виборі професії. Це сукупність психолого-педагогічних, медичних та організаційних заходів впливу на вихованців з метою виявлення і формування їхніх професійних інтересів та здібностей і вплив на вибір професії відповідно до соціально-економічних потреб, особистих схильностей, психічних і фізичних можливостей.

Завдання профорієнтації

- 1.ознайомлення учнів з професіями та правилами їх вибору, рекомендованими Міністерством освіти і науки України;
- 2.виховання в молоді спрямованості на самопізнання і власну активність як основу професійного самовизначення;
- 3.формування вміння зіставляти свої здібності з вимогами, необхідними для набуття конкретної професії, складати на цій основі реальний план оволодіння професією;
4. забезпечення розвитку професійно важливих якостей особистості.

Принципи профорієнтації:

- 1.виховуючий характер профорієнтації;
- 2.політехнічна спрямованість профорієнтації;
- 3.формування професійних намірів вихованців щодо економічних потреб держави з урахуванням особистих інтересів, психолого-фізіологічних можливостей;
- 4.єдність виховного впливу школи, сім'ї та громадських факторів.

Професійна орієнтація має міжпредметний характер:

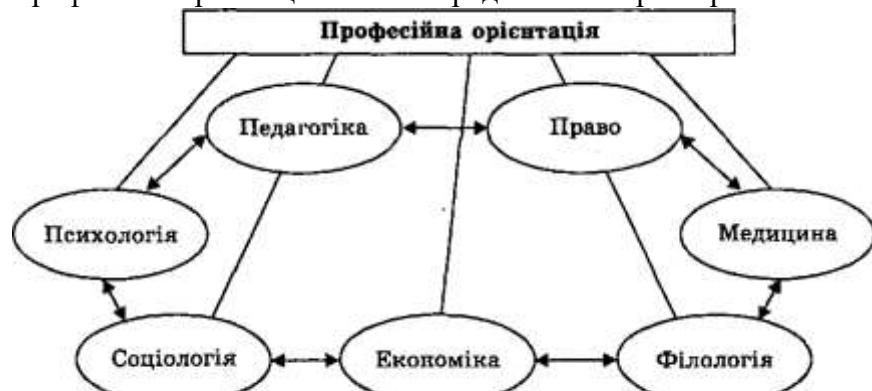


Рис. 3.24. Міжпредметні аспекти професійної орієнтації молоді

Компоненти профорієнтаційної роботи: (складаємо схему)

професійна інформація,
професійна діагностика,
професійна консультація,
професійний відбір,
професійна адаптація.

Схарактеризуємо їх докладніше.

Характеристика етапів здійснення профорієнтаційної роботи в школі

П	На етапу	Характеристика етапу
	Інформаційний (підготовчий, підготівчий).	Інформування дітей у процесі навчальної, позакласної та шкільної роботи з найпоширенішими професіями, виховання позитивного ставлення до різних видів трудової та професійної діяльності, інтересу до пізнання своєї особистості, формування позитивних загальнотрудових умінь і навичок, здатності до взаємодії з іншими особами в процесі діяльності. Результат — сформоване у дітей позитивне ставлення до професій, позитивне ставлення до житті людини, прояв зацікавленості до професії батьків, близького оточення, до найбільш поширених і відомих учням професій.
	Інформаційно-пошуковий	Длітків уже виникають професійні плани, вони усвідомлюють

	7 класи).	інтереси і здібності. Здобуває: формування ціннісних орієнтацій, мотивації пізнання, установки на власну активність у професійному визначенні та оволодінні професійною діяльністю; систематичне вимлення з професіями у навчально-виховному процесі; навички умінь самооцінки, самоаналізу з метою усвідомлення ної професійної спрямованості; консультування щодо вибору рілу подальшої освіти, форм трудової підготовки. Результат — вибір напряму (профілю) навчання, продовження освіти у 8—9 роках.
	вий (визначальний) (8—12 класи).	шокласників відрізняє розвиток професійної самосвідомості, враховується особиста мета вибору професії, здійснюється ставлення бажаної сфери діяльності, своїх ідеалів, уявлень про собі і своїх реальних можливостей. Виникає вивчення наукових основ вибору професії, класифікаційних ознак професії, вимог професій до людини, основних професійно важливих якостей, правил вибору професії; оволодіння навичками самопізнання, самооцінки; розвиток індивідуальних професійно важливих якостей; формування вміння зіставляти можливості, необхідні для здобуття конкретної професії, з власними можливостями та кон'юнктурою ринку праці; створення умов для обулювання можливостей учнів у різних видах трудової діяльності (консультації щодо вибору професії та навчального закладу; ведення професійного відбору для випускників загальноосвітніх або професійних закладів). Результат — сформованість истинно значущого сенсу вибору професії, певної професійної місії, професійне самовизначення учнів, готовність до професійної спрямованості та переорієнтації на суміжні професії, на інші види діяльності відповідно до індивідуальних можливостей учнів та результатів профілактики

Фізичне виховання.

1. Значення здоров'я в житті людини. Загальна характеристика поняття "здоров'я".

У Законі України «Про загальну середню освіту» йдеться про те, що одним із завдань загальної середньої освіти є виховання у школярів свідомого ставлення до свого здоров'я та здоров'я громадян як найвищої соціальної цінності, формування гігієнічних навичок і зasad здорового способу життя, збереження та зміцнення фізичного та психічного здоров'я учнів.

Здоров'я – це перша і найважливіша потреба людини, яка визначає здатність її до праці та забезпечує її гармонійний розвиток. Воно є найважливішою передумовою пізнання навколошнього світу, самоствердження і щастя людини.

Наприкінці ХХ століття лідери світової науки залучили проблему здоров'я до кола глобальних проблем, вирішення яких обумовлює факт подальшого існування людства як біологічного виду на планеті Земля.

Стан здоров'я учнів має стати обов'язковим критерієм якості шкільної освіти.

По-іншому кажучи, доцільно організований виховний процес має в кінцевому підсумку сформувати у вихованця індивідуальну концепцію здоров'я.

Дослідниками схарактеризовані **передумови здоров'я**. До них зараховують вісім чинників: мир; дах над головою; соціальна справедливість, рівність, неупередженість; **освіта**; харчування; прибуток; стабільна екосистема; сталі ресурси.

2. Сутність і завдання фізичного виховання, принципи його організації.

Фізичне виховання — це сукупність дій вихователя і вихованця, спрямованих на розвиток організму, укріплення здоров'я, забезпечення гармонії «фізичного розвитку та духовного життя багатогранної діяльності людини» (В.О. Сухомлинський).

Результат фізичного виховання особистості - оволодіння людиною фізичною культурою, яка представляє собою сукупність досягнень людини в галузі її фізичного розвитку.

Фізична культура –

а) сукупність досягнень людини в галузі її фізичного розвитку;

б) навчальний предмет, який сприяє фізичному розвитку й зміцненню здоров'я школярів.

Все цінне, вироблене в історії педагогічної думки, творчо використовується в сучасній школі, яка вирішує такі **основні завдання**:

Сприяння зміцненню здоров'я і загартування організму учнів, підвищенню їх працездатності (підвищенням стійкості організму до перегрівання, переохоложення, коливань тиску, укріплення опорно-рухового апарату дітей, формування правильної постави, поліпшення діяльності серцево-судинної, дихальної системи; укріплення нервової системи).

Формування рухових умінь і навичок школярів у процесі виконання певних рухів. Серед них: природні дії (ходіння, біг, стрибки, плавання та ін.) і спеціально організовані вправи на пристроях, акробатика, котрі вимагають певних знань.

Сприяння придбанню учнями необхідних знань у галузі фізичної культури, спорту, гігієни та медицини про значення фізичної культури і спорту для укріплення здоров'я, про режим дня, особисту гігієну, способи підтримання високої працездатності, про фактори загартування, прийоми самоконтролю та ін.

Розвиток основних фізичних якостей школярів (сили, спритності, терплячості, гнучкості, відваги та ін.), забезпечення єднання фізичного виховання з моральним, естетичним, трудовим, розумовим (виховання сміливості, наполегливості, дисциплінованості, колективізму, почуття дружби і товариськості, навичок культурної поведінки, формування організаторських навичок, розуміння краси та краси будови тіла людини, краси спортивної техніки та ін.).

В.О. Сухомлинський зазначав, що «від гармонії фізичного розвитку, здоров'я і праці залежить багатогранність особистості, моральне, інтелектуальне, емоційне, естетичне багатство потреб, запитів, зацікавленості».

Виховання вольових і моральних якостей, свідомого ставлення школярів до власного організму, формування вмінь «берегти здоров'я», укріплювати його правильним режимом праці, відпочинку, харчування, гімнастикою та спортом, гартувати фізичні та нервові сили, попереджати захворювання» (В.О. Сухомлинський).

3. Шляхи, засоби, форми й методи організації фізичного виховання.

Загалом реалізація комплексу виховних завдань зводиться до використання таких головних чинників:

вивчення навчальних дисциплін (виявлення потенційних виховних можливостей предмета, включення їх у зміст уроку, реалізація під час його проведення, врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів);

позакласна та позашкільна виховна робота (підбирають загальні методи, форми виховної роботи, які краще підходять для певного напряму виховання та віку дітей);

залучення учнів до різних видів практичної діяльності (сприяє формуванню навичок і звичок відповідної поведінки);

залучення сім'ї і громадськості до реалізації виховної роботи.

Основні шляхи фізичного виховання припускають конкретні методи, форми, засоби його здійснення.

Методи організації фізичного виховання

Для вирішення завдань фізичного виховання необхідна освіта школярів, формування потреб оволодіння фізичною культурою, що можна забезпечити за допомогою **освіти і переконання**.

Форми організації фізичного виховання

До форм організації фізичного виховання можна віднести уроки фізичної культури, оздоровчо-гігієнічну роботу в режимі навчального дня, самостійні заняття учнів, позакласну роботу та позашкільну роботу з фізичного виховання.

Короткі висновки:

Фізичне виховання як цілеспрямована організація життєдіяльності школяра, яка забезпечує досконалість формування його фізичної культури, загальну освіту і всебічний розвиток, пройшла довгий шлях становлення від античності до ХХ століття (німецька, шведська, сокольська системи, теорія П.Ф. Лесгафта).

Завдання фізичного виховання: сприяння зміщенню здоров'я, загартовуванню організму, підвищенню працездатності; формування рухових умінь та навичок; сприяння тому, щоб школярі придбали необхідні знання в галузі фізичної культури, спорту, гігієни; розвиток фізичних якостей, виховання вольових і моральних якостей, свідомого ставлення до власного організму; забезпечення єдності фізичного, розумового, морального, трудового, естетичного виховання — визначають шляхи здійснення його: методи, форми, засоби.

Конкретне втілення фізичного виховання здійснюється за допомогою методів освіти (переконань, організації діяльності, заохочення, самовиховання) та форм: уроки фізичного виховання, фізкультурно-оздоровча робота в режимі навчального дня, самостійні заняття учнів; позакласна і позашкільна робота. Засобами фізичного виховання є фізичні вправи, оздоровчі сили природи і гігієнічні фактори.

Таким чином, фізична культура школярів допомагає їм реалізувати себе в різnobічній спортивно-оздоровчій діяльності, сприяє самоорганізації, самоуправлінню, становленню морально-естетичного ідеалу.



V. Підведення підсумків заняття, оцінка знань студентів, аналіз активності групи

VI. Пояснення домашнього завдання:

- лекційний матеріал по темі;
- самостійне вивчення теми;
- підготовка до практичної роботи.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра педагогіки та інклюзивної освіти

**КОМПЛЕКС КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ (ККР) ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЗАЛИШКОВИХ
ЗНАНЬ З ДИСЦИПЛІНИ, ЗАВДАНЬ ДЛЯ ЗМІСТОВНО-МОДУЛЬНИХ КОНТРОЛЬНИХ
РОБІТ З ДИСЦИПЛІНИ**

ПЕДАГОГІКА

спеціальність 014.03 Середня освіта (Історія)
Освітньо-професійна програма: Історія
спеціальність 014.04 Середня освіта (Математика)
Освітньо-професійна програма: Математика
спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)
Освітньо-професійна програма: Українська мова і література

Доцент Вдовиченко Р.П.
Посада, прізвище та ініціали

Затверджено на засіданні кафедри від «26» серпня 2020 р.

Миколаїв 2020-2021

ВЗОК: КОНТРОЛЬНА РОБОТА № 1, ВАРИАНТ 1

апропонованих відповідей виберіть правильну.

'собистість - це

оціальна характеристика людини;
юдина як носій свідомості;
розумна, відповідальна і вільна людина;

індивід, який свідомо управляє власною поведінкою і діяльністю.

Формування особистості - це

це спрямований процес формування у вихованців необхідних якостей реконань; становлення людини як соціальної істоти, яке відбувається у процесі розвитку, освічення і навчання; ідельні зміни в організмі; ідельні та якісні зміни в організмі, які відбуваються в процесі всього життя людини як соціальної істоти.

3. Педагогіка - це

- 1.Наука про виховання особистості
- 2.Мистецтво впливу вихователя на вихованця з метою формування його особистості
- 3.Наука про навчання, виховання і розвиток особистості
- 4.Це наука, яка вивчає закономірності розвитку людини в умовах педагогічного впливу.

4. Сукупність прийомів і операцій, за допомогою яких здійснюється якесь дослідження – це:

- 1.Методологія дослідження;
- 2.Метод дослідження;
- 3.Методика дослідження;
- 4.Програма дослідження.

5. Освіта - це

- 1.Процес і результат, що фіксує засвоєння встановленого обсягу наукових і спеціальних знань, навичок і вмінь, ціннісно орієнтованої, комунікативної та творчої діяльності;
- 2.Передавання теоретичних знань, практичних навичок і вмінь;
- 3.Взаємодія між вчителем і учнем з метою засвоєння знань, умінь і навичок
- 4.Спеціально організована діяльність людей щодо опанування певного обсягу наукових знань, практичних навичок і вмінь;

ДАТИ ВІДПОВІДІ НА ЗАПИТАННЯ:

- 1.Назвіть ключові поняття до теми:»Основні педагогічні категорії». Дайте їх визначення.
2. У чому полягав триединий підхід до виховання, запропонований Г.С.Сковородою.
3. Доведіть, що педагогічний процес є системою.

4. Перерахуйте стадії розвитку педагогіки.
5. Проаналізуйте основні завдання козацької педагогіки.

КОНТРОЛЬНА РОБОТА № 1, ВАРИАНТ 2

1. Із запропонованих відповідей виберіть правильну.

1.Завданням педагогічної науки є

- 1.Вивчення проблем виховання, навчання, освіти людей;
- 2.Дослідження механізмів, закономірностей засвоєння людиною суспільного досвіду;
- 3.Пізнання закономірностей і законів педагогічного процесу;

4. Розробка порад, правил і рекомендацій щодо реалізації навчального процесу;

2. Предметом педагогіки є

1. Виховна діяльність, яка здійснюється у навчально-виховних закладах;
2. Підготовка підростаючого покоління до життя;
3. Розкриття закономірностей і механізмів оволодіння знаннями, навичками, вміннями; засвоєння людиною соціально-культурного досвіду;
4. Процес цілеспрямованого розвитку і формування особистості в умовах її навчання, виховання й освіти

3. Розвиток особистості - це

1. Становлення людини як соціальної істоти, яке відбувається у процесі життедіяльності;
2. Цілеспрямований процес формування в індивіда заданих якостей;
3. Кількісні та якісні зміни в організмі, які відбуваються в часі під впливом різних факторів;
4. Процес цілеспрямованого формування людської особистості в умовах її навчання, виховання й освіти.

4. В якій групі вказані всі галузі педагогіки що складають її систему?

1. Філософія, соціологія, шкільна гігієна, педагогіка, психологія, анатомія і фізіологія людини;
2. Основи педагогіки, дидактика, теорія виховання, школознавство;
3. Педагогічна психологія, педагогічна соціологія, театральна педагогіка, виправно-трудова педагогіка, військова педагогіка;
4. Загальна педагогіка, вікова педагогіка, спеціальна педагогіка, методика викладання окремих дисциплін, історія педагогіки, порівняльна педагогіка;

5. В якому пункті перераховані основні напрямки виховання?

1. Розумове, моральне, естетичне, трудове, фізичне;
2. Демократичне, авторитарне, ліберальне;
3. Розумове, політехнічне, гуманітарне, формальне, духовне, національне;
4. Демократичне, авторитарне, ліберальне;

ДАТИ ВІДПОВІДІ НА ЗАПИТАННЯ:

1. Перелічіть ключові поняття до теми:»Педагогіка як наука». Дайте їх визначення.
2. Охарактеризуйте основні завдання світської педагогіки.
3. Охарактеризуйте основні дидактичні ідеї Я.-А.Коменського за книгою «Велика дидактика».
4. Визначіть структуру та джерела педагогіки.
5. Доведіть, що фундамент української педагогіки становлять українська народна філософія, праці та ідеї українських філософів.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра педагогіки та інклюзивної освіти

**ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ, ПРАКТИЧНИХ І
ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ**

ПЕДАГОГІКА

спеціальність 014.03 Середня освіта (Історія)
Освітньо-професійна програма: Історія
спеціальність 014.04 Середня освіта (Математика)
Освітньо-професійна програма: Математика
спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)
Освітньо-професійна програма: Українська мова і література

Автор:

Доцент Вдовиченко Р.П.

Посада, прізвище та ініціали

Затверджено на засіданні кафедри від «26» серпня 2020 р.

Миколаїв 2020-2021

Самостійні думки випливають

лише із самостійно набутих знань.

К.Д. Ушинський

Метою практичних занять є поглиблене вивчення студентами теоретичного матеріалу, формування навички самостійної переробки наукових текстів та узагальнення матеріалу, розвиток критичного мислення, набуття вміння оперувати основними поняттями.

Метою самостійної роботи студентів у навчальному процесі є опрацювання та закріплення педагогічних знань, здійснення підготовки до практичних занять на основі аналізу літературних джерел, розвиток умінь самопізнання та саморозвитку.

Види проведення практичних занять:

- розгорнута бесіда;
- виступи з рефератами, доповідями;
- диспут у формі діалогу;
- круглий стіл тощо.

Треба пам'ятати, що **якість практичного заняття перш за все залежить від підготовки студентів до нього**, тому при підготовці до заняття кожен студент повинен:

- 1) уважно ознайомитися з планом, який відображає зміст чергової теми заняття;
- 2) прочитати і продумати свої лекційні записи, які відносяться до теми практичного заняття;
- 3) вивчити чи законспектувати при необхідності рекомендовану літературу;
- 4)скористатися при потребі консультацією викладача;
- 5) скласти розгорнутий план, тези чи конспект виступу з усіх питань теми заняття.

Студентам необхідно відвідувати кожне практичне заняття. Пропуск заняття позбавляє студента можливості усвідомити, закріпити та отримати цілісне уявлення по тій чи іншій темі. Крім того, це створює значні труднощі при підготовці до підсумкового контролю.

Особливості роботи студента на практичному занятті:

- переважну більшість практичних занять буде проведено у формі інтерактивної дискусії, під час якої викладач здійснює поточний контроль якості знань студентів, перевіряє виконання їх завдань самостійної роботи;
- практичне заняття починається вступним словом викладача, в якому він розкриває значення теми і цілі заняття, форми і методи його проведення;
- студент, розкриваючи зміст того чи іншого питання теми практичного заняття повинен пов'язувати матеріал з актуальними проблемами сучасності, розглядати педагогічні явища, наводити приклади;
- кожному студенту необхідно постійно вдосконалювати навички володіння державною мовою, правильного вживання понять і термінів. Систематичні виступи на практичних заняттях сприяють поповненню словарного запасу, а також вмінню лаконічно і точно висловлювати свої думки;
- студенти повинні уважно слухати виступи своїх однокурсників і оцінювати наскільки глибоко розкрите питання. Це дає можливість кожному присутньому на занятті висловити свою точку зору та подолати прогалини, які мали місце у відповіді. Активна участь на практичних заняттях прищеплює навички участі в дискусії, аналізі різних точок зору, вмінню відстоювати свою позицію;
- після закінчення виступу студента відбувається обговорення проблеми. При цьому викладач не тільки направляє обговорення на розкриття вузлових питань, але і дає змогу виступити усім учасникам заняття. Якщо ж доповідач чи інший виступаючий на занятті припускає явні помилки, то для виключення втрати часу викладач може його зупинити і надати слово іншому;
- закінчується практичне заняття заключним словом викладача, в якому аналізується ступінь розкриття теми, оцінюються всі форми участі студентів на занятті (виступ з питання, реферат, повідомлення, доповнення, зауваження тощо) та нараховуються рейтингові бали, дається завдання на наступне заняття.

ПЛАНІ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Мета: забезпечення студентам можливостей оволодіти навичками і вміннями використання отриманих на лекціях теоретичних знань, формування навичок самоосвіти; оволодіння методами аналізу фактів, явищ і проблем, що розглядаються та формування умінь і навичок до здійснення різних видів майбутньої професійної діяльності, спонукати студентів до колективного творчого обговорення найбільш складних питань навчального курсу, навчити

встановлювати контакт з аудиторією, виконувати ролі: викладач – ментор, координатор, модератор, тренер.

Методи: бесіда, дискусія, рольова гра, конференція.

Теми практичних занять

Завдання	кількість
Предмет педагогіки, завдання навчального курсу	1
Формування, розвиток і формування особистості. Особа учня: підліток, старшокласник	1
Система освіти в Україні. Управління і керівництво школи. Процес навчання. Його структура, методологія	1
Предмет і основні категорії дидактики. Закономірності та принципи навчання. Процес навчання. Його структура, методологія	1
Вивчення роль і оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів	1
Основні проблеми дидактики	1
Процесу виховання	1
Закономірності і принципи виховання	1
Характеристика основних напрямів змісту виховання, загальних методів виховання.	1
Ініціаційні форми виховної роботи	1
Відповідь	1

Практичне заняття №1.

ТЕМА: ПРЕДМЕТ І ЗАВДАННЯ ПЕДАГОГІКИ

План.

1. Педагогіка як наука про виховання.
2. Предмет педагогіки, її основні категорії.
3. Методологія педагогіки.
4. Структура педагогіки. Зв'язок її з іншими науками. Завдання педагогіки.
5. Різноманітність течії зарубіжної педагогіки.

ІІ. РОЗКРИЙТЕ ЗМІСТ ПОНЯТЬ:

"педагогіка", "народна педагогіка", "етнопедагогіка", "педагогіка народознавства", "народознавство", "родинна педагогіка", "педагогічна деонтологія", "педагогіка народного календаря", "козацька педагогіка", "духовна педагогіка", "світська педагогіка", "національне навчання", "навчання", "освіта", "методологія науки", "агогіка", "героїка", "андрагогіка", "віктомологія", "екзистенціалізм", "неотомізм", "прагматизм", "неопозитивізм".

ІІІ. ПІДГОТОУЙТЕ РЕФЕРАТ НА ТЕМУ:

"Педагогіка як наука і мистецтво".

Практичне заняття №2

ТЕМА: ВИХОВАННЯ, РОЗВИТОК І ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ. ОСОБА УЧНЯ: ПІДЛІТОК, СТАРШОКЛАСНИК

План.

1. Поняття розвитку і формування особистості. Виховання як провідний фактор розвитку і формування особистості.
2. Роль спадковості і середовища в розвитку і формуванні особистості.
3. Рушійні сили і закономірності розвитку особистості.
4. Роль діяльності, активності і спілкування в розвитку і формуванні особистості.
5. Вікові етапи розвитку особистості школяра.
6. Аналіз зарубіжних теорій розвитку і формування особистості.

ІІ. РОЗКРИЙТЕ ЗМІСТ ПОНЯТЬ:

"розвиток людини", "особистість", "формування особистості", "спадковість", "середовище", "соціалізація", "макрофактори", "мезофактори", "мікрофактори", "діяльність", "спілкування", "самовиховання", "об'єкт виховання", "суб'єкт виховання", "акселерація", "гетерозія", "урбанізація", "нітративність", "опромінювання".

ІІІ. ПДГOTУЙТЕ РЕФЕРАТ НА ОДНУ ІЗ ЗАДАНИХ ТЕМ:

- 1."Основні види діяльності, в яких формується творча особистість"
2. "Міжособистісні відносини в процесі основних видів людської діяльності"

Практичне заняття №3.

ТЕМА: СИСТЕМА ОСВІТИ В УКРАЇНІ. УПРАВЛІННЯ І КЕРІВНИЦТВО ШКОЛОЮ.

План.

1. Основні історичні етапи розвитку системи освіти.
2. Державна національна програма "Освіта" ("Україна ХХІ ст.") .
3. Типи навчально-виховних закладів.
4. Управління і керівництво школою.

ІІ. ПДГOTУЙТЕ РЕФЕРАТ НА ТЕМУ:

"Поняття системи освіти в Україні" (4,68).

ІІІ. ЗАКОНСПЕКТУЙТЕ:

Закон України "Про загальну середню освіту". Розділ II. "Загальноосвітні та інші навчальні заклади системи загальної середньої освіти".

Практичне заняття №4.

ТЕМА: ПРЕДМЕТ І ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ ДИДАКТИКИ. ЗАКОНОМІРНОСТІ ТА ПРИНЦИПИ НАВЧАННЯ. ПРОЦЕС НАВЧАННЯ, ЙОГО СТРУКТУРА, МЕТОДОЛОГІЯ

План.

1. Поняття дидактики. Основні категорії дидактики. Дидактика і методики викладання окремих предметів.
2. Методологія процесу навчання.
3. Основні функції навчання. Шляхи їх реалізації.
4. Основні компоненти процесу навчання.
5. Структура діяльності вчителя у навчальному процесі.
6. Психолого-педагогічні основи навчально-пізнавальної діяльності учнів.
7. Види навчання.
8. Вкажіть шляхи реалізації освітньої, виховної і розвиваючої функції на уроках.
9. Чому ефективність засвоєння знань залежить від мотивації навчальної діяльності школярів.

Практичне заняття №5.

ТЕМА: КОНТРОЛЬ І ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ.

План.

- 1.Запропонуйте можливі класифікації видів дидактичного контролю.
- 2.Обґрунтуйте і розмежуйте традиційні і сучасні форми дидактичного контролю: традиційні, сучасні, методи, форми.

3. Розмежуйте поняття, поясніть їхній зміст: облік, перевірка, оцінювання, оцінка, контроль, тестування.
4. Розкрийте основні функції перевірки й оцінювання знань, умінь і навичок.
5. Проаналізуйте сильні і слабкі сторони так званого “безоцінкового” типу навчання (ІІІ. О. Амонашвілі):

Сильні сторони	Слабкі сторони

6. Здійснити порівняльний аналіз різних варіантів поєднання форм і методів контролю й оцінювання та їхнього застосування залежно від рівня розвитку, вікових особливостей тощо.
7. Встановити залежність між застосованими формами і методами дидактичного контролю й оцінювання знань та характером викладання навчального предмета (гуманітарний, природничо-математичний, естетичний цикли предметів).
8. Сформуйте аргументовані висновки і пропозиції щодо дидактичної системи контролю й оцінювання знань, умінь і навичок певним учителем.
9. Чи можна здійснювати ефективний контроль за навчальною діяльністю учнів, не оцінюючи їх результати кількісно (оцінками)? Обґрунтуйте відповідь.
10. У чому полягають переваги і недоліки усного опитування?
11. Класифікуйте основні причини суб'єктивного оцінювання педагогом знань, умінь і навичок учнів. Як, на вашу думку, можна цього уникнути?

Практичне заняття № 6.

ТЕМА: ВИБРАНІ ПРОБЛЕМИ ДИДАКТИКИ.

План.

1. Диференційне навчання в школі.
2. Проблема навчання обдарованих учнів.
3. Причини неуспішності і шляхи їх подолання.
4. Оптимізація процесу навчання.

Наведіть основні вимоги до вибору цілісної структури процесу навчання.

ІІ. РОЗКРИЙТЕ ЗМІСТ ПОНЯТЬ:

“диференційоване навчання”, “неуспішність”, “відставання”.

ІІІ. ПДГOTУЙТЕ REФЕРАТ НА ТЕМУ:

“Попередження неуспішності школярів”

Практичне заняття №7.

ТЕМА: СУТЬ ПРОЦЕСУ ВИХОВАННЯ

План.

1. Процес виховання, його специфіка, структурні елементи, рушійні сили.
2. Етапи процесу виховання. Управління процесом виховання.
3. Самовиховання: суть, умови, етапи, прийоми.
4. Перевиховання, його функції, етапи і принципи.
5. Результати процесу виховання, їх виявлення.
6. Шляхи підвищення ефективності і процесу виховання.

ІІ. РОЗКРИЙТЕ ЗМІСТ ПОНЯТЬ:

“процес виховання”, “свідомість”, “почуття”, “навичка”, “звичка”, “самовиховання”, “перевиховання”, “вихованість школярів”.

ІІІ. ПІДГОТУЙТЕ РЕФЕРАТ НА ОДНУ ІЗ ЗАДАНИХ ТЕМ:

"Самовиховання: історія, теорія, методика"

"Перевиховання: історія, теорія, методика"

"Завдання гармонійного виховання української молоді" (1, 183).

ІV. ЗАКОНСПЕКТУЙТЕ:

1. Концепцію національного виховання. Розділ 1. "Сутність і особливості національного виховання".

2. Закон України "Про загальну середню освіту". Стаття 17.

3. Державну національну програму "Освіта (Україна ХХІ ст.). Розділ "Національне виховання".

Практичне заняття №8.

ТЕМА: ОСНОВНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ І ПРИНЦИПИ ВИХОВАННЯ

План.

1. Закономірності процесу виховання.

2. Основні принципи виховання.

3. Поясніть чому найбільш успішно проходить процес виховання в природному для виховання національному руслі з врахуванням його національного менталітету?

4. Доведіть, що результати виховання є залежними від виховного впливу на внутрішній світ дитини, її духовну сферу, зокрема на формування її думок, поглядів, переконань, емоційну сферу.

5. Визначте роль діяльності і спілкування у вихованні.

6. Охарактеризуйте принципи виховання визначені концепцією національного виховання:

- народність;
- природовідповіність;
- гуманізація;
- демократизація;
- етнізація.

7. Доведіть взаємозв'язок закономірностей і принципів виховання.

ІІ. РОЗКРИЙТЕ ЗМІСТ ПОНЯТТЯ:

"закономірності виховання", "принципи виховання".

ІІІ. ПІДГОТУЙТЕ РЕФЕРАТ НА ТЕМУ:

"Рушійні сили, закономірності і принципи виховання" (3,96).

ІV. ЗАКОНСПЕКТУЙТЕ:

Концепцію національного виховання. Розділ 2. "Принципи національного виховання".

Практичне заняття №9.

ТЕМА: ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ ЗМІСТУ ВИХОВАННЯ,

ЗАГАЛЬНИХ МЕТОДІВ ВИХОВАННЯ

План.

1. Розумове виховання.

2. Моральне виховання.

3. Трудове виховання.

4. Естетичне виховання.

5. Фізичне виховання.

6. Визначте шляхи і засоби реалізації змісту кожного напрямку національного виховання.

7. Класифікація методів виховання:

а) методи формування свідомості особистості;

б) методи формування досвіду суспільної поведінки і діяльності;

в) методи стимулювання поведінки і діяльності вихованців;

г) методи контролю і аналізу ефективності виховного процесу.

8. Умови оптимального вибору і ефективного застосування методів виховання.

9. Визначте умови оптимального вибору методу виховання.

10. Проаналізуйте взаємообумовленість методів виховання.

ІІ. РОЗКРИЙТЕ ЗМІСТ ПОНЯТЬ:

"розумове виховання", "науковий світогляд", "світогляд", "релігія", "моральне виховання", "етика", "екологічне виховання", "статеве виховання", "шкільна дисципліна", "свідома дисципліна", "відповіальність", "правове виховання", "трудове виховання", "спеціальна підготовка", "економічне виховання", "естетичне виховання", "фізичне виховання", "метод виховання", "прийом виховання", "фронтальна бесіда", "індивідуальна бесіда", "лекція", "диспут", "метод прикладу", "педагогічна вимога", "прохання", "довір'я", "схвалення", "натяк", "умова", "недовір'я", "осуд", "погроза", "вправи", "привчання", "доручення", "змагання", "заохочення", "покарання".

ІІІ. ПДГOTУЙТЕ REFErat НА ТЕМУ:

"Фізкультурно-оздоровче виховання".

"Методи виховання в умовах формулювання відносин співтворчості".

ІV. ЗАКОНСПЕКТУЙТЕ:

Концепцію національного виховання. Розділ 3. "Основні напрями національного виховання".
Розділ 4. "Система безперервного національного виховання".

Практичне заняття №10.

ТЕМА: ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ ВИХОВНОЇ РОБОТИ

План.

1. Позакласна та позашкільна виховна робота.
2. Розмایття масових, групових та індивідуальних форм виховної роботи.
3. Основні позашкільні установи, завдання і зміст їх роботи.
4. Чому, на вашу думку, поширеною формою масової виховної роботи є читацька конференція?
5. Доведіть, що ефективною формою організації виховання учнів є вечори запитань і відповідей.
6. Доведіть важливість і необхідність використання у позакласній і позашкільній роботі педагогіки народного календаря.
7. Планування роботи класного керівника.
8. Виховання учнівського колективу:
 - а) ознаки колективу, його структура і типи;
 - б) динаміка і етапи розвитку колективу;
 - в) органи колективу, їх функції, умови ефективності діяльності.
9. Спільна виховна робота школи, сім'ї та громадськості. Церква.
10. Дитячі та молодіжні організації.
11. Визначте умови підвищення ефективності учнівського самоврядування.
12. Проаналізуйте спостереження і враження власних шкільних років і зробіть висновок: що створювало авторитет вчителям, які користувалися повагою і навіть любов'ю учнів школи, де навчалися ви?

ІІ. РОЗКРИЙТЕ ЗМІСТ ПОНЯТЬ:

"позакласна робота", "позашкільна робота", "педагогіка народного календаря", "колектив", "система перспективних ліній", "органи колективу", "конформізм", "гармонія", "нонконформізм", "сім'я", "церква".

ІІІ. ПДГOTУЙТЕ REFErat НА ТЕМУ:

"Основні форми організації виховання".

ІV. ЗАКОНСПЕКТУЙТЕ:

"Державну національну програму "Освіта. Україна ХХІ ст.".

Розділ 5. "Позашкільне навчання і виховання".

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бабанський Ю. К. Оптимизація учебно-воспітального процесса. – М., 1982.
2. Барбашова І. А. Дидактика : навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закл.] / Ірина Анатоліївна Барбашова. – Бердянськ : Видавництво Ткачук О. В., 2009. – 232 с.
3. Барбашова І. А. Загальні основи педагогіки : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Ірина Анатоліївна Барбашова. – Бердянськ : Видавництво Ткачук О. В., 2009. – 197 с.
4. Бех І. Д. Виховання особистості : у 3 кн. / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2003– . – Кн. 1 : Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. – 2003. – 280 с.
5. Бех І. Д. Виховання особистості : у 3 кн. / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2003– . – Кн. 2 : Науково практичні засади. – 2003. – 341 с.
6. Бех І. Д. Виховання особистості : у 3 кн. / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2003– . – Кн. 3 : Сходження до духовності. – 2006. – 270 с.
7. Бондар В. І. Дидактика : підруч. [для студ. вищ. пед. навч. закл.] / Володимир Іванович Бондар. – К. : Либідь, 2005. – 264 с.
8. Державна національна програма «Освіта: Україна ХХІ століття». – К. : Райдуга, 1994. – 45 с.
9. Енциклопедія освіти / [Бех І. Д., Бібік Н. М., Биков В. Ю. та ін.]; гол. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
10. Закон України «Про загальну середню освіту» // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 28.
11. Закон України «Про освіту» // Голос України. – 1996. – 25 квітня.
12. Концепція національного виховання // Освіта. – 1994. – 26 жовтня.
13. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті. – К. : Шкільний світ, 2002. – 22 с.
14. Педагогіка в запитаннях і відповідях : навч. посіб. / [Кондрашова Л. П., Пермяков О. А., Зеленкова Н. І., Лаврешина Г. Ю.]. – К. : Знання, 2006. – 252 с.
15. Пехота О. М. Особистісно орієнтоване навчання : підготовка вчителя / О. М. Пехота, А. М. Старєва. – Миколаїв : Іліон, 2006. – 272 с.
16. Положення про середній загальноосвітній навчально-виховний заклад // Освіта. – 1993. – 3 вересня.
17. Сухомлинський В.О. Народження громадянина. – К., 1997.
18. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Михайло Миколайович Фіцула. – К. : Академвидав, 2007. – 560 с.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра педагогіки та інклюзивної освіти

**ЗАВДАННЯ НА КУРСОВІ ТА ДИПЛОМНІ ПРОЕКТИ З ДИСЦИПЛІНИ
ПЕДАГОГІКА**

спеціальність 014.03 Середня освіта (Історія)

Освітньо-професійна програма: Історія

спеціальність 014.04 Середня освіта (Математика)

Освітньо-професійна програма: Математика

спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

Освітньо-професійна програма: Українська мова і література

Автор:

Доцент Вдовиченко Р.П.

Посада, прізвище та ініціали

Затверджено на засіданні кафедри від «26» серпня 2020 р.

Миколаїв 2020-2021

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра педагогіки та інклюзивної освіти

**КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ, ПРАКТИЧНИХ І
ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ, ЗАВДАННЯ ДЛЯ ЗАЛІКІВ З ДИСЦИПЛІНИ
ПЕДАГОГІКА**

спеціальність 014.03 Середня освіта (Історія)

Освітньо-професійна програма: Історія

спеціальність 014.04 Середня освіта (Математика)

Освітньо-професійна програма: Математика

спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

Освітньо-професійна програма: Українська мова і література

Автор:

Доцент Вдовиченко Р.П.

Посада, прізвище та ініціали

Затверджено на засіданні кафедри від «26» серпня 2020 р.

Миколаїв 2020-2021

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра педагогіки та інклюзивної освіти

**ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ БІЛЕТІВ, ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ БІЛЕТИ З
ДИСЦИПЛІНИ
ПЕДАГОГІКА**

спеціальність 014.03 Середня освіта (Історія)

Освітньо-професійна програма: Історія

спеціальність 014.04 Середня освіта (Математика)

Освітньо-професійна програма: Математика

спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

Освітньо-професійна програма: Українська мова і література

Автор:

Доцент Вдовиченко Р.П.

Посада, прізвище та ініціали

Затверджено на засіданні кафедри від «26» серпня 2020 р.

Миколаїв 2020-2021

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ БІЛЕТІВ З «ПЕДАГОГІКИ»

1. Педагогіка як наука, її становлення і розвиток. Стадії розвитку педагогіки. Предмет і завдання педагогіки.
2. Місце і роль діагностики, аналізу й оцінки знань, умінь та навичок учнів у системі навчального процесу.
3. Проаналізуйте зміст понять: педагогіка, виховання, предмет педагогіки.
4. Основні категорії педагогіки. Джерела розвитку педагогіки. Педагогіка в системі наук. Зв'язок педагогіки з іншими науками. Структура педагогічної науки.
5. Суть і основні види контролю успішності учнів.
6. Проаналізуйте зміст понять: навчання, освіта, розвиток,
7. Розкрийте зміст поняття народна педагогіка. Хто і в якому році ввів цей термін?
8. Методи контролю ЗУН учнів.
9. Проаналізуйте зміст понять: народна педагогіка, етнопедагогіка, національне виховання.
10. Розкрийте зміст поняття «етнопедагогіка». Хто і в якому році ввів цей термін?
11. Оцінка результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів.
12. Проаналізуйте зміст понять: дидактика, категорії, дидактичні системи.
13. Доведіть, що педагогіка народознавства важливий напрям у сучасній педагогіці і шкільній практиці.
14. Рейтингова система оцінювання навчальної діяльності учнів.
15. Проаналізуйте зміст понять: навчання, навчальний процес, викладання, учіння.
16. Дайте характеристику ступенів козацького виховання.
17. Правила і техніка контролю успішності.
18. Проаналізуйте зміст понять: знання, уміння, навички.
19. Обґрунтуйте властивості духовної педагогіки.
20. Процес виховання, його специфіка, компоненти і рушійні сили, мотиви виховання.
21. Проаналізуйте зміст понять: рушійні сили навчального процесу, логіка навчального процесу.
22. Поясніть сутність національного виховання.
23. Етапи процесу виховання. Управління процесом виховання.
24. Проаналізуйте зміст понять: структура процесу учіння, сприймання, осмислення.
25. Функції дидактики. Сутність і завдання дидактики. Предмет і категорії дидактики. Функції дидактики. Дидактичні системи.
26. Самовиховання: суть, умови, етапи, прийоми. Перевиховання: суть, функції, етапи, принципи.
27. Проаналізуйте зміст понять: дидактика, категорії, дидактичні системи.
28. Процес навчання: сутність, складники, компоненти, методологічні засади, функції.
29. Результати процесу виховання. Шляхи підвищення ефективності процесу виховання.
30. Проаналізуйте зміст понять: розуміння, узагальнення, мотив навчання
31. Типи і види навчання.
32. Основні закономірності процесу виховання. Принципи виховання, їх характеристика.
33. Проаналізуйте зміст понять: діагностика, оцінка.
34. Навчально - пізнавальна діяльність. Мотивація до навчально-пізнавальної діяльності.
35. Зміст виховання: мета, завдання, змістові компоненти.
36. Проаналізуйте зміст понять: оптимізація, інтенсифікація.
37. Оптимізація та інтенсифікація процесу навчання.
38. Висловіть свої міркування, щодо вчення Л.Виготського «про зону ближнього розвитку».
39. Проаналізуйте зміст понять: закономірність навчання, об'єктивні закономірності,
40. Дидактичні принципи і правила.
41. Сформулюйте, в чому полягає діалектична взаємодія між біологічними факторами, середовищем та вихованням.

42. Проаналізуйте зміст понять: метод навчання, прийом навчання, засіб навчання.
43. Закономірності навчання: сутність, структура. Поняття принципу і правила навчання
44. Розкрийте функції виховання в розвитку і формуванні особистості.
45. Проаналізуйте зміст понять: компетенція, рівень компетенції, критерії оцінювання, норми оцінок,
46. Структура принципів навчання. Характеристика основних принципів навчання.
47. Охарактеризуйте види діяльності, які впливають на розвиток особистості.
48. Проаналізуйте зміст понять: метод навчання, прийом навчання, засіб навчання.
49. Сутність методів, прийомів і засобів навчання.
50. Основні закономірності процесу виховання. Принципи виховання, їх характеристика.
51. Проаналізуйте зміст понять: : дидактика, категорії, дидактичні системи.
52. Класифікація методів навчання. Вибір методів навчання.
53. Основні напрями виховання.
54. Проаналізуйте зміст понять: принцип навчання (дидактичний принцип), правило.
55. Засоби навчання.
56. Сутність і завдання змісту освіти.
57. Проаналізуйте зміст понять: метод навчання, прийом навчання, засіб навчання.
58. Сутність методів, прийомів і засобів навчання.
59. Розумове виховання: завдання, шляхи, засоби, методи; види мислення. Формування наукового світогляду.
60. Проаналізуйте зміст понять: суб'єктивні закономірності, загальні закономірності.
61. Класифікація методів навчання. Вибір методів навчання.
62. Нормативні документи змісту освіти: стандарти, навчальний план, навчальна програма, підручник, посібник.
63. Проаналізуйте зміст понять: форма організації навчання, система навчання.
64. Види і типи педагогічних систем.
65. Поняття методу, прийому і засобу виховання. Класифікація методів виховання.
66. Проаналізуйте зміст понять види навчальної роботи, позаурочна діяльність.
67. Форми організації навчання, їх становлення.
68. Моральне виховання: завдання, зміст, шляхи, засоби.
69. Виховання моральної свідомості та громадянської відповідальності, національної гідності та менталітету, дисциплінованості.
70. Проаналізуйте зміст понять: метод виховання, прийом виховання, засіб виховання.
71. Класно-урочна форма навчання в її історичному розвиткові.
72. Патріотичне виховання. Інтернаціональне виховання.
73. Проаналізуйте зміст понять: методи формування свідомості і переконань, методи організації діяльності і формування поведінки.
74. Позаурочні форми навчання.
75. Екологічне виховання.
76. Проаналізуйте зміст понять: підручник, навчальний посібник, навчальний предмет.
77. Вимоги до сучасного уроку. Типи уроків, їх структура.
78. Правове виховання.
79. Проаналізуйте зміст понять: державний компонент, шкільний компонент.
80. Трудове виховання: значення праці в житті людини.
81. Завдання, принципи, шляхи, засоби, методи трудового виховання.
82. Проаналізуйте зміст понять: Державний стандарт, навчальний план.
83. Педагогічний аналіз уроку.
84. Характеристика основних груп методів виховання. Педагогічні умови використання методів виховання.
85. Проаналізуйте зміст понять: урок, етапи уроку.
86. Сучасні форми навчання.
87. Зміст виховання: мета, завдання, змістові компоненти.

88. Проаналізуйте зміст понять: система освіти, принципи освіти.
89. Система освіти в Україні, її структура.
90. Розкрийте функції виховання в розвитку і формуванні особистості.

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Кафедра педагогіки та інклюзивної освіти

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА РОЗРОБКИ ВИКЛАДАЧА З ДИСЦИПЛІНИ
ПЕДАГОГІКА

спеціальність 014.03 Середня освіта (Історія)

Освітньо-професійна програма: Історія

спеціальність 014.04 Середня освіта (Математика)

Освітньо-професійна програма: Математика

спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

Освітньо-професійна програма: Українська мова і література

Автор:

Доцент Вдовиченко Р.П.

Посада, прізвище та ініціали

Затверджено на засіданні кафедри від «26» серпня 2020 р.

Миколаїв 2020-2021

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра педагогіки та інклюзивної освіти

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ САМОСТІЙНУ РОБОТУ
СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ
ПЕДАГОГІКА**

Галузь знань: 01 Освіта
спеціальність 014.03 Середня освіта (Історія)
Освітньо-професійна програма: Історія
спеціальність 014.04 Середня освіта (Математика)
Освітньо-професійна програма: Математика
спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)
Освітньо-професійна програма: Українська мова і література

Автор:
Доцент Вдовиченко Р.П.
Посада, прізвище та ініціали

Затверджено на засіданні кафедри від «26» серпня 2020 р.

Миколаїв 2020-2021

Самостійна робота студентів з дисципліни «ПЕДАГОГІКА» займає важливе місце у навчальному процесі ЗВО при підготовці фахівців спеціальності 012 Дошкільна освіта.

Ефективна організація навчально-виховного процесу в системі професійної підготовки майбутніх педагогів неможлива без належної організації самостійної роботи студентів.

Самостійна робота студентів, в цілому, відіграє важливу роль в підвищенні якості навчального процесу. Вона сприяє систематизації та закріпленню теоретичних знань, розвитку пізнавальних здібностей та творчої ініціативи, самостійності, відповідальності та організованості, формуванню самостійності мислення, розвитку дослідницьких умінь.

Виконання студентом індивідуального завдання для самостійної роботи сприятиме свідомому та творчому засвоєнню теоретичних основ дисципліни, формуванню стійкого інтересу до педагогічних знань та розвитку умінь ефективно їх застосовувати в практичній діяльності вчителя. Завдання спрямовані на те, щоб найбільшою мірою сприяти розвитку у студентів пізнавальної активності і самостійності в їх учебовій діяльності та активуванню процесу самоосвіти в ході професійного становлення в цілому.

Самостійна робота з виконання індивідуального завдання спрямована на формування навичок саморегуляції пізнавальної діяльності, на розвиток стійкого позитивного ставлення до процесу пізнання в цілому та розширенню обізнаності в проблемах педагогіки, зокрема.

З метою організації самостійної роботи та забезпечення ефективності підготовки студентам надається можливість виконувати творчі роботи й завдання, що мають пошуковий експериментальний та аналітичний характер. Їх підготовка сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу і формуванню у студентів креативності, критичності й системності світогляду.

Завдання до самостійної роботи:

- 1) підготовка до практичних занять,
- 2) опрацювання та інтерпретація результатів лекцій та практичних робіт,
- 3) реферування наукової літератури (див. теми лекційних, практичних занять),
- 4) підготовка до контрольних робіт,
- 5) підготовка до іспиту.

Види самостійної роботи:

1. Міні - творча робота

Написання даної роботи передбачає, що студенти досліджують не лише теоретичні аспекти, а й проводять власне пілотажне емпіричне дослідження за методиками (тест, анкета, інтервю тощо). Обсяг – 6-7 сторінок рукопису (може бути друкований текст), план, вступ – 1 сторінка, теоретичний огляд теми – 2 сторінки, результати дослідження за методикою – 2-3 сторінки, список літератури (не менше 3 джерел).

Максимальний бал **-10. 2 роботи за період навчання**

2. Реферат/доповідь

Дана форма самостійної роботи надає можливість студентам не лише переказувати думки авторів, а й висловлювати власні, тобто передбачає критичний аналіз різних точок зору. Обсяг – 10 сторінок, план, список літератури (не менше 3 джерел).

Максимальний бал **-10. 2 роботи за період навчання.**

3. Складання опорного конспекту.

Ця форма самостійної роботи передбачає складання конспекту, який має творчу форму. Опорний конспект кодує зміст інформації за допомогою поєднання графічних символів, малюнків, цифр, ключових слів та ін..

Максимальний бал – 5. 2 роботи за період навчання

5. План-конспект

Дана форма самостійної роботи передбачає створення плану, який складається з певної кількості пунктів (із заголовками) та підпунктів. Кожен пункт плану відповідає певній частині конспекту.

Максимальний бал – 5. 2 роботи за період навчання

6. Табулювання

Дана форма самостійної роботи передбачає побудову таблиць, які розкривають закономірності якогось явища.

Максимальний бал – 5. 2 роботи за період навчання

Оцінювання наукових доповідей. Тривалість доповіді – від 7 до 10 хвилин. Доповідь представляється в письмовій та усній формі. За доповідь максимально можна отримати 10 балів. Оцінювання доповіді див. у табл.1.

Методичне забезпечення самостійної роботи

Самостійна робота студента забезпечується системою навчально-методичних матеріалів, передбачених для вивчення конкретних навчальних дисциплін.

До навчально-методичного забезпечення СРС відносяться:

- навчальні та робочі навчальні програми дисциплін, підручники та навчальні посібники, навчальні матеріали як в друкованому, так і в електронному вигляді у відповідності до державного стандарту освіти;
- методичні рекомендації та посібники з організації СРС;
- завдання для самостійної роботи студентів;
- інструкції та методичні вказівки до виконання лабораторних робіт, семестрових завдань тощо;
- тематика рефератів та доповідей;
- тематика курсових робіт та проектів і методичні рекомендації щодо їх виконання;
- зразки оформлення індивідуальних завдань, передбачених робочою навчальною програмою дисципліни;
- питання до іспитів та заліків;

Організація самостійної роботи студентів

Методика організації самостійної роботи залежить від структури, характеру та особливостей дисципліни, що вивчається, обсягу годин, виділених на її вивчення, виду завдань для самостійної роботи, рівня підготовки студентів та умов навчальної діяльності.

Згідно з Положенням про організацію освітнього простору в МНУ, навчальний тиждень — це складова навчального часу студента.

Формування змісту самостійної роботи включає:

- визначення та обґрунтування необхідного переліку розділів, тем, питань, завдань, що виносяться на самостійну роботу студентів;
- визначення змісту та обсягу теоретичної навчальної інформації та практичних завдань зожної теми, які виносяться на СРС;
- відбір методів та форм самостійної роботи студентів відповідно до сучасних технологій навчання;
- визначення форм та методів контролю за самостійним виконанням студентами завдань;
- розробка критеріїв оцінювання результатів СРС.

На самостійне опрацювання студентів виносяться навчальні матеріали:

- за рівнем складності доступні для самостійного вивчення;
- що розширяють, доповнюють, деталізують знання основ, викладених в базовому курсі;
- аналогічні вивченим, побудовані на принципах, вже розглянутих у попередніх темах;
- описові, фактологічні (наприклад, матеріали з історії науки);
- спрямовані на формування навичок та стійких знань: вправи, задачі, розрахунково-графічні роботи тощо;
- матеріали практичного спрямування, тобто такі, які ілюструють застосування загальних принципів, викладених в базовому курсі, в виробничих умовах.

Керівництво самостійною роботою студентів відбувається за рахунок загального бюджету часу, запланованого на аудиторну та позааудиторну роботу викладача. За рахунок часу, запланованого на аудиторну роботу викладачів, проводяться:

- консультації з навчальних дисциплін. Консультації протягом семестру (поточні) проводяться згідно з графіком кафедри, консультації перед контрольним заходом (екзаменаційні) проводяться за графіком деканату факультету;
- перевірка і приймання контрольних (модульних) робіт, передбачених робочим навчальним планом, у студентів заочної форми навчання;
- керівництво і оцінювання результатів індивідуальних завдань, передбачених робочим навчальним планом, у студентів денної та заочної форми навчання, зокрема курсових робіт та курсових проектів;
- керівництво практикою студентів;
- керівництво підготовкою кваліфікаційних робіт певного освітньо-кваліфікаційного (освітньо-наукового) рівня.

Таблиця 1

Розподіл балів за наукову доповідь

оги	
рвідь повністю висвітлює тему, студент вклався у час, використані або 1) п'ятати лише сучасних наукових досліджень (монографії, наукові статті, інтернет-ресурси), починаючи з 2000 року, 2) доповідач висловив і обґрунтував свою власну позицію. ент доповідає, не заглядаючи у конспект.	
рвідь повністю висвітлює тему, студент вклався у час, використані або 1) п'ятати лише сучасних наукових досліджень (монографії, наукові статті, інтернет-ресурси), починаючи з 2000 року, 2) доповідач висловив і обґрунтував свою власну позицію. ент доповідає, заглядаючи у конспект.	
рвідь повністю висвітлює тему, студент вклався у час, використані п'ятати наукових досліджень (монографії, наукові статті, інтернет-	

рси) до і після 2000 року. Студент доповідає, не заглядаючи у конспект.	
звідь повністю висвітлює тему, студент вклався у час, використані п'ятати наукових досліджень (монографії, наукові статті, інтернет-ресурси) лише до 2000 року. Студент доповідає, заглядаючи у конспект.	
звідь недостатньо повно висвітлює тему, студент не вклався у час, ристані результати наукових досліджень (монографії, наукові статті, інтернет-ресурси) лише до 2000 року. Студент доповідає, заглядаючи у конспект.	
звідь не відповідає темі виступу	

Методичні рекомендації щодо підготовки до практичних занять

Практичне заняття є однією з найважливіших форм навчального заняття у вищому навчальному закладі, яке проводиться у формі дискусії навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань. Практичні заняття проводяться з основних тем навчальної програми і є ефективною формою закріплення теоретичних знань, отриманих на лекціях і під час самостійної роботи з навчальною і науковою літературою.

Головна мета практичних занять з **Педагогіки** - сприяти поглибленню засвоєнню найскладніших питань навчального курсу, спонукати студентів до колективного творчого обговорення, оволодіння науковими методами аналізу явищ і проблем, активізувати до самостійного вивчення наукової та методичної літератури, формувати навички самоосвіти.

У процесі підготовки до заняття студенти самостійно відпрацьовують літературу (навчальну, методичну, наукову), вчаться критично оцінювати різні джерела знань. Під час практичного заняття організовується дискусія із завчасно визначених тем, до яких студенти готують тези відповідей або індивідуально виконані реферати-доповіді.

Основними завданнями практичних занять з ПЕДАГОГІКИ є:

- закріплення у студентів теоретичних знань;
- оволодіння ними науковим апаратом, навичками усного і письмового викладання навчального матеріалу;
- залучення їх до науки, наукових досліджень;
- прищеплення їм навичок творчого мислення, самостійного формулювання та висловлювання власних думок, а також захисту висунутих наукових положень і висновків;
- формування в них педагогічного світогляду, здатності пов'язувати загальнотеоретичні положення з вимогами повсякденної практики освіти в країні.

Практичні заняття потребують від студентів ретельної підготовки. Готуючись, студент має ознайомитися з планом заняття, рекомендованою літературою. Спочатку треба ознайомитися з матеріалом за темою заняття, що вміщений у навчальних посібниках. Це дасть змогу скласти загальне уявлення про тему, яку виносять на практичне заняття. Якщо з цієї теми прочитано лекцію, то корисно також ретельно опрацювати її конспект. Лише після цього розпочинається самостійна робота над вивченням перводжерел. Окрім ланку в процесі підготовки до практичного заняття становить безпосередня підготовка виступу з того чи того питання. Варто, щоб студент привчав себе виступати не за готовим текстом, зачитуючи його, а своїми словами, користуючись лише коротким планом.

Підготовка до виступу полягає в тому, щоб до кожного питання скласти на окремій картці чи аркуші короткий план з помітками потрібних цифр, записами цитат, конкретних фактів. Такий підхід дасть змогу виробити вміння виявляти самостійність під час виступів на і.

Якщо студента поставили перед необхідністю самостійно розв'язувати завдання, це значно активізує потенції його психічної діяльності, сприяє розвиткові та становленню позитивних якостей.

Особливості роботи студента на практичному занятті:

- переважну більшість практичних занять буде проведено у формі інтерактивної дискусії, під час якої викладач здійснює поточний контроль якості знань студентів, перевіряє виконання їх завдань самостійної роботи;
- практичне заняття починається вступним словом викладача, в якому він розкриває значення теми і цілі заняття, форми і методи його проведення;
- студент, розкриваючи зміст того чи іншого питання теми практичного заняття повинен пов'язувати матеріал з актуальними проблемами сучасності, розглядати педагогічні явища, наводити приклади;
- кожному студенту необхідно постійно вдосконалювати навички володіння державною мовою, правильного вживання понять і термінів. Систематичні виступи на заняттях сприяють поповненню словарного запасу, а також вмінню лаконічно і точно висловлювати свої думки;
- студенти повинні уважно слухати виступи своїх однокурсників і оцінювати насکільки глибоко розкрите питання. Це дає можливість кожному присутньому на занятті висловити свою точку зору та подолати прогалини, які мали місце у відповіді. Активна участь на практичних заняттях прищеплює навички участі в дискусії, аналізі різних точок зору, вмінню відстоювати свою позицію;
- після закінчення виступу студента відбувається обговорення проблеми. При цьому викладач не тільки направляє обговорення на розкриття вузлових питань, але і дає змогу виступити усім учасникам. Якщо ж доповідач чи інший виступаючий на практичному занятті припускає явні помилки, то для виключення втрати часу викладач може його зупинити і надати слово іншому;
- закінчується заняття заключним словом викладача, в якому аналізується ступінь розкриття теми, оцінюються всі форми участі студентів (виступ з питання, реферат, повідомлення, доповнення, зауваження тощо) та нараховуються рейтингові бали, дається завдання на наступне заняття.

Система контролю самостійної роботи студентів

Основною формою контролю та оцінювання самостійної роботи студентів є проведення контрольних заходів. Контрольні заходи у вищій школі включають поточний та підсумковий контроль. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних, лабораторних та ських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Форма проведення поточного контролю під час навчальних занять і система оцінювання рівня знань визначаються відповідною кафедрою. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному освітньому (кваліфікаційному) рівні або на окремих його завершених етапах. Підсумковий контроль включає семестровий контроль та державну атестацію студента.

Навчальний матеріал дисципліни, передбачений робочим навчальним планом для засвоєння студентом в процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовувався при проведенні навчальних занять. Контроль СРС здійснюється в залежності від виду самостійної роботи і передбачає такі форми: **тестування;**

контрольні питання після кожної лекції;
 співбесіда;
 захист курсових робіт і проектів;
 перевірка виконання індивідуальних завдань під час практики;
 ділові ігри та творчі наукові конференції;
 колоквіуми;
 завдання, що передбачають нестандартні рішення;
 інші форми.

Приклади форм самостійної роботи студентів, контролю та звітності.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Педагогіка» – це вид творчої та науково-дослідної роботи студента, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності та креативності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності, наочне відображення результатів творчо-пошукової діяльності та прилюдна презентація.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, практичних занять, самостійної підготовки і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Види ІНДЗ, вимоги до них та оцінювання:

- _| історико-педагогічні розвідки особистості вчителя (40 балів);
- _| творче опрацювання педагогічної літератури щодо педагогічної професії, образу вихователя, педагогічної діяльності окремих педагогів (40 балів);
- _| науково-педагогічне дослідження для участі у предметних конкурсах (40 балів);
- _| реферативна робота (20 балів) + презентація (20 балів).

Завдання до самостійної роботи **Денна форма навчання**

№ з/п	Назва теми	-ість один	Завдання самостійної роботи
Кредит 1. Загальні засади педагогіки			
1	1. Педагогіка в системі наук про людину. Методологія і методи педагого-педагогічних досліджень.	10	1.Склсти опорний конспект доожної теми 2.Склсти тлумачний словник до теми 3.Склсти конспект першоджерела та захист з обраної тематики за запропонованим переліком (40 балів).
2	2. Педагогічний процес як тема і цілісне явище.	10	
Кредит 2. Теорія навчання			
3	Тема 3. Предмет і основні горії дидактики. Закономірності та ципи навчання.	10	1.Склсти опорний конспект до теми 2.Склсти тлумачний словник до теми 3.Написання есе за запропонованою тематикою (25 балів).

4	4. Методи і засоби навчання.	10	
Кредит 3. Підходи до навчання, форми організації навчання			
5	5. Організаційні форми навчання.	10	1. Скласти опорний конспект до теми
6	6. Школознавство як галузь гогічної науки	10	2. Скласти тлумачний словник до теми иконати ІНДЗ <i>репродуктивного характеру</i> на одну з обраних тем.
Кредит 4. Теорія виховання			
7	7. Виховання в цілісному гогічному процесі.	10	1. Скласти опорний конспект до теми 2. Скласти тлумачний словник до теми Написання наукової статті/тез на одну з браних тем дисципліни «Педагогіка» (40 балів).
8	8. Закономірності, принципи, методи, засоби, прийоми виховання.	10	
Кредит 5. Напрямки виховання, формування колективу			
9	9. Напрямки виховної роботи, віні форми проведення. Особистість особистості	10	1. Скласти опорний конспект до теми 2. Скласти тлумачний словник до теми 3. Виконати ІНДЗ <i>творчо-пошукового характеру</i> на одну з обраних тем.(40 балів).
	10. Родинно-громадсько-шкільне виховання	10	
Усього		100	

Кредит 1. Конспект передовідженера та захист з обраної тематики за запропонованим переліком (40 балів).

1. Ващенко І. Виховний ідеал. – Полтава, 1992.
2. Сухомлинський В.О. Слово про слово. — Вибр. тв. У 5-ти т., т. 5. — К.: Рад. шк., 1977.
3. Сухомлинський В.О. Особистість учителя. Педагогічний колектив і всебічний розвиток вихованців. — Т. 1. - К.: Рад. шк., 1976.
4. Сухомлинський В.О. Слово вчителя в моральному вихованні. — Т. 5. — К., 1977.
5. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка. — К., 1978. - 262 с.
6. Сухомлинський В.О. Роль особи вчителя в духовному житті колективу та особистості. — Т. 1. — К., 1976.
7. Сухомлинський В.О. Слово і емоційна культура людини. — К., 1977.
8. Сухомлинський В.О. Сто порад учителеві // Вибрані педагогічні твори: В 5-ти т. / В.О. Сухомлинський. – К., 1976. – Т.2. – С. 419-656.
9. В.А. Сухомлинський. Духовний світ школяра, т.1, С. 255-298.
10. В.А. Сухомлинський. Методика виховання колективу. - М., 1981.
11. Сухомлинский В. О. Павлишська середня школа / В. О. Сухомлинський. - М. : Просвещение, 1979. - 396 с.
12. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / Василь Сухомлинський. – К., 1977. – 269 с.
13. Макаренко А.С. Книга для родителей / А. Макаренко. – М.: 1998.
14. Сухомлинський В.О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості / В. Сухомлинський // Вибр. твори: в 5-ти т. – К. : Рад. школа, 1976. – Т. 1. – С. 2-202.
15. Сухомлинський В.О. Як виховати справжню людину / В. Сухомлинський // Вибр. твори: в 5-ти т. – К. : Рад. школа, 1976. – Т. 2. – С. 146–415.
16. Казки В. *Сухомлинського* – вічна мудрість життя.(на вибір).

Завдання самостійної роботи до Кредиту 2. Написання есе за запропонованою тематикою (25 балів):

1.Проаналізуйте спостереження і враження власних шкільних років і зробіть висновок: що створювало авторитет вчителям, які користувалися повагою і навіть любов'ю учнів школи, де навчалися ви?

2.Прочитайте передмову до праці К. Д. Ушинського «Людина як предмет виховання». Яке значення для класного керівника має така думка вченого: «Якщо педагогіка хоче виховувати людину в усіх відношеннях, то вона повинна перше пізнати її також в усіх відношеннях». Чи згодні Ви з його твердженням, що: «... для педагога вивчення духовної сторони людини є так само необхідним, як для медика вивчення тілесної»?

3.Згідно з теорією видатного українського психолога Г. Костюка, особистість розглядається як «система систем». Підтвердіть або спростуйте думку вченого власними міркуваннями.

4.На думку вчених А. Г. Асмолова і А. В. Петровського, «індивідом народжуються, особистістю стають, індивідуальність відстоюють». Як Ви розумієте вислів учених? Аргументуйте свою відповідь.

5.А. С. Макаренко писав: «Узагалі педагогіка є найбільш діалектичною, рухливою, складною і різnobічною наукою. Ось це твердження і є основним символом моєї педагогічної віри». Визначте і охарактеризуйте чинники, що підтверджують складність педагогіки як теоретичної і практичної науки.

6.Висловте своє розуміння вислову: «Психологія без педагогіки безкорисна, педагогіки без психології безсильна». Назвіть конкретні приклади взаємопливу цих наук.

7.Прокоментуйте зміст основних термінів, визначеніх у статті I Закону України «Про освіту» (2017 р.).

8.Проаналізуйте (на вибір) одну з праць відомих педагогів-новаторів: Ш. О. Амонашвілі, М. П. Гузика, С. М. Лисенкової, Є. М. Ільїна, Ф. Шаталова, інші. У чому своєрідність і новаторство методичної системи вчителя?

9.Учитель повинен не просто провести урок - 45 хвилин, а реалізувати його разом з учнями. Якщо Вам пощастило у Вашому шкільному житті бути учасником таких уроків, напишіть есе про один із них і на практичному занятті презентуйте есе.

10. Як Ви розумієте висловлювання В.О.Сухомлинського “Педагогіка – наука для всіх” та А.С.Макаренко “Педагогіка – найскладніша наука”?

11.У Концепції «Нова українська школа» зазначено, що нова школа плекатиме українську ідентичність. Напишіть есе «Плекаємо українську ідентичність у школярів».

Кредит 3. ІНДЗ репродуктивного характеру

1. Основні етапи розвитку і становлення дидактики в історії педагогічної науки.
2. Актуальні проблеми розвитку дидактики в системі національної педагогічної думки.
3. Навчання і розвиток особистості.

4. Шляхи і засоби формування мотивів навчання.
5. Особливості формування пізнавальних інтересів учнів.
6. Проблемне навчання з погляду соціальних завдань формування особистості.
7. Сутність основних принципів навчання та правила їх реалізації.
8. Напрямки реформування змісту освіти в загальноосвітній школі України. 9. Досвід диференціації змісту освіти в світовій освітянській практиці.
10. Проблема класифікації методів навчання.
11. Творчий підхід до застосування методів навчання в сучасній школі.
12. Розвиваюча функція навчання.
13. Виховні аспекти навчального процесу.
14. Освітня функція навчання та проблеми її реалізації.
15. Проблема вибору оптимальних методів навчання.
16. Вплив системи методів навчання на розвиток мислення учнів.
17. Психолого-педагогічні вимоги до сучасного уроку.
18. Проблема моделювання уроків.
19. Виховна функція оцінки.
20. Методика і техніка підготовки вчителя до уроку.
21. Діалогічні методи на уроці.
22. Особливості застосування монологічних методів на уроці.
23. Організація самостійної роботи учнів.
24. Виховання як історична категорія, складова освіти.
25. Всеобщий і гармонійний розвиток особистості – мета виховання.
26. Загальнолюдські цінності виховання.
27. Національне виховання, його пріоритети.
28. Вплив соціальних та біологічних чинників на процес виховання.
29. Соціальне середовище та його вплив на процес виховання.
30. Зміст виховної роботи в сучасній школі.
31. Сучасні передові технології в виховній роботі школи.
32. Методи виховання. Проблема оптимального вибору методів виховання. 33. Застосування засобів виховання в діяльності класного керівника.
34. Позашкільні дитячі виховні заклади.
35. Використання народних традицій у вихованні учнів.

Кредит 4. Написання наукової статті на одну з обраних тем дисципліни «Педагогіка» (40 балів).

Система вимог Сухомлинського до діяльності педагога.

Художньо-естетичний розвиток особистості у творах В.О. Сухомлинського

Ідеї В.О. Сухомлинського - приклад формування всеобщого розвитку гармонійної особистості. Гуманістичні принципи педагогіки В.Сухомлинського.

Виховна цінність казок В. Сухомлинського.

Виховання Людини у творчості В.А.Сухомлинського.

В.О. Сухомлинський — видатний український педагог - новатор.

В.О. Сухомлинський про розумове виховання.

Естетика духовності Василя Сухомлинського.

В.О. Сухомлинський — майстер унікального експерименту.

Погляди В.О. Сухомлинського на проблеми сімейного виховання.

В.О.Сухомлинський про виховання шкільного колективу і його вплив на виховання учня.

Ідеї В.О.Сухомлинського живуть і розвиваються.

Педагогічні ідеї В.О.Сухомлинського в практиці сучасної школи.

Ідеї В.О.Сухомлинського у діалозі з сьогоденням.

Педагогічні ідеї В.О.Сухомлинського як концептуальна основа особистісно -орієнтованого підходу.

Уроки мислення у природі за спадщиною В.О.Сухомлинського.

Культ Рідного слова у творах В.О.Сухомлинського.

Соціально-моральний розвиток особистості у творах В.О.Сухомлинського.

Художньо-естетичний розвиток особистості у творах В.О.Сухомлинського.

Культ книги у творах В.О.Сухомлинського.

Культ Батьківщини у творах В.О.Сухомлинського.

Культ Матері у творах В.О.Сухомлинського.

Кредит 5. ІНДЗ творчо-пошукового характеру

1. Народна педагогіка як золотий фонд педагогіки наукової.
2. Козацька педагогіка як феномен.
3. Родинна педагогіка як педагогічне явище.
4. Духовна педагогіка: роль і значення.
5. Світська педагогіка як педагогічне явище.
6. Державна Національна програма «Освіта. Україна ХХІ століття» про шляхи вдосконалення змісту освіти.
7. Відображення змісту освіти у підручнику.
8. Оптимізація процесу навчання.
9. Національний компонент змісту освіти в сучасній школі України.
10. Критерії вибору методів навчання.
11. Мета, завдання та особливості позаурочної форми організації навчання «домашнє завдання».
12. Специфіка 12-бальної системи оцінювання навчальних досягнень учнів.
13. Концепція національного виховання про зміст національного виховання.
14. Історичний характер виховання.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра педагогіки та інклюзивної освіти

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ЩОДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ДЛЯ
ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ**

ПЕДАГОГІКА

Галузь знань: 01 Освіта

спеціальність 014.03 Середня освіта (Історія)

Освітньо-професійна програма: Історія

спеціальність 014.04 Середня освіта (Математика)

Освітньо-професійна програма: Математика

спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

Освітньо-професійна програма: Українська мова і література

Автори:

Доцент Вдовиченко Р.П.

Посада, прізвище та ініціали

Затверджено на засіданні кафедри від «26» серпня 2020 р.

Миколаїв 2020-2021

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра педагогіки та інклюзивної освіти

**ІНШІ МАТЕРІАЛИ З ДИСЦИПЛІНИ
ПЕДАГОГІКА**

Галузь знань: 01 Освіта

спеціальність 014.03 Середня освіта (Історія)

Освітньо-професійна програма: Історія

спеціальність 014.04 Середня освіта (Математика)

Освітньо-професійна програма: Математика

спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

Освітньо-професійна програма: Українська мова і література

Автори:

Доцент Вдовиченко Р.П.

Посада, прізвище та ініціали

Затверджено на засіданні кафедри від «26» серпня 2020 р.

Миколаїв 2020-2021